

T.C.
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

KAZAK TÜRKÇESİNDE TIP TERİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İbrahim ÖZKAN

NIĞDE
Ağustos, 2021

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

KAZAK TÜRKÇESİNDE TIP TERİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İbrahim ÖZKAN

Danışman : Doç. Dr. Meryem ARSLAN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Oğuz ERGENE
Üye : Dr. Öğr. Perizat YERTAYEVA

NİĞDE
Ağustos, 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “*Kazak Türkçesinde Tıp Terimleri*” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

İbrahim ÖZKAN

ÖN SÖZ

Sağlığın korunması ve bozulduğunda da tedavi edilmesi esnasında insanoğlu çeşitli tecrübeler elde etmiş ve bu tecrübelerini de dille ifade etmiştir. Bu tecrübelerin dilde ifadesini bulması tıp terimlerinin oluşmasını sağlamıştır. Ancak tıpla ilgili gelişmeler yalnızca bir insan topluluğuna ait olmadığı için tıp terimleri dillerde diğer buluşların, tedavilerin de etkisiyle çeşitlenmiş ve insanlığın tıpla ilgili birikimin ilgili millet içerisinde tıp eğitiminde, iletişimde kullanılmasını sağlamıştır.

Türkçe tıpla ilgili keşfedilen unsurların kavramlaştırılması için hem kelime hazinesi hem kelime yapma yolları açısından zengin olmasına rağmen dünya çapındaki tıpla ilgili birikimlerin terimlerden de uluslararası birlik sağlanması eğiliminin etkisiyle de diğer dillerden (Latince, İngilizce gibi) alıntılar yapmak durumunda kalmıştır.

Türk dünyasında kullanılan Türkçe terimlerin tespit edilmesi, alıntı tıp terimlerinin belirlenmesi ve onların da Türk dünyasında ortak bir tıp dili çerçevesinde yapılacak çalışmalarda kullanılabilmesi için öncelikle bu terimlerin belirlenmesi, diğer Türk lehçeleriyle karşılaştırılması gerekmektedir. Bu çalışma da dar anlamda Kazak Türkçesinde tıp terimlerine katkı sağlamak genel anlamda da Türk dünyasında ortak tıp dili ve sözlüğü oluşturulmasına zemin hazırlamak amacıyla yapılmıştır. Ayrıca tez konusunun Türkiye Türkçesinde hiç çalışılmamış olması da Kazak Türkçesi tıp terimleri üzerine kapsamlı bir çalışma yapılması konusunda bizi motive etmiştir.

Hazırlanmış olan bu tez çalışmasının bu alandaki eksikliği gidermesini temenni eder, tezin bu yazılış amaçlarından biri olan Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesi üzerine araştırma yapan araştırmacılara faydalı olma hedefine ulaşması ve Türk dünyası terim bilim adına faydalı olmasını dilerim.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da yardımlarıyla katkı sunanları bulunmaktadır. Bu vesile ile onlara teşekkür etmek istiyorum. Öncelikle tezin konusu başta olmak üzere tez metninin oluşturulmasında desteklerini sunan değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Meryem Arslan'a, bölüm başkanımız Sayın Prof. Dr. Hikmet Koraş'a, bölüm hocalarım Sayın Prof. Dr. Mevlüt Gültekin'e, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Perizat Yertayeva'ya teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Yine değişim programıyla gittiğim Kazakistan Almatı şehrindeki Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi'nde görev yapan ve çalışmanın kaynakları konusunda yardımlarını

gördüğüm vekil tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Tınıştıq Nurdawletqızı Ermekova'ya, aynı üniversitede görev yapan Sayın Prof. Dr. Jarkınbike Suleymenova'ya ve hocalarıma da destekleri için teşekkür ederim. Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Akzhunis Berdigozha'ya da yardımları için teşekkür ederim. Hocalarım ve arkadaşlarım dışında, üzerimdeki emeklerini kelimelerle ifade edemeyeceğim değerli aileme de tezimin hazırlanması ortamını ve fırsatını bana sundukları için teşekkür ederim.

İbrahim ÖZKAN

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAZAK TÜRKÇESİNDE TIP TERİMLERİ

ÖZKAN, İbrahim
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Meryem ARSLAN
Ağustos 2021, 322 sayfa

Bu tez çalışmasında Kazak Türkçesi söz varlığında mevcut olan, tıp terimleri ve halk hekimliği terimleri, uygulanan tedavi yöntemleri, ilaç isimleri, organ isimleri gibi unsurların üzerinde durulmuştur.

Çalışmada belirlenen terimler Kiril alfabesiyle yazılmış ve parantez içerisinde Latin harflerine çevrilmiştir. Daha sonra Türkiye Türkçesindeki karşılıkları verilmiştir. Açıklamalardan sonra ise bulunabildiği ölçüde İngilizce ve Latince karşılıkları köşeli parantezle sunulmuştur.

Çalışma, giriş, inceleme ve sonuç ve değerlendirme kısmından oluşmaktadır. Çalışmanın giriş kısmında Kazakistan, Türk tıbbı, Kazak tıbbı, Türk lehçeleriyle ilgili yapılan tıp terimleri çalışmaları genel anlamıyla tanıtılmıştır.

Çalışmanın inceleme kısmı sözlük biçimindedir. Kazak Türkçesi tıp terimleri, Türkiye Türkçesi alfabetik sırasıyla verilmeye çalışılmıştır (Türkiye Türkçesi alfabesinde bulunmayan Q ve Ä harfleri alfabetik sıralama içerisinde Q harfi K harfinden sonra Ä harfi E harfinden sonra gelecek şekilde sunulmuştur). Kazak Türkçesinde ilgili terimin çeşitleri -varsa- genel şekilde ilgili madde içerisinde verilmiştir. Onuncu bölümde terimlerin tematik sınıflandırması, on birinci bölümde ise terimlerin etimolojik incelemesi yer almaktadır.

Sonuç ve değerlendirme kısmında elde edilen malzemelerden ulaşılan sonuçlar açıklanmış ve bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terim, Tıp terimleri, Kazak Türkçesi, Kazak Türkçesi Tıp Terimleri.

**ABSTRACT
MASTER'S THESIS**

MEDICAL TERMS IN KAZAKH TURKISH

OZKAN, Ibrahim

Department of Contemporary Turkish Dialects and Literatures

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Meryem Arslan

August 2021, 322 pages

This thesis, elements such as medical terms and folk medicine terms, applied treatment methods, drug names, organ names, which are available in Kazakh Turkish vocabulary, are emphasized.

The terms determined in the study were written in Cyrillic alphabet and translated into Latin letters in parentheses. Then, the Turkish equivalents are given. After the explanations, the English and Latin equivalents are presented in square brackets as far as they can be found.

The study consists of introduction, review, conclusion and evaluation. In the introduction part of the study, Kazakhstan, Turkish medicine, Kazakh medicine, medical terms studies related to Turkish dialects were introduced in general terms.

The review part of the study is in the form of a dictionary. Kazakh Turkish medical terms have been tried to be given in alphabetical order in Turkey Turkish (the letters Q and Ä, which are not found in the Turkish alphabet, are presented in alphabetical order, with the letter Q followed by the letter K, and the letter Ä after the letter E). The variants of the related term in Kazakh Turkish, if any, are given in the relevant article in general. The thematic classification of terms is in the tenth chapter, and the etymological analysis of the terms in the eleventh chapter.

In the conclusion and evaluation part, the results obtained from the materials obtained were explained and an evaluation was made.

Keywords: Term, Medical terms, Kazakh Turkish, Kazakh Medical Terms.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR	xiii
KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	xiv
GİRİŞ	1
1. AMAÇ VE ÖNEM	1
2. YÖNTEM	2
3. SINIRLANDIRMALAR.....	4
4. TANIMLAR	4
4.1. TÜRKİYE TÜRKÇESİ	4
4.2. TERİM	4
4.3. TIP TERİMLERİ.....	7
5. KAZAK TÜRKLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	7
5.1. KAZAK ADI.....	7
5.2. KAZAK TÜRKÇESİ	9
5.3. KAZAK TARİHİ VE KAZAKİSTAN HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ	9
6. TÜRK TIP GELENEĞİ	12
6.1. TÜRK TIBBI.....	12
6.2. KAZAK TÜRKLERİNDE TIP	14
7. TARİHİ TÜRK LEHÇELERİ METİNLERİNİN TIP AÇISINDAN KISACA DEĞERLENDİRİLMESİ	17
8. ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİYLE İLGİLİ TIP ÇALIŞMALARI	25
8.1. KAZAK TÜRKÇESİ DIŞINDA DİĞER TÜRK LEHÇELERİ ÜZERİNE YAPILAN TIPLA İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	25
<i>KARAKALPAK TÜRKÇESİNDE TIP TERİMLERİ:</i>	25
<i>TÜRKMEN TÜRKÇESİ TIP TERİMLERİ:</i>	26
8.2. KAZAK TÜRKÇESİNDE TIP ALANINDA YAPILAN BELLİ BAŞLI ÇALIŞMALAR	26
9. SÖZLÜK BÖLÜMÜ	31
-A-	31
-B-	47
-D-	55
-E-	60
-Ä-	64
-F-	65
-G-	65
-Ğ-	66

-H-	67
-I-	67
-İ-	67
-J-	76
-K-	84
-Q-	91
-L-	101
-M-	101
-N-	104
-O-	106
-Ö-	107
-P-	109
-R-	110
-S-	110
-Ş-	117
-T-	120
-U-	129
-Ü-	131
-V-	131
-Y-	132
-Z-	132
10. TERİMLERİN TEMATİK SINIFLANDIRMASI	133
10.1. HASTALIK İLE İLGİLİ TERİMLER	133
-A-	133
-B-	141
-D-	144
-E-	146
-Ä-	148
-F-	148
-G-	148
-H-	148
-I-	149
-İ-	149
-J-	156
-K-	158
-Q-	160
-L-	163
-M-	163
-N-	164

-O-	164
-Ö-	165
-P-	166
-R-	166
-S-	166
-Ş-	169
-T-	169
-Z-	173
10.2. ANATOMİ TERİMLERİ	174
-A-	174
-B-	175
-D-	176
-E-	176
-İ-	176
-J-	177
-K-	178
-Q-	180
-L-	181
-M-	181
-N-	182
-O-	182
-Ö-	182
-S-	183
-Ş-	183
-T-	184
-U-	185
-Ü-	185
-V-	185
-Y-	185
10.3. BİYOLOJİK TERİMLER	185
-A-	185
-B-	187
-D-	187
-E-	188
-Ä-	188
-G-	188
-İ-	188
-J-	189
-K-	189

-Q-	190
-L-	190
-M-	191
-N-	191
-O-	191
-Ö-	191
-P-	191
-S-	191
-Ş-	192
-T-	192
-U-	193
-Ü-	194
10.4. SAĞLIK ÇALIŞANLARI BRANŞLARI	194
-A-	194
-B-	194
-D-	194
-E-	194
-F-	194
-G-	195
-H-	195
-İ-	195
-J-	195
-K-	195
-M-	195
-N-	195
-O-	195
-P-	195
-R-	195
-S-	195
-T-	195
-U-	196
-V-	196
10.5. TIP BİLİM DALLARI	196
-A-	196
-B-	196
-G-	196
-İ-	196
-J-	196
-K-	196

-N-	196
-O-	196
-P-	196
-R-	197
-S-	197
-U-	197
-V-	197
10.6. TEDAVİ YÖNTEMLERİ	197
-A-	197
-B-	197
-D-	197
-E-	197
-G-	198
-İ-	198
-J-	198
-K-	198
-Q-	199
-Ş-	199
-T-	199
-U-	199
10.7. İLAÇ İSİMLERİ	199
-A-	199
-B-	199
-D-	199
-İ-	200
-J-	200
-K-	200
-Q-	200
-M-	200
-N-	200
-Ö-	200
-R-	200
-S-	200
-T-	200
-U-	200
-V-	200
-Y-	201
10.8. TIBBİ ARAÇ GEREÇLER	201
-A-	201

-B-	201
-D-	201
-E-	201
-Ğ-	201
-İ-	202
-J-	202
-K-	202
-Q-	202
-L-	202
-O-	202
-Ö-	202
-R-	202
-S-	202
-T-	202
10.9. SALGILAR	202
-K-	203
-Q-	203
-S-	203
-Ş-	203
-T-	203
10.10. HALK HEKİMLİĞİ TERİMLERİ	203
-A-	203
-B-	204
-E-	204
-J-	204
-K-	205
-Q-	205
-M-	206
-O-	206
-Ö-	206
-S-	206
-T-	206
-U-	207
-Ü-	207
-Z-	207
11.TERİMLERİN ETİMOLOJİK ÖZELLİKLERİ	207
11.1. YABANCI KÖKENLİ SÖZCÜKLER	207
11.2. KAZAK TÜRKÇESİ KÖKENLİ SÖZCÜKLER	219

11.3. KAZAK TÜRKCESİ BİR SÖZCÜK VEYA EKİN YABANCI DİLLERDEKİ SÖZCÜK VEYA EKLER İLE BİRLEŞMESİ SONUCU KAZAK TÜRKCESİNE GEÇMİŞ KARMA SÖZCÜKLER	288
KAYNAKÇA.....	316

KISALTMALAR

? . Bilinmeyen

Akt. Aktaran

Alm. Almanca

Bk. Bakınız

Doç. Dr. Doçent Doktor

Dr. Öğr. Üyesi Doktor Öğretim Üyesi

Fr. Fransızca

İng. İngilizce

İsp. İspanyolca

Krş. Karşılığı

Lat. Latince

Ör. Örnek

Prof. Dr. Profesör Doktor

Yun. Yunanca

KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

Kazak Alfabesi	Kazak Latin	Telâffuz
Аа	Aa	Aa
Әә	Ää	Açık e
Бб	Bb	B
Дд	Dd	D
Вв	Vv	V
Гг	Gg	G
Ғғ	Ğğ	ğ (Türkiye Türkçesi'nden daha sert)
Ее	Ee	Kapalı e, ye
Жж	Jj	J
Зз	Zz	Z
Ии	İi	iy, iy
Йй	Yy	Y
Кк	Kk	İnce k
Ққ	Qq	Kalın k
Лл	Ll	L
Мм	Mm	M
Нн	Nn	N
Ңн	Ññ	Nazal n (ng)
Оо	Oo	O
Өө	Öö	Ö
Пп	Pp	P

Pp	Rr	R
Cc	Ss	S
Tt	Tt	Tt
Уу	Ww	uv, üv
Yy	Üü	Ü
ƳƳ	Uu	U
Фф	Ff	F
Xx	Xx	Sert h
hh	Hh	H
Цц	Cc	Ts
Чч	Çç	Ç
Шш	Şş	Ş
Щщ	Şşşş	Şş
Ъъ	(")	Sertleştirme imi (Yabancı köklü kimi sözcüklerde)
Ыы	ıı	I
İi	İi	İ
Ьь	(')	Yumuşaltma imi (Yabancı köklü kimi sözcüklerde)
Ээ	Ee (Éé)	Kapalı e
Юю	YUy u	Yu
Яя	YAy a	Ya

GİRİŞ

Tezle ilgili genel bilgiler aşağıda tanıtılmaya çalışılmıştır.

1. AMAÇ VE ÖNEM

Tezin konusu, Kıpçak grubu dil ailesine dâhil olan ve aynı zamanda Türk lehçeleri içerisinde en geniş sahada konuşulan ölçünlü Kazak Türkçesinde geçen tıp terimlerini belirlemek ve tematik olarak sınıflandırmaya çalışmaktır.

Kazak Türkçesinde tıp terimleri tez konusu ile alakalı amaç ve hedefleri şöyle sıralamak mümkündür:

1) Türk lehçeleriyle ilgili yapılan alan yazını taramalarında tıp terimlerinin Eski Türkçe ve tarihî Türk lehçelerinde (Eski Uygur Türkçesinde tıp terimleri, Divan-i Lügati't-Türk'te geçen tıp terimleri, Karahanlı Türkçesinde Tıp Terimleri, Kutadgu Bilig'de geçen tıp terimleri, Eski Anadolu Türkçesinde geçen tıp terimleri gibi) kapsamlı olarak incelenmiştir. Eski Türkçe ve tarihî Türk lehçelerini içine alan bu çalışma zenginliğini çağdaş Türk lehçelerinde de artırmak, Türkçenin tıp terimleri birikimini ortaya çıkarmak, terimlerdeki değişimleri belirleyerek kültürel ilişkileri tespit etmek için gereklidir. Bu anlamda Karakalpakça tıp terimleri (Feyza, 2012) ile Türkmen Türkçesinin sağlık ile ilgili söz varlığı (Sabır, 2019) adlı tıp terimleri çalışması bu gerekliliğe veriler sunan ve Türkiye'de yapılan birkaç çalışma gibi durmaktadır. Bu tez çalışması ile Türkiye'deki Türk dünyasıyla ilgili tıp terimleri üzerine yapılmış çalışmalara bir yenisini daha eklenmiş ve bu alandaki birikim artırılmış olacaktır.

2) Türk dünyasının kullandığı terimleri tanımak, farklı coğrafyalarda yaşayan Türklerin birbirlerini daha iyi anlamasını sağlayacağı gibi bilimsel bir araştırma yapılmasına ve ortak terimler yapılması konusuna da yardımcı olacaktır. İnsan için gelişmenin ve ilerlemenin temeli olan sağlıklı olmayı ve hayatta kalmayı sürdürebilir kılacak tıbbi yeniliklerin bulunması kadar onların ortak terimlerle ifade edilmesi arayışı da hem milletler hem de uluslararası düzeyde bu tür çalışmaların yapılmasını zorunlu kılar. Tüm dünya için önemli olan bu terim birliği, çeşitli sosyal ve kültürel bağlarla birbirine bağlı Türk dünyası için de gerekli ve önemlidir. Vurgulamak gerekirse Türk dünyasında ortak tıp terimleri oluşturulması da Türk tıp geleneği açısından elzemdir.

3) Türkçenin bilim dili olabilme yeterliliğine sahip bir dil olduğu kelime hazinesinde yer alan terimlerin çeşitliliğinden de anlaşılabilir. Bu çalışma aynı

zamanda Türkçenin bilim dilindeki yeterliliğini tıp terimleri alanında da gösterebilecek örneklerin artırılmasını sağlayacaktır.

2. YÖNTEM

Bu tez çalışmasında tıp terimleri bir tıp doktoru bakış açısıyla değil, Türkolog bakışıyla ele alınmıştır. Bu amaçla nitel araştırma tekniklerinden kavram analizi metodu kullanılarak öncelikle Kazak Türkçesi sözlüklerinden tıp terimleri taranmıştır. Bu tarama esnasında kelimelerin hangi dilden geçtiği dikkate alınmadan bir seçim yapılmaya çalışılmıştır. Çünkü alıntı kelimelerin de Kazak Türkçesinin söz varlığını içerdiğini ve onların dışarıda tutulmaması gerekliliği düşünülmüştür. Böyle bir tercihte Kazak Türkçesindeki tıp terimlerinin hepsinin Kazak Türkçesi kökenli olmadığı varsayımı ile dillerde alıntı kelimelerin de söz varlığını oluşturduğu genel kabulü etkili olmuştur. Sözü edilen nedenlerle Kazak Türkçesinde yer alan Rusça, Arapça, Farsça tıp terimleri de incelemeye Kazak Türkçesinin tıp terimleri olarak dâhil edilmiştir.

Tıp terimleri, genel hatlarıyla sağlık bilimiyle alakadar olan kişilerin daha pratik bir şekilde anlaşmalarını sağlayan özel kelimelerdir. Bu görüş çerçevesinde tarama yapılan kelimeler, tıp terimleri, salgı türleri, hastalık adları, organ adları, geleneksel ilaç isimleri ve tedavi yöntemleri, tıp aletleri, tıp alanındaki uzmanlık alanları, halk hekimliği terimleri, halk hekimlerinin kullandığı tedavi yöntemleri, halk hekimliğinden tedavi amaçlı kullanılan içilebilir maddeler, hayvansal ve bitkisel ürünler ile sınırlı tutulmuştur. Dolayısıyla taranacak kelimeler de tıp terimlerinin işlevini oluşturduğu düşünülen bu alt kavramlardır.

Türkiye Türkçesi alfabetik sıra esas alınarak incelenen verilerin anlamları yine Türkiye Türkçesiyle açıklanmış, -varsa- İngilizce ya da Latince karşılıkları da açıklamalardan sonra italik olarak parantez içinde yer verilmiştir.

On ve on birinci bölümde sunulan veriler sonuç bölümünde tematik sınıflandırma ve kökenlerine göre istatistiksel bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bir başka ifadeyle çalışmanın bir boyutunu da Kazak Türkçesi tıp terimlerinin kökenlerine ve temalarına göre incelenmesi oluşturmuştur.

Çalışmada faydalanılan sözlükler ve diğer kaynakların özellikleri şöyledir:

Kazak Tilinin Tüsindirme Sözdigi (2014): Bayınqol Qaliev'in Kazak Türkçesinden Kazak Türkçesine hazırladığı bir sözlüktür.

Biyolojik Terimler Sözlüğü (2015): İbrahim Ağaoğlu Işıkov'un editörlüğünde hazırlanan sözlük iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde terimler alfabetik sırayla Türkiye Türkçesi, Kazak Türkçesi, Rusça, İngilizce; ikinci bölümde ise Kazak Türkçesi, Türkçe, Rusça, İngilizce sırasıyla verilmiştir.

Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü (2003): Kenan Koç, Ayabek Bayniyazov, Vehbi Başkapan'la birlikte oluşturulan bir ekip tarafından hazırlanmıştır. Bu sözlükte Kazak Türkçesi söz varlığının tamamına yakını ele alınmaya çalışılıp Türkiye Türkçesindeki anlam karşılıkları ile birlikte sunulmuştur. Bu sözlük sadece dil uzmanları ve edebiyatçılar için değil, iki lehçeden yararlanmak isteyen her kesimden insan için hazırlanmıştır (Koç-Bayniyazov-Başkapan, 2003: 12).

Türkçe-Kazak Türkçesi Sözlük (2007): Ayabek Bayniyazov, Janar Bayniyazova, Kenan Koç'la birlikte oluşturulan bir ekip tarafından hazırlanmıştır. Türkçe söz varlığının sözlükte ele alınan kısmının Kazak Türkçesindeki anlam karşılıkları verilmiştir.

Açıklamalı Tıp Terimleri Sözlüğü (2005): Utkan Kocatürk tarafından hazırlanmış olan sözlük İngilizce, Latince ve Grekçe tıp terimlerinin Türkçedeki açıklamalı karşılıklarını gösterme amaçlı hazırlanmıştır.

Tıp Sözlüğü (1995): Pars Tuğlacı tarafından hazırlanmış tıp terimleri sözlüğüdür. Bu sözlükte İngilizce tıp terimlerinin Türkçe karşılıkları açıklamalı olarak sunulmuştur.

Temel Tıp Terimleri Sözlüğü (2001): Figen Gövsa Gökmen tarafından hazırlanmıştır.

Медициналық Терминдер Сөздігі (Mediytsiyalıq Termiynder Sözdigi) (2009): M. Ahmetov tarafından hazırlanmış olan bu sözlük karşılaştırmalı olarak Rusça, Kazak Türkçesi ve İngilizce olmak üzere üç dilde tıp terimleri verilmektedir.

Адам Анатомиясындағы Халықаралық Атау-Терминдер (Adam Anatomiyasındağı Halıqaralıq Atauw-Termiynder) (2011): Raqışev Alşınbai tarafından hazırlanan İngilizce, Rusça, Kazak Türkçesi anatomi terimlerini içeren anatomi terimleri alanına ilgili kişilerin faydasına sunulan bir sözlüktür.

Ағылшынша -Қазақша Медициналық Сөздік (Ağılşınşa -Qazaqşa Mediytsiyalıq Sözdik) (2003): Talgat Mominov, Alşınbay Ratsışev, Gayyas Atsjmtov tarafından hazırlanan İngilizce-Kazak Türkçesi tıp terimleri sözlüğüdür.

3. SINIRLANDIRMALAR

Bu çalışma, Kazak Türkçesinin temel sözlükleri, Kazak Türkçesi-Rusça; Rusça-Kazak Türkçesi; Kazak Türkçesi-Türkçe; Türkçe-Kazak Türkçesi; Kazak Türkçesi-İngilizce-Rusça gibi tıp terimleri sözlükleri; halk hekimliği terimlerini içeren tez ve makalelerle sınırlandırılmıştır. Bu sözlükler de literatür taraması bölümünde verilmiştir (bk.2.).

İlgili kaynaklar Kazak Türkçesindeki hastalık adları, anatomik terimler, biyolojik terimler, geleneksel ve modern ilaç isimleri, tedavi yöntemleri, tıp araç ve gereçleri, tıp alanındaki uzmanlık alanları ve bilim dalları, salgı türleri, halk hekimliği terimleri, halk hekimliğinde tedavi amaçlı kullanılan bitkisel ve hayvansal ürünler ile sınırlı taranmıştır. Dolayısıyla belirtilen alt konular dışındaki tıp terimleri malzemeleri bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

4. TANIMLAR

4.1. Türkiye Türkçesi

Türkiye Türkçesi terimi son zamanlarda oluşmuş kullanımı sıklaşan yeni bir terim sayılır. Geçmiş zamanlarda, Türki, Türkçe, Lisan-i Türki ve Lisani Osmani, deyişleri tercih edilmiştir (Timurtaş, 2012: 175).

Türkiye Türkçesi terimi en geniş anlamıyla, Anadolu ve Rumeli bölgesinde yerleşip ve en başından bugüne kadar ulaşan tarihi dönemleri de içinde barındıran Türk yazı dili; dar anlamıyla, günümüz Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde konuşma ve yazı dili amaçlı kullanılan Türkçedir. Türk dillerinin tasnifinde Batı Türkçesinin Güneybatı Lehçeleri veya Oğuz-Türkmen Lehçeleri gurubuna girer (Korkmaz, 2017: 537).

Türkiye Türkçesi; Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde resmî dil; Bosna Hersek, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Makedonya, Kosova ve Irak'ta birtakım coğrafyalarda tanınmış mahalli dil ve hatta kimi alanlarda ise tanınmış resmî dil durumundadır. Tüm bu coğrafyalar baz alındığında ana dili Türkçe olan kişilere Türkçeyi bilenler de katıldığında, Türkiye Türkçesini konuşan kişi sayısı, 2010'lu yıllar bakımından, 100 milyona yaklaşmıştır (Dursunoğlu, 2018: 2-3).

4.2. Terim

İnsanoğlu dünyada tesadüfen ya da bir buluş sonucu açığa çıkan cisim ya da nesneyi kendince adlandırmak ister. Bu adlandırma ise dillerin söz varlığının zenginliği aracılığıyla yapılır. Nesnelere yapılan bu adlandırmalar ortak veya farklı

çalışma sahasında faaliyet gösteren insanların, örnek vermek gerekirse sağlıkçılar, doktorlar gibi kişilerin daha kolay anlaşmasını sağlar. Nesnelere yapılan bu adlandırma işlemi akıllara terim kelimesini getirir (Daşkiran,2010:1).

Terim karşılığında Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar *ıstılah* kelimesi kullanılmıştır. Terim kelimesi de *sınır*, *son* anlamına gelen Latince *terminus* kelimesine benzetilerek *termek* (> *dermek*) fiilinden türetilmiştir. Türk Cumhuriyetleri'nde genellikle bu terim, Rusça *termin* ile karşılanmaktadır (Zülfikar,1991: 20); ancak Kazak Türkçesinde *atav* da tercih edilir (Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, 1991: 876- 877).

Türkçe Sözlük'te terim, *bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime, ıstılah* (TDK Türkçe Sözlük, 2019: 2330) şeklinde açıklanmaktadır. Bu alanla ilgilenen dil koluna terim bilim veya terminoloji adı verilir. Zülfikar'a göre terim, *bilim, sanat ve meslek dallarına özgü kelimelerdir* (Zülfikar 1991:1). Durak'a göre terim, sözlerin bütün içerisinde yeni özgün bir içerikle betiklerde ya da bilimsel, uygulamalı bağlamlarda kullanılmasıyla oluşur (Durak 2005: 19). Dilaçar, bir kelimenin terim sayılabilmesi için muhakkak bilim, sanat vb. belirli bir alanda cümle içerisinde geçmesi elzemdir (Zülfikar 1991: 21-22), açıklamasında bulunur.

Bilimin terimlerle yapıldığı bilinmektedir. Korkmaz da bir dilin söz zenginliği içerisinde iskelet görevini üstlenen (Uysal, 2013:12) terimlerin önemini: *Terim, bir dilin kültür ve medeniyet dili olarak gelişmişlik seviyesini gösterir. Bilim, teknoloji ve sanat dillerinin mükemmelliği o dalların çeşitli özel kavramlarını karşılayabilecek bir terim düzeninin var olup olmamasıyla ölçülür. Bunun sebebi de terimlerin bilim ve sanat dallarının bel kemiği durumunda olmasıdır* (Uysal, 2013:13), şeklinde ifade eder.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere terimlerin, bir bilimsel kavrama tek kelimeyle karşılık olması; cümle içinde kullanıldığında yanındaki kelime ne olursa olsun terimlerin anlam değişikliğine uğramaması gibi özellikleri vardır. Bu da terimlerin yansıttığı anlamları tartışmaya kapatır ve karşıladıkları kavramı açık ve anlaşılır biçimde bildirir (Zülfikar,1991: 20).

Terimlerin oluş şekillerine bakıldığında onların halkın söz varlığında yer almadıkları görülür, ancak halk ağzında kullanılıp da sonradan terim özelliği kazanmış kelimelerin (Zülfikar,1991: 21) olmadığı da söylenemez. Ancak bunun dışında da alıntı yoluyla edinilmiş terimler de olabilir. Bundan dolayı olsa gerek

Batmaz da terimlerin dil içi terim oluşturma ve diller arası terim oluşturma yolları (Batmaz, 2013: 8) şeklinde ikiye ayrıldığını söyler. Terim oluşturma, bilgi birikimine bu konu hakkındaki deneyimlere dayanarak ve kontrollü, özenli bir şekilde yapılır. Teknoloji ve bilim dünyasında icatlar ve buluşlar yapıldıkça açığa çıkan yeni kavramlar için yeni terimler türetmek gerekir. Bilim insanları yeni kavramlar hakkında yalnız bu şekilde kendi aralarında verimli iletişim kurabilirler (Karaman, 2009: 46). Bu türdeki terim üretmeye dil içi terim üretme denir. Kelime kök ve gövdelerinden yapım ekleri vasıtasıyla terim türetme, dil içi terim üretmede kullanılan en yaygın yoldur. Türkçe, farklı anlamlarda terimler türetebilme gücü sebebiyle bu yol için en kullanışlı dillerden biridir (Batmaz, 2013: 8).

Terim üretilirken izlenen yolları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Gündelik kelimelerden terim yapma: Gündelik dilde kullanılan kelimelerden amaca uygun olanı alınır ve herhangi bir bilim dalında terim olarak kullanılır (Zülfikar, 1991: 173). Sözelimi bir anatomi terimi olan *baş* kelimesi *satır başı* şeklinde bir terim olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Kelime birleştirme: Bu şekilde oluşturulan terimlerde en az iki kelimenin yeni bir kavramı ifade etmek için birleşmesi söz konusudur. Bu şekilde yapılan terimlerden birkaçı, *santimetre*, *basketbol*, *basmahane*, *hayırsever*, *hoşgörü*, *başrol*, *hanımefendi* gibi kelimelerdir (Zülfikar, 1991: 165).

Kelimelerin türünün değiştirilmesi: Kelimelerin türü değiştirilerek terim türetme yoluna da gidilebilir: sayı (mat), taç beyit (edebiyat), yumru kök, yumru gövde (botanik) (Zülfikar, 1991: 171).

Alıntı yapma: Terimler diller arasında alıntılama ile de elde edilir. Çünkü terimin bir kültürün ürünü olması ona uygun karşılık bulunamamasına neden olabilir. Farklı bir kültürde, ilgili dilin özelliğiyle oluşturulmuş terimlerin alınmasına *ödünç alma*, *ödünçleme* (*borrowing*) ya da *diller arası/çeviri odaklı terim oluşturma*, *alıntılama* denir. Söz gelimi bir bankacılık terimi olan *mortgage* İngilizceden Türkçeye *mortgage* olarak geçmiş ve *hipotekli ev kredisi* anlamında kullanılmıştır. Diller arası/çeviri odaklı terim kullanma, ilgili ülkenin kültürel özelliklerini, disiplinini içerdiği için ödünç alınan ülkeye uyum sağlayamama gibi sorunlar çıkarabilir. Bu nedenle anlamın iyice anlaşılacak doğru Türkçe karşılık bulmak gerekmektedir (Karaman, 2009: 56)

4.3. Tıp Terimleri

Tıp terimleri araştırma konusu olarak tıp alanındaki bilimsel kavramları, oluşma yollarını, çeşitlerini ele alan terim biliminin alt dalıdır. İçerisine organlar, biyolojik düzen ve görevleri, beden bölümleri, rahatsızlıklar, klinik uygulamalar, teşhis yolları, cerrahi operasyonlar gibi tedavi yolları girer (Kesmezacar:15)

Tıp tüm insanlığı ilgilendiren bir bilim olması dolayısıyla tıp terimleri de günlük yaşamda sıklıkla karşımıza çıkmakta ve sağlığı ilgilendiren hususlarda tıp uzmanı olmayanlar tarafından da bilinmesini gerekli kılabilmektedir. Ancak bu bilimin terimleri genellikle alıntı kelimelerden oluştuğu ve standart dilin dışında kaldıkları için anlamayı ve anlaşmayı özellikle tıp uzmanları dışında zorlaştırmaktadır.

Tıp terimlerinin kökeni Latince, Grekçeye dayanır (Arslantaş, 2014: 3). Kazak Türkçesinde de tıp terimlerinde de dünyanın ortak tercihi uyarak özellikle modern tıp dili için bu terimlerin tercih edildiği gözlenmektedir. Ancak onların bu terimleri özellikle Rusça üzerinden alması Türkiye Türkçesiyle aralarında söyleniş ve biçimsel farklılıkların oluşmasına neden olmuştur. Bunun dışında Kazak tıp terimleri folklorik tıp terimlerinden de oluşmaktadır ve buralarda Kazak Türkçesinin terim yapma yollarının izleri görülebilmektedir. Bundan dolayı onlar da ayrıca değerli görülüp çalışmaya dâhil edilmiştir.

Tıp terimlerinin insan sağlığı için önemi, bilim dünyasındaki yenilikleri yakalamak ve güncel kalmanın da etkisiyle ortak bir bilimsel dilin oluşmasını gerekli kılmaktadır (Arslantaş, 2014: 3). Böyle bir ortak terim dilinin oluşması yalnızca dünya için değil Türk dünyası için de önemlidir. Çünkü aynı dilin kullanılması kültürel ayrımı, diyalog sorunlarını giderecek ve anlaşmayı arttırabilecektir. Bunun için Türk dünyasında da çalışmaların yapılması özellikle sağlık turizmi açısından da oldukça gereklidir.

5. KAZAK TÜRKLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

5.1. Kazak Adı

Dil bilimciler, yaklaşık olarak iki yüz yıldır (Kazak) teriminin kökenini bulmaya ve anlamını açığa çıkarmaya çabalamaktadırlar. Bu konuda ortaya fikir beyan eden kişilerin ve fikirlerin yelpazesi çok geniştir. Bu çeşitlilik bilimsel kuramlardan büyük etimolojilere kadar uzanmaktadır.

Türkçe tarihi kayıtlarda (Kazak) kelimesine ilk olarak 11. yüzyıldan itibaren rastlanmaktadır. *Hür, yiğit, mert, cesur, serbest* gibi anlamlar yanında Kazak için, 1245 yılına ait Türk-Arap sözlüğünde (evsiz, başıboş dolaşan, sürgün edilen) anlamı da verilmiştir (Sönmez, 2020: 1).

Veselowski'ye göre Kazak kelimesinin anlamı, (kaza benzeyen insan, yani kuş gibi özgürdür).

Kraft ise kelimeyi (kaz+ak) şeklinde morfolojik tahlil yapar ve (beyaz ana kaz) anlamını verir (Samayloviç, 1957: 95).

XIX. yüzyılda Radloff, Kazak Türklerini (Kazak-Kırgız), Kırgız Türklerini ise Kara-Kırgız olarak adlandırır (Radloff, 1986: 182).

Togan, (Kazak) kelimesini isyancılar, başkaldıranlar için veya ergenlik çağına eriştiklerinde, eşkıyalık yapmak için evlerinden ayrılan başı boş gençler için kullanmıştır (Buran-Alkaya, 2009: 273).

Baburşah ise Kazak kelimesini (fetret devri, bekârlık, serseri dolaşma) gibi manalarıyla açıklamıştır (Caferoğlu, 1988: 34).

Budagov'un *Türk-Tatar Sözlüğü*'nde ise Kazak sözü, başıboş, evsiz barksız gezen adam olarak açıklanmıştır (Hekimoğlu, 2018: 2).

Kazak adı ve etimolojik yapısı üzerine çalışmalar yapan diğer akademisyenlerden bazıları da Zernov, G. Vambery, E. Koyçubayev, I.I. Kraft, K. Bekhojin, K. Tokbolatoğlu, K. Salğarin, L. Budagov, M. Akınjanov, M. Baharlı, M. Mağuin, Minorsky, N. M. Karamzin, N. Ya. Marr, N. I. Veselovsky, O. Süleymanov, P. Butkov, V. I. Yudin, R. Toktarov, Ramsted, S. Amanjalov, S. Mukanov, T. Januzakov, Ş. Kudayberdioğlu, E. Kaydarov, E. Kurişjanov, E. Margulan, I. Kabuşoğlu A. N. Bernştam, A. A. Semenov, A. Divayev, A. Z. V. Togan, A. I. Levşin, A. N. Samayloviç, A. T. Kaydarov, A. Abdurahmanov, A. P. Çuloşnikov, B. Grozniy, B. Konstantin, V. V. Radlov, Velyaminov'dur (Buldu, 2019:17).

Yukarıda da örneklendiği üzere Kazak adı hakkında bilim ve budun bilim yönünden çok sayıda araştırmacının ortaya koyduğu fikirler vardır.

Bu mesele, 1969 senesinde Kazakistan Cumhuriyeti Bilimler Akademisi'nin Ş.Valihanov Tarih, Arkeoloji ve Etnografya Enstitüsü aracılığıyla düzenlenen bilimsel tartışmada özellikle ele alınmıştır. Araştırmacı A. Kaydar'ın ifadesine göre, konuyla bağlantılı fikirlerin değişiklik göstermesinin esas sebebi, bilim adamlarının mevzu tetkiklerinde değişik bakış açılarındaki bulunması ve bu kelimenin Kazak milletinin

etnik geçmişleriyle bağlantısının yeterli derecede dikkate alınmamasıdır (Sakhipova, 2007: 58).

5.2. Kazak Türkçesi

Türk boylarının Kuzey koluna mensup olan Kazak Türklerinin dilidir. Kazak Türkçesi de Kıpçak lehçe grubu içerisine girer. Türk lehçeleri içerisinde en geniş alanda konuşulan Türk lehçesi durumundaki Kazak Türkçesi, bugün dağınık olarak Kazakistan, Doğu Türkistan, Özbekistan, Türkmenistan gibi bölgelerde yaşayan Kazakların konuştuğu dildir. Kazak Türkçesi, Kıpçak lehçeleri içerisinde diğer lehçelere kıyasla Karakalpak ve Nogay lehçeleriyle benzer durumdadır (Buran-Alkaya, 2009: 275). Ayrıca Kazak dili kelimesi kullanımı devletin onayıyla 20. yüzyılda, 1930 senesi civarı meydana gelmiştir. Geçmişte bu dil için Kırgız dili, Kırgız-Kaysak dili benzeri isimler yaygın olarak kullanılmıştır (Kuderinova, 30: 2015).

5.3. Kazak Tarihi ve Kazakistan Hakkında Birkaç Söz

Kazakistan coğrafyası nice Türk boylarına tarihin ilk zamanlarından beri yurt olmuştur. Yerli ve yabancı tarihçiler, Türklerin ana yurdunun Kazakistan olduğu fikrinde birleşmişlerdir. Din, tarih, arkeoloji ve antropoloji araştırmalarını referans alarak oluşturulan ortak görüşe göre Altay ve Sayan dağlarının kuzeybatısı, Tanrı Dağları'nın kuzeyi, Aral Gölü'nün civarı ve Hazar Denizi'nin doğusu Türklerin ana yurdudur (İsmail, 2002: 12).

Kazakistan coğrafyasında, Kazak Hanlığı kurulana kadar, ilk olarak İskitler, Sakalar, Hunlar, Üysinler, Kanlılar hüküm sürmüştür, arkasından Göktürkler ve Batı Göktürk Kağanlığı, Türgiş, Karahanlı, Kimek, Oğuz, Kıpçak, Altın Orda, Ak Orda ve Nogay Ordası devletleri hüküm sürmüşlerdir (Hekimoğlu, 2018: 1).

Kazak Türklerinin tarihi, Kazakların XV. yüzyılda Özbek Han Ebu'l-Hayr'a isyan etmeleri ile başlatılır. Moğol boylarından Oyratlar ile Kalmukların devamlı taarruzları sonucunda, Altın Orda Hanlığı çok zor duruma düşer. 1456 yılında Ebu'l-Hayr'ın Moğol taarruzlarını engelleyememesi sonucunda, bazı Türkler hanlıktan ayrılarak kuzeye doğru çekilmiştir. Adetlerine ve bağımsızlıklarına bağlı olarak hareket eden bu Türklere Kazak adı verilmiştir (Buran-Alkaya, 2009: 274). Bazı görüşlere göreyse Özbek hanlığından ayrılarak kendilerine buyruk hareket eden bu asi topluma *başiboş, hür, asi* anlamlarında Kazak denilmiştir (Şen, 2014: 1).

İdil vadisinden Altaylara dek uzanan yaygın bozkırların hükümdarı olan Kazak Türkleri, eski Türk ana yurdu olan bu bölgede uzun bir süre özgür olarak hayatlarını sürdürmüşlerdir. Bu bölgeye Kazakistan adı verilmiştir. Kazak Türkleri, bu bölgede bulunan bir kısım Sibir ve Moğol asıllı kavimlerle sıcak ilişkiler kurarak onları kendi bünyeleri içerisinde eritmişlerdir (Buran-Alkaya, 2009: 274).

Kazak Hanlığı en verimli devrini, 16. yüzyılın ilk çeyreğinde özellikle Kasım Han (1511-1523) devrinde yaşadı. Kasım Han devrinde Kazakların denetimi altında olan topraklar genişledi Kazak hanlığı günden güne daha güçlü bir konuma geldi (Kesici, 2003: 34-35).

Moğol kabileleri ile birlikte sayıları bir milyonu geçen Kazak Türkleri, XVI. yüzyılda Kasım Han'ın yönetimine girerler. Kasım Han yönetimindeki halkın birliği bozulur ve bunun üzerine Kazak Türkleri; Ulu Cüz, Orta Cüz ve Küçük Cüz olmak üzere üç parçaya ayrılırlar. Her cüzün kendi başına buyruk hareket etmesi Kazakları güçsüz duruma düşürür. Kalmuk ve Ruslarla aynı anda mücadele edip güç kaybeden Kazakların Rus işgali altına girmesi daha kolaylaşmıştır. 1850 yılında bölgeyi tamamen işgal eden Ruslar bölgedeki kontrolü tamamıyla ele almıştır. Kazaklar 1882 yılında tamamen Rus boyunduruğuna girerler. 1917 yılındaki Bolşevik İhtilali'ne kadar Kazak Türkleri Ruslara karşı çeşitli başkaldırı teşebbüsünde bulunmuş, fakat hepsi de kanlı bir şekilde kontrol altına alınmıştır. Orenburg'ta yapılan 1917 Genel Kazak Kurultayı'nda ülkenin teşkilatlanması için çok önemli kararlar alınır. Kazakların milli partisi Alaş Orda Partisi kurulur. İhtilal esnasında Alaş Partisi, Alaşorda adı altında Sirderya ve Yedisu eyaletleri dışında bütün Kazakistan'ın bağımsızlığını açıklar. 1917 Ağustos'unda Bükey Han yönetiminde Kazakistan Hükümeti kurulur. Ama bu hükümet hem kızıl orduya hem de beyaz orduya karşı savaştığı için güçsüz düşer. 1919 yılında Alaş Orda Hükümeti dağılır ve bağımsız Kazakistan'a son verilir. 26 Ağustos 1920'de Kazakistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurularak Kazakistan toprakları Sovyetler Birliği'ne bağlanır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, diğer Türk Cumhuriyetleri gibi Kazak Türkleri de 16 Aralık 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan eder ve bağımsız Kazakistan Cumhuriyeti'ni kurarlar. Böylece resmi adı Kazakistan Cumhuriyeti; yönetim biçimi Başkanlık Tipi Cumhuriyet, resmi dili Kazak Türkçesi ve Rusça olan Kazakistan'ın nüfusu 18.000.000 milyon ve başkenti de Nur Sultan (nüfusu 1.051 225) şehridir. Nüfusun % 58,9'u Kazak, % 25,9'u Rus, % 6,8'i Özbek, % 5,8'i Alman, % 2,94'ü Ukraynalı, %

6,5'i farklı milletlerden oluşmaktadır.¹ Kazakistan'ın kuzeybatısında Volgograd, Saratov, Orenburg ve Çilebi şehirleri; Kuzeyinde Omsk şehri, Kuzeydoğuda Sibirya bölgesi; doğusunda Doğu Türkistan, güneyinde Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Özbekistan'a bağlı Karakalpak muhtar bölgesi bulunmaktadır. Kazakistan batıdan doğuya doğru, İdil nehrinin aşağı mecrası ve Hazar Denizi'nin kuzey sahillerinden Doğu Türkistan'a kadar 2.500 km uzunluğundadır (Buran-Alkaya, 2009: 274-279).

16 Aralık 1991 yılında bağımsızlığını ilan ettikten sonra ülkenin cumhurbaşkanı statüsünde olan Nursultan Nazarbayev, 2019 senesinin mart ayında cumhurbaşkanlığı görevinden istifa etmiştir. 9 Haziran'da yapılan seçim sonucu yerine Kasım Cömert Tokayev yeni cumhurbaşkanı olarak atanmıştır. Ayrıca bu seçim sonrası ülkenin başkentinin adı (Astana) Nursultan olarak değiştirilmiştir (Buldu, 2019: 24).

Ülkede tahmini maliyeti on trilyon dolar olarak değerlendirilen 5 binden fazla maden kaynağı bulunmaktadır. Kazakistan, çinko, volfram ve barit rezervlerinde dünyada birinci, gümüş, kurşun ve kromitlerde ikinci, bakır ve florit rezervleri açısından- üçüncü, molibden açısından dördüncü, altın rezervleri açısından ise dünya altıncısıdır. Kazakistan ayrıca, batı bölgelerinde yoğunlaşmış önemli petrol ve gaz kaynaklarına (kanıtlanmış petrol rezervleri için dünyada 9. sırada) sahiptir. Hatta, Kazakistan Cumhuriyeti kömür kaynakları bakımından 8.; uranyum rezervleri bakımından 2. sırada yer almaktadır. Kazakistan, dünyanın başlıca hububat ve un ihracatçı ülkesidir. Kuzeydeki ekilebilir alanın % 70'ine buğday, arpa, darı ekilmektedir. Ülkenin güneyinde pirinç, pamuk ve tütün yetiştirilmektedir. Kazakistan'da ayrıca meyve bahçeleri, üzüm bağları da mevcuttur. Ülkenin önde gelen sektörlerinden birisi de hayvancılıktır. Başlıca ihraç ürünleri, madencilik, enerji, metalürji ve kimya endüstrilerinin yanı sıra tahıl ürünleridir. Günümüzde ülke ürünleri 120 ülkeye ihraç edilmektedir. Ülkenin baş ticaret ortakları: Rusya, Çin, Avrupa devletleri ve Bağımsız Devletler Topluluğu'dur (Nogayeva, 2019: 349).

¹ Bilgiler stat.gov.kz sayfasından alındı

6. TÜRK TIP GELENEĞİ

6.1. Türk Tıbbı

Ortak değerleri paylaşan toplumların kendilerine özgü edebiyat, zanaatları ve bilim tecrübeleri vardır. Kaynakları yüzlerce sene geçmişe götürülebilecek olan Türk kültürünün de Orta Asya'dan Orta Avrupa'ya kadar türlü bölgelerde değişik inanç ve uygarlıklarla karşılaşması sonucunda oluşan esasta ortak ama detaylarda farklılıkları bulunan kültüründen söz edilmektedir. Türklerin farklı coğrafyalarda gelişim özellikleri göstermesi ortak kültürün belirli dönem aralığında incelenememesini de beraberinde getirir. Bunlardan biri de Türk tıp geleneğidir. Sarı'ya göre Türk tıp geleneği ve dolayısıyla Türk tıbbı, başlangıçtan İslamiyet'i kabule kadar Orta Asya Türklerinin ve İslamiyet'i kabulden sonra, özellikle Anadolu'ya yerleşen Türklerin tıbbını içerir (Sarı, Akgün, 2008). Budizm, Mazdeizm ve Hıristiyanlık gibi kısa süreli, İslamiyet gibi sürekli inanışlar ile yurt olarak yerleşip benimsedikleri Anadolu ve İran benzeri bilindik, uzak geçmişi olan ülkelerin coğrafyaları ve kültürlerinin Türk tıbbına olan etkileri gözlenmektedir². Bunlar doğrultusunda Türk tıp tarihi İslam öncesi dönem (Orta Asya); İslami dönem (Orta Asya (Türkistan hanlıkları), Yakın Doğu (Büyük Selçuklu), Anadolu (Selçuklu, Beylikler, Osmanlı) ve Batıya yönelik (çağdaşlaşma) dönemi tıbbı olmak üzere üç bölümde ele alınmaktadır (Bayat, 2016: 236).

Eski Türk coğrafyasında basit hekimlik yöntemlerinin kullanıldığı zamanlarda şaman hekim vazifesini üstleniyordu. Şaman o boyun önderi ve hekimi durumundaydı. Türklerin kimi boyları Şaman kelimesini Kam, bazıları Baksı veya Baksa olarak adlandırıyorlardı. Şamanın doğaüstü yetilerinden güç alarak rahatsızlıkların nedenini (hastalığa sebebiyet veren ruhlar ve benzeri) bulunduğu ve iyileştirdiği düşünülürdü. Şaman rahatsızlıkları dua, tütsü, müzik aracılığıyla boyutlar arası yolculuk yapıp ruhlar ile iletişime geçerek tanı koyar ve kendine has yöntemlerle (korkutmak, soğuk su ile duş aldırarak, tütsülemek ve benzeri) ve hazırladığı ilaçlarıyla iyileştirirdi. Şamanlar gün geçtikçe Ak şaman ya da Kara şaman olarak bölünmüştür.

² Károly'e göre Türk-İslam toplumlarında şifalı dualarla tedaviler, 1. Arşivlerde araştırılmayı bekleyen kaynaklardan büyücülükle ilgili parçaların toplanması; 2. Toplanmış parçaların kataloglanması; 3. Parçaların nereden, hangi kaynaklardan, hangi yönden geldiklerinin tespiti; 4. Arapça/Farsça yazılmış tıp eserlerinde yer alan büyücülükle ilgili bölümlerle karşılaştırılması; 5. Bugünkü uygulamalarla karşılaştırılması gibi incelemelerin tamamlanmasıyla mümkündür (Károly, 2014: 288-289). Buna katılmakla birlikte bunun parçaların nereden, hangi kaynaklardan, hangi yönden geldiklerinin tespitinin Türk tıbbı için gerekli olduğu düşünülmektedir.

Türk coğrafyasında gün geçtikçe şaman görevini hekimlik alanında daha yetkin, ilim almış ve iyileştirme yöntemleri şamanlara kıyasla güncel olan hekimlere teslim etmiştir. Bu hekimler otacıdır. Otacı kelimesi otamak “tedavi etmek”, ot “bitki, ilaç” kelimelerinden meydana gelmiştir. Otacı uyguladığı iyileştirme yöntemleri sayesinde hastalanan kişilerce takdir ediliyor destekleniyordu (Altıntaş,1986: 84-85).

İslam öncesi dönem tıbbı, Eski Türk tıbbı olarak da adlandırılmaktadır. Eski Türk tıbbı, en başından başlayıp İslam’ın kabulüne dek Orta Asya’da yaşayan Türklerin tıbbı ile İslam’ın kabulünden sonra, başta Anadolu’yu yurt edinen Türklerin tıbbını içine almaktadır. Bu dönem tıbbında Şamanizm, Budizm, Mazdeizm ve Hıristiyanlık gibi inançların etkileri vardır (Altıntaş, 1986: 84-85). Hayat tarzının ve Bozkır kültürünün etkisi altındaki bu tıpta folklorik etkiler, yani halk hekimliği yaygındır. Her ne kadar bu tıp için tecrübelerden yararlanılmışsa da onun bilimsel bir tıp olduğu da söylenemez. Eski Türklerde dağlama, sıcak uygulama, çizme, gök, yer ve dağ gibi varlıkların ruhlarından ve otlarla ilaç yapma yöntemlerinden tedavi amaçlı yararlanıldığı belirlenmiştir

Hunlar döneminde birisi rahatsızlandığında *misk otu*yla dağlama uygulanmış, taş ısıtılarak rahatsızlanan kişinin üzerine konmuş, ateş yakılıp toprak yeterince ısıtıldıktan sonra tedavi edilecek kişi sıcak toprak üzerine bırakılmış, acı çeken bölgenin üstündeki kan damarlarına çizik atılmak suretiyle kan akıtılmış, gök, yer, dağ ve ırmak ruhlarından yardım beklenmiştir (Bayat, 2016: 237).

Türlere göre sağlık ve rahatsızlıklar, doğadaki iyi ve kötü ruhlar arasındaki dengeyle ilişkilidir ve hastalık esnasında kötü ruhların galip gelmesi söz konusudur. Bu denge ise ruhlar arasında denge kurmada özel kabiliyetli kamlar tarafından sağlanır. Bir başka ifadeyle kamlar, ruhun kaybedilmesi ya da kötü ruhların insan ruhunu çalmasıyla açığa çıkan rahatsızlıkları iyileştirmek ve vefat edenlerin ruhlarının ahirete gidişine refakat etmek gibi görevlerinin yanında büyü yapmak, yağmur yağdırmak, bitki ve hayvanlarının çoğalmasını sağlamak, fal bakmak gibi büyüsel çalışmalarla da alakadar olurdu

Kamlar, rahatsızlıklardan kurtarıırken rahatsız olan kişiyi ateşin hemen yanına uzandırır ve özel giyimi, maskesi ve büyü olduğu düşünülen vurmali çalgısıyla özel becerilerini kullanarak tören yapar. Rahatsızlanan kişi etrafında dönerken kendini yitirir ve ruhlar ile yaptığı seyahatin sonunda kötü ruh Erlik’in karşısına çıkar ve rahatsız kişinin esir edilen ruhunu can yerine can vererek tekrar ister. Kamlar ile

rahatsızlanan kişiler arasında bulunan ve telkine bağı olan pozitif bağı tedavi süreci başarıyla neticelenir (Bayat, 2016: 238-239).

Karşılaşılan rahatsızlıkların iyileştirilmesi amacıyla ataların ruhlarından yardım beklenilmesi, *Dede Korkut'daki, Oğuz'un tam bilicisi, ne derse olan, gaipten türlü haber söyleyen, Tanrı katında gönlüne ilhamlar verilen biri*, ifadesi ve Korkut Ata'nın kam ve keramet sahibi olduğu tarafındaki malumatlar ile doğrulanmaktadır (Bayat, 2016: 241).

Yer-su ruhları mutlu edilmediğinde ve kendileri için yeterli kurban verilmediğinde de kötü hastalıkların meydana geleceğine inanılmıştır. Bundan kurtulmak için kutsal mekanlar ile yüksek yerlerde törenler düzenlenmiştir (Bayat, 2016: 241-242).

Eski Türkler kötü ruhların ve eşyanın ateş vasıtasıyla arındırılacağını düşünmüşlerdir. Eski ateş tanrısı Odçığın (Odkan, Kalakan) yerine geçecek bir temsil ateşten yararlanarak lohusa kadınlar ve yeni doğan bebekler al ruhundan korunmaya çalışılmıştır. Bunun için yağlı bir çaput yakılıp rahatsız olan kişinin çevresinde döndürülmüştür. Buna alazlama da denilir (Bayat, 2016: 242).

Hastalıktan kurtarmak için yararlanılan yöntemlerden birisi göçürmedir. Göçürme, hastalık kurban edilen bir hayvana veya tahta, bez, keçe benzeri cansız bir objeye geçirilebileceği düşüncesiyle yapılır. Göçürmenin bir türü olan *aylanmak/aynalmakta* can verecek bir kurban veya cansız bir obje, rahatsızlanan kişinin çevresinde gezdirilir (Bayat, 2016: 242-243).

Fal bakarak da insanın ileride hasta olup olmayacağı bilinmeye çalışılmıştır.

Hastalıkları defetmek maksatlı yapılan uygulamalardan bir diğeri de kurşun dökmedir. Şamanistler bunu *kut kuyma* diye adlandırmışlardır.

Arbav da yılan ve farklı zehirli hayvanların sokmasıyla oluşan zehirlenmelerin, büyü, dağlama gibi deneysel yöntemlerle iyileştirilmeye çalışılması yöntemidir (Bayat, 2016: 243-244).

6.2. Kazak Türklerinde Tıp

Kazak Türklerinde günümüzde modern tıp ve halk hekimliği birlikte devam etmektedir.

Kazak Türkleri arasında da günümüzde bilim ve yöntemlerin hızlı ilerlemesine ve en ücra kesimlere dek sağlık imkânlarının sunulmasına karşın halkın birtakım rahatsızlıkları geçmişteki büyüklerinden görerek ya da duyarak öğrenip tecrübe

ettikleri yollarla iyileştirdikleri tespit edilmiştir. Bu tedavilerde toplumun sağlık ve hastalık üzerindeki fikirleri o toplumun inanış, geçmişteki kültürü, gelenek ve görenekleri (Köse, 2002: 677) etkilidir. Köse'ye göre Kazak Türklerinin inanış ve kültür özelliklerinin Kazak halk hekimliği tedavi yöntemlerine yansımaları üç maddede ele alınmalıdır. Bunlar da:

1. Eski Şaman inanışları etkisindeki halk hekimliği,
2. İslam inancı etkisinde oluşan halk hekimliği,
3. Kazakların yaşayış özellikleriyle oluşan halk hekimliği.

Kazak halk hekimliğinin çerçevesini genel olarak totemist ve Şamanist kültürlerle, Müslüman inanışlar çizer. Önceden şaman, arbavşı veya arbakşılının, daha sonra da emşilerin yani halk hekimlerinin ve moldalar (molla, yani hoca) aracılığıyla uygulanan iyileştirme yöntemleri oluşturmaktadır. Bu halk hekimleri rahatsızlığı olan kişinin karnına dua yazma, yanında muska bulundurmadan kurşun dökmeye, alazlamaya kadar türlü tedavi şekillerini uygularlar.

Bu bilgiler ışığında Kazakların modern tıbbaya kadar uyguladıkları halk hekimliği ile ilgili tedavi yöntemlerinin büyüler ve Şaman tarafından yapılan törensel tedaviler olduğu söylenebilir. Kazaklar, işirtki, üşkiröv, uşıktav emdev, oopen alastav, korıktık kuyuv.gibi büyüsel ve dua içerikli tedavileri insanların güç yetiremedikleri veya sebebini bulamadıkları hastalıklara yönelik tercih etmişlerdir. Söz gelimi işkirtki adı verilen ve Kazak halk hekimi ya da hocalar tarafından bir kâğıda yazılan ayetle oluşturulan tedavi şekli, çocuğu olmayanlar, uzun süreli baş ağrısı çekenlere, göz değmesine uğrayanlara, sıla hasreti çekip yol gözleyenlerin kullandıkları bir tedavi şeklidir. Yine uşıktav da yemeklerden-çeşitli kokulardan tiksinen, esen yelden korkan ya da çeşitli kazalar sonucu birinin acı hissettiği bölgedeki ağrısını bastırmak amacıyla kullanılan tedavi yöntemidir. Diğer hastalıklarda yer yer büyüsel tedavilerden de yararlanılsa da ilaçlar da tedavide kullanılmıştır. Kazak Türklerinin göçebe kültürlerinden kaldığı düşünülen uygulamalar ve tecrübelerdir. Soğuk algınlığının tedavisi, yılan, akrep sokması gibi rahatsızlıklar bu tecrübelerle iyileştirilmeye çalışılmıştır. Bunların yanında kırık gibi hastalıklarda hem tecrübeye hem de duaya dayalı tedaviler denenmiştir. Kırığın tedavisinde kırılan yerin kaynamasını hızlandırmak amacıyla *Kuday pele- caladan karısın! Kudayğa çalınıp- calbarrınıp tileymin, (rahatsız olan kişinin ismi söylenir) şıpası kabil bolsın, sınıktann salıp ayağınan cürrip ketsin! Kudayğa şukir kıldım!* dua da okunması bunun en belirgin örneklerindedir (Köse, 2002: 678-684).

Günümüze yakın dönemlerde ise her ne kadar halk hekimliği devam etse de modern tıp ile tedavi başlamış ve de yaygınlaşmıştır. Bugün Kazakistan'da ilaçla, cerrahiyle tedaviler; laboratuvar sonuçlarıyla teşhisler yapıldığı bilinmektedir. Bununla ve Kazakistan'ın diğer sağlık alanıyla ilgili gelişmeler Tüm Yönleriyle Sağlık Turizmi Kazakistan Ülke Raporu (Akarcalı, 2016) kitabından yararlanılarak genel hatlarıyla aşağıda sunulmuştur:

Sovyet düzeninin yıkılmasından sonraki süreçte Kazakistan devletinde sağlık alanında da birtakım sıkıntılar meydana gelmiştir. Dağılmanın sonrasındaki süreçlerde de ekonomik krizlerin çıkması sağlık harcamalarına giden bütçenin azaltılmasına neden olmuştur. Buna rağmen kriz zamanlarında özelleştirme ve özel sağlık güvenceleri girişimlerinde bulunulmuş fakat büyük düzensizliklere yol açmıştır. Sağlık bütçesi ve sağlık harcamaları arasında ortaya çıkan mali açığın halkın yapacağı ödemelerle kapatılması gerekliliği düşüncelerini doğurmuştur. Bu da maddi sıkıntılar yaşayan halkı sağlık olanaklarından faydalanamaz duruma sokmuştur. Dolayısıyla anne ve bebek vefatları, salgın hastalıkların çoğalması, kalp rahatsızlıkları ve amansız hastalıklar artmıştır.

Bu durumu çözmek isteyen Kazakistan devleti sağlık sektöründe dünyanın gerisinde kalmamak amacıyla bazı stratejiler geliştirmiştir. 2011-2016 seneleri arasında Sağlık İmkanlarını Geliştirme Programı dâhilinde çeşitli amaçlar belirlenmiştir. Salamattı Kazakistan adı verilen ve devlet programı kapsamına alınan planın temel amaçları, sağlık sektörüne ayrılan bütçede aşamalı bir biçimde arttırmak ve 2016 senesinde hükümet bütçesinin % 7'sinin sağlık sektörüne bölünmesi sağlamaktır.

Sağlık sistemine uygulanan iyileştirme politikası sonucu Kazakistan'daki sağlık alanındaki kuruluşların % 80'ini kamuya, % 20'si ise özel sektöre ait duruma gelmiştir. Kazakistan'da sağlık sistemi çoğunlukla devlet ve belediyeler aracılığıyla kontrol edilmektedir.

Sağlık Bakanlığı kapsamında olan Sağlık Dairesi ise Kazakistan genelinde sağlık kurumlarının ve hastanelerin açılması, yönetilmesi ve politikaların meydana getirilmesi ile görevlidir.

Kazakistan'da tüm tıp dallarındaki doktor sayısı 2013 senesi itibariyle 66,038 kişidir. Ülkede bin kişiye düşen doktor sayısı 2007 senesinde 3,88, 2011 senesinde 3,8, 2012 senesinde 3,8, 2013 senesinde ise 3,88'dir. Bu verilere göre Kazakistan, kişi başına düşen doktor bakımından dünyada 10. sırada bulunmaktadır.

2014 senesi verilerinde bakıldığında Kazakistan'daki 66,038 doktor ekibinin aşığı yukarı 3500 civarı boştur.

Verilen bilgiler ve reform paketleri amaçları ışığında ülkedeki donanımlı hekim sayısı arttırılmak istense de Kazakistan'da hekim yetiştirmek üzere okullarda verilen tıp eğitiminin dünya standartlarının altında olduğu söylenebilir. Ülkedeki tıp eğitimde günümüzde bile Rus tıp eğitim kültürünün etkileri görölmektedir. Tıp alan yazınlarının büyük kısmı Rusça kaynaklardan taranmaktadır. Rus tıbbı ise dünya tıp standartlarına bakıldığında gelişmemiş düzeyde olduğu için bu durum Kazakistan'ı da olumsuz yönde etkilemektedir. Güncel eğitim düzeninde uygulamanın ve saha pratiğinin yeterli derecede olmaması alanda uzmanlık eğitiminin yetersiz niteliksiz olması, kalifiye donanımlı doktor yetiştirme sürecini engeller. Donanımlı ve alanında yetkin hekimler ise başta zor ve çoğunluğun başarısız olduğu ameliyatlar ile alakalı tecrübelerini diğer hekimlere aktarmak bilgi alışverişinde bulunmak istememektedirler.

Bu ve buna benzer nedenlerden dolayı ülkede, artan doktor ihtiyacı yüzünden 2003 yılından beri Kazakistan hükümeti sahip olduğu doktor sayısını belirli bir program dâhilinde arttırmaya çalışmaktadır. 2003 yılında 54,613 olan doktor sayısı 2013 yılında % 20'nin üzerinde artış göstererek 66,038'e ulaşmıştır.

Ülkedeki mevcut hastane sayısı 2003-2013 yılları arasında sayıca azalarak düşmüştür: 2003 yılında 1029; 2013 yılında 995 hastane.

Sağlık Bakanlığı'nın sunduğu raporlara göre Kazakistan'da sıklıkla kalp damar rahatsızlıkları, kanser ve birtakım kazalar sonucu oluşan travmalarla karşılaşılır ve bunlar aynı zamanda genel ölüm sebepleridir.

Kazakistan'da, sağlık alanında halka daha iyi hizmet vermek, Kazak halkının zorunlu sağlık ihtiyaçlarının sağlanması ve tedavi amaçlı yurtdışına çıkmalarına engel olmak ve hatta azaltmak için Milli Tıp Holding'i başta olmak üzere çeşitli hastaneler ve klinikler hizmet vermektedir. Kalıtsal rahatsızlıkların tespit ve tedavisi amaçlı Astana'da yurt dışından temin edilen donanımlar, araç gereçler ve alan uzmanlarıyla kurulan test ve iyileştirme merkezi de yine yeni kurulan sağlık merkezlerinden biridir.

7. TARİHİ TÜRK LEHÇELERİ METİNLERİNİN TIP AÇISINDAN KISACA DEĞERLENDİRİLMESİ

Köktürk Kitâbeleri bir tıp metni değildir. Bu yüzden eserde tıp terimleri ve hekimlik bilgileri yok denecek kadar azdır ve bunlar da Türk tıbbı ile ilgili detaylı

bilgiler vermeyen birkaç organ adı (adak ‘ayak’, baş, öd gibi) ile bir rahatsızlık anlamı veren fiildir (ağrı- ‘ağrımak, hasta olmak).

Eski Uygur Türkçesinde tıbbi geleneği Türk topluluklarının tıp ve tedavi gelenekleri ile geliştirilmiş ve çevre kültürlerin tıbbi gelenekleri ile de etkileşim içine girmiştir. Bu etkilerin belirlenmesi geldiği kültürün değerlerini unutturacak şekilde tanıdığı kültüre uyarlanmış olması sebebiyle güçtür. Ancak yine de Eski Uygur geleneğinde en azından tıpla ilgili gelenek hakkında fikir edinmemizi sağlayan bir tıp kitabı bulunmaktadır. Bu tıp kitabı tercümedir ve Hintli Vabghata’nın *Astàngahrdayasamhità* yapıtı ile *Yogaşataka* ve *Siddhasàra* isimli tanınmış tıp kitaplarından tercüme edilmiştir. Üzerinde Reşit Rahmeti Arat ve Fikri Sertkaya’nın da çalışmaları bulunan bu eser bir tıp kitabı ile 45 yazma parçasından oluşur. Bir kısmı eksik olmasına rağmen Türk tıbbi için bilinen ilk yazılı belge olması dolayısıyla ayrıca değerlidir (Arslan Sarman, 2014: 39).

Eski Uygur Türkçesinde Tıp Terimleri (Batmaz, 2013) adlı yüksek lisans tezinde Eski Uygur Türkçesindeki tıp terimleri ele alınmıştır. Bu tezde ilk olarak genel anlamda terim ve terim yapma yöntemlerinden söz edilerek yeni terimler meydana çıkartmak açısından Uygurcanın gösterdiği özellikler ve Uygurlardaki tıbbi alışkanlıkları izah edilmeye çalışılmıştır. Eski Uygurca tıp terimlerinin belirlenmesinde de Eski Uygur Türkçesi metinlerinden faydalanılmıştır.

Mahmut Gürgana ait olan *İslam Öncesi Dönem Uygur Tıp Metinlerinde Bulunan Hayvansal Drog İsimleri* adlı çalışmada da Uygur devrine ait tıp metinleri incelenmiş ve bu inceleme neticesinde 19 hayvansal drog maddesi başlığında toplam 47 terim izah edilmiştir. Geleneksel Hint tıbbından etkilenen çeşitli aktarımlar yapan Uygurlar; Uygur tıbbında, Hint tıbbının tersine hayvansal drogları sık sık kullandığını (özellikle kurt dili, kurt kemiği, kurt ödü gibi) belirten Gürgan, eski Uygur sağlıkçı ve hekimlerinin başka dillerden tercüme edilen tıp metinleriyle yetinmeyerek kendi deneyim ve yöntemlerini de kullanarak kendilerince bir tıp zihniyeti geliştirdiklerini ifade etmiştir (Murad, 2019: 55).

Kutadgu Bilig, devri ve devrinden önceki tıp terimleri ve tıp zihniyeti hakkında düşünce yürütülmesine olanak sağlayan tıp tarihi kaynaklarından biridir. Ancak bu eser doğrudan bir tıp kitabı değildir (Arslan Sarman, 2014: 39).

Türkçenin bilinen ilk sözlüğü olan Divanü Lügati’t-Türk’te de Türkçe tıp terimlerine dair veriler bulmak mümkündür. Bu kaynakta geçen verilerden birkaçı şöyledir: iğ “hastalık”; iğlemek “hastalanmak”; ot, em, sem “ilaç”; otaçı, emçi,

atasagun “tabip”; baş: “yara”; baş tükenmek “yaranın ateşle dağlanması”; bıçgıl “bıçılğan, el ve ayak derisinde oluşan çatlaklar”; çelpeklenmek “gözün çapaklanması”; kabargan “ciltte kaşıntı veya sıcaktan oluşan kabartı, sivilce”; kiçinmek “kaşınmak”; kanagu “kan almakta kullanılan neşter”; sorgu “kan almakta kullanılan bir alet”; beliğ “yaraları deşmekte kullanılan mil” ve arkacak “ağza ilaç damlatma amacıyla kullanılan içi boş alet” (Arslan Sarman, 2014: 41).

Kutadgu Bilig ve Divanü Lügati’t-Türk’ü inceleyen Bayat’a göre Türk tıbbında iki tip tıp geleneği vardır. Bunlar da kam (şaman) ve baksı denilen, Şamanizm’in tedavi yöntemlerini uygulayan büyücü hekimlerin yürüttüğü tıp geleneği ile otaçı, emçi ve atasagun denilen, droglarla ve diğer maddî tedavi yöntemleri kullanılarak yapılan, dönemin maddî tıbbi anlayışını temsil eden tıp geleneğidir (Bayat, 2003, 203). Terzioğlu da Karahanlılar döneminde tıbbın oldukça gelişmiş olduğunu *Yeni Kaynaklar Işığında Karahanlı Hastane ve Tıp Tarihine Bir Bakış* adlı bildirisinde belirtir. Bu bildiride Karahanlılar döneminin hakanı Tamgaç Buğra Karahan Ebu İshak İbrahim ibn Nasr’ın Semerkant’ta Hicri 458 / Milâdî 1065-66 tarihinde yaptırdığı bir medrese ve hastanenin en eski Türk-İslâm hastane vakfiyesi olduğu üzerinde durularak Karahanlılar döneminde tıbbın Türkistan’da parlak bir devir yaşadığı vurgulanmıştır (Terzioğlu, 1997: 365).

Kıpçak Türkçesinin yadigâmi sayılan Türkçe metinler arasında hayvan sağlığı ile ilgili metinler de bulunmaktadır (bk. Terzioğlu ve Sertkaya 1981, Sertkaya 1992, Zülfikar-Aydın ve Tören 1996, Károly 2003, Kaya 2006, Uysal 2020).

Son yıllarda yapılan kimi araştırmalarda tıp konusunda Çağatay sahasında da eserler yazıldığı belirlenmiştir. Bunlardan bir kısmı Risale-i Tıbb (Aydın, 1996); Tabibçılık, (Uysal: 2020) *Esraru’l-Etıbbâ* ve Tıp Kitabı’dır (Safran, 1993, Arslan Sarman, 2014: 41; Uysal, 2020: 378-380). Yine Eski Anadolu Türkçesi’nin son dönemlerinde kaleme alınıp Özbekistan’da metin olarak yayımlanan Ebvâb-ı Şifâ (Yaylagül, 2010: 10) da Türkçenin tıp terimlerini günümüze aktaran Anadolu dışında kaleme alınmış diğer değerli bir eserdir. Çağatay dönemi eserleri için Uysal şöyle bir değerlendirmede bulunur:

Türkçe tıp metinleri, Türkiye Türkoloji’sinde (Caferoğlu 1984, Ercilasun 2009, Akar 2010 vb.) Uygur, Eski Anadolu ve Kıpçak dönemleri bağlamında ele alınmakta, Çağatayca yazılmış eserlerden hiç söz edilmemektedir. Ancak (...) Çağatay sahası, Türkçe tıp metinlerinin görülebileceği ortamlardan biridir. Beş asırlık geçmişiyile dil tarihimizde önemli bir yer edinen; dil, edebiyat, tarih, sözlük vb.

alanlarda birçok eser veren Çağatayca'da tıp gibi yaşamla doğrudan ilgili bir disiplinde eserlerin bulunmayışı yahut az sayıda olması makul görünmemektedir. Bu sahada, hiç olmazsa, köklü tıp geleneğine sahip Uygur Türklerince telif edilmiş tıp kitaplarının varlığı kuvvetle muhtemeldir. (...) Mevcut malzemeye bakarak Çağatay Türkçesinde tıp muhtevalı bilimsel eserlerin de yazıldığı, bu alanın oluşmasında ve gelişmesinde Uygurların payı olduğu söylenebilir. Türklük bilimi araştırmacılarına düşen görev; Rusya, Özbekistan gibi ülkelerde bulunan, henüz varlığı dahi bilinmeyen veya incelenmemiş olan eserleri incelemek, ulaşılan sonuçları bilim dünyasıyla paylaşmaktır (Uysal, 2020: 383).

Bu eserler hakkında kısaca şu şekilde bilgiler verilebilir:

Risale-i Tıbb: Risāle-i Tıbb, SSSR Bilimler Akademisi Asya Halkları Enstitüsü Uygurca El Yazmaları Kataloğu A275 numarada kayıtlı bir tıp kitabıdır. Risale, yazmanın 4b-91a yaprakları arasında yer almaktadır. Müelifi veya müstensihisi hakkında bilgi sahibi olunamayan eser, ketebe kaydının da olmamasından dolayı yazılış tarihi hakkında da bilgi edinilmesine engel olmaktadır. Bununla birlikte dil özelliklerinden dolayı eserin XIX. asırda istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Yazma, Kaya tarafından tanıtılmıştır. Buna göre eserin konuları, hastalıklar ve onlar için önerilen ilaçlardan oluşmaktadır. Kaya'ya göre eser, Anadolu'da yazılan tıp kitapları gibi düzenli değildir (Kaya, 2006: 112-122).

Tabibçılık: İsveç Lund Üniversitesi Kütüphanesi'nde Jarring Prov. 24 numaralı yazmada yer alan *Tabībçılık*, Gunnar Jarring aracılığıyla 1982 senesinde Lund Üniversitesi Kütüphanesine hibe edilmiştir. Bu eser, Doğu Türkistan El Yazmaları Jarring Derleme'si içerisinde bulunur. Metinleri kimin kaleme aldığı veya istinsah ettiği bilinmemektedir. Yazmada 4 metin vardır. *Tabībçılık*, 9b-20b yaprakları arasındadır. Yazmanın sonunda bulunan 1347 (1928-9) kaydı, metinlerin yazıya geçirildiği tarih olarak tahmin edilir. Talik hatla, genelde harekesiz yazılan eser, ilk sayfasında 11, diğerlerinde 14 satır olan metinde toplam 319 satırdan oluşur. *Tabībçılık*, Uygur Türklerinde sıklıkla görülen şifacılık geleneği veya mesleğini sürdürenler için kaleme alınmış kılavuz niteliğinde bir kitaptır. Kitabın içerisinde yedi yıldız ile on iki burçtan, ahlatı erbaa (kan, sevda, safra, balgamdan oluşan dört sıvı) kavramından, günlük hayatta, gebelik ve doğumda ortaya çıkabilecek bazı hastalıklar ve bunların

tedavisinden, ağrılar, yaralanmalar, yılan, akrep gibi hayvanların ısırmasından, zehirlenmelerden bahsedilir.

Tabībçılık, Anadolu’da kaleme alınmış tıp kitaplarının aksine düzensizdir. Söz gelimi “bab, fasıl” gibi Anadolu sahası tıp metinlerinde karşılaşılan başlıklar ve kısımlar; hastalık anlatımında “baştan ayağa” biçiminde alışılmış sıralama yoktur (Uysal, 2020: 384). Eserdeki bu özelliklerin Çağatayca tıp metinleri için genel bir özellik olduğu düşünülmektedir (Zülfikar-Aydın ve Tören 1996: 16, Kaya 2006: 119).

Esraru’l-Etubba: Çağatayca tıp metinlerinin başlangıcı, 1506 senesinde yazılmış olan *Esrāru’l-Etubbā* isimli esere kadar götürülebilir. Çağatay Türkçesiyle yazılan bu eser, Yunan hekim Tolozan tarafından yazılmış; Şehabeddin Sakip tarafından Farsçaya tercüme edilmiştir (Uysal, 2020: 380).

Bu eserde, Türklerin tıbbi Yunanlardan almadıkları ve öz deneyimleri ve keşifleri sonucu olarak bir müstakil Türk tababeti meydana getirdikleri, Yunan hekim Tolozan tarafından vurgulanmıştır. Türklerin Maverāünehir’de kullandıkları ilaçların, uyguladıkları iyileştirme yollarının Yunan tabiplerinin ilaçlarına ve iyileştirme yollarında benzerlik göstermemesi Yunanlı tabip Tolozan’ın ilgisini çekmiş yapmış olduğu gözlemler sonucunda, Miladi 1506 senesinde bu yapıtı oluşturmuştur. Yapıt, Çağatay Türkçesi ile kaleme alındığı için Maverāünnehir Türklerinin buldukları ve uyguladıkları iyileştirme yolları, İran’a, Hind’e ve Çin’e kadar ulaşmıştır (Ünver, 1939: 128-129).

Tıp Kitabı: Eserin İbn Kutluk Molla Toh Niyaz Ahond Tog Begi’dir. Gürgüz’e göre bu tıp kitabı, yazı diline girmemiş çok sayıda bitki adı ihtiva etmesi sebebiyle Türk dili ve tababet tarihi bakımından ayrı bir önem arz eder. Eser Doğu Türkçesiyle yazılmıştır. Eserin yazıldığı tarih kesin olarak bilinmemektedir, ancak XVII. veya XVIII. yüzyılda yazıldığı tahmin edilmektedir (Gürgüz, 2005: 1).

Karimova, bu eserler dışında da Çağatayca tıbbi eserlerin olabileceğini, hatta Doğu Türklüğünde XIII-XX. yüzyıllar arasında Arap, Fars ve Türk dilleriyle telif veya tercüme edilmiş çok sayıda eser/metin/kayıt bulunduğunu vurgular. Ona göre Özbekistan’daki Abu Rayhan Al-Biruni Doğu Araştırmaları Enstitüsünün ana derlemelerindeki doğal bilimler hakkındaki yazmaların yarısından fazlası tıbbi içeriklidir. Bunların dağılımı şöyledir: Genel tıp 148, tıp teorisi 33, tıbbi el kitapları 160, temel ilaçlar 91, farmakope 161 (Uysal, 2020: 383).

Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış tıp metinlerinin birkaçı şöyledir:

Alâ'im-i Cerrâhîn: İbrahim bin Abdullah tarafından 15. Asırda Türkçeye çevrilmiş bir tıp metnidir. *Cerrâh-nâme olarak da bilinir*. İçerik bakımından botanik, farmakolojik, eczacılık dallarını içermektedir. *Cerrâh-nâme*, Eski Anadolu Türkçesinin dil bilgisi ve yazım gibi karakteristik izlerini taşır sade ve anlaşılır bir üslup ile yazılmıştır. Gürlek'e göre Metnin içeriğinde öne çıkan bir diğer nokta ise frengi hastalığı hakkında farkındalık yaratmasıdır (Gürlek,2011: 1-10).

Cerrâhiyetü'l-Haniyye: Şerafettin Sabuncuoğlu tarafından 1465 senesinde kaleme alınan metin içeriğinde tıp ile ilgili resimler barındıran ilk Türkçe tıp metni olma özelliğini taşır. Metin Şerafettin Sabuncu oğlunun içinde bulunduğu devrin dil özelliklerinden etkilenmiştir. Metnin üç adet kopyası bulunmaktadır. Metinde tıp araç gereçlerinin çizimi ile kadın hastalıkları ile ilgili resimler mevcuttur (Acar, 2015: 1-8).

Edviye'i Müfredde: İshak bin Murad tarafından 1390 senesinde Gerede'de kaleme alınmıştır. Yazıldığı yıl mutlak olarak bilinen birinci telif eserdir. Metinde rahatsızlıkların tedavisinde ne tür bitkilerin kullanıldığını hangilerinin olumlu sonuçları olduğu hakkında bilgiler verir (Argunşah, 2009: 191-192).

Hazâ'înu's-Sa'ādât: Eşref bin Muhammed tarafından 1460 senesinde kaleme alınmıştır. Sadece bir tane kopyası mevcuttur. Metinde uzuvlara özel bir bölüm mevcuttur (Canan Yıldız, 2019: 417-426).

Kâmilü's-Sinâ'a: Ali bin Abbas tarafından yazılan eser Mecusî'nin *Kâmilü's-Sinâat-üt-Tıbbiye* başka bir ismi ile *Kitab-ül Melikî* isimli metnin, insan sağlığı ve rahatsızlıkları hakkında bölümlerden meydana gelen çeviri metindir. Dil ve dilbilgisi bakımından değerlendirildiğinde 14. asırda çıkarıldığı farz edilen metin Umur Bey'e takdim edilmiştir (Canan Yıldız, 2019: 420)

Kitâb-ı Keḥḥâl-nâme-i Nūrü'l-Uyûn: Eski Anadolu Türkçesi devrinin dil yapısını yansıtan eser, başka metinlerin araştırılmasıyla meydana gelmiştir. Anonim bir eserdir. Kelime hazinesi: Hamilelik, doğum evreleri, göz ile ilgili rahatsızlıklar ve ilaçların nasıl meydana geldiği hakkında veriler sunmaktadır. Metnin anatomi, botanik ve eczacılık hakkındaki kelimeler bakımından da yeterli olduğu söylenilebilir (Parlar, 2015: 17-23).

Menâfiü'n-Nâs: Hekim Nidâî tarafından 15.asırda yazılan metnin ana teması bulaşıcı hastalıklardır. Eserin ilk bölümünde tıp hakkındaki ayet ile hadisler mevcuttur. (Acıduman, 2013: 151-159).

Miftahü'n Nur Hazâ'inü's-Sürur: Mümin bin Mukbil tarafından 15. Asırda kaleme alınmıştır. Baş kemikleri ve beyin anatomisi hakkında bölümlerin metin içinde bulunması nedeniyle kısmen bir anatomi kitabı denilebilir. Ayrıca Anatomi, hijyen ve göz hastalıklarına da değinilmiştir (Parlar, 2021: 136-143).

Osmanlı Türkçesi döneminde yazılmış eserler ise şunlardır:

İlm-i Tıbb: Metnin yazarı Muhammed bin Hasandır. Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesinde bulunmaktadır. Klasik Osmanlı Türkçesi dil özelliklerini yansıtmaktadır. Metnin ana teması hıfzıssıhhadır. Ayrıca sekiz madde ile sağlıklı yaşam taktiklerinden bahsetmiştir (Ünver Özdoğan, 2015: 1).

Kâmilü's-Sinâati't-Tıbbiyye: Ali İbn Abbâs el-Ahvâzî tarafından yazılmış bu eser zamanın tıp öğrencilerine ders kitabı niteliğinde okutulacak derecede önemli ve gerekli bilgiler sunan bir tıp kitabıdır (Ağırakça, ?: 11).

El-Kanun Fi't-Tıbb: İbn Sina tarafından yazılmıştır. En tanınmış eseridir. Tıp tarihi kapsamında yetkin bir yapıttır. Günümüz şartlarında bile halen bu eserin sunduğu iyileştirme yöntemleri olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir (Ağırakça, ?: 11).

Netîcetü'l-Fikriyye Fî Tedbîri Velâdeti'l-Bikriyye: Gevrekzâde Hâfız Hasan Efendi tarafından kaleme alınan yazarın en tanınmış kitaplarından birisi konumundadır. Kitap ana tema olarak kadın ve çocuk hastalıkları üzerine yazılmış en yetkin kitaplardan biri olarak gösterilir (Dinçer Bahadır, 2016: 48-49).

Akrabâdin: Cürcânî ye ait olan eser eczabilim hakkındadır (Bayat, 2016: 301).

Mücerrebname: Şerafettin Sabuncuoğlu tarafından 1468 senesinde kaleme alınan bu metnin ana teması ilaçların hazırlanış ve uygulama biçimleri hakkındadır (Bayat, 2016: 302).

Risâle-i Hasâtü'l-Kilye: Ahî Çelebi tarafından yazılmıştır böbrek ve idrar kesesinde oluşan taşların nedenlerini, ne tür şikayetlerle kendini gösterdiği ve iyileştirme yöntemlerini Türkçe olarak sunmuştur. On kısımdan meydana gelmektedir (Bayat, 2016: 303).

Rebî'u's-Selâme: Nidai tarafından kaleme alınmıştır. Metnin teması bulaşıcı hastalıklar ve veba üzerinedir. Yazar esere kendi deneyimlerini de katmıştır (Bayat, 2016: 304).

Risâletü'l-Mûsikıyye Mine'd-Devâi'r-Rûhâniyye: Gevrekzâde Hâfız Hasan tarafından kaleme alınmıştır. Ruhsal bunalım ve rahatsızlıkların müzik aracılığıyla iyileştirilmesi hakkındaki bir eserdir. (Bayat, 2016: 312).

Tarihsel Türk Lehçeleriyle ilgili yapılan bazı çalışmaların bibliyografik bilgileri:

Sertkaya, Osman Fikri (1996). Göz hastalıkları üzerine Eski Uygurca Bir Sutradan Parçalar ve Uygur Tıp Metinlerine Toplu Bir Bakış.

Bailey, H. W. (1953). Medicinal plant names in Uighur Turkish.

Üstünel, Yaylagül Özen (2014). Anadolu'da Yaşayan Halk Hekimliği Uygulamalarının Eski ve Orta Türkçe Tıp Metinlerindeki Temelleri ile Eski Uygur Türkçesi ve Batı Orta Türkçesiyle Yazılmış Tıp Metinlerindeki Fiiller.

Altıntaş, Ayten (1988). Divanü Lügat-it-Türk'deki Tıp Terimleri.

Özgür, Can (1994) Baytaratü' l-Vâzih'in Kıpçakça ve Türkmence Yazmalarına Göre Kıpçakçanın Oğuzcalaşması (Türkmenceleşmesi) Üzerine Bir Dil Araştırması

Özgür, Can (2009). Kıpçak Sahasına Ait Sözlük ve Kaynaklarda At ve Atçılıkla İlgili Terminoloji (Özgür, 2009).

Gözlü Kaya, E. (2012). “ Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Tıp Metinlerindeki İki Terim Üzerine Tespitler: Çignemek ve Çeynemek Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 60, 155-168.

Uçar, İ. (2010). Türkçede Eş Anlamlılık ve Eski Anadolu Türkçesi Tıp Yazmalarında Eş Anlamlı Kelime Kullanımı. Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 21, 37-48.

Türkmen, S. (2006). Eski Anadolu Türkçesinde Tıp Terimleri: Seyfullah Türkmen tarafından yapılan doktora tez çalışması.

Gürkan G. (2009). “Eski Anadolu Türkçesi Eserlerinden Tertib-i Muâlece’deki Organ Adlı Tıp Terimleri” çalışmasında organ adlarından oluşan tıp terimlerini köken ve yapı bakımından sınıflandırmıştır. Belleten, 2009-1

Çelik, A. (2016). XIV.- XV. Yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi Tıp Metinlerinde Yer Alan Farsça ve Grekçe Menşeli Terimlerin Yazımındaki Tutarsızlıklara Bazı Örnekler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(46), 65-70.

Gözlü, E. K. (2012). “Betimleyici Tıp Terimi” Kavramı ve Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Tıp Metinlerindeki Betimleyici Terimler. TÜBAR, 31, 169-179.

Önler, Z. (1989). Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılmış İki Tıp Kitabında Yer Alan Sağlık Bilgisi Terimleri. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 89-130.

Gürlek, M. (2016). Yabancı Tıp Terimlerine Osmanlı Tıp Metinlerinden Türkçe Karşılık Örnekleri.

Gürlek, M-Çiçekler, A. N. (2016). Osmanlı Tıp Metinlerinde Geçen Hastalık Adları Üzerine. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 11, 95-112.

Gürlek, M. (2015). Osmanlı Tıp Metinlerinde Geçen Cerrahî Alet Adları Üzerine. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25(1), 39-49.

8. ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİYLE İLGİLİ TIP ÇALIŞMALARI

8.1. Kazak Türkçesi Dışında Diğer Türk Lehçeleri Üzerine Yapılan Tıpla İlgili Çalışmalar

Bu bölümdeki açıklamalar, Çağdaş Türk Lehçeleriyle ilgili yapıldığı belirlenen çalışmalar sınırlılığıyla yapılacaktır. Çünkü bu alanla ilgili materyallerin incelenmesi ve ele alınması gerekmektedir ve bu alanda yapılan çalışmalar yeterli sayıda değildir.

Karakalpak Türkçesinde Tıp Terimleri: Bu çalışma makale formatında hazırlanmıştır. Karakalpak Türkçesi tıp terimleri, dört ciltlik *Qaraqalpaq Tiliniñ Tüsindirme Sözligi*'nden taranarak belirlenmiştir. Amacı, Türk dünyası terimlerini kavramayı, terim oluşturmada ortak noktada birleşmeyi amaçlayan bu çalışmada yapılan taramalar hastalıklara verilen adlar, sağlık çalışanlarına verilen adlar, tedavi türleri, ilaç isimleri, sağlık alanında kullanılan aletlere verilen adlar, organ adları ile sınırlı tutulmuştur. Bu çalışmada geçen tıp terimlerinden birkaçı şunlardır:

Alasla-, < T.alaz+la- (f.) eski söz. Eski usulde tedavi etmek, okuyup üfleyerek iyi etmek (etmeye çalışmak).

Bawır, < T. bağır (ED, 317'a) (is.) Canlıların göğüs kısmı.

Jürek-bawır, ökpebawır: İnsan ve canlıların organları, yürek-ciğeri, ciğer göğsü.

Bädik, < ? (is.) Hastaları iyileştirmek amacıyla söylenen şiirlerin bir türü (bunu halk tabipleri veya falcılar kullanır)

Berman qara-: < T. beri+man kara- (ED, 645b) qara- (bir.f.)Hasta iyileşmeye başlamak, kötü giden bir olay olumluya değişmeye başlamak.

Biydärman, < Far. bî+dermân (sf.) Dermansız, halsiz, güçsüz.

Biytap, < Far. bî+tâb (sf.) Hasta, bîtap.

Biytaplan-, < Far. bî+tâb+la-n- (f.) Hastalanmak, bîtap düşmek

Bronxit, < Fr. bronh (is.)Bronşit hastalığı.

Brutsellez, < İng. brucella (is.) Bruselloz, malta humması hastalığı.

Diabet, < Fr. diabète (is.) Şeker hastalığı, diyabet.

Dieta, < Fr. diète (is.) Diyet.

Difterit, < Fr. diphtérie (is.) Difteri hastalığı.

Dispanser, < Fr. dispensaire (is.) Dispanser, sağlık ocağı.

Dizenteriya, < Fr. dysenterie (is.) Dizanteri hastalığı.

Çuma, < R. cuma (is.) Veba, taun.

Därt, < Far. derd (is.) 1. Kaygı, dert. 2. ağz. Hasta, dertli.”
Ftiziatr, < R. ftiziatr (is.) Ftiziatr uzmanı.
Ftiziatriya, < R. ftiziatriya (is.) Tıbbın, ciğer hastalıkları ve tedavisi ile meşgul olan bölümü (Tokat, 2012: 1-4).

Görüldüğü gibi terimler Arapça, Farsça yanında Batı dillerinden de geçmiştir.

Türkmen Türkçesi Tıp Terimleri: Yüksek lisans düzeyinde hazırlanan bir çalışmadır. Bu tez çalışmasında Türkmen Türkçesinin sözlükleri, deyim sözlükleri ve atasözü sözlükleri taranmış, sağlıkla alakalı söz varlığı unsurları tespit edilmiştir. Bunlar sağlıkla ilgili kelimeler, deyimler ve atasözleri olmak üzere üç ana başlık altında sunulmuştur.

Türkmen Türkçesindeki sağlıkla ilgili kelimelerden birkaçı şöyledir (Sabır, 2019: 1):

Abadançılık: is. 1. Rahatlık, sakinlik. 2. Sağlıklı, sıhhatli olma.
Babasıl: is. Basur, basur memesi.
Caslatmak: f. 1. Sokmak, ısırarak (arı, yılan, akrep için).
Çabalanmak: f. 2. Sara hastalığı veya çok ağrı sonucu titremek, tir tir titremek.
Dagdıramak: f. Hastalık, korku veya üşümeden dolayı titremek.
Äynek: is. Gözlük.
Ebgar: sf. Zayıf, güçsüz.
Gabarçık: is. Vücudun su toplayıp şişen yeri, kabarcık, şiş.
(Sabır, 2019: 12-34).

Türkmen Türkçesindeki sağlıkla ilgili deyimlerden birkaçı da şöyledir:

Acal yakañdan tutmak: Ölüm zamanı gelmek.
Badı gaçmak: Gücü azalmak, hareketleri yavaşlamaya başlamak.
Can acıglı: Canı çok acıyan, üzüntülü, ölüm korkulu, ölüm korkusu olan, öfkeli.
Çaga ayırtmak: Çocuk aldırarak, kürtaj yaptırmak.
Dabana köz basılan yalı bolmak: irkilmek, ürpermek.

Türkmen Türkçesindeki sağlıkla ilgili atasözlerinden birkaçı şunlardır:

Abray isleseñ- köp diyeme, saglık isleseñ – köp iyeme.
Saygınlık istiyorsan çok konuşma, saglık istiyorsan çok yeme.

Balık iyen etsiremez, eşek münen atıramaz.
Balık yiyen et istemez, eşeğe binen at istemez.

Can amanat, didar ganımat.
Can emanet, yüz ganimet.

Çayıñ öñi yaman, çilimiñ-soñı.
Çayın başı kötü, sigaranın sonu.

Dag görki daş, agız görki diş.
Dağın güzelliği taş, ağzın güzelliği diş.

8.2. Kazak Türkçesinde Tıp Alanında Yapılan Belli Başlı Çalışmalar

Kazak Halk Hekimliğinde Tıp Terimleri (Bakırcı-Ashirkanova, 2020): Makale düzeyinde hazırlanan bu çalışmasının konusu Kazak halk hekimliği terimleridir. Tıp

terimleri bu makalede 7 ana başlık ve 2 alt başlık altında incelemiştir. Bu ana başlıklar ise şu şekildedir,

1. Kazak Halk Hekimliğinde Tıbbi Terimlerin Ortaya Çıkışı ve Kaynağı,
2. Halk Hekimliği Terimlerinin Konularına Göre Sınıflandırılması,
3. Halk Hekimliğinde Kullanılan İlaçlar ve Kullanım Yollarıyla İlgili Terimler, Ör. Oq dâri (Kurşun ilacı), Talqan dâri (Öğütülmüş ilaç), Atpa dâri (Çekme ilaç),

3.1. Bitkilerle Yapılan İlaçlar ile İlgili Terimler,

Ör. Adıraspan (Üzerlik otu), Aq jalbız (Beyaz nane), Tüymedaq (Papatya),

3.2. Hayvan Ürünleri ve Organlarıyla Yapılan İlaçlarla İlgili Terimler,

Ör. Alakülik / Külik (Yakı böceği, kızıl böcek), Alaqoñız (Alaböcek), Ara balı (Arı balı),

3.3. Mineral Madde İçeren Kimyasal İlaçlarla İlgili Terimler,

Ör. Almas (Aksülümen), Aşuwdas (Şap), Kükirt (Kükürt),

4. Halk Hekimliğinde Uygulanan Pratik ve Tedavi Yöntemleriyle İlgili Terimler,

Ör. Arbaw sözderimen emdew (Büyülü sözlerle tedavi), Awruwğa aqsarbas arnap şaluw (Hasta için kurban kesmek), Bel tartuw (Bel sıvazlama),

5. Hekim ve Hekimlikle İlgili Terimler,

Ör. Abız (Ozan, kâhin, bilgin, mütefekkir), Baqsı (Bakşı, şaman), Balger (Falcı),

6. Hastalıklarla İlgili Terimler,

Ör. Ağawız (Aft), Alapes (Cüzzam), Alqımı isüw (Guatr),

7. Hastalık Süreciyle İlgili Terimler,

Ör. Alzuw (Bunamak), Bez şoşuw (Bez şişmesi), Demigüw (Boğulmak),

Kazakistan'da Halk Hekimliği (Ashırkhanova, 2019): Ashırkhanova tarafından 2019 yılında hazırlanmış bir doktora tezidir. Tezde makro düzeyde Türk halk hekimliği mikro düzeyde de Kazak halk hekimliği konularında bilgiler içeren bu doktora tezinin konusu halk hekimliğidir. Ashırkhanova'ya göre âdemoğlu, dünyaya gelişinden bu yana dağ taş dolaşarak hayatta kalmak için çabalamış ve yaşam mücadelesi verirken de karşılaştıkları tehlike ve hastalıkları atlatmak amacıyla farklı şifa yöntemlerini araştırıp açığa çıkarmak zorunda kalmışlardır. Kazak halk hekimliği, kökeni eski zamanlara kadar uzanıp yüzyıllardır kullanılmakta olan ve kuşaktan

kuşağa iletilen halk değeridir. Modern tıbbın esaslarını oluşturan halk hekimliğidir, bu yadsınamaz bir gerçektir.

Halk hekimliği, insan sağlığı için çalışıp insanların sağlıklı bir şekilde hayatlarını devam ettirebilmeleri için gereken olanaklar oluşturmuş olsa da bilimsel tıp değildir. Bilimsel esaslara dayanmayan ancak yaşanmış tecrübelere dayanılarak halkın örf-âdetlerine ve şifalı bitkiler, hayvanlar gibi doğa ile bütünleşmiş etkenlerinden yararlanılmakla birlikte dini inançlara dayanan tedavi çeşitleri kullanılmıştır. Fakat kullanılan tedavi çeşitlerinin hepsinin faydalı olup olmadığı kesin bir şekilde bilinemez. Nitekim güncel bilimsel tıbbın temeli olduğu ifade edilebilir. Bundan dolayı halk hekimliğinde kullanılan terimler bilimsel tıp söz varlığının kalıplaşmasında zemin hazırlamıştır (Bakırcı-Ashirkanova, Arslan, 2020: 29). Halk hekimliği hakkında da detaylı bilgilerin bulunduğu bu tezde üç kısım bulunmaktadır.

Birinci kısımda Kazak halk hekimliğinin menşei ve tarihi geçmişi hakkında bilgiler sunulmuştur. Kazak Halk Hekimliğinin Kaynağı başlığı altında Bakşılık Geleneği, şaman-Kam-Bakşı, Bakşının Yetişmesi ve Bakşılığa Geçiş ve Bakşılık Geleneğinde Oyunlar (Ayin ve Törenler) gibi konular geniş bir şekilde izah edilmiştir. Kazak Halk Hekimliğinin Tarihi başlığı altında ise Kazak halk hekimlik tarihinin en başından günümüze kadarki tarihsel gelişim ve seyri örneklerle anlatılmıştır. Son olarak Kazak halk hekimliği üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir (Ashirkanova, 2019).

Karakirgizskiye Legendi Skazki i Verovaniye (Poyarkov, 1899): Bu çalışma 19. yüzyılın sonlarında 1899 yılında yayımlanmıştır. Çalışmada Kazak coğrafyasını dolaşan seyyahların Kazakların yaşam şekline, adetlerine duyduğu meraktan dolayı tuttuğu günlük yazılarından oluşmaktadır. Dolayısıyla eserde Karakirgizlerin inanışlarında ne tür hastalıklar olduğunu öğrenmek mümkündür (akt. Ashirkanova, 2019)

Tāvıpsıldık Degen Ne? (Şülembayev, 1978): Bu çalışmada, halk tıbbının nasıl meydana geldiği ve ilerleme süreci gözlemlenmiştir; halkın tedavi yolları yalanlanmadan detaylı bir biçimde tenkit edilmiştir ayrıca halk hekimliğinin olduğu kadar kullanılması gerekliliğine açıklık getirilmiştir. Fakat tedavi işleminden uygulanan dinî törenlere ateistik bakış açısıyla yaklaşan yazar, o tür uygulamaların gereksiz olduğunu sert bir şekilde eleştirir; bakşı ve büyücüler aracılığıyla uygulanan aldatmaca büyüyle tedavinin zararlarını, kendi ifadeleriyle söylemek gerekirse, açığa vurur (akt. Ashirkanova, 2019).

Qazaqtıñ Halıq Emi (Kanapiyaulı, 1995): Konularını, şifalı bitkilerin toplaması ve saklaması; ilaç yapımında kullanılan malzemelerin işlenişi, ilaç türleri ve yapımı gibi alt konuların oluşturduğu bir kitaptır (Ashirkanova, 2019)

Halıq Meditsinası jane Sırqattı Emdeu Joldarı (Sansızbay, 2018): Güncel halk hekimliği ve iyileştirme yollarının özellikleri hakkında bilgiler veren bir makaledir (Ashirkanova, 2019).

Kazaktın Halk Meditsinasının Kupiyası (Örnek, 2012): Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada *Kazaktın Halk Meditsinasının Kupiyası* metni Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Tezin özellikle ikinci bölümü, Kazak halk hekimliğinde kullanılan tedavi yollarına ayrılmıştır. Kazak halk hekimliğinde kullanılan tedavi yolları, rasyonel ve rasyonel olmayan yollar şeklinde iki ana bölüm hâlinde anlatılır. Tezin üçüncü bölümünde seksen hastalık türü ve bu hastalıkları iyileştirmek için uygulanan farklı tedavi yöntemleri ile reçetelere yer verilmiştir. Çalışmanın ek bölümünde Kazak Türkçesi-Türkçe hastalık adları, Kazak Türkçesi-Türkçe şifalı bitki adları, kaynak kişiler listesi ve alan araştırması sırasında çekilen fotoğraflara yer verilmiştir. Ashirkanova'nın belirttiğine göre bu çalışmanın asıl önemi tedavi yollarını sistemli hâle getirmesi ve Türkiye sınırları içerisinde Kazak halk hekimliğiyle ilgili ilk çalışma olmasıdır (Ashirkanova, 2019: 1-2). Çalışmada bahsi geçen Kazak halk hekimliğinde tedavi yöntemlerinden birkaçı şöyledir:

İrrasyonel Tedavi Yöntemleri (Sıqır men tılsım):

Telkin-Irvasa Yöntemi (Dini senimder men adet ğurıp jolimen emdeu). Şaşırtma (Adastıruw). Ateşle Temizleme-Alazlama (Alastaw). Büyü (Arbaw). Okunmuş Su içirme (işirtki işkizüw). Üfleme (Uşıqtaw). Okuma, Üfleme (Üşkirüw, dem saluw). Göçürme (Köşirüw). Cin çarpması: (Kaktıruw). Benzetme (Uqsatu). Kutsal Mekânların Ziyaret Edilmesi (Ziyarat yetuw). Kurşun Dökme (Qorıqtıq quyuw). Rasyonel Tedavi Yöntemleri (Praktikalıq tasildermen emdeu). Masaj (Massaj).	Mekanik-Parpılama Yöntemi (Lonqa salu, kesuw, tiluw). Terletme (Bulaw). Vücutu Gevşeterek Terletme (Borsıma Bulaw). Su ile Terletme (Su Bulaw). Buhar ile Terletme (Bu bulaw). Kuru Terletme (Qurğaq Bulaw). Yılan Buharında Terletme (Tüyindep Bulaw). Kumda Terletme (Qum Bulaw). Kırık-Çıkık-Burkulma Tedavisi (Sınığ-şığu- Sinir Sozıluw). Hacamat Tedavisi (Qan alu, Loñqa salu). Sülük Tedavisi (Sülükpen emdeu).
---	---

İlaçla Tedavi Yöntemleri (Därimen emdew).

Bitkisel ilaçlarla Tedavi (Şöp Däriermen Emdew).

Hayvansal ilaçlarla Tedavi (Jan-Januar).

Madensel ilaçlarla Tedavi (Mineraldı Zattar).

Kombine ilaçlarla Tedavi (Aralas Zattar).

Şifalı Su Terapisi (Tabiği Paydalı Sular).

Латынша Медициналық Терминдердің Түйіндірме Сөздігі (Latınша Meditsiynalıq Termiynderdiñ Tüiyindirme Sözdigi). (2017): М. Şaydarov, М. Ahmetov tarafından yazılan bu sözlükte Latince tıp terimlerinin Kazak dilindeki açıklaması sunulmuştur.

Ör. Abdomen: ini, курсак.

Bacilluria: син. Bacteriuria- бактери- ялардың несеппен шығуы.

Caecus: соқыр; бір ушы бітеу.

Ағылшынша -Қазақша Медициналық Сөздік (Ағылшынша -Qazaqşa Mediytsiynalıq Sözdik) (2003): Talgat Mominov, Alşınbay Ratsışev, Gayyas Atsjmtov tarafından hazırlanan İngilizce-Kazak Türkçesi tıp terimleri sözlüğüdür.

Ör. Ablepsia: соқырлық, Abortion: тусік, Bdelygmia: қусу

9. SÖZLÜK BÖLÜMÜ

-A-

Abaziya (абазия): Kişinin yürüme yeteneği gösterememesidir [*Yun. Abasia*]. Ataksiyalı abaziya (атаксиялы абазия) [*Yun.+Yun. Atactic abasia*], horeyalıq abaziya (хорейлық абазия) [*Yun.+ Yun. Choreic abasia*], saldıq abaziya (салдық абазия) [*Yun.+ Yun. Paralytic abasia*], spastiykalıq abaziya (спастикалық абазия) [*Yun.+Yun. Spastic abasia*], uwtamalı qaltıldaq abaziya (устамалы қалтылдақ абазия) [*Fr.+Yun.+Yun. Paroxysmal trepidant abasia*], qaltıldaq abaziya (қалтылдақ абазия) [*Fr.+Yun. Trepidant abasia*], gibi çeşitleri vardır.

Anesteziya (анестезия): 1. Duyum yitimi. 2. Anestezi [*Yun. Anesthesia*].

Aseptika (асептика): İlaç tedavisinde gerek duymadan sadece ısı aracılığıyla aygıt ve pansuman ekipmanları benzeri şeyleri mikropsuzlaştırma işidir [*Yun. Asepsi*].

Askazan (асқазан): Mide [*Yun. Stomach*].

Awruhana (аурухана): Hastane [*Lat. Hospital*]. Awdandıq awruwhana (аудандық аурухана) [*Lat.+Lat. Regional hospital*], birlesken awruwhana (бірлескен аурухана) [*Lat.+Lat. Combined hospital*], balalar awruwhanası (балалар ауруханасы) [*Alm.+Yun. Children's hospital*], işki awruwlar awruwhanası (ішкі аурулар ауруханасы) [*Lat.+Lat. Therapeutic hospital*], klinikalıq awruwhana (клиникалық аурухана) [*Yun.+Yun. Clinical hospital*], köpsalalı awruwhana (көпсалалы аурухана) [*Lat.+Lat. Multifield hospital*], mamandandırılğan awruwhana (мамандандырылған аурухана) [*Fr.+Lat.+Lat. Specialized hospital*], juqpalı awruwlar awruwhanası (жұқпалы аурулар ауруханасы) [*Lat.+Fr.+Yun. Infectious diseases hospital*], jalrı awruwhana (жалпы аурухана) [*Lat.+ Lat. General hospital*], jekesalalıq awruwhana (жекесалалық аурухана) [*Alm.+İng.+Lat. One-Field hospital*], jedel jârdem awruwhanası (жедел жәрдем ауруханасы) [*Lat.+Lat. Emergency hospital*], qalalıq awruwhana (қалалық аурухана) [*Fr.+Lat. Municipal hospital*], gibi türleri vardır.

Awruşan (аурушаң): Sıkça rahatsızlanan kişi, marazlı.

Awız (ауыз): Ağız [*Alm. Mouth*].

Analgin (анальгин): Ağrı yatıştırıcı ve ateş düşürücü.

Abaziya-astaziya (абазия-астазия): Kas aktiviteleri uyumsuzluğu sonucu ayakta durma ve yürüme yetisini kaybetmesidir [*Yun.+Yun. Abasia atactica*].

Atpa дәri (атпа дәрі): Üşütme neticesinde burnun kurtlanması, burun iltihabı gibi üst solunum yolu enfeksiyonlarında kullanılan ilaç, enfiye.

Adıraspan (адыраспан): Üzerlik otu; halk hekimliğinde kullanılan bir ottur. Çimleri zehirli, tadı acıdır, bitkinin yaprakları ve tohumu suda kaynatılarak öksürük, romatizma, üşütme, mide kanseri, güçsüz düşmeye karşı kullanılır.

Aq jalbız (ақ жалбыз): Beyaz nane; kapalı tohumlu eski bir bitkidir. Yaprakları iyileştirme için güneş çarpmaya karşı, mide asidi, baş ağrısı iyileştirme sürecinde çokça tercih edilmektedir.

Aqsaq (ақсақ): Topal [*Lat. Lame*].

Alakülik (алакүлік): Yakı böceği, kızıl böcek; bu böceğin bütün organı ilaç yapımına uygun olması nedeniyle ilaç yapımı amaçlı kullanılır. Bu böceğin üstüne kaynar su döküp öldürülür. Kurutup buzdolabında on gün bekletildikten sonra, toz haline getirilip iltihaplı yaranın veya yanık bölgeye sürülerek uygulanır.

Alaçoñız (алақоңыз): Ala böcek; Bel ve bacak ağrıları, ağzı kapalı yarayı açmak için ve zehirli böcek ısırığından oluşan şişlikler için uygulanır.

Alaқан (алақан): Avuç içi [*Yun.+Yun. Diogoes cup*].

Ara balı (ара балы): Arı balı; mide, yanıklar, tansiyon, zehirli böcek ısırması, kabızlık ve çibana karşı etkilidir.

Ara uyası (ара уясы): Arı yuvası; el ve bacakların uyuşması, hissizleşmesi, saçkıran, cilt kaşıntısı gibi şikayetlere iyi gelmektedir.

Ayran (айран): Yoğurt; anemi, yorgunluk, uykusuzluk ve tansiyon problemlerinde kullanılır. Vücudun yanık bölgesine ayran sürülür.

Ayu eti (аю еті): Ayı eti; Ardi arkası kesilmeyen geğirme, mide yanması ve börkenek rahatsızlıklarını tedavi etme amaçlı uygulanır. 50-100 gram arası ayı eti küçük küçük kesilip kendi yağında kızartılır. Sonrasında su eklemek suretiyle pişirilir.

Ayu mayı (аю майы): Ayı yağı; ayının içyağı eklem rahatsızlıkları ve börkenek gazlanmasına iyi gelir. Üşütme durumunda ayı yağın tavadan eritilir ve insanın sırtına ve tabanına sürülür.

Ayu öti (аю өті): Ayı ödü; faydalı olduğu rahatsızlıklar: Çocukların öksürüğü, çocuklarda rastlanan gece terörü sayıklama ve irin oluşan bölgeye sürülürse iyi gelir.

Almas (алмас): Aksülümen; rahatsızlığın tekrarlamasına neden olan her çeşit mikrobu yok etme etkisi çok güçlüdür ve ağrıyı bastırmaya yardımcı olur. Aynı zamanda zehirlidir. Aksülümen zehri yağ ya da kükürtle zararsız hale getirildikten sonra frengi yarasına sürülür.

As tuzi (ac tızy): Yemeklik tuz; gıda zehirlenmesi, diş ağrısı, şişlik ve çocuk mide gazlanmasına faydalıdır. İltihaplı yaralara sürülür.

Aşuwdas (ашудас): Şap; öksürük, burun kanamasının durmaması, yaranın kanaması, diş ağrısı, irinli uyuz hastalığında sürülür.

Aq jol emi (aq jol emi): Dürüslük ilacı; bu yol, yaralı kişiden daha çok asil ailelerden olan kadınlar için büyük bir sınavdır. Bir inanca göre kocasını aldatmayan bir kadın kurşun giren yaralının üzerinden atlarsa, hasta iyileşir. Eğer atlayan kadın kocasını aldatmış olan biriye yaralı o anda ölmüş.

Arbaw sözderimen emdew (арбай сөздерімен емдеу): Sihirli kelimelerle tedavi; hastayı sağaltma pratiğinde kullanılan büyü ve mistik anlayışına dayanan büyülü sözlerdir.

Awruwğa koy soyu (ауруға қой сою): Hasta için kurban kesmek; çocuğu olamayan kadınlar ya da hastalar geçmişteki hayatlarında büyük bakışı olanlardan çare bekleyerek onların mezarlarını ziyaret eder; kurban kesip mezarları başında geceler, ağaçlara çaput bağlar, para bırakırlardı. Gece mezar üzerine mum yakıp dua ederlerdi.

Abız (абыз): Abız, şamanlığı kabul eden halklardaki molla, sofu, şaman gibi yüksek bir rütbedir ve abız, ozan, kâhin, bilgin, mütefekkir gibi geleceği yorumlayabilir.

Adıraқ көз (Адырақ көз): Kimi hastalıklar yüzünden göz yuvarlağının anormal oranda göz çukurlarından dışa doğru çıkması, göz fırlaklığı.

Ağawız (ағауыз): Aft dil altının sarı su toplanması sonucu oluşan şişlik. Dil altı tükürük bezlerinin yaralanması ve iltihaplanmasından oluşan hastalık, itemşek (итемшек), olarak da bilinir.

Alapes (алапес): Cüz zam; tedavisi zor olan bulaşıcı süreğen bir hastalıktır.

Alqımı isüw (алқымы ісу): Guatr, buğaq auwruw (бұғақ ауру), Jemsaw (жемсау), gibi adları da vardır.

Aqdaq (ақдақ): Dil, avurt, dudak ve damakta görülen kronik mukoza zarı iltihabı, İlk zamanlarda nokta şeklinde belirir ve zamanla birleşerek beyaz lekeye dönüşür.

Aqnoğala (ақноғала): Göz merceğinin yağ bağlaması sonucunda görme bozukluğuna yol açan hastalıktır, aqşel (ақшел), Közdin ağı (көздің ағы), Köz süyeli (көз сүйелі), gibi adları da vardır.

Aqşamsoqır (ақшамсоқыр): Gözün, akşamları görmemesi, gece körlüğüdür [Yun. *Nyctalopia*], Тауықкөз (тауықкөз), olarak da anılır.

Aqşeşek (ақшешек): Çocuklarda sıkça karşılaşılan, deri ve mukoza katmanlarında ufak baloncukların meydana gelmesiyle beliren bulaşıcı bir hastalık, suçiçeği [Alm. *Chickenpox*]. Jelşeşek (желшешек), şeşek (шешек), gül (гүл), qorasan (қорасан), topalañ (топалаң), Kebenek (кебенек), ұлашаşек (ұлпашешек), gibi adları da vardır.

Aqtandaq (ақтандақ): Vücuttaki beyaz renkli lekelerdir.

Asqazan awruwı (асқазан ауруы): Genellikle dengeli beslenmemekten ileri gelen midenin mukoza katmanının kronik iltihaplanmasından kaynaklı mide ağrısıdır.

Asqazanın jaman isigi (асқазанның жаман ісігі): Az asitli midenin kronik iltihabı sorunu yaşayanlar ve uzun süre mide ülseriyle hastalananlarda sık sık ortaya çıkan ağrı, mide kanseridir. Jaman awruw (жаман ауру), olarak da bilinir.

Asqazanın qabınuwı (асқазанның қабынуы): Yemek borusu ve onikiparmak bağırsağı arasındaki sindirim organının düzenli çalışmasının bozulması, mide iltihabıdır.

Asqazandıñ buzıluwı (асқазандың бұзылуы): Mide fesadı.

Asqazanın qıjıldawı (асқазанның қыжылдауы): Vücudun asit ve alkali dengesi bozulduğundan asit iyonlarının normalden fazla salgılanmasından ileri gelen bir rahatsızlıktır.

Aşıǵuw (ашығу): Yiyip içmeyi sınırlamak; enerji kaybının telafisi için ihtiyaç duyulan besinlerin vücuda hiç verilmemesi, yeterince verilmemesi ya da hazmedilmemesinden meydana gelen durumdur.

Albastı (албасты): Lohusa humması [Lat.+Lat. *Puerperal fever*].

Aşuw (ашу): Derideki küçük çaplı sinir liflerinin yıpranması sonucunda cildin kaşınması ve kızarmasından ileri gelen bir hastalıktır. Qışıma (қышыма), olarak da bilinir.

Awız uwılıwu (ауыз уылуы): Stomatit; ağız mukozası iltihabıdır. Qurqulaq (құркұлақ), olarak da bilinir.

Awızdıq (ауыздық): Bulaşıcı hastalıklar neticesinde dudağın dışı ile ağızın mukoza bölümü köşesinin iltihaplanmasıdır. Ağız köşesindeki gem ile tedavi edilir.

Aykezbe (айкезбе): Ay dolduğu zaman bazı insanların yarı uykulu bir biçimde balkona çıkmaları veya dışarıda gezmeleri şeklinde kendini gösteren bir tür sinir hastalığıdır, uyurgezerlik.

Al üstinde (ал үстінде): Ölüm döşeginde; son zamanları olan, yaşamsal fonksiyonları günden güne kötüleşen kişidir.

Aldenüw (алденүү): Güçlenmek; kuvvetlenmek, hastalıktan iyileşmek.

Alqınuw (алқыну): Nefes darlığı, eş anlamlısı olarak, Tunşıǵuw- boǵulmak; демігу ентігу, қысылып қалу, қылқыну, булығы fiilleri kullanılır.

Alsiz (алсіз): Halsiz; bünyesi zayıf düşen, herhangi bir rahatsızlığı olan kişidir.

Alzuw (алзу): Bunamak; ihtiyarlamak bu nedenle hafıza kuvvetinde azalma, çok konuşma ve unutkanlık özelliklerinin artmasıdır.

Arşuw (аршу): Yaşlanmak, ihtiyarlıktan yıpranmak.

Arpalısuw (арпалысу): Çırpınma, ölümle savaşmak, hastalık ileri derecede olmasından kaynaklı sıkıntıda olmak.

Arıǵ (арыш): Bilek [*Alm. + Alm. Wrist bones*].

Aşqaraq (ашқарак): Doyumсуз kişi.

Aşqarın (ашқарын): Sabahları midenin boş olması durumu.

Awız şıǵuw (ауыз шығу): Yara aǵzının kendiliğinden patlaması, açılması gibi durumlar.

Awnaqşuw (аунақшу): Aǵrı, şiddetli sancı hissi nedeniyle kıvrınma durmu.

Azuw (азу): Zayıflamak, kilo vermek, süzölmek.

Awru sezimin basuw (ауру сезімінің басы): Azalma; hafifleme, dinme; aǵrının veya herhangi bir belirtinin eski şiddetini kaybetmesi [*Lat. Abatement*].

Awıs omırtqa (ауыс омыртқа): Atlas kemiği [*Yun.+Alm. Atlant bone*].

Aşılmagan abstsess (ашылмаған абсцесс): Bulunduǵu yerden dışarı çıkma olasılığı olmayan apse türüdür [*Alm.+Alm. Blind abscess*].

Ayaq-qoldan ayırılıw (Аяқ-қолдан айырылу): Kol ve bacakları bulunmayan kişidir [*Yun. Acolous*].

Ayaq-qol tonazındanuwı (аяқ-қол тоназындануы): El ve ayakların normal dışı soǵuk olması durumudur [*Yun. Acrohypohermy*].

Ayelge baylanıstı bedeuwlik (айелге байланысты бедеулік): Hamile kalamama durumu; kadın kısırlığı “бедеу” kısırlık [*Acyesis*].

Artqı ötistin biteluwi (артқы өтістің бітелуі): Anüs geçidinin çok daralması veya kapanmasıdır [*Yun. Ankyloproctia*].

Ankiloz (анкилоз): Eklem sertleşmesi sonucu hareket kabiliyetindeki azalma durmudur [*Yun. Ankylosis*].

Antiseptikalıq zattar (антисептикалық заттар): Patojen mikroorganizmaları yok edici; antiseptik [*Yun. Antiseptic*].

Awruw krizisi (ауру кризиси): Hastalığın değişim göstermesi; hastalık krizi [*Lat. Apostasis*].

Artralgiya (артралгия): Eklem ağrısıdır [*Yun. Arthralgia*].

Auwa jutuw (ауа жұту): Nefes alışverişi sırasında akciğerlere hava girişi veya çıkışı; soluk, nefes [*Alm. Breath*].

Aşıktanuw (Ашықтану): İştah fazlalığı [*Yun. Bulimia*].

Aftozdş stomatit (афтоздың стоматит): Ülser; ağız mukozasında gelişen ülserdir [*Lat. Canker*].

Aqauwlı (ақаулы): 1- Kusurlu; hatalı, eksik. 2-Vücutça veya zihinsel bakımdan herhangi bir kusur gösteren kişi [*Lat. Defective*].

Asqazan qabınbası (асқазан қабынбасы): mide rahatsızlığı, gastrit (krş. гастрит [*Lat. Gastrit*]. Betkeylik gastrit (беткейлік гастрит) [*Lat.+Lat. Superficial gastritis*], irkiluw gastrit (іркiлу гастрит) [*Lat.+ Lat. Congestive gastritis*], isik tärizdi gastrit (ісік тәрiздi гастрит) [*Fr.+İng.+Lat. Tumor-like gastritis*], korroziyalı gastrit (коррозиялы гастрит) [*Lat.+Lat. Corrosive gastritis*], talauwrağan gastrit (талаураęан гастрит) [*Yun.+Lat. Catarrhal gastritis*], jiti gastrit (жітi гастрит) [*Lat.+Lat. Acute gastritis*], oşaqtalęan gastrit (ошакталęан гастрит) [*Lat.+Lat. Focal gastritis*], refluywks gastrit (рефлюкс гастрит) [*Lat.+Lat. Refluxed gastritis*], giyperatsiyd gastrit (гиперацид гастрит) [*İng.+Lat. Hyperacid gastritis*], sozılmalı gastrit (созылмалы гастрит) [*Fr.+Lat. Chronic gastritis*], jalaqjaralı gastrit (жалақжаралы гастрит) [*Lat.+Lat. Erosive gastritis*], gibi türleri vardır.

Asqazanişlik (асқазанішілік): Mide mukozasının iltihabıdır [*Yun. Endogastritis*].

Artıq ağuw (артық ағу): Aşırı akıntı; bir organ veya boşluktan gelen yüksek derecedeki akıntıdır [*Lat. Flux*].

Alıstı jakın köruw (алысты жақын көру): Paralel gelen ışınların, retinanın arkasında odaklaşması sonucu yakını net görememe ile belirgin görmedeki rahatsızlıktır [*Yun. Hypermetropia*]. Nagız qıraqtıq (нагыз); yakını net görememe “қырақтық” [*İng.+İng. True hyperopia*], quramalı qıraqtıq (қурамалы қырақтық) [*Lat.+İng. Combinative hyperopia*], ostik qıraqtıq (остік қырақтық) [*Lat.+İng. Axial hyperopia*], şamalı qıraqtıq (шамалы қырақтық) [*Fr.+İng. Facultative hyperopia*], tolıq qıraqtıq (толық қырақтық) [*Lat.+İng. Total hyperopia*], refraktsiyalı qıraqtıq

(рефракциялы қырақтық) [*Lat.+İng. Refractive hyperopia*], jasıgın қıraqtıq (жасырын қырақтық) [*Lat.+İng. Latent hyperopia*], kârilik қıraqtıq (кәрілік қырақтық) [*Presbyopia*], ауқın қıraqtıq (айқын қырақтық) [*Lat.+İng. Manifest hyperopia*], gibi түрleri vardır.

Abdomiynogiyusterektomiya (абдоминогистерэктомия): Karna уapılan müdahale ile rahmi çıkarmak [*Lat.+ Lat. Abdominohyste rectomy*].

Abiyozdıq (абиеоздык): Cansız varlık; cansız, [*İng. Abiotic*].

Abiyotrofiya (абиеотрофия): 1. Doğuştan уapısal зауıflık sonucu herhangi bir organın normal işlevini zamansız kaybetmesi 2- Vücutça erken уıpranma; erken yaşlanmadır [*İng. Abiotrophy*]. Torqabıq abiyotrofiya (торқабық абиеотрофия) [*Lat.+İng. Retinal abiotrophy*], torqabıqtıñ aq нүктeli abiyotrofiyası (торқабықтың ақ нүктeli абиеотрофиясы) [*Punctata albescens retinopathy*], torqabıqtıñ sarı teñbil abiyotrofiyası (торқабықтың sarы teñbil абиеотрофиясы) [*Lat.+ Lat. Fundus flavimaculatus*], gibi түрleri vardır.

Abyuwtomaniya (аблютомания): Sürekli уıkanma alışkanlığı, elini kolunu ardı ardına уıkama durumu; çok sık banyo уapma isteği ile belirgin durumdur [*Lat. Ablutomania*].

Awruwhanadan tis jerde tüsik tüsuw (ауруханадан тыс жерде түсік түсу): Herhangi bir tibbi gerek olmaksızın уapılan düşüktür; cinai düşük [*Lat.+ Lat. Criminal abortion*].

Alveola abstsesi (альвеола абсцеси): Diş çukuru duvarında meydana gelen apsedir [*Lat.+ Lat. Alveolar abscess*],

Awsıl (аусыл): Şar hastalığıdır.

Aviyruwlenttilik (авируленттілік): Hastalığın oluşmasına zemin hazırlama yetisi olamayan bakteridir [*Lat. Avirulence*].

Aviytamiynoz (авитаминоз): Vitamin eksikliği sonucu meydana gelen rahatsızlıktır [*Lat. Avitaminosis*].

Agalaktiya (агалактия): Emzirme sırasında süt gelmeуişi; süt salgılanmasının olmayıdır [*Lat. Agalactia*]. Saldarlıq agalaktiya (салдарлық агалактия) [*Lat.+ Lat. Secondary agalactia*], ilki agalaktiya (ілкі агалактия) [*Lat.+ Lat. Primary agalactia*], gibi түрleri vardır.

Agevziya (агевзия): Tat alma yetisinde bozulmadır [*Yun. Ageusia*],

Ageneziya (агенезия): Bir organın embriyonik eksiklik neticesi doğuştan bulunmayışıdır; organ yokluğu [*Yun. Agenesis*]. Gonadalıq ageneziya (гонадалық агенезия) [*Yun.+ Yun. Gonadal agenesis*], gibi bir türü vardır.

Ageniytaliyizm (агенитализм): Doğuştan cinsel organ olmayışıdır [*Lat.Agenitalism*].

Agiypnognoziya (агипногнозия): Uykulu olmak durumunda da uykulu hissedememe durumudur [*Yun. Ahypnognosia*].

Agiyriya (агирия): Beyinin gelişim yetersizliği sonucu uluğa acı, sızı hissidir [*Lat.Amygalyria*].

Agnatiya (агнатия): Alt çenenin doğuştan yokluğudur [*Lat. Agnathy*].

Agnoziya (агнозия): Algılama becerisinin kaybı; duyu organlarından Gelen uyarıların farkında olmama durumu, agnozi (Duyu organlarında bozukluk yoktur, beyindeki lezyon sebebiyle oluşur) [*Lat. Agnosia*]. Estuw agnoziyası (есту агнозиясы) [*Fr.+Yun. Acoustic agnosia*], appertseptsiyalıq agnoziya (апперцепциялық агнозия) [*Lat.+Yun. Apperceptive agnosia*], iliktestik agnoziyası (іліктестік агнозиясы) [[*Lat.+Yun. Association agnosia*], auwırsınuw agnoziyası (ауырсыну агнозиясы) [*Yun. Analgia*], dem sezuw agnoziyası (дәм сезу агнозиясы) [*Lat.+Yun. Gustatory agnosia*], köruw agnoziyası (көру агнозиясы) [*Lat.+Yun. Visual agnosia*], közben körip keñistik sezuw agnoziyası (көзбен көріп кеңістік сезу агнозиясы) [*Lat.+Lat.+Yun. Visual-spatial agnosia*], adamdı tanımauw (адамды танымау) [*Yun. Prosopagnosia*], iyis sezuw agnoziyası (иіс сезу агнозиясы) [*Lat.+Yun. Olfactory agnosia*], optiykalıq agnoziya (оптикалық агнозия) [*Yun.+ Yun. Optical agnosia*], sauwsaqpen sezuw agnoziyası (саусақпен сезу агнозиясы) [*Alm.+Yun. Finger agnosia*], keñistik sezuw agnoziyası (кеңістік сезу агнозиясы) [*Lat.+Yun. Spatial agnosia*], söz tuwsınuw agnoziyası (сөз түсіну агнозиясы) [*Lat.+Yun. Verbal agnosia*], estuw agnoziyası (есту агнозиясы) [*Lat.+Yun. Auditory agnosia*], janasuw agnoziyası (жанасу агнозиясы) [*Lat.+Yun. Tactile agnosia*], tuwe ajırtauw agnoziyası (туе ажыртау агнозиясы) [*Lat.+Yun. Color agnosia*], gibi türleri vardır.

Auwırsınp jutınuw (ауырсынып жұтыну): Ағрılı sızılı yutkunma durumudur [*Lat.+Alm. Painful swallowing*].

Auwa jutuw (ауа жұту): Gıdalarla birlikte yüksek oranda hava yutulması; hava yutmadır [*Yun. Aerophagia*].

Agorafobiya (агорафобия): Ачык alan korkusudur [*Yun. Agoraphobia*].

Agrammatiyizm (аграмматизм): Cümle kuramama rahatsızlığıdır [Yun. *Agrammatism*].

Agromaniya (агромания): Takıntı düzeyinde yalnız kalma arzusu; insanlardan soyutlanarak yaşamaya karşı aşırı istekli olma durumdur [Yun. *Agromania*].

Adventiytsiyalıq jasuwşa (адвентициялық жасуша): 1- Herhangi bir organ veya oluşumun dışını kapatan tabaka. 2- Damar duvarının dış tabakasıdır [Lat.+Fr. *Adventitional cell*].

Aq qandılıq (ақ қандылық): Kan kanseri, lösemidir [Yun. *Leukemia*]. Leukemiyalı leykoz (лейкемиялы лейкоз) [Yun.+Yun. *Leukemic leukemia*], säuwlesoq leykozı (сәулесоқ лейкозы) [Lat.+ Yun. *Radial leukemia*], monotsiytti leykoz (моноцитті лейкоз) [Yun.+ Yun. *Monocytic leukemia*], jiti leukemiya (жіті лейкемия) [Lat.+Yun. *Acute leukemia*], bazofiyldi jiti leykoz (базофилді жіті лейкоз) [Lat.+Yun.+Yun. *Acute basophilic leukemia*], sozılmalı leukemiya (созылмалы лейкемия) [Yun.+ Yun. *Chronic leukemia*], üriqtıq leukemiya (ұрықтық лейкемия) [Yun.+ Yun. *Embryonal leukemia*], eozinyofiyldi leukemiya (эозинофильді лейкемия) [Yun.+ Yun. *Eosinophilic leukemia*], gibi türleri vardır.

Akantokeratodermiya (акантокератодермия): Deride meydana gelen renk koyuluğu, kalınlaşma ve siğilsiz kabartılarla belirgin durumdur [Yun.+Lat. *Acanthosis nigricans*].

Akardiya (акардия): Kalbin doğuştan olmayışıdır; kalp yokluğu [Yun. *Acardia*].

Akkomodatsiya (аккомодация): Gözün farklı mesafelere uyum göstermesidir [Lat. *Accommodation*].

Akoazmalar (акоазмалар): O an için gerçekte olmayan sesler duyma durumudur [Yun. *Acousmas*].

Akroasfiyksiya (акроасфиксия): Kan dolaşımındaki bozulmalar neticesinde el ve ayak parmakları, burun, kulak benzeri vücudun uç kısımlarında görülen durumdur [*Acrocyanosis*].

Akrogeriya (акрогерия): El ve ayak derilerinin erken yaşlanma belirtileri göstermesidir [Yun. *Acrogeria*].

Aşıq jara (ашық жара): Açık yara.

Awır jaralı (ауыр жаралы): Ağır yaralı.

Aqıl tis (ақыл тіс): Yirmilik diş.

Akrokeratoz (акрокератоз): El ve ayak derileri üzerinde siğile benzeri kabartılarla belirtili hâldir [*Yun. Acrokeratosis*].

Akromiykriya (акромикрия): El ve ayakların doğuştan kısa oluşudur [*Yun. Acromicria*].

Akromiyon (акромион): Kürek kemiği dikeninin serbest ucu; omuz çıkıntısıdır [*Yun. Acromion*].

Akroparesteziya (акропарестезия): El veya ayak parmaklarında karşılaşılan hissizleşme halidir; parmaklarda uyuşma [*Yun. Acroparesthesia*].

Akroskleroz (акросклероз): El ve ayak derilerinin parmak kemiklerinin osteoporoz sonucu kalınlaşıp sertleşmesidir. [*Yun. Acrosclerosis*].

Akrotiyizm (акротизм): Nabız atımlarının alınamaması; nabız yokluğudur. [*Yun. Acrotism*].

Akrofobiya (акрофобия): Yükseklik korkusudur [*Yun. Acrophobia*].

Akuwpressuwra (акупрессура): Dokuya iğne batırma yöntemiyle, kanayan damara baskı yapmadır [*Lat. Acupressure*].

Akuwşer äyel (акушер әйел): Hamilelik ve doğum üzerinde uzmanlık almış hekimdir; doğum doktoru [*Lat. Obstetrician*].

Auwırsınuw sezimi (ауырсыну сезімі): Ağrıya karşı aşırı duyarlılık halidir; herhangi bir uyarı sonucu kolayca ağrı veya acı hissetme [*Alm. Algesimeter*].

Auwırsındırmaуtıп (ауырсындырмаутын): Ağrısız; acısızdır [*Lat. Painlessness*].

Allergen (аллерген): Allerji yaratan etken; kişide aşırı duyarlılığa sebep olan herhangi bir maddedir; ilaç, gıda. Koku. Çiçek tozu gibi [*İng. Allergen*]. Qayıñ tozañınıñ allergeni (қайың тозаңының аллергені) [*Alm.+Lat.+İng. Birch pollen allergen*], ауwa allergeni (ауа аллергені) [*İng. Aeroallergen*], janaspalı allergen (жанаспалы аллерген) [*Lat.+İng. Contactant allergen*], ilki allergen (ілкі аллерген) [*Lat.+İng. Primary allergen*], тағамдық allergen (тағамдық аллерген) [*Alm.+Alm.+İng. Food-borne allergen*], gibi türleri vardır.

Allergiya (аллергия): Alerji, hassasiyet gösterme durumudur [*Yun. Allergy*].

Allergiyalıq (аллергиялық): Alerjik [*Yun. Allergic*].

Allotriyofagiya (аллотриофагия): Yenilmeyecek şeyleri yeme durumudur; toprak, tebeşir gibi [*Yun. Allotriophagy*].

Alopetsiya (алопеция): Kıl dökülmesi; özellikle saçların kısmen veya tamamen dökülmesidir [*Yun. Alopecia*]. Jappay alopetsiya (жаппай алопеция)

[*Yun.+Lat. Alopecia totalis*], uyalı alopetsiya (уялы алопеция) [*Yun.+Lat. Alopecia areata*], uyalı qırqılğan alopetsiya (уялы қыркылған алопеция) [*Lat.+Alm.+Yun. Circumscribed cutting alopecia*], jayılmalı alopetsiya (жайылмалы алопеция) [*Lat.+Yun. Diffuse alopecia*], jiyektik uyalı alopetsiya (жиектік уялы алопеция) [*Lat.+İng.+İng. Marginal patchy baldness*], teñbil alopetsiya (теңбіл алопеция) [*Lat.+Yun. Circumscribed alopecia*], alapes alopetsiyası (алапес алопециясы) [*Fr.+Yun. Leprous alopecia*], mayda teñbil alopetsiya (майда теңбіл алопеция) [*Lat.+Yun. Areolar alopecia*], erte түскен alopetsiya (ерте түскен алопеция) [*Lat.+Yun. Premature alopecia*], tırtıq jolaqtı alopetsiya (тыртық жолақты алопеция) [*Lat.+Yun.+Lat. Cicatricial linear alopecia*], kәrilik alopetsiyası (кәрілік алопециясы) [*Lat.+Yun. Senile alopecia*], merezdik seldir alopetsiya (мерездік селдір алопеция) [*Lat.+Lat.+Yun. Diffuse syphilitic alopecia*], merezdik mayda teñbil alopetsiya (мерездік майда теңбіл алопеция) [*Lat.+Lat.+Yun. Areolar syphilitic alopecia*], merezdik aralas alopetsiya (мерездік аралас алопеция) [*İng.+Lat.+Yun. Mixed syphilitic alopecia*], еpiуlyatsiya alopetsiyası (эпиляция алопециясы) [*Yun.+Lat.+Alm+Lat.+Alm.+Yun+İng.+Fr. Alopecia evoked by use of plaster for epilation*], gibi түрleri vardır.

Albiynos (альбинос): Deri, saç veya retina 'nın -pigment eksikliğine bağlı olarak doğuştan beyaz renk göstermesi hali; özellikle saçların doğuştan beyaz oluşudur [*Lat. Albino*].

Algofobiya (альгофобия): Ağrı ve acı duymaktan aşın korkmaktır; ağrı Korkusu [*Yun. Algorphobia*].

Alyumiynoz (алюминоз): Alüminyum tozlarının devamlı solunum sonucu akciğerlerde toplanması; bu toplanmanın sebep olduğu patolojik durumdur [*Lat. Aluminosis*].

Ambliyoriya (амблиопия): Gözde normal dışı bir değişiklik olmamasına rağmen görme azlığıdır [*Yun. Amblyopia*]. Birjaqtı qılıylıq (біржақты қылилық) [*Yun.+Yun. Strabismic amblyopia*], buldırlı ambliyoriya (бұлдырлы амблиопия) [*Yun.+Alm.+Lat.+Lat. Amblyopia of obscure origin*], gibi түрleri vardır.

Amin qısqılı (амин қышқылы): Vücutta protein yarımı için gerekli organik birleşikdir [*İng.+Lat. Amino acid*]. Hoş iyisti amin qısqılı (хош иісті амин қышқылы) [*Yun.+İng.+Lat. Aromatic amino acid*], erkin amin qısqılı (еркін амин қышқылы) [*Alm.+İng.+Lat. Free amino acid*], күkirtquramdas amin qısqılı

(күкірткүрамдас амин қышқылы) [*Lat.+Ing.+Lat. Sulfur amino acid*], gibi түрleri vardır.

Amneziya (амнезия): Geçmişі hatırlayamamak; hafıza kaybı: unutkanlık durumudur [*Yun. Amnesia*]. Anterograd amneziya (антероград амнезия) [*Ing.+Yun. Anterograde amnesia*], көгуw amneziyası (көру амнезиясы) [*Lat.+Yun. Visual amnesia*], iyis amneziyası (иіс амнезиясы) [*Lat.+Yun. Olfactory amnesia*], retrogradtıq amneziya (ретроградтық амнезия) [*Lat.+Yun. Retrograde amnesia*], iriktemeli amneziya (іріктемелі амнезия) [*Lat.+Yun. Selective amnesia*], estuw amneziyası (есту амнезиясы) [*Lat.+Yun. Auditory amnesia*], janasuw amneziyası (жанасу амнезиясы) [*Lat.+Yun. Tactile amnesia*], gibi түрleri vardır.

Anatomiya (анатомия): Canlı organizmanın yapısını inceleyen Bilim dalıdır; anatomi [*Yun. Anatomy*].

Ankiyloblefaron (анкилоблефарон): Göz карағı kenarının doğuştan veya sonradan birbirine уарışıк olması durumudur [*Yun. Ankyloblepharon*].

Anabezdiñ joqtıғı (анабездің жоқтығы): Yumurtalık (ovaryum)'ların doğuştan yokluғudur [*Ing. Anovaria*].

Auwıtquw (ауытқу): Normalden uzaklaşma veya sapma durumu; anormallik. [*Yun. Anomaly*].

Artqı ötis (артқы өтіс): Anüs [*Lat. Anüs*]. Tışar (тышар), Köten (көтен), adlarıуla da bilinir.

Antenataldik (антенаталдік): Oluşumdan doğum vaktine kadar geçen zaman dilimi. [*Lat. Antenatal*].

Anosmiya (аносмия): Koku duyusunun olmayışı; koku alamama durumudur [*Ing. Anosmia*].

Atalıq jinis jasuwşası (аталық жыныс жасушасы): Sperm; erkek eşey hücrelidir [*Lat.+Fra+Fra Male sex cell*]. Töl (төл), olarak da bilinir.

Antepozytsiya (антепозиция): Herhangi bir organın normal yerine oranla daha önde bulunması; öne doğru kayma veya yer değıştirme halidir [*Lat. Anteposition*].

Antibiyotik (антибиотик): Antibiyotik [*Lat. Antibiotic*].

Antropologiya (антропология): Antropoloji “insanbilim” [*Yun. Anthropology*].

Antiseptiykalıq (антисептикалық): Patojen mikroorganizmaları öldüren maddelerdir [*Yun. Antiseptic*].

Aplaziya (аплазия): Bir organ veya oluşumun doğuştan yokluğudur [Yun. *Aplasia*]. Ayırşabez aplaziyası (айыршабез аплазиясы) [Yun. + Yun. *Thymic aplasia*], köruw nervi diyskisiniñ aplaziyası (көру нерві дискісінің аплазиясы) [Yun.+Alm.+Fr.+Lat. *Aplasia of optic disc*], teri aplaziyası (тері аплазиясы) [Lat.+Yun. *Cutaneous aplasia*], torqabıq aplaziyası (торқабық аплазиясы) [Lat.+İng. *Retinal aplasia*], gibi türleri vardır.

Apopleksiya (апоплексия): Beyin damarlarından birinde ani yırtılma veya tıkanma sonucu bilinç kaybı, hırıltılı solunum ve felç oluşmasıyla belirgin tablodur; özellikle beyin kanaması [Fr. *Apoplexy*]. Miyğa qan qüyluw (миға қан құйылу) [Lat.+Fr. *Cerebral apoplexy*], sauwsaq apopleksiyası (саусақ апоплексиясы) [Fr.+Alm.+Alm. *Apoplexy of fingers*], üdemeli apopleksiya (үдемелі апоплексия) [Lat.+Fr. *Progressive apoplexy*], jüln apopleksiyası (жүлын апоплексиясы) [Fr.+Fr. *Spinal apoplexy*], gibi türleri vardır.

Apofiyz (апофиз): Kemik üzerindeki herhangi bir küçük tümsek veya çıkıntıdır [Fr. *Apophysis*].

Aproktiya (апроктія): Anüs 'ün doğuştan kapalı oluşudur [Lat.+Lat. *Imperforate anus*].

Areoliyt (ареолит): Meme başını çevreleyen bölge iltihabıdır [Lat. *Areolitis*].

Aranı aşılıw (араны ашылу): 1-Yemeğe karşı aşırı eğilim gösterme; iştah fazlalığı, bulimi. 2-Aşırı yeme sendromudur [Yun. *Bulimia*].

Arıqtaw (арықтау): Aşın zayıflama; vücutça erime, bitkin hale gelmektir [Lat. *Emaciation*].

Aseksuvaliyzm (асексуализм): Belli bir cinsiyet göstermeme durumu; cinsiyetsizlik, aseksüalite. 2- Cinsel dürtü ve his taşımama halidir [Lat. *Asexuality*].

Asqoritqış (асқорытқыш): 1- Sindirimle ilgili; dijestif. 2- Sindirimi kolaylaştırmaktır [Lat. *Digestive*].

Astigmatizm (астигматизм): Gözün beyine gönderdiği görüntünün retinada tek nokta halinde odaklaşmamasıdır [İng. *Astigmatism*]. Qıraqtıq astigmatiyzm (қырақтық астигматизм) [Yun.+İng. *Hypermetropic astigmatism*], nağız astigmatiyzm (нағыз астигматизм) [İng.+ İng. *True astigmatism*], sığırlıq astigmatiyzm (сығырлық астигматизм) [Yun.+İng. *Myopic astigmatism*], retsiz astigmatiyzm (ретсіз астигматизм) [Lat.+İng. *Irregular astigmatism*], keri astigmatiyzm (кері астигматизм) [Lat.+İng. *Inversed astigmatism*], retti astigmatiyzm (ретті астигматизм) [Lat.+İng. *Regular astigmatism*], qarapayım

astigmatiizm (қарапайым астигматизм) [Lat.+Ing. *Simple astigmatism*], тік astigmatiizm (тік астигматизм) [Lat.+Ing. *Rectus astigmatism*], торқабіктіq astigmatiizm (торқабықтық астигматизм) [Lat.+Ing. *Retinal astigmatism*], möldirқабіктіq astigmatiizm (мөлдiрқабіқтық астигматизм) [Lat.+Ing. *Corneal astigmatism*], қиуғаш astigmatiizm (қиғаш астигматизм) [Lat.+Ing. *Oblique astigmatism*], күрделi astigmatiizm (күрделi астигматизм) [Fr.+Ing. *Compound astigmatism*], аралас astigmatiizm (аралас астигматизм) [Ing.+Ing. *Mixed astigmatism*], қарақтыq astigmatiizm (қарақтық астигматизм) [Lat.+Ing. *Lenticular astigmatism*], gibi түрleri vardır.

Asqazan-işek auwruwları (асқазан-ішек аурулары): Mide ve bağırsak hastalıkları genel adıdır [Yun.+Fr. *Gastrointestinal diseases*].

Aşıtatın (ашытатын): Fermantasyona sebep olan [Lat. *Fermentatif*].

Astsiyt süyіqtіgіna katıstı (асцит сұйықтығына катысты): 1. Karında sıvı toplanışı ile ilgili; asitik. 2- Karında sıvı toplanışı ile belirgin; asit gösteremedir [Yun. *Ascitic*].

Aşıғuw (ашығу): Belli bir süre yemek yememek; isteyerek aç kalmaktır [Ing. *Starvation*]. Toliq aşıғuw (толық ашығу) [Lat.+ Ing. *Absolute starvation*], nāruwızsız aşıғuw (нәруызсыз ашығу) [Yun.+ Ing. *Proteinic starvation*], vitamin jetispeuw (витамин жетіспеу) [Lat.+ Ing. *Vitamin starvation*], suwsız aşıғuw (сусыз ашығу) [Alm.+Ing. *Water starvation*], amalsızdan aşıғuw (амалсыздан ашығу) [Lat.+ Ing. *Enforced starvation*], may jetispeuw (май жетіспеу) [Alm.+Ing. *Fat starvation*], ottek jetispeuw (оттек жетіспеу) [Fr.+Ing. *Oxygen starvation*], emdik aşıғuw (емдік ашығу) [Ing.+Yun. *Starvation diet*], mineraldar jetispeuw (минералдар жетіспеу) [Lat.+Ing. *Mineral starvation*], jartılay aşıғuw (жартылай ашығу) [Lat.+Ing. *Incomplete starvation*], patologiyalıq aşıғuw (патологиялық ашығу) [Lat.+Ing. *Pathologic starvation*], qaytalap aşıғuw (қайталап ашығу) [Lat.+Ing. *Repeated starvation*], tolıq aşıғuw (толық ашығу) [Lat.+Ing. *Complete starvation*], түzdar jetispeuw (түздар жетіспеу) [Lat.+Yun. *Salt deficiency*], күn jarıgı jetispeuw (күн жарығы жетіспеу) [Lat.+Ing. *Solar starvation*], kömirsuwlar jetispeuw (көмірсулар жетіспеу) [Ing.+Ing. *Carbohydrate starvation*], ultrakülgin säuwle jetispeuw (ультракүлгін сәуле жетіспеу) [Fr. +Ing. *Ultraviolet starvation*], fiziyyologiyalıq aşıғuw (физиологиялық ашығу) [Yun.+Ing. *Physiologic starvation*], jartılay aşıғuw (жартылай ашығу) [Lat.+Ing. *Partial starvation*], gibi түрleri vardır.

Aшық қанауналым жүйесі (ашық қанайналым жүйесі): Ашық дolaшым системидir [Alm.+Lat.+Yun. *Open circulatory system*].

Аштық (Аштық): Ашық [Yun. *Starvation*].

Ауақтың табаны (Аяқтың табаны): Ауақ табаны [Lat. *Planta*].

Ауналым (айналым): Dolaшым [Lat. *Circulation*].

Ауызомыртқа (ауызомыртқа): Birinci boyun omuru (atlas) [Ing.+Lat. *Cranial vertebra*].

Аорта (аорта): Aort [Yun. *Aorta*].

Ауақ (аяқ): Bacak, ayak [Alm. *Leg*].

Ауақ бүршігі (аяқ бүршігі): Bacak томурcuғу [Alm.+Ing. *Leg bud*].

Ақ булшық ет талшықтары (ақ булшық ет талшықтары): Beyaz kas lifleridir [Alm.+Lat.+Lat. *White muscle fibers*].

Ақ май тіні (ақ май тіні): Beyaz yağ dokusudur (tek damlalı yağ dokusu) [Alm.+Lat.+Lat. *White adipose tissue*].

Арқа (арқа): Sırt [Alm. *Back*].

Ас қорыту (ас қорыту): Sindirim [Lat. *Digestion*].

Ас қорыту түтігі (ас қорыту түтігі): Sindirim kanalı [Lat.+ Lat. *Digestive tract*]. İşek jolı (ішек жолы), Askazan jolı (асказан жолы), adларыyla da bilinir.

Ас қорыту жүйесі (ас қорыту жүйесі): Sindirim sistemi [Lat.+Yun. *Digestive system*].

Аңғарым (аңғарым): Tanı, teşhis [Ing. *Diagnosis*].

Артерийосклероз (артериосклероз): Damar sertliğı [Yun. *Arteriosclerosis*]. Гиперплазиялы артерийосклероз (гиперплазиялы артериосклероз) [Ing.+Lat. *Hyperplastic arteriosclerosis*], кәрілік артерийосклерозı (кәрілік артериосклерозы) [Lat.+Yun. *Senile arteriosclerosis*], түйінді артерийосклероз (түйінді артериосклероз) [Lat.+Yun. *Nodular arteriosclerosis*], gibi türleri vardır.

Алақан (алақан): El ayası (avuç içi) [Alm. *Palm*].

Атопија (атопия): Kişide, bazı alerjenlere karşı aniden gelişen kalıtsal nitelikte aşırı duyarlılık halidir [Yun. *Atopy*].

Артқы таңдай (артқы таңдай): Art damak.

Атрихија (атрихија): Saçların olmayışdır; saç yokluğu [Yun. *Atrichia*].

Аудиометрија (аудиометрија): İşitme gücünün ölçülmesi; işitme yeteneğinin Derecesini ölçme [Ing. *Audiometry*].

Auwra (аура): Nöbetin yaklaşmakta olduğunu gösteren belirtiler veya bu devre ile ilgili. [*Yun. Aura*]. İyisti auwra (істі аура) [*Lat.+Yun. Olfactory aura*], estiluw auwrası (естілу аурасы) [*Lat.+Yun. Auditory aura*], gibi türleri vardı.

Auwtizm (аутизм): Kişinin ileri derecede içe kapanık oluşu, aşırı çekingenlik ve kişisel ilişkiler kurmada güçlkle belirgin içine kapanma hali [*Yun. Autism*].

Auwız quwısı (ауыз қуысы): Ağız boşluğu [*Lat.+Lat. Oral cavity*].

Aylan (айлан): Rektum 'un alt bölümü ya da anal kanal duvarında, varis şeklinde genişleme; basur, basur memesi; hemoroid [*Lat.+Yun. Prolapsed hemorrhoids*].

Auyğatın (айығатын): Tedavisi mümkün; iyileşmesi mümkün, şifa bulur [*Lat. Curable*].

Afagiya (афагия): Yutma refleksinin bulunmayışı; yutma refleksinin kaybı [*Yun. Aphagia*].

Afaziya (афазия): Beyindeki bir bozukluğa bağlı olarak düşüncelerini sözle ifade ya da konuşulanları anlama yeteneğinin kısmen ya da tamamen kaybı [*Yun. Aphasia*].

Afakiya (афакия): Göz merceğinin olmayışı lens yokluğudur [*Yun. Aphakia*].

Afrodiziyaka (афродизияка): Cinsel arzu; kuvvetli cinsel istek [*Yun. Afrodizi*].

Aheyliya (ахейлия): Bir veya her iki dudağın doğuştan bulunmayışıdır [*Yun. Acheilia*].

Ahlorgiydriya (ахлоргидрия): Mide öz suyunda hidroklorik asit yokluğudur [*İng. Achlorhydria*].

Aholiya (ахолия): Safra salgısının olmayışı; safra yokluğudur [*Yun. Acholia*].

Ahromaziya (ахромазия): Renkleri birbirinden ayıramama; renklerin hiçbirini görememe, tam renk körlüğü; akromatopsi [*Lat.+Alm. color blindness*].

Atsiyduwriya (ацидурия): Herhangi bir asidin varlığı sebebiyle asli nitelikte idrar çıkışıdır [*Lat. Aciduria*].

Aeratsiya (аэрация): Akciğerlerde kirli kanın temiz kan haline gelişidir [*Lat. Ventilation*].

Auwalı emboliya (ауалы эмболия): Kan damarının, dolaşıma geçen hava veya gaz kabarcığı ile tıkanmasıdır; hava enlisi [*Yun. Aeroembolism*].

Azğındar (азғындар): 1- Bozulmak; normal yapı görevini kaybederek bozulma göstermek. 2- Bozulmuş; bozukluklar [*Lat. Degenerates*].

Ajaldı (Ажалды): Ölüme götüren; ölüme sebep olucu, öldürücü [*Lat. Lethal*].

Aynalşıq (айналшық): Kalın bağırsağın dışarıya açıldığı delik; makat [*Lat. Anus*].

-B-

Badamşabez işindegi abstsess (бадамшабез ішіндегі абсцесс): Bademcik içinde oluşan absedir [*Lat.+Lat. Intra tonsillar abscess*].

Badıraқ көз (бадырақ көз): Dışa doğru fırlayan bir göz hastalığıdır, fırlak göz.

Baspa (баспа): Boğaz enfeksiyonu. [*Lat. Angina*]. Qıspa (қыспа), iş qıspası (іш қыспасы) [*Lat.+Yun. Abdominal angina*], qürsaқ qıspası (күрсақ қыспасы), көмекеу baspası (көмекей баспасы) [*Yun.+Yun. Flegmonaes laryngitis*], miykozдық baspa (микоздық баспа) [*Yun.+Yun. Mycotic angina*], qabırşaqtı kül baspası (қабыршақты күл баспасы) [*Yun.+İng. Diphtheritic croup*], kandiyozdıq baspa (кандидоздық баспа) [*Lat.+İng. Candidal angina*], talauwrağan baspa (талаураған баспа) [*Yun.+Lat. Catarrhal tonsillitis*], jiti baspa (жіті баспа) [*Yun.+Lat. Angina acuta*], papıwıwlı merezdik baspa (папулалы мерездік баспа) [*Lat.+ Lat. Syphilitic papular*], jänşauwlıq baspası (жәншаулық баспасы) [*Yun.+Lat. Scarlet tonsillitis*], оуıqjaralı baspa (ойықжаралы баспа) [*Yun.+Lat. Angina ulcerosa*], qabırşaqtı baspa (қабыршақты баспа) [*İng.+Yun. Fibrinomembranous angina*], оуıqjaralı kül baspası (ойықжаралы күл баспасы) [*Lat.+Lat. Ulcerative Tonsillitis*], оуıqjaralı nekrozdı baspa (ойықжаралы некрозды баспа) [*Yun.+Lat. Necrotic tonsillitis*], gibi türleri vardır.

Bakteriyolog (бактериолог): Bakteriyolog, bakteriyoloji uzmanı.

Bakteriya (бактерия): Bakteri [*Yun. Bacteria*].

Bas däriger (бас дәрігер): Baş hekim.

Bal-bul (бал-бұл): Canlanmak, yüzüne kan gelmek.

Bauwır qabınuwı (бауыр қабынуы): Karaciğer iltihabı; hepatit [*Yun. Hepatitis*]. Sarğayuwıwız geratit (сарғаяуысыз гепатит) [*Lat.+Lat.+Yun. Anicteric viral hepatitis*], uzaqqa sozılğan viruwstıq geratit (ұзаққа созылған вирустық гепатит) [*Alm.+Lat.+Yun. Lingering viral hepatitis*], jayılgan geratit (жайылған гепатит) [*Lat.+Yun. Diffuse hepatitis*], jasırın geratit (жасырын гепатит) [*Lat.+Yun. Latent hepatitis*], säuwlesoq geratit (сәулесок гепатит) [*Lat.+Yun. Radiation hepatitis*],

kenetten damıǵan gepatit (кенеттен дамыған гепатит) [*Lat.+Yun. Fulminant hepatitis*], jiti gepatit (жіті гепатит) [*Lat.+Yun. Acute hepatitis*], Ошақты gepatit (ошақты гепатит) [*Lat.+Yun. Focal hepatitis*], ulpalıq gepatit (ұлпалық гепатит) [*Yun.+ Yun. Parenchymatous hepatitis*], sirneli gepatit (сірнелі гепатит) [*Lat.+Yun. Serous hepatitis*], екре gepatit (екпе гепатит) [*Lat.+Yun.+Yun. Viral hepatitis type B*], uwıttıq gepatit (уыттық гепатит) [*Yun.+Yun. Toxic hepatitis*], öt irkiluw gepatit (өт іркілу гепатит) [*Yun.+Yun. Cholestatic hepatitis*], sozılmalı gepatit (созылмалы гепатит) [*Yun.+Yun. Chronic hepatitis*], gibi türleri vardır.

Beyimdeluw (бейімделу): 1-Çevre koşullarına uyum gösterme. 2-Gözbebeğinin ışık şiddetindeki deǵışikliklere genişleme ya da daralma göstererek uyum göstermesidir [*Lat. Adaptation*].

Bökse (бөксе): Uyluk, kalça [*Lat. Clavicula*].

Buwǵana (Буғана): Köprücük kemiği [*Lat. Clavicula*].

Bassüyek (бассүйек): Kafatası [*Ing. Skull*].

Bauwır (бауыр): Karaciğer [*Alm. Liver*].

Badamşa (бадамша): Bademcik [*Lat. Tonsil*].

Biologiyalıq saǵat (биологиялық сағат): Biyolojik saat [*Yun.+Lqt. Biological clock*].

Boy (бой): Boy (yükseklik) [*Alm. Height*].

Buwın (буын): Eklem [*Lat. Joint*].

Buwındıq şemirşek (буындық шеміршек): Eklem kıkırdağı [*Lat.+ Lat. Joint cartilage*].

But (бұт): Арыш.

B gepatitiniñ viruwsı (B гепатитінің вирусы): Hepatit B virüsü [*Yun.+Lat. Hepatitis B virüs*].

Bulşıq et (бұлшық ет): Kas [*Lat. Muscle*].

Bulşıq et semuw (бұлшық ет сему): Kas atrofisi [*Lat.+Fr. Muscular atrophy*].

Bulşıq et tini (Бұлшық ет тіні): Kas dokusu [*Lat.+Lat. Muscle tissue*].

Bulşıq ettiñ bosañsuwı (бұлшық еттің босаңсуы): Kas gevşemesi [*Lat.+Lat. Muscle relaxation*].

Bulşıq et ğıyertrofıyası (бұлшық ет гипертрофиясы): Kas hacminin büyümesi [*Lat.+Ing. Muscular hypertrophy*].

Bulşıq ettiñ jıyırılıwı (бұлшық еттің жиырылуы): Kas kasılması [Lat.+Lat. *Muscle contraction*].

Buwdan (будан): Melez [Lat. *Hybrid*].

Bet (бет): Yüz [Lat. *Face*]. Jüz (жүз), Öñ (өң), Ajar (ажар), adlarıyla da bilinir.

Büyrek (бүйрек): Böbrek [*İng. Kidney*].

Büyreküsti bez (бүйрекүсті без): Böbreküstü bezi [Lat.+Lat. *Adrenal gland*].

Bakteriyoliz (бактериолиз): Bakterilerin erimesi; eriyip yok olmasıdır [Yun. *Bacteriolysis*].

Balıq (балық): Raşitizme yakalanan çocuklara balık yağı sürülür ve yalatılır. İshal olduklarında balık çorbası içirilir. Balığın kemiği kurutulur ve toz haline getirip demir eksikliği görülen çocuklara verilir.

Bawır (бауыр): Karaciğer; gece körlüğü, diş ağrısı ve sudan korkma (hidrofobi) gibi sorunları olan hastalara köpek karaciğeri, epilepsi nöbeti olanlara ise eşek karaciğeri yedirmek iyi gelir [*Alm. Liver*].

Bılğarınıñ teris beti (былғарының теріс беті): Derinin ters yüzü; ateşte kızdırılır ve kanayan yaraya basılır. Eğer yara büyük olursa deriyle sarılır.

Biye (бие): Kısırak; dişi at; Darbe, şiddet sonucu meydana gelen yaralanmalar yüzünden uzun zaman çile çeken hasta, düşük yapan ya da yeni doğmuş yavrusu ölen kısrağın yeni yüzülmüş derisiyle sarılırsa kısa zamanda iyileşir. Sütü verem hasatlığına iyi gelir. Kansızlık ve halsizlik durumunda da önerilir.

Borsıqtıñ eti (борсықтың еті): Porsuk eti; iyi geldiği hastalıklar: Bebeklerin karın şişkinliği, karın ağrısı ve boğmaca. Kadınlarda kısırlık sorununu gidermek için porsuk derisine sararlar.

Bökenniñ müyizi (бөкеннің мүйізі): Antilop boynuzu; baş ağrısı, epilepsi etkisinden kol ve bacakların kasılmasına iyi gelir.

Buğı tuyağı (буғы туяғы): Geyik toynağı; toynak iyice temizlendikten sonra yakılır ve külü kanayan yaraya basılır.

Buğınıñ jas müyizi (буғының жас мүйізі): Taze geyik boynuzu; erkek kısırlığı, kansızlık için kurutulmuş geyik boynuzunu aç karına ılık süte karıştırılarak içilirse iyi gelir. Dalak hastalığı olanlara yakılmış boynuzun külü verilir.

Bel tartuw (бел тарту): Bel sıvazlama.

Bürkit kiyesimen emdew (бүркіт киесімен емдеу): Kazak Türkleri için kartal kutsal bir hayvandır, bu yüzden kartal ile tedavi etmek yaygındır. Kartal bulunan eve bazı hastalıkların girmeyeceğine inanılır ve Bazı hastalıkların tedavisinde kullanılırdı.

Baqşı (бақсы): Bakşı, şaman; kopuz çalma, ateşle alazlama, cin çağırma gibi farklı yöntemlerle hastayı tedavi eden kişidir. Eski anlayışa göre gizemli dünyayla bağlantı kurabilen kahinlik, tabiplik gibi özellikleri bulunan kişidir.

Balger (балгер): Hastayı fala bakarak tedavi eden kimsedir. Fala bakarak sağaltma yapan kimselerdir.

Badik (бадік): Delibaş; hayvan ve insanlara bulaşan hastalıktır.

Balalar awruwı (балалар ауруы): Çocuk hastalıkları; Genellikle çocuklarda görülen çiçek, kızıl, boğmaca gibi hastalık türleridir.

Bas awruwı (бас ауруы): Kanın beyne yeterince gitmemesinden kaynaklanan baş ağrılarıdır.

Bastın saqınası (бастын сақинасы): Migren; kafadaki kan dolaşımının değişmesinden ileri gelen baş ağrısıdır. [*Hemicraoia*].

Bastın şemeni (бастын шемени): Kafa transüdası; Kafada toplanmış su.

Bawır qabınuwı (бауыр қабынуы): Karaciğer iltihabı; bulaşıcı invaziv bakteriyel hastalıklar ve zehirlenmeden meydana gelen karaciğer pulpası hastalığıdır.

Bel awruw (бел ауру): Omuriliğin bel kısmındaki kökünün iltihaplanması, bel omurga eklemlerinin açılması, bel kaslarının zedelenmesidir. Hasta kimse hastalıktan dolayı belini hareket ettiremez ve yerinden kalkamaz.

Quyan (күян), Şoyılma (шойрылма), adlarıyla da bilinir.

Bel şaşıuw (бел шаншу): Bel omurga eklemlerinin açılmasından bel kasları sinir sistemi damarlarının sancımasıdır.

Bet süyegi (бет сүйегі): Elmacık kemiği [*İng.+İng. Cheek bone*].

Bezew (безеу): Siville; farklı sebeplerden kaynaklanıp yağ bezleri ve saç kılı kökünün iltihaplanmasıdır. Kan dolaşımının bozulmasından cilt ve yüzde belirir [*Yun. Acne*].

Beztamaq (безтамақ): Boğaz şişmesi; lenf bezi iltihabından ileri gelen bir hastalıktır.

Bitew jara (бітеу жара): Kapalı yara; herhangi bir travmaya bağlı olarak cilt altındaki kılcal damarların hasar görmesinden kanın cilt altına sızmasıdır.

Boyküyez (бойкүйез): Kas iltihabından dolayı motivasyonun eksilmesi, isteksiz ve tembel olma durumudur.

Börtpe (бөртпе): Döküntü; sarı su toplanmasından cilt üzerinde beliren kızarıklardır.

Börtpe Süzek (бөртпе сүзек): Tifo bakterisi, ince bağırsak yaralarından kaynaklanan bulaşıcı bir hastalıktır. [*Yun. Typhoid*].

Börtir kezik (бөртір кезік), olarak da bilinir.

Bösir (бөсір): Bağırsak kurdu; insan ve hayvan vücudunda yaşayan nematodlardan kaynaklanan bir hastalıktır.

Alqım isüw (алқым ісүү), olarak da bilinir.

Buwın qabınuwı (буын қабынуы): Eklem iltihabı; darbe, çarpma, çikik, metabolik sürecin bozulması ve endokrin sistemin zarar görmesinden ileri gelen bir hastalıktır. Şişme ve eklem yerlerinin bükülmemesi şeklinde kendini gösterir [*Yun. Arthritis*].

Buwınnın şıǵuwı (буынның шығуы): Eklem çıkığı; düşme, ayağın kayması ve yüksekte atlama sonucu eklem yerinden oynaması ya da tamamen çıkması durumudur.

Buwıqpa jötel (булықпа жөтел): Boğmaca öksürük; kronik akciğer hastalığı yüzünden akciğerin alerjilere karşı reaksiyonu zayıflaması ve hastanın boğula boğula öksürmesidir.

Büyrek qabınuwı (бүйрек қабынуы): Böbrek iltihabıdır.

Balbıraw (балбырау): Rehavet basmak; terlemek, vücudun gevşeyerek rahatlamasıdır.

Barbiyuw (барбыю): Şişmek, bir yaranın aşırı ölçüde büyüyerek cilt altına sığmamasıdır.

Bez şoşuw (без шошу): Hastalık sonucu vücuttaki bezlerin şişmesi; şişen bezlerin iltihaplanması.

Bezektew (безектеу): Ağrı veya sancıdan yerinde duramamak.

Bılşıqtanuw (былшықтану): Gözün sürekli çapaklanmasıdır; göz rahatsızlığı.

Bolbıraw (болбырау): Yavaş hareket etmek.

Boldıruw (болдыру): Kol ve bacak güçleri tükenip sendelemek.

Boq-boz (боп-боз): Yüzünün rengi solmak, yüzünün rengi sararmak.

Borsuw (борсу): Bir yiyeceğin bozulup kokması. Vücut organları için de kullanılır.

Boy aldırmaq (бой алдырмау): Hastalığa yenik düşmemek.

Boy jazuw (бой жазу): Hastanın ölüm öncesi tüm gücünü toplayıp hastalıktan kurtulmuşçasına feraha ermesidir.

Boygа şabuw (бойға шабу): Bir hastalığın vücuda yayılması; zehirlenmesi, zarar vermesidir.

Bögüw (бөгу): Midedeki yemeğin hazmedilememesinden geçirmek; midenin gazlanmasıdır (şişmesi).

Bultıyuw (бұлтыу): Şişme, kabarma durumudur.

Buraluw (бұралу): Açlıktan kıvrılma durumudur.

Bakteriyologiya (бактериология): Bakterileri konu alan bilim dalı; bakteri bilimi, bakteriyoloji [*Yun. Bacteriology*].

Buwinsirtılıts (буынсыртылыц): Masfaldan uzak eklem ile ilgisi olmayan [*Lat. Abarticular*].

Buwinnits şıguwı (буынның шыгуы): Eklemi oluşturan kemiklerden birinin yerinden ayrılması; çıkık [*Lat. Abarticulation*].

Bakteriyaga karsı (бактерияга карсы): Enfeksiyon önleyici, enfeksiyon karşıtıdır [*İng.+Lat. Anti-infective*].

Buwinnin isinuwi (буынның ісінуі): Eklemde oluşan şişlik; şişmiş eklemidir [*Yun. Arthrocele*].

Buringı qalrına keltiruw (бұрынғы қалпына келтіру): Harabiyete uğrayan doku ya da organın kendini onarmasıdır; onarım [*Lat. Repair*].

Balanoraggiya (баланораггия): Penis başından kanama oluşu; penis başı kanamasıdır [*Yun. Balanorrhagia*].

Barojaraqat (барожарақат): Yüksek basınca bağlı harabiyet; özellikle yüksek hava basıncının iç kulakta oluşturduğu zarardır [*Yun. Barotrauma*].

Belonofobiya (белонофобия): İğne ve benzer sivri uçlu cisimlerden aşın korkma, bu nitelikte bir cismin kendisine değmesinden aşın ürkmek [*Yun. Belonephobia*].

Botuwliyzm (ботулизм): Gıda zehirlenmesidir [*Lat. Botulism*].

Bradiyfreniya (брадифрения): Zihin faaliyetinin ağırlaşması; düşünme yeteneğinin yavaşlamasıdır [*İng. Bradyphrenia*].

Bosanuwdın besendeuwi (босанудын бәсендеуі): Doğumun uzamasıdır; uzamış doğum [*İng. Bradytocia*].

Bronhtıd kedeyuwi (бронхит кедеуі): Bronş genişlemesi; bronş ‘un veya dallarının genişlemesidir [*Yun. Bronchiectasis*]. Täspi tärizdi bronhoektaz (тәспи тәрізді бронхоэктаз) [*Lat.+Yun. Varicose bronchiectasis*], uwrşıq tärizdi bronhoektaz (ұршық тәрізді бронхоэктаз) [*Lat.+Yun. Fusiform bronchiectasis*], jiti bronhoektaz (жіті бронхоэктаз) [*Lat.+Yun. Acute bronchiectasis*], poststenozdıq bronhoektaz (постстеноздық бронхоэктаз) [*Lat.+Yun. Poststenotic bronchiectasis*], tsiyliyindr bronhoektaz (цилиндр бронхоэктаз) [*Yun.+Yun. Cylindrical bronchiectasis*], gibi türleri vardır.

Buwyrek ragı (бүйрек рагы): Böbrekte gelişen kanser; böbrek kanseridir [*Lat.+Lat. Renal cancer*].

Bulşıq et talşıqtarı (бұлшық ет талшықтары): Mekikiçi kas lifleridir [*Lat.+Lat.+ Lat. Intrafusar muscle fibers*].

Bastın kısıp auwruwı (бастын қысып ауруы): Bašta ağırlık hissetmek [*Alm. Carebaria*].

Bileziktik (білезіктік): El bileği ile ilgili; el bileğine ait [*Lat. Carpal*].

Biylıyuwriya (билиурия): İdrarda safra veya safra tuzlarının bulunuşu; idrarla safra pigmentlerinin çıkışıdır [*İng. Choluria*].

Betkey koliyt (беткей колит): Kolon mukozasının iltihabıdır [*Yun. Endocolitis*].

Betke qan quwuılıw (бетке қан қуйылу): Yüz damarlarındaki ani genişlemeye bağlı olarak gelişen geçici kızarıklık hali; yüz kızarmasıdır [*İng. Flush*].

Buwkir (бүкір): Omurganın, arkaya doğru çıkına göstermesi halidir; kamburluk [*Fr. Gibbosity*]. Şıgıtskı (шығыцкы), deñes (деңес), şodır (шодыр), gibi adları da vardır.

Bakteriuriya (бактериурия): Bakterilerin idrara geçişi; idrarda bakterilerin bulunuşu [*Yun. Bacteriuria*].

Balaniyt (баланит): Penis başı iltihabı [*Yun. Balanitis*]. Jalaqjaralı balaniyt (жалақжаралы баланит) [*Lat.+Yun. Erosive balanitis*], oyıqjaralı balaniyt (ойықжаралы баланит) [*Lat.+Yun. Ulcerative balanitis*], gibi türleri vardır.

Baltır (балтыр): Diz ile ayak bileği arısındaki bacak kısmının etli arka tarafı; baldır [*Alm. leg*].

Balanorragiya (баланоррагия): Penis başından kanama oluşu; penis başı kanamasıdır [*Yun. Balanorrhagia*].

Balneoterapiya (бальнеотерапия): Hastalığın herhangi bir banyo kürü (kaplıca, şifalı su, buhar, çamur vb.) ile tedavisi; banyo tedavisidir [*Yun. Balneotherapeutics*].

Bandaj (бандаж): Sargı; zedelenmiş vücut parçasını dış etkenlerden koruma, tespit etme, destek verme ya da kanayan kısmı sıkarak kanamayı durdurma amacıyla kullanılan sargı; bandaj [*Fr. Bandage*].

İştartpa (іштартпа), İştanğıш (іштаңғыш), gibi adları da vardır.

Batiygastriya (батигастрия): Midenin normal yerine oranla aşağıda oluşu mide düşüklüğü [*Yun. Gastropstosis*].

Bas biyti (бас биті): Baş,saç biti [*Alm.+İng. Head louse*].

Bas (бас): Baş; kafa [*Alm. Head*].

Berne iliktestigi (берне іліктестігі): Benzer veya değişik iki duygu, düşünce ya da davranış arasında zihinsel bağlantı kurulması; çağırışım [*Lat.Association*].

Bezoar (безоар): İnsan ve hayvanların mide ya da bağırsaklarında bazı madde liflerinin kümeleşip sertleşmesi ile oluşan kitle; mide-bağırsak sisteminde oluşan taş; [*Fars. Bezoar*].

Bez (без): Salgı yapan hücrelerden meydana gelen organ veya oluşum; salgı bezi [*Lat.Gland*].

Biyopsiya (биопсия): 1. Tanı amacıyla mikroskopik muayene için dokudan küçük bir parça alma; biyopsi. 2- Mikroskopik muayene için alınan doku parçası [*Yun. Biopsy*].

Bityşeñdik (битшеңдік): Bitlerin baş veya deride yerleşmesi; bitlenme [*Lat. Pediculosis*].

Blastomer (бластомер): Dölllenmiş ovum (zigot)'un, birbiri arkasına mitotik bölünmesiyle oluşan hücrelerden her biri; bölünme hücresi [*Yun. Blastomere*].

Blennoreya (бленнорея): Bol mukus gelişi; aşırı mukus salgılanması [*Yun. Blennorrhoea*].

Blefartomiya (блефаротомия): Göz kapağına kesi yapma; gözkapasını bisturi ile yarma [*Yun. Blepharotomy*].

Balalar auwruwları (балалар аурулары): Çocuk hastalıkları genel adıdır [*Alm.+Fr. Children diseases*].

Bradiylaliya (брадилалия): Ağır konuşma; kelimeleri duraklayarak telaffuz ile belirgin konuşma bozukluğudur [*Yun. Bradylalia*].

Bosatuw (босату): Salgılanma; salınma, açığa çıkmaktır [*Lat. Release*].

Bosatuw (босату): İçini boşaltmak, temizlemektir [*İng. Emptying*]. Asqazandı bosatuw (асқазанды босату) [*Yun.+Lat. Gastric emptying*], işekti bosatuw (ішекте босату) [*Fr.+İng. Bowel emptying*], näjis şıǵuwı (нәјіс шыǵуы), şıǵuw (шыǵу), işekti jartılay bosatuw (ішекте жартылай босату) [*Alm.+Fr.+İng. Uncomplete bowel emptying*], quwıqtı bosatuw (қуықты босату) [*Lat.+Alm.+İng. Urinary bladder emptying*], nesep şıǵuwı (несеп шыǵуы), tikişekti bosatuw (тікішекте босату) [*Lat.+Fr. Rectal expulsion*], gibi türleri vardır.

Bosandıruw (босандыру): Doğurtmak [*Lat.+ Lat. Labor management*]. Tuwǵızuw (туǵызу), olarak da bilinir.

Bölinđi (бөлінді): Herhangi bir şeyi, diğerlerinden ayırmak; izole etmek [*Fr. Isolate*].

Bradiyepersiya (брадипепсия): Ağır okuma; kelimeleri duraklayarak ağır ağır okuyabilmek [*Yun. Bradypepsia*].

Buwındı qırnauw (буынды қырнау): Eklem yüzeyini kazıma; eklem üzerindeki hasta kemik kısımlarını kazıyıp temizlemek [*İng. Arthroexesis*].

Buranda (бұранда): Ucu yivli cerrahi çivi cerrahi [*İsp. Vida*].

Bükir (бүкір): Kambur [*Yun. Kyphosis*]. Qünis (күныс), döñes (дөңес), kiyfoz (кифоз), örkeş (өркеш), tuwberkuwlyoz kiyfoz (туберкулёз кифоз) [*Lat.+Yun. Tuberculous kyphosis*]. jas qünisi (жас күнысы) [*Lat.+Yun. Juvenile kyphosis*], gibi türleri vardır.

Bultıq (бұлтық): Siğil [*İng. Wart*].

Ösindi (өсінді), Şor (шор) adlarıyla da bilinir.

-D-

Dawıs (дауыс): Ses; konuşma esnasında ses tellerinin titreşimi sonucu oluşan sestir; insan sesi [*Lat. Voice*].

Dawıs jelbezegi (дауыс желбезегі): Ses telleridir [*Lat.+Yun. Vocal cord*].

Däneker tın (дәнекер тін): Baǵ dokusu [*Lat.+Lat. Connective tissue*].

Däri jiberüw (дәрі жіберу): Enjekte etmektir, salmak; ilaç ve benzeri [*Lat. Inject*].

Dagdarıs (дағдарыс): Hastanın iyileşeceği veya öleceğinin belli olduğu an; hastalığın dönüm noktasıdır.

Diyziygotalıq egizder (дизиготалық егіздер): Çift yumurta ikizidir [Lat.+İng. *Fraternal twins*].

Jabısqan egizder (жабысқан егіздер) [Lat.+İng. *Conjoined twins*], olarak da bilinir.

Dñ jasuwşası (дің жасушасы): Kök hücre [Alm.+Fr. *Stem cell*].

Dene (дене): Vücut [İng. *Body*].

Dene quwısı (дене қуысы): Vücut boşluğudur [İng.+Fr. *Body cavity*].

Denelik jasuwşalar (денелік жасушалар): Vücut hücreleri demekdir [İng.+Fr. *Body cell*].

Dabil jarğağı (дабыл жарғағы): Kulak zarı [Fr.+Lat. *Tympanic membrane*].

Diyabet (диабет): Şeker hastalığı [Yun. *Diabetes*].

Deziyinfektant (дезинфектант): 1- Mikroplan öldürücü; dezenfekte edici, dezenfektan. 2- Hastalık etkeni mikroorganizmaları öldüren madde; mikropları öldürücü madde [Fr. *Disinfectant*].

Däriger (дәрігер): Doktor, hekim, tabip [Lat. *Doctor*].

Därihana (дәріхана): Eczahane [Lat. *Pharmacy*].

Därihanaşı (дәріханашы): Eczaneci [Alm. *Druggist*].

Demikpe (демікпе): Astım hastalığı [Yun. *Asthma*].

Depressiya (депрессия): Depresyon, ruhi çöküntü durmumudur [Lat. *Depression*].

Dermatolog (дерматолог): Cilt mütehassısıdır [Lat. *Dermatolog*].

Dermatologiya (дерматология): Dermatoloji, cildiye [Lat. *Dermatology*].

Dertti (дертті): Hastalıklı kişidir.

Diyagnoz (Диягноз): Hastalığın ne olduğunu araştırıp ortaya koyma, teşhis, tanılamadır [Yun. *Diagnosis*].

Diyagnostika (диягностіка): Hastalığın ne olduğunu araştırıp ortaya koyma ile uğraşan bilim dalıdır.

Dizenteriya (Дизентерия): Dizanteri; Çeşitli etkenler (bakteri, parazit, virüs, kimyasal tahriş) nedeniyle gelişen, kanlı ishal, kolik tarzında karın ağrısı, ateş ve bitkinlikle belirgin akut bağırsak iltihabıdır [Yun. *Dysentry*].

Dispanser (Діспансер): Sağlık evi, sağlık ocağı, dispanser [Lat. *Dispansary*].

Dispanserle (діспансерле): Muayene etmektir.

Diystopiya (дисто́пия): Bir organ veya oluşumun normal yeri dışında bulunuşu ya da normal duruşundan uzaklaşmasıdır [*İng. Dystopia*].

Dispepsiya (диспепсия): Sindirim sistemindeki hazımsızlık durumudur [*Yun. Dyspepsia*].

Dem aluw (дем алу): Havanın burun yoluyla- akciğerlere çekilmesidir; soluk alma [*Lat.+Alm. Inspiration, Breath*].

Dert (дерт): Hastalık [*Fr. Disease*].

Dala kepteriniñ qanı (дала кептерінің қаны): Воğmaca hastalarına güvercin kanı sıcak sıcak içirilir. Astım hastalığında güvercinin eti kaynatılır ve çorbası içilir.

Delbe (делбе): Menenjit; ilkbahar ve sonbaharda aşırı derecede depreşen sinir hastalığıdır [*Lat. Meningitis*].

Delebe (делебе): Omuriliğın dış tabakasının iltihaplanmasıdır.

Delqulu (делқұлы): Delilik; genellikle kalıtsal olan veya zamanla ortaya çıkabilen sinir hastalığıdır.

Dingene (дінгене): Metabolik sistemin bozulması ve C vitaminin yetersizliğinden diş etlerinin kanamasıdır.

Qırqulaq (қырқұлақ), olarak da bilinir.

Demi bitüw (демі бітүү): Ölmek, can vermek [*Alm. Dead*].

Demigüw (демігүү): Nefes darlığı çekmek, zor nefes almaktır [*İng.+İng. Breathing difficulty*].

Dene suwuw (дене сүүу): Öldükten sonra bedenın soğumasıdır.

Dene türşigüw (дене түршігүү): Üşümekten, korkmaktan ve iğrenmekten vücudun titremesidir.

Dirildew (дiрiлдеу): Korkmaktan, üşümekten, iğrenmekten vücutta meydana gelen titreme biyolojik bir olaydır.

Dombıgıuw (домбығу): Vücuttaki tuz ve su dengesinin bozulmasından, dokuda fazla su birikmesinden ve her tür iltihaplanmadan ileri gelen şişme, kabarma olayıdır. Kol ve bacakları şişmiş.

Duwıldaw (дуылдау): Vücut ısısının yükselmesi, ayrıca bu ısıdan kaynaklanan acı ve ağrıdır.

Däm (дәм): 1- Tatmak. 2- Dil üzerindeki tat tomurcuklarının uyanmasına yanıt olarak oluşın his; tat [*Lat. Taste*].

Tatım (татым), Talğam (талғам), gibi adları da vardır.

Dawn auwruwı (даун ауруы): Doğuştan saç ve kılların olmayışı halidir [Lat.+Fr. *Congenital alopecia*].

Derilik allergiya (дәрілік аллергия): Herhangi bir ilaca karşı hassasiyet alerjik durumdur [Alm.+Alm. *Drug allergy*].

Denenin kuwr bolp icir ketuı (дененін куп болып ісіп кетуі): Deri altı dokularında fazla miktarda su toplanması, vücudun yaygın ödem halidir [Yun. *Anasarca*]. Aştıqtan isinuw (аштықтан ісіну) [Ing.+Yun. *Starvation edema*], büyreklik anasarka (бүйректік анасарка) [Lat.+Yun. *Renal anasarca*], жүректік (жүректік) [Yun.+ Yun. *Cardiac anasarca*], gibi türleri vardır.

Diyetamen emdew (диетамен емдеу): Hastalığı belli miktarda belli gıdalardan oluşan diyet düzenleyerek tedavi etme: diyet tedavisi [Lat.+Yun. *Bromato therapy*].

Defekatsiya (Дефекация): Aptes etme; bağırsakları boşaltmaktır [Lat. *Defecation*].

Dakriyoma (дакриома): Gözyaşı bezinden gelişen tümördür [Yun. *Dacryoma*].

Dysmegalopsiya (дисмегалопсия): Cisimleri olduğundan daha büyük algılamakla belirgin görme bozukluğudur [Yun. *Dysmegalopsia*].

Disfoniya (дисфония): Sesin normal niteliğini kaybederek kalın boğuk veya kısık nitelik kazanması; ses bozukluğudur [Yun. *Dysphonia*].

Diystotssiya (дистоция): Herhangi bir nedenle gelişen doğum güçlüğü; doğumun güçlük göstermesi ya da anormal seyretmesi; güç doğumdur [Yun. *Dystocia*].

Denge qızbası (денге қызбасы): Aedes grubu sivrisineklere taşınan bir virüsün sebep olduğu ateş, baş, kas ve eklemlerde şiddetli ağrı, lenf düğümlerinde şişme, deride döküntü ile seyreden akut bulaşıcı hastalık; dang humması, dang hastalığıdır [Lat. *Dengue*].

Depersonalizatsiya (деперсонализация): Hastanın, kişiliğini kaybettiği duygusu içinde bulunması, gerçek varlığından şüphelenmesi ve gerçeklerden uzaklaşması ile belirgin zihinsel bozukluktur [Lat. *Depersonalization*].

Dermatit (дерматит): Tahrişin sebep olduğu deri iltihabıdır [Yun. *Dermatitis*]. Allergiyalıq dermatit (аллергиялық дерматит) [Yun.+ Yun. *Allergic dermatitis*], atrofiyalı sozılmalı teñbil dermatit (атрофиялы созылмалы теңбіл дерматит) [Yun.+Yun. *Erythematous erythroderma*], atrofiyalı torlı dermatit

(атрофиялы торлы дерматит) [Yun.+Yun. +Lat. *Poikiloderma atrophicans vasculare*], süyeldi dermatit (сүйелді дерматит) [Yun. *Chromoblastomycosis*], boyanuw dermatiti (баяну дерматиті) [*Berlock dermatitis*], sarıp dermatiti (сарып дерматиті) [Lat.+Yun. *Brucella dermatitis*], şirik dermatit (шірік дерматит) [Yun.+Yun. *Gangrenous dermatitis*], uşıq tärizdi dermatit (ұшық тәрізді дерматит) [Yun.+Yun. *Dermatitis herpetiformis*], altın dermatit (алтын дерматит) [Yun. *Chrysoderma*], janasuw dermatit (жанасу дерматит) [Lat.+Yun. *Contact dermatitis*], qışımali oşaqtalğan dermatit (қышымалы ошақталған дерматит) [Lat.+Yun. *Circumscribed neurodermatitis*], säuwlesoq dermatiti (сәулесоқ дерматиті) [Lat.+Yun. *Radiation dermatitis*], дәри dermatiti (дәрі дерматиті) [Alm.+Lat. *Drug eruption*], suwlı dermatit (сулы дерматит) [Alm.+Yun. *Weeping dermatitis*], nekrozdı dermatit (некрозды дерматит) [Yun.+ Yun. *Necrotic dermatitis*], küyik dermatit (күйік дерматит) [Alm.+Yun. *Burn dermatitis*], pellagra dermatit (пеллагра дерматит) [Lat.+Yun. *Pellagral dermatitis*], anuws aynalasıñıñ dermatit (анус айналасының дерматиті) [Fr.+Yun. *Perianal dermatitis*], qarapayım dermatit (қарапайым дерматит) [Ing. *Blushing*], kәсіptik dermatit (кәсіптік дерматит) [Lat.+Yun. *Occupational dermatitis*], Puwrpuwralı dermatit (пурпуралы дерматит) [Yun.+Lat. *Purpura senilis*], Puwstuwralı juqpalı dermatit (пустулалы жұқпалы дерматит) [Lat.+Yun. *Contagious acne*], rentgendik dermatit (рентгендік дерматит) [Alm.+Yun. *X-ray dermatitis*], sınap dermatit (сынап дерматит) [Lat.+Yun. *Mercurial dermatitis*], seboreyalı dermatit (себореялы дерматит) [Ing.+Yun. *Seborrheic dermatitis*], күn dermatit (күн дерматит) [Yun.+Yun. *Actinic dermatitis*], jaraqattıq dermatit (жарақаттық дерматит) [Yun.+Yun. *Mechanical dermatitis*], termiyalıq dermatit (термиялық дерматит) [Yun.+Yun. *Thermal dermatitis*], eksfoliyatıyvti dermatit (эксфолиативті дерматит) [Lat.+Yun. *Exfoliative dermatitis*], gibi türleri vardır.

Dermatoz (дерматоз): Deri lezyonlarıyla belirgin hastalık; herhangi bir deri hastalığıdır [Yun. *Dermatosis*].

Demikpeli awra (демікпелі аура): Astım nöbetinin yaklaşma belirtileridir [Yun.+Yun. *Aura asthmatica*].

Däm sezuw bürmalanuwı (дәм сезу бұрмалануы): Tat duyusunda bozukluk durumu (Azalma veya değişme şeklinde kendisini gösterir) [Yun. *Dysgeusia*].

Densawlık (денсаулық): Sağlık [Alm. *Health*].

Şijñ (шыжың): Şeker hastalığı; diyabet [*Yun. Diabetes*].

Diyzodontiyaz (дизодонтиаз): Diş çıkmasında güçlük; çocukluk çağında dişlerin ağırlı veya geç çıkmasıdır [*Yun. Dysodontiasis*].

Diyslokatsiya (дислокация): Yerinden çıkma; eklemi oluşturan kemiklerinden birinin eklemdeki yerinden ayrılmasıdır; çıkık [*Lat. Dislocation*].

Diyspareuwniya (диспареуния): Kadında cinsel birleşimin ağırlı oluşu; ağırlı cinsel birleşimdir [*İng. Dyspareunia*].

Diysforiya (дисфория): Ruhsal çöküntü. İç sıkıntısı ve mutsuzlukla belirgin duygusal bozukluktur [*Yun. Dysphoria*].

Dene uzındığı (дене ұзындығы): Vücudun dik duruş halinde iken gösterdiği yükseklik; boy [*Alm. Height*].

Demiguw (демігу): Nefes almada güçlük gösterme; zor ve sıkıntılı solunum, solunum zorluğudur; nefes darlığı [*Yun. Dyspnea*]. Entikpe (ентікпе), entiguw (ентігу), jayşılıqta entiguw (жайшылықта ентігу) [*Yun+Alm.+Alm. Dyspnea at rest*], iynspiyatorlıq entikpe (инспираторлық ентікпе) [*Lat.+Lat. Inspiratory dyspnea*], ökre entikpesi (өкпе ентікпесі) [*Lat.+Yun. Pulmonary dyspnea*], nervozdıq entikpe (нервоздық ентікпе) [*Yun.+Yun. Neurogenic dyspnea*], tün entikpesi (түн ентікпесі) [*Lat.+Yun. Nocturnal dyspnea*], ustamalı entikpe (ұстамалы ентікпе) [*Fr.+Yun. Paroxysmal dyspnea*], жүргенде entiguw (жүргенде ентігу) [*Alm.+Yun. Walking dyspnea*], psiyhogendik entikpe (психогендік ентікпе) [*Yun.+Yun. Psychogenic dyspnea*], reflekstik entikpe (рефлекстік ентікпе) [*Lat.+Yun. Reflex dyspnea*], жүрек entikpesi (жүрек ентікпесі) [*Yun.+Yun. Cardiac dyspnea*], ökrelіk entikpe (өкпелік ентікпе) [*Yun.+Yun. Cardiopulmonary dyspnea*], aralas entikpe (аралас ентікпе) [*İng.+Yun. Mixed dyspnea*], ekspiyratorlıq entikpe (экспираторлық ентікпе) [*Lat.+Yun. Expiratory dyspnea*], türleri vardır.

Demdik (демдік): Solunumla ilgilidir [*Lat. Respiratory*]. Tınıstıq (тыныстық), olarak da bilinir.

Doza şaması (доза шамасы): Dozu, miktarı [*Yun. Dose*]. Doza melşeri (доза мелшері), olarak da bilinir.

-E-

Egiz (eriz): Tek yumurta 'nın döllenmeyi takiben ikiye bölünmesi ya da iki aynı yumurta 'nın döllenmesi sonucu uterus'ta gelişen iki fetüs'ten her biri; ikiz doğum ürünü bebeklerden her biridir, ikiz [*İng. Twin*]. Тоғышар egiz (тоғышар eriz) [*Yun.+İng. Parastic twin*], gibi türü vardır.

Ekipolyuwsti (екіполюсті): İki kutuplu; iki uçlu [*Alm. Bipolar*].
Qospolyuwsti (қосполюсті), olarak da bilinir.

Eriytrotsiyt (эритроцит): Alyuvar [*Alm.+Alm.+Fr. Red blood cell*].

Ekskretorlıq (эксcretорлық): Boşaltımdır [*Lat. Excretory*].

Ergejeyli (ергежейлі): Cüce [*Alm. Dwarf*].

Elastiykahlıq дәneker tın (эластикалық дәнекер тін): Elastik bağ dokusudur [*Yun.+Lat.+Lat. Elastic connective tissue*].

Elastiykahlıq talşıqtar (эластикалық талшықтар): Elastik fibrillerdir [*Yun.+Lat. Elastic fibers*].

Elastiykahlıq şemirşek (эластикалық шеміршек): Elastik kıkırdaktır [*Yun.+Lat. Elastic cartilage*].

Estuw tütiği (есту түтігі): Östaki borusudur [*Fr.+Fr. Eustachian tube*].

Erkektiñ jınıs müşesi (еркектің жыныс мүшесі): Penis; erkeğin cinsel organı [*Lat. Penis*].

Etekkirsizdik (етеккірсіздік): Altı aydır adet geçirmeme durumudur [*Lat. Amenorrhoea*]. Uwaqıtşa etekirsizdik (уақытша етеккірсіздік) [*Lat.+ Lat. Temporary amenorrhoea*], nağız etekirsizdik (нағыз етеккірсіздік) [*İng.+Lat. True amenorrhoea*], emizuw etekirsizdigi (емізу етеккірсіздігі) [*Lat.+ Lat. Lactation amenorrhoea*], jalğan etekirsizdik (жалған етеккірсіздік) [*Lat.+ Lat. False amenorrhoea*], säuwlesoq etekirsizdigi (сәулесoқ етеккірсіздігі) [*Lat.+ Lat. Radio amenorrhoea*], anabezdik amenoreya (анабездік аменорея) [*Lat.+Lat. Ovarian amenorrhoea*], ilki etekirsizdik (ілкі етеккірсіздік) [*Lat.+Lat. Primary amenorrhoea*], jaraqattıq amenoreya (жарақаттық аменорея) [*Yun.+Lat. Traumatic amenorrhoea*], gibi türleri vardır.

Egüwşi (егуши): Aşı yaran, aşıcı.

Egizde (егизде): İkiz doğurmak.

Em (ем): 1. Tedavi etmek; 2. Şifa, deva, em. 3. Çare, çözüm yoludur.

Emde (емде): Tedavi etmektir.

Emdeluwşi (Емделуши): Tedavi olan kimsedir, hasta.

Emdeuwşi (емдеуши): Tedavi eden, doktor, hekim, tabip.

Em-dom (ем-дом): Halk hekimliğı.

Emdik (емдик): 1. Tıbbi. 2. Şifalı. Tedavi etme özelliğı, iyileştirme özelliğı.

Emsiz (емсиз): Tedavisiz, tedavisi olmayandır.

Emhana (емхана): Tedavi merkezi, poliklinik.

Emşek (емшек): 1. Meme. 2. Göğüs [*Alm. Breast*].

Emşekten kesilgen bala (емшектен кесилген бала): Sütten kesilen çocuk

Emşi (емши): 1. Okuyup üfleyerek, şifalı bitkiler kullanarak hastaları tedavi eden kimse. 2. Hekim, tabip.

En (ен): Er bezi, erkeklik bezi, haya, taşak.

Et (ет): İnsanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka

Etjen (етжен): Şişman, semiz.

Etsiz (етсіз): Zayıf, sıska.

Emal (емал): Diş minesini.

Embriolog (эмбриолог): Embriyolog, embriyoloji uzmanıdır.

Emfizema (эмфизема): Akciğerin büyümesi sonucu ortaya çıkan hastalıktır.

Endoskop (эндоскоп): İnsan vücudunun herhangi bir boşluğunu muayeneyi kolaylaştırmak için aydınlatıp görünür hale getiren alettir.

Epidemiolog (эпидемиолог): Epidemiyolojist, salgın hastalıklar uzmanıdır, epidemiyolog.

Epiteliy (эпители): Tek veya çok hücreden oluşan, vücudun bütün dış ve iç yüzeylerini kaplayan dokudur, epitelyum.

Estetika (эстетика): Estetik ile ilgili olan.

Emşek abstsesi (емшек абсцеси): Meme kısmında oluşan apsedir [*İng.+Lat. Mammary abscess*].

Eşki müyizi (ешкі мүйізі): Keçi boynuzu; gece terörü olan çocukların vücuduna keçi boynuzu külü sürülür.

Emşi (емши): Hekim; yetenek ve deneyimlerine dayanarak tedavi eden kimsedir.

Eli (ели): Bir tür göz hastalığıdır, göz iltihaplanmasıdır.

Elirme (елірме): Bir tür kalıtsal sinir hastalığıdır. Şizofreninin bir türüdür.

Emşek isüwi (емшек ісүйі): Meme şişmesidir, dametüw (даметүү), olarak da bilinir.

Entikpe (ентікпе): Akciğerde oksijen ve karbondioksit dengesinin bozulmasından, yani oksijenin azalıp karbondioksit artmasından solunum sıkıntısı çekme hastalığıdır.

Erin jalağı (ерін жалағы): Dudakların mukoza katmanı ile cildinin iltihaplanmasıdır.

Erkek bedewligi (еркек бедеулігі): Kas bezinin iltihaplanması testis artofisine yol açar. Erkeğin urıqsızdıǵı (еркектің урықсыздығы), olarak da bilinir.

Ekijaqtılı (екіжақтылы): Aynı anda iki karşıt duyu hisseden. [Lat. *Ambivalent*].

Esalan (есалан): Aklını yitiren, yarım akıllı, kaçık, deli.

Esekjem (есекжем): Ciltte çokça kızarıklık, kaşıntılı kabarıklık ve döküntülerle kendini gösteren bir cilt hastalığıdır; kurdeşen.

Esersoq (есерсоқ): Gerzek, aptal, akıl yoksunu, dangalak, deli.

Esirik (есірік): Kendini soǵukkanlı, sabırlı ve güçlü olarak bilen birinin aniden coşma ve neşelenme durumudur.

Esuwas (есуас): Akıl yoksunluğuyla kendini gösteren sinir sistemiyle ilgili bir rahatsızlıktır.

Entigüw (ентігуу): Bir hastalık ya da koşmaktan soluk sıkıntısı çekmektir.

Et qaşuw (ет қашуу): Kilo vermek, bir deri bir kemik kalmak.

Emetin kezeñ (еметін кезең): İnsan yaşamının ilk yılını kapsayan dönem; bebeklik devresi, bebeklik çaǵıdır [Lat. *Infancy*].

Estuwdin elsireuwi (естудін елсіреуі): İşitme yeteneğinin azalmasıdır [Yun. *Amblyacousia*].

Esten tanuw (естен тану): Bilinç kaybı durumu; baygınlık [Yun. *Apsychia*].

Erinnin qabınuwı (еріннің қабынуы): Dudak veya dudakların iltihabıdır [Yun. *Cheilitis*].

Erkuwyek (еркуйек): Cinsel birleşim esnasında gebeliği önleme veya bulaşıcı hastalıklardan korunma amacıyla penis üzerine geçirilen ince zardan yapılmış kılıf, kaput, prezervatif; kondom [Lat. *Preservative*].

Estuw kemictigi (есту кемістігі): İşitme yeteneği olmayandır; sağır [Alm. *Deaf*]. Quwlaǵı kemicti (қулаǵы кемісті), olarak da bilinir.

Entiguw (ентігу): Nefes almada güçlük gösterme; zor ve sıkıntılı solunum, solunum zorluğu; nefes darlığıdır [İng. *Dyspnea*].

Erin aynaluw (ерін айналу): Dudak içinin dışa dönmesidir [Yun. *Eclabium*].

Emşek sutiniñ kemuwı (емшек сүтінің кемуі): Süt salgılanmasında azalmadır [Yun. *Hypogalactia*].

Emger (емгер): Tıp öğrenimini tamamlamış kişidir [Lat. *Doctor*].

Embalşıqtar (ембалшықтар): Tedavi amaçlı kullanılan kil, çamur [Lat.+Alm. *Medicinal clays*].

Emşeksizdik (емшексіздік): Memenin doğuştan olmayışı; meme yokluğu durumudur [*Yun. Amastia*].

Emdäm (емдәм): Hastanın yemesine izin verilen belirli besin maddelerinden düzenlenmiş, miktarları belli özel gıda rejimi; diyet [*Yun. Diet*]. Näruwızsız emdäm (нәруызсыз емдәм) [*Yun.+Alm.+Yun. Protein-free diet*], glyuwıtsız emdäm (глютенсіз емдәм) [*Lat.+Alm.+Yun. Gluten-free diet*], sütsiz emdäm (сүтсіз емдәм) [*Alm.+Alm.+Yun. Milk free diet*], tuzsız emdäm (тұзсыз емдәм) [*Lat.+Alm.+Yun. Salt free diet*], puwrıyısız emdäm (пуринсіз емдәм) [*Alm.+Lat.+Yun. Low purine diet*], etsız emdäm (етсіз емдәм) [*İng.+Yun. Vegetarian diet*], molnäruwızdı emdäm (молнәруызды емдәм) [*Alm.+Yun.+Yun. High-protein diet*], öte qunarlı emdäm (өте құнарлы емдәм) [*Alm.+Lat.+Yun. High-calorie diet*], tuzı az emdäm (тұзы аз емдәм) [*Alm.+Lat.+Yun. Low-salt diet*], diyabettik emdäm (диабеттік емдәм) [*Yun.+Yun. Diabetic diet*], arıqtawğa arnalğan emdäm (арықтауға арналған емдәм) [*Lat.+Yun. Reducing diet*], liptoroptı emdäm (липторопты емдәм) [*Yun.+Yun. Lipotropic diet*], az qunarlı emdäm (азкалориялы емдәм) [*Alm.+Lat.+Yun. Low-calorie diet*], meylengraht emdämi (мейленграхт емдәмі) [*Yun. Meulengracht's diet*], gibi türleri vardır.

Erin (ерін): Dudak [*Alm. Lip*].

Eriksiz (еріксіз): Arzu ve iradeye bağlı olmayan; istem dışı, istemsiz [*Lat. Involuntary*].

Es-tüssiz (ес-түссіз): Bilinç dışı, bilinçsiz [*Alm. Unconscious*]. Essiz (eccіз), Sanasız (санасыз), gibi adları da vardır.

Eser etuw (эсер ету): Etki; tesir [*Lat. Influence*].

Esi durıstıq (есі дұрыстық): Zihinsel melekelerin bozukluğu; zihinsel dengesizlik, delilik [*Lat. Sanity*].

Etekkirlik qan ketuw (етеккірлік қан кету): Aybaşı kanaması adet [*Lat. Menses*].

-Ä-

Äwestik (әуестік): Sonradan kazanılan dürtüler [*Alm. Drive*]. Quştarlıq (құштарлық), olarak da bilinir.

Ärip jaza almau (әріп жаза алмау): Harfleri yazına yeteneğinin kaybı; harfleri yazamamak [*Lat. Litera*].

Äwlettiñ qaytalanuwı (әулеттің қайталануы): Döl almaşı [*Lat. Metagenesis*].

Äyelder gomoseksuwalizmi (әйелдер гомосексуализмі): İki kadın arasındaki, erkekle yapılan cinsel birleşim benzeri ilişkidir. [*Yun. Lesbianism*].

Älsizdik (әлсіздік): Kaslarda hareket gücünün ileri derecede azalması veya kaybolması; takatsızlık, dermansızlık durumudur [*Yun. Asthenia*]. Küşsizdik (күшсіздік), қауғatsızдық (қайратсыздық), күşқуғatsızдық (күшқуғатсыздық), olarak da bilinir.

Äwlet (әулет): Döl (nesil, kuşak, jenerasyon) [*Lat. Generation*].

Уғрақ (ұрпақ), Туқым (тұқым), Ügim (үрім), Butaq (бұтақ) gibi adları da vardır.

-F-

Faringit (Фарингит): Yutak iltihabı, anjin, farenjitdir.

Farmokolog (фармоколог): Farmokoloji uzmanıdır [*Yun. Pharmacologist*].

Farmokologiya (фармокология): İlaçların etkisini ve kullanımını inceleyen bilim dalıdır [*Yun. Pharmacologi*].

Flyuografiya (флюография): Röntgen çekirmek.

Friyiydti (фригидті): Cinsel soğukluk isteksizliktir [*Lat. Frigid*].

-G-

Gerniyotomiya (герниотомия): Fitik kesesine kesi yapma; özellikle boğulmuş fitikte, fitik kesesine kesi yaparak fitiği onarma ameliyatıdır [*Lat. Herniotomy*].

Genetiikalıq awruwlar (генетикалық аурулар): Genetik hastalıklardır [*İng.+Fr. Genetic diseases*]. Tuqım quwalaytın (тұқым қууалайтын), olarak da bilinir.

Gormon (гормон): Hormon [*Yun. Hormone*].

Gormon bölip şığaruw (гормон бөліп шығару): Hormon salgılanmasıdır [*Yun.+Lat. Hormone secretion*].

Gebefreniya (гебефрения): Gençlerde görülen, zihinsel melekelerde bozukluk, acayip düşünce ve hareketler, halüsinasyon ve kuruntularla belirgin şizofreni şeklindedir [*Yun. Hebephrenia*].

Gastrit (гастрит): Gastrit, mide iltihabı, mide yangısıdır [*Yun. Gastric*] (krş. Asqazan qabınbası [асқазан қабынбасы]).

Geliyoterapiya (гелиотерапия): Güneş ışınlarıyla tedavi etmektir [*Yun. Helyotherapy*].

Gematologiya (гематология): Kan bilimi [*Fr. Hematoloji*].

Geoglobin (геоглобин): Soluk alına aracıyla organizmanın hücreleri arasında oksijen ve karbon gazını iletmeyi sağlayan al yuvarların en önemli maddesidir [*Yun. Hemoglobin*].

Gen (ген): Gen (kalıtım).

Genetika (генетика): Bitki, hayvan ve insanlarda kalıtım olaylarını inceleyen bilim dalı, kalıtım bilimidir, genetik.

Ginekolog (гинеколог): Kadın hastalıkları doktoru, kadın hastalıkları mütehassısıdır [*Yun. Jinekolog*].

Ginekologiya (гинекология): Kadın hastalıkları ilmidir [*Yun. Jinekoloji*].

Gipertoniya (гипертония): Hipertansiyon, yüksek tansiyondur.

Gipnoz (гипноз): Hipnoz, ipnoz, hipnotizmadır.

Gipnozda (гипнозда): Hipnotize etmek, büyülemektir.

Glaukoma (глаукома): Karasu (göz hastalığı) [*Yun. Glaukoma*].

Gormon jetisreuwşiligi (гормон жетіспеушілігі): Vücut hormonlarının yetersiz oluşudur [*Yun. Anhormonia*].

Geriatriyalıq (гериатриялық): Yaşlının bakım ve tedavisiyle ilgilidir [*Yun. Geriatric*].

Gepatit (гепатит): Sarılık.

Gepatomegaliya (гепатомегалия): Karaciğer büyümesidir [*Yun. Hepatomegaly*].

Giyperhlorgiydriya (гиперхлоргидрия): Mide bezlerinden aşın hidroklorik asit salgılanması hali; midede asit fazlalığıdır [*Yun. Hyperchlorhydria*].

Giypesteziya (гипестезия): Deride uyarıya karşı duyarlılığın az oluşudur [*İng. Hypesthesia*].

Giypnalgiya (гипналгия): Uyku esnasında hissedilen ağrıdır [*Yun. Hypnalgia*].

Giyroglossiya (гипоглоссия): Dilin çok küçük oluşudur [*Yun. Microglossia*].

Giyropkiynez (гипокинез): Hareket yeteneğinde azalma hali; hareketlerde azalma veya yavaşlama ile belirgin durumdur [*İng. Hypokinesia*].

-Ğ-

Ğanış (ғаныш): Alçı [*Yun. Plaster*].

-H-

Horeyalıq abaziya (хореялық абазия): İstemsiz hareketleri barındıran bir çeşit yürüyememe durumudur [*Yun.+Yun. Choreic abasia*].

Hirurg (хирург): Cerrah, operatör.

Huwrler auwruwı (хюрлер ауруы): Hurler hastalığıdır [*Fr. Hurler's disease*].

Holesteriyn (холестерин): Kolesterol [*Yun. Cholesterol*].

-I-

Irğaqsızdıq (ырғақсыздық): Belli bir sıra ve düzen içinde seyreden hareketin bu niteliğini kaybetmesi; ritim bozukluğudur [*Yun. Arrhythmia*]. Dem irğaqsızdığı (дем ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat. Respiratory arrhythmia*], siyuwstıñ tınıstıq irğaqsızdığı (синустың тыныстық ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat.+ Lat. Respiratory sinus arrhythmia*], qarınşa irğaqsızdığı (қарынша ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat. Ventricular arrhythmia*], jıbirılaq irğaqsızdığı (жыбырлақ ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat. Ciliary arrhythmia*], qarınşaüstilik irğaqsızdıq (қарыншаүстілік ырғақсыздық) [*Lat.+Lat. Supraventricular arrhythmia*], üzdiksiz irğaqsızdıq (үздіксіз ырғақсыздық) [*Lat.+Lat. Continuous arrhythmia*], жүрекше irğaqsızdığı (жүрекше ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat. Atrial arrhythmia*], siyuwstıq ariytmıya (синустық аритмия) [*Lat.+Lat. Sinus arrhythmia*], тұрақты irğaqsızdıq (тұрақты ырғақсыздық) [*Lat.+Lat. Stable arrhythmia*], түйіндік irğaqsızdıq (түйіндік ырғақсыздық) [*Lat.+Lat. Nodal arrhythmia*], gibi türleri vardır.

İjıraw (ылжырау): Ölü kas dokusu yerlerinin morarması ya da kararmasıdır.

İstiq şıǵuw (ыстық шығу): Vücut ısısının normalin üstüne çıkmasıdır.

İqılıq (ықылық): Soluk alış esnasında diyafragma'nın aniden spazmı ve glottis'in birden kapanışı ile oluşan sesdir; hıçkırık [*İng. Hiccup*].

İdiris (ыдырыс): Şaşı olmak.

İntanın bolmauwı (ынтаның болмауы): İrade kaybı [*Yun. Abulia*].

-İ-

İyin (иін): Uyluk ile bacak arasındaki eklem bölgesidir; diz [*Alm. Knee*]. Tize (tize), olarak da bilinir.

İriñdetkiş (іріндеткіш): Cerahat oluşturuucu; cerahat yapıcı [*Yun. Pyogenic*].

İş ötüw (іш өтүү): İshal [*Yun. Diarrhea*].

İriñ aǵuw (ірің ағу): Cerahat oluǵması; irin toplanması, irinleşmedir [Lat. *Suppuration*]. Sasıq irin (сасық ірің) [İng.+Lat. *Ichorous pus*], kök irin (көк ірің) [Alm.+Lat. *Blue pus*], қоымалjıñ irin (қоймалжың ірің) [Lat.+Lat. *Creamy pus*], irimtik irin (ірімтік ірің) [İng.+Lat. *Curdy pus*], mikrobsız irin (микробсыз ірің) [Fr.+Lat. *Sterile pus*], eozinofıyldı irin (эозинофилді ірің) [Yun.+Lat. *Eosinophilic pus*], gibi türleri vardır.

İmmunologiya (иммунология): Baǵışıklık bilimidir [Lat. *Immunology*].

İyis sezuw plakodası (иіс сезу плакодасы): Burun plaǵıdır [Lat.+Alm. *Olfactory plaque*].

İştegi näreste (іштегі нәресте): Dölüt [Yun. *Foetus*].

İnsuwliyn (инсулин): İnsülin [Lat. *Insulin*].

İntron (интрон): İntron [İng. *Intron*].

İş quwısı (іш қуысы): Karın boşluǵı [Lat.+Lat. *Abdominal cavity*].

Qırsaқ quwısı (құрсақ қуысы), olarak da bilinir.

İşek şürıldauw (ішек шұрылдау): Mide veya baǵırsaklardaki gazın meydana getirdiǵi gurultu sesi gaz gurultusu [Lat. *Borborygmus*]. İş qorıldauw siñiruw (іш қорылдау сиңіру), Siñiriluw (сиңірілу), adlarıyla da bilinir.

İşperde (ішперде): Karın zarı [Yun. *Peritoneum*]. Qarınnıñ kök eti (қарынның көк еті), olarak da bilinir.

İyisşildik (иісшілдік): Koklama duyusudur [Lat.+Alm.+İng. *Sense of smell*].

İyisin sezuw (иісін сезу): Koku alma [İng.+İng.+İng. *Take a smell*].

İyis sezuw müşesi (иіс сезу мүшесі): Koku alma organıdır [Lat.+Yun. *Olfactory organ*].

İyis sezuw retseptorları (иіс сезу рецепторлары): Koku almaçlarıdır [Lat.+Lat. *Olfactory receptors*].

İşastar (ішастар): Karın zarı [Yun. *Peritoneum*].

İşki urıqtanuw (ішкі ұрықтану): İç döllenme [Lat. *Internal fertilization*].

İşki müşeler (ішкі мүшелер): İç organlar [Lat.+Yun. *Internal organs*].

İşekqurt (ішекқұрт): Baǵırsak kurtları [Yun.+Fr. *Helminthic disease*].

İyne (ійне): 1. İǵne. 2. Şırına, enjektör.

İnsulin (инсулин): Şeker hastalıǵına karşı kullanılan bir hormon [Lat. *Insulin*].

İnsult (инсульт): Beyin kanaması, beyin inmesi [Alm. *Stroke*].

İnfarkt (инфаркт): Bir organın atardamarındaki doku bozukluğu sonucu kan pıhtısı ile tıkanması, enfarktüs.

Juqpa (жұқпа): Enfeksiyon [*Lat. Infection*].

İyüq (иық): Omuz [*Alm. Shoulder*].

İndet (индет): Salgın hastalık, bulaşıcı hastalık, maraz.

İrinde (іріндеу): İrinleme, iltihaplanma, irin toplamak.

İs (іс): Şişmek, kabarmak.

İş (иш): İç, karın [*Lat. Abdomen*].

İşek (ішек): Bağırsak [*Lat. Intestine*]. Örlemeli toqışek (өрлемелі тоқішек) [*Lat.+Yun. Ascending colon*], ültabar (ұлтабар) [*Lat. Duodenum*], tömendemeli toqışek (төмендемелі тоқішек) [*Lat.+Yun. Descending colon*], toqışek (тоқішек) [*Yun. Colon*], mıqınışek (мықынішек) [*Yun. İleum*], jiljımalalı büyen (жылжымалы бүйен) [*Lat.+Yun. Mobile cecum*], köldeneñ toqışek (көлденең тоқішек) [*Lat.+Yun. Transverse colon*], kötenişek (көтенішек) [*Lat. Rectum*], tikişek (тікішек) [*Lat. Rectum*], rektuwın (ректум) [*Lat. Rectum*], sigma tärizdi toqışek (сігма тәрізді тоқішек) [*Yun.+Yun. Sigmoid colon*], büyen (бүйен) [*Alm.+İng. Blind gut*], tüyilgen toqışek (түйілген тоқішек) [*Yun.+Yun. Spastic colon*], ortalıq işek (орталық ішек) [*İng. Midgut*], juwanışek (жуанішек) [*Lat.+Lat. Large intestine*], jiñişke işek (жіңішке ішек) [*Alm.+Lat. Small intestine*], aşışek (ашішек) [*Lat. Jejunum*], gibi türleri vardır.

İşkiş (ішкіш): Alkolik, ayuaş, içki bağımlısıdır [*Fr. Alcoholic*].

İşiyopag-egizder (ишиопаг-егіздер): Kalça kemiklerinin alt arka parçalarından birbirine yarışık ikiz hilkat garibesi [*Yun. İschiopagus*].

İsinüw (ісіну): Şişmek, kabarmak, dökülmek.

İsüw (ісу): Büyümek, dökülmek, kabarmak.

İrin jıynaluw (ірін жыйналу): Herhangi bir kovukta irin toplanmasıdır.

İrindi bezew (ірінді безеу): Yüz cildinde oluşan irinli kabarcıktır.

İş awruwı (іш ауруы): İshal; midenin mukoza tabakasının kronik şekilde seyretmesidir.

İş jürmew (İш жүрмей): Kabızlık büyük abdest yaparken zorlanmak ya da yaramamak [*Lat. Constipation*].

İş süzegi (іш сүзегі): Bağırsak yollarının enfekte olmasından ve ince bağırsak lenflerinin yaralanması sonucu vücut zehirlenir tifo ve ciltte döküntüler oluşur, iş közigi (іш көзігі), olarak da bilinir.

İş şemeni (іш шемені): Karın boşluğuna su toplanması.

İşek qabınıwı (ішек қабынуы): Bağırsakların iltihabı, vücut ve dokularda oluşan hasarlar karşı tepkisidir.

İşekqurt awruwı (ішекқұрт ауруы): İnsan, hayvan ve bitkilerde yaşayan yuvarlak ve yassı solucanlar.

İşektin бүрүwi (ішектін бүруі): Diyafram yırtığından bağırsağın deri altına ya da dışına sızması düğümlemesidir.

İşektin tüyilüwi (ішектін түйілуі): Kalın bağırsak mikroflorasının bozulması ya da uzun bir zaman aç kalıp çok yemek yemekten bağırsağın anormal hareket etmesi nedeniyle bağırsak tıkanır.

İştegi öli bala (іштегі өлі бала): Farklı nedenlerden dolayı karındaki bebeğin doğum süresinden önce anne karnında ölmesi; ölü bebeği alınması ya da doğum yaptırılması anne sağlığına zarar verir.

İşki sekreتيyalıq bez (ішкі секрециялық без): İç salgı bezi (endokrin bez) [*İng.+Lat. Endocrine gland*].

İt awruwı (іт ауруы): Kemiklerin gelişmemesinden kısa kalmaktır.

İştin auwırsınuw sezimi (іштін ауырсыну сезімі): Karın bölgesinde duyulan ağrıdır [*Lat. Abdominalgia*].

İş puwnktsiyası (іш пункциясы): İğne veya trokar'la karna girmek [*Lat. Abdominocentesis*].

İşekten tıs (ішектен тыс): Bağırsak sistemi dışına yerleşmiş olan [*Lat. Abenteric*].

İrindi periyostiyt (ірінді периостит): Kemik dokusunda gelişen absesdir [*Alm.+Lat. Bone abscess*].

İrin (ірін): İrin, cerahat, iltihaptır [*Lat. Abscess*]. Anaerobtiq abstsess (анаэробтық абсцесс) [*Fr.+Lat. Anaerobic abscess*], appendiyks abstsessi (аппендикс абсцесі) [*Lat.+ Lat. Appendiceal abscess*], aseptiykalı abstsess (асептикалы абсцесс) [*Yun.+Lat. Aseptic abscess*], aspiyratsiyalıq abstsess (аспирациялық абсцесс) [*İng.+Lat. Aspiration abscess*], bronhogendik abstsess (бронхогендік абсцесс) [*Yun.+Lat. Bronchiogenic abscess*], şajırqay abstsessi (шажырқай абсцесі) [*Yun.+Lat. Mesenterial abscess*], işperde abstsess (ішперде-жамбас абсцесс) [*İng.+Lat.+Lat. Peritoneo-pelvic abscess*], qınap abstsessi (қынап абсцесі) [*Lat.+Lat.+Lat. Vagino-rectal abscess*], işperdeden tıs abstsess (ішпердеден тыс абсцесс) [*Lat.+ Lat. Extraperitoneal abscess*], şajırqay işindegi abstsess

(шажырқай ішіндегі абсцесс) [Lat.+ Lat. *Intramesenteric abscess*], ішперде ішіндегі абсцесс (ішперде ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Intraperitoneal abscess*], қуwтсақ ішіндегі абсцесс (қурсақ ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Intraabdominal abscess*], көзүя ішіндегі абсцесс (көзүя ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Intraorbital abscess*], жамбас ішіндегі абсцесс (жамбас ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Pelvic abscess*], бадамшабез ішіндегі абсцесс (бадамшабез ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Intratonsillar abscess*], бассүйек ішіндегі абсцесс (бассүйек ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Intracranial abscess*], жарылған абсцесс (жарылған абсцесс) [Alm.+Lat. *Opened abscess*], салдарлық абсцесс (салдарлық абсцесс) [Lat.+Lat. *Secondary abscess*], ауwalı абсцесс (ауалы абсцесс) [Lat.+Lat. *Tympanitic abscess*], gangrenalı абсцесс (гангреналы абсцесс) [Yun.+Lat. *gangrenous abscess*], gematogendik абсцесс (гематогендік абсцесс) [Yun.+Lat. *hematogenous abscess*], gemorragiyalıq абсцесс (геморрагиялық абсцесс) [Yun.+Lat. *hemorrhagic abscess*], көзүя абсцесс (көзүя абсцесс) [Lat.+Lat. *Orbital abscess*], жүтқыншақ абсцесс (жүтқыншақ абсцесс) [Yun.+Lat. *Pharyngeal abscess*], шірік абсцесс (шірік абсцесс) [Lat.+Lat. *Putrid abscess*], іріңді абсцесс (іріңді абсцесс) [Lat.+Lat. *Pus abscess*], miydıñ amyobalıq абсцесс (мидың амёбалық абсцесс) [Lat.+Alm.+Lat. *Amebian brain abscess*], miydıñ köşıktik абсцессі (мидың көшіктік абсцессі) [Yun.+Alm.+Lat. *Metastatic brain abscess*], miyga qúlaqtan şarqan абсцесс (мига құлақтан шапқан абсцесс) [Yun.+Alm.+Lat. *Otogenic brain abscess*], miyga murınnan şarqan абсцесс (мига мурыннан шапқан абсцесс) [Lat.+Alm.+Lat. *Rhinogenous brain abscess*], miydıñ tuwberkuwlyozdik абсцессі (мидың туберкулёздік абсцессі): Beyinde oluşan apse [Alm.+Lat. *Brain abscess*], sozdıq абсцесс (создық абсцесс) [Yun.+Lat. *Gonorrhoeal abscess*], guwmmalı абсцесс (гуммалы абсцесс) [Yun.+Lat. *Gummatous abscess*], qoskameralı абсцесс (қоскамералы абсцесс) [Alm.+Yun.+Lat. *Two-chamber abscess*], tis абсцессі (тіс абсцессі) [Yun.+Lat. *Dental abscess*], tisüya абсцессі (тісүя абсцессі) [Lat.+ Lat. *Dental abscess*], qızıliyek абсцессі (қызылиек абсцессі) [Lat.+Lat. *Gingival abscess*], diyafragmalıq абсцесс (диафрагмалық абсцесс) [Yun.+Lat. *Diaphragmatic abscess*], liyttre beziniñ абсцессі (Литтре безінің абсцессі) [Yun.+Lat.+Lat. *Littre gland abscess*], öttik абсцесс (өттік абсцесс) [Lat.+Lat. *Bile abscess*], ішперде artındağı абсцесс (ішперде артындағы абсцесс) [Fr.+Lat. *Retroperitoneal abscess*], жүтқыншақ artındağı абсцесс (жүтқыншақ артындағы абсцесс) [İng.+Lat. *Retropharyngeal abscess*], kömekey artındağı абсцесс (көмекей артындағы абсцесс) [Fr.+Lat. *Retrolaryngeal abscess*],

badamşabez artındaғы abstsess (бадамшабез артындағы абсцесс) [Fr.+Lat. *Retrotonsillar abscess*], qulaq artındaғы abstsess (құлақ артындағы абсцесс) [Fr.+Lat. *Retroaural abscess*], miqın iшек abstsesi (мықын ішек абсцесі) [Lat.+Lat. *Ileocecal abscess*], qartamalanған abstsess (қаптамаланған абсцесс) [Lat.+Lat. *Incapsulated abscess*], bölikaralıq abstsess (бөлікаралық абсцесс) [Lat.+Lat. *Interlobar abscess*], emшек ішіндегі abstsess (емшек ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Intramammary abscess*], juqpalıq abstsess (жұқпалық абсцесс) [Lat.+Lat. *Infectious abscess*], şın abstsess (шын абсцесс) [Ing.+Lat. *True abscess*], tikişek abstsesi (шонданай-тікішек абсцесі) [Yun.+Lat. *Ischiorectal abscess*], alaқан abstsesi (алақан абсцесі) [Alm.+Lat. *Palmar abscess*], lakuwnalıq abstsess (лакуналық абсцесс) [Lat.+Lat. *Lacunar abscess*], ökpeniñ amyobalıq abstsesi (өкпенің амёбалық абсцесі) [Fr.+Yun.+Lat. *Amebian lung abscess*], ökpeniñ miyliyarlı abstsesi (өкпенің милиарлы абсцесі) [Fr.+Alm.+Lat. *Miliar lung abscess*], liymfogendik abstsess (лимфогендік абсцесс) [Fr.+Lat. *Lymphogenic abscess*], jalğan abstsess (жалған абсцесс) [Lat.+Lat. *False abscess*], lyambliyozdıq abstsess (лямблиоздық абсцесс) [Fr.+Alm.+Lat. *Giardia lamblia abscess*], qabaq abstsesi (қабак абсцесі) [Lat.+Lat. *Marginal abscess*], kökirekorta abstsesi (көкірекорта абсцесі) [Lat.+Lat. *Mediastinal abscess*], işekaralıq abstsess (ішекаралық абсцесс) [Lat.+Lat. *Interintestinal abscess*], bulşıqetaralıq abstsess (булшықетаралық абсцесс) [Lat.+Lat. *Intermuscular abscess*], mezosalpiynks abstsesi (мезосальпинкс абсцесі) [Ing.+Lat. *Mesosalpinx abscess*], metapnevmoniyalıq abstsess (метапневмониялық абсцесс) [Yun.+Lat. *Metapneumonic abscess*], köşiklik abstsess (көшіктік абсцесс) [Yun.+Lat. *Metastatic abscess*], köşpeli abstsess (көшпелі абсцесс) [Lat.+Lat. *Migrating abscess*], miyliyarlı abstsess (милиарлы абсцесс) [Fr.+Lat. *Miliary abscess*], badamşabez abstsesi (бадамшабез абсцесі) [Fr.+Lat. *Tonsillar abscess*], kerkameralı abstsess (кепкамералы абсцесс) [Lat.+Lat. *Multicompartment abscess*], birneşe abstsess (бірнеше абсцесс) [Lat.+Lat. *Multiple abscess*], miyşıq abstsesi (мишық абсцесі) [Lat.+Lat. *Cerebellar abscess*], müyizgek abstsesi (мүйізгек абсцесі) [Alm.+Lat. *Corn abscess*], üstiñgi jaqsüyektiñ azuw abstsesi (үстіңгі жақсүйектің азу абсцесі) [Lat.+Lat. *Molar maxillar abscess*], nesepтік abstsess (несептік абсцесс) [Lat.+Lat. *Urinary abscess*], quwıq abstsesi (қуық абсцесі) [Lat.+Lat.+Alm. *Urinary bladder abscess*], büğanaüsti abstsesi (бүғанаүсті абсцесі) [Lat.+Lat. *Supraclavicular abscess*], qasağauüsti abstsesi (қасағаүсті абсцесі) [Lat.+Lat. *Suprapubic abscess*], jambasüsti abstsesi

(жамбасүсті абсцесі) [Lat.+Lat. *Suprapelvic abscess*], jarılmağan abstsess (жарылмаған абсцесс) [Lat.+Lat. *Nonopened abscess*], nekrozdı abstsess (некрозды абсцесс) [Yun.+Lat. *Necrotic abscess*], tispен baylanısı joq abstsess (тіспен байланысы жоқ абсцесс) [Lat.+Lat. *Nonodontogenic abscess*], tañday abstsese (таңдай абсцесі) [Lat.+Lat. *Palatal abscess*], murinnıñ sırtqı abstsese (мурынның сыртқы абсцесі) [Lat.+Lat. *External nasal abscess*], murın-jutqınşaq abstsese (мурын-жұтқыншақ абсцесі) [Lat.+Lat. *Nasopharyngeal abscess*], şektelgen abstsess (шектелген абсцесс) [Lat.+Lat. *Local abscess*], jeke abstsess (жеке абсцесс) [Lat.+Lat. *Solitary abscess*], tisten tarağan abstsess (тістен тараған абсцесс) [Yun.+Lat. *Odontogenic abscess*], jutqınşaq mañı abstsese (жұтқыншақ маңы абсцесі) [Fr.+Lat. *Parapharyngeal abscess*], tismañı abstsese (тісмаңы абсцесі) [Yun.+Lat. *Paradental abscess*], jatırmañı abstsese (жатырмаңы абсцесі) [Yun.+Lat. *Parauterine abscess*], badamşamañı abstsese (бадамшаманы абсцесі) [Yun.+Lat. *Paratonsillar abscess*], zärağarmañı abstsese (зәрағарманы абсцесі) [İng.+Lat. *Periurethral abscess*], büyrekmañı abstsese (бүйрекмаңы абсцесі) [İng.+Lat. *Pararenal abscess*], emşekuşmañı abstsese (емшекүшмаңы абсцесі) [Lat.+Alm.+İng.+Lat. *Areola of mammary Gland*], ürtmañı abstsese (үртмаңы абсцесі) [İng.+Lat. *Parabuccal abscess*], operatsiyalıq jaraqat abstsese (операциялық жарақат абсцесі) [Lat.+Alm.+Lat. *Operative wound abscess*], jutqınşaq artındağı jiti abstsess (жұтқыншақ артындағы жіті абсцесс) [Lat.+Fr.+Lat. *Acute retropharyngeal abscess*], qınapmañı abstsese (қынапмаңы абсцесі) [İng.+Lat. *Paravaginal abscess*], omırtqamañı abstsese (омыртқаманы абсцесі) [İng.+Lat. *Paravertebral abscess*], büyırqaltamañı abstsese (бүйірқалтаманы абсцесі) [İng.+Lat. *Paradiverticular abscess*], işekmañı abstsese (ішекмаңы абсцесі) [İng.+Lat. *Extracolonic abscess*], jatırmañı abstsese (жатырмаңы абсцесі) [Yun.+Lat. *Parametric abscess*], plevramañı abstsese (плевраманы абсцесі) [İng.+Lat. *Parapleural abscess*], tikişekmañı abstsese (тікішекмаңы абсцесі) [İng.+Lat. *Pararectal abscess*], badamşabezmañı abstsese (бадамшабезмаңы абсцесі) [İng.+Lat. *Paratonsillar abscess*], ürpimañı abstsese (үрпімаңы абсцесі) [İng.+Lat. *Paraurethral abscess*], jutqınşaqmañı abstsese (жұтқыншақмаңы абсцесі) [Lat.+Lat. *Parapharyngeal abscess*], paradont abstsese (парадонт абсцесі) [Fr.+Lat. *Parodontal abscess*], şap abstsese (шап абсцесі) [Fr.+Lat. *Inguinal abscess*], ilki abstsess (ілкі абсцесс) [Alm.+Lat. *Mother abscess*], periyanaldik abstsess (перианальдік абсцесс) [Yun.+Lat. *Perianal abscess*], anastomoz aynalası abstsese

(анастомоз айналасы абсцесі) [Yun.+Lat. *Perianastomotic abscess*], appendiyks aynalası abstsese (аппендикс айналасы абсцесі) [Yun.+Lat. *Periappendiceal abscess*], buwınaynalası abstsese (буынайналасы абсцесі) [Yun.+Lat. *Periarticular abscess*], bronhaynalası abstsese (бронхайналасы абсцесі) [Yun.+Lat. *Peribronchial abscess*], quwıqaynalası abstsese (қуықайналасы абсцесі) [Yun.+Lat. *Perivesical abscess*], жүрекаynalası abstsese (жүрекайналасы абсцесі) [Yun.+Lat. *Pericardial abscess*], бүйрекаynalası abstsese (бүйрекайналасы абсцесі) [Yun.+Lat. *Perirenal abscess*], ішперде abstsese (ішперде абсцесі) [Yun.+Lat. *Peritoneal abscess*], badamşabez aynalası abstsese (бадамшабез айналасы абсцесі) [Yun.+Lat. *Peritonsillar abscess*], gonokokktıq urpiaynalası abstsese (гонококктық урпіайналасы абсцесі) [Yun.+Yun.+Lat. *Periurethral gonococcic abscess*], бүйенаynalası abstsese (бүйенайналасы абсцесі) [Yun.+Lat. *Pericecal abscess*], bauwır abstsese (бауыр абсцесі) [Alm.+Lat. *Liver abscess*], betkeylik abstsess (беткейлік абсцесс) [Lat.+Lat. *Superficial abscess*], qaytalanğan abstsess (қайталанған абсцесс) [Lat.+Lat. *Recurrent abscess*], mıqın abstsese (мықын абсцесі) [Fr.+Lat. *Inguinal abscess*], közuуaastı abstsese (көзүаясты абсцесі) [İng.+Lat. *Infraorbital abscess*], qızılıyekastı abstsese (қызылиекасты абсцесі) [İng.+Lat. *Subgingival abscess*], көкетастı abstsese (көкетасты абсцесі) [İng.+Lat. *Subdiaphragmatic abscess*], buғanaastı abstsese (буғанаасты абсцесі) [Lat.+ Lat. *Subclavian abscess*], teriastı abstsese (теріасты абсцесі) [İng.+Lat. *Hypodermic abscess*], süyekqapastı abstsese (сүйекқапасты абсцесі) [Lat.+ Lat. *Subperiosteal abscess*], tırnaqastı abstsese (тырнақасты абсцесі) [Lat.+ Lat. *Subungual abscess*], жітілеу abstsess (жітілеу абсцесс) [Lat.+Lat. *Subacute abscess*], bauwırastı abstsese (бауырасты абсцесі) [Lat.+Lat. *Subhepatic abscess*], tilastı abstsese (тіласты абсцесі) [Lat.+Lat. *Sublingual abscess*], жуwtqınшаqartı abstsese (жүтқыншақарты абсцесі) [Fr.+Lat. *Retropharyngeal abscess*], көмекеуартı abstsese (көмекейарты абсцесі) [Fr.+Lat. *Retrolaryngeal abscess*], jatırartı abstsese (жатырарты абсцесі) [Fr.+Lat.+Lat. *Retrouterine space abscess*], tikişekartı abstsese (тікішекарты абсцесі) [Fr.+Lat. *Retrorectal abscess*], bosanğanнан keyingi abstsess (босанғаннан кейінгі абсцесс) [Lat.+Lat. *Postpartum abscess*], бүйрек abstsese (бүйрек абсцесі) [İng.+Lat. *Kidney abscess*], омыртқаалды abstsese (омыртқаалды абсцесі) [İng.+Lat. *Prevertebral abscess*], quwıqaldı abstsese (қуықалды абсцесі) [İng.+Lat. *Prevesical abscess*], емшекалды abstsese (емшекалды абсцесі) [Lat.+ Lat. *Premammary abscess*], сегізкөзалды abstsese (сегізкөзалды абсцесі) [Lat.+ Lat. *Presacral*

abscess], түбірлік abstsess (түбірлік абсцесс) [*Ing.+Lat. Root abscess*], qabırǵalıq abstsess (қабырғалық абсцесс) [*Lat.+ Lat. Parietal abscess*], qaytalanbalı abstsess (қайталанбалы абсцесс) [*Fr.+Lat. Residual abscess*], merezdik abstsess (мерездік абсцесс) [*Lat.+Lat. Syphilitic abscess*], qos arlasqan abstsess (қос арласқан абсцесс) [*Fr.+Lat. Satellite abscess*], kökirekorta abstsesi (көкірекорта абсцесі) [*Lat.+ Lat. Mediastinal abscess*], şandırastı abstsesi (шандырасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subgaleal abscess*], miydiñ torqabıqastı abstsesi (мидың торқабықасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subarachnoidal abscess*], qızıliyekastı abstsesi (қызылиекасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subgingival abscess*], köketastı abstsesi (көкетасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subdiaphragmatic abscess*], bauwırşet astı abstsesi (бауыршет асты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subdiaphragmatic abscess*], suwbduraldik abstsess (субдуральдік абсцесс) [*Lat.+Lat. Subdural abscess*], bassüyekastı abstsesi (бассүйекасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subcranial abscess*], tilastı abstsesi (тіласты абсцесі) [*Lat.+Lat. Sublingual abscess*], emşekastı abstsesi (емшекасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Submammary abscess*], jaqsüyekastı abstsesi (жақсүйекасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Submandibular abscess*], süyekqarastı abstsesi (сүйекқапасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subperiostal abscess*], üрпиastı abstsesi (үрпіасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Suburethral abscess*], gibi türleri vardır.

İş (им): Karın ve karın organları [*Lat. Alvus*], işki agzalar (ішкі агзалар), olarak da bilinir.

İyimmundık zattar (иммундық заттар): Hastalıklara karşı bağışıklık içeren ilaç veya serumlardır [*Ing. Antiserum*],

İrindi artriyt (ірінді артрит): Eklem boşluğunda cerahat toplanmasıdır [*Yun. Arthroempyesis*],

İş qatuw (іш қату): Uzun zaman aralıklarıyla, zorlanarak aptes etme; bağırsak tembelliği, peklik; kabızlıktır [*Lat. Constipation*]. Awqattıq işqatpa (ауқаттық ішқатпа) [*Lat.+Lat. Alimentary constipation*], atoniyalıq işqatpa (атониялық ішқатпа) [*Ing.+Lat. Hypokinetic constipation*], qabınbalıq işqatpa (қабынбалық ішқатпа) [*Fr.+Lat. Inflammatory constipation*], saldarlıq işqatpa (салдарлық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Symptomatic constipation*], giyperkiyneziyalıq işqatpa (гиперкинезиялық ішқатпа) [*Ing.+Lat. Hyperkinetic constipation*], diyskiyneziyalıq işqatpa (дискинезиялық ішқатпа) [*Ing.+Lat. Dyskinetic constipation*], iydiyopatiyalıq işqatpa (идиопатиялық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Idiopathic constipation*], jalğan işqatpa (жалған ішқатпа) [*Lat.+Lat. False*

constipation], mehaniykalıq işqatpa (механикалық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Mechanical constipation*], nevrogendik işqatpa (неврогендік ішқатпа) [*Yun.+Lat. Neurogenic constipation*], üyrenşikti işqatpa (үйреншікті ішқатпа) [*Lat.+Lat. Habitual constipation*], proktogendik işqatpa (проктогендік ішқатпа) [*Yun.+Lat. Proctogenic constipation*], kásiptik işqatpa (кәсіптік ішқатпа) [*Lat.+Lat. Occupational constipation*], psiyhonevrozdıq işqatpa (психоневроздық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Psychoneurotic constipation*], reflektik işqatpa (рефлекстік ішқатпа) [*Lat.+Lat. Reflex constipation*], sıymptomdıq işqatpa (симптомдық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Symptomatic constipation*], gıyperkiyneziyalıq işqatpa (гиперкинезиялық ішқатпа) [*İng.+Lat. Hyperkinetic constipation*], uwıttıq işqatpa (уыттық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Toxic constipation*], turaqtı işqatpa (тұрақты ішқатпа) [*Fr.+Lat. Intractable constipation*], fuwnktsiyalıq işqatpa (функциялық ішқатпа) [*Lat.+Lat. Functional constipation*], sozımalı işqatpa (созылмалы ішқатпа) [*Yun.+Lat. Chronic constipation*], endokriyndik işqatpa (эндокриндік ішқатпа) [*İng.+Lat. Endocrinous constipation*)], gibi türleri vardır.

İt tic (ит тіс): 1- Sivri uç gösteren; çıkıntılı. 2- Köpek dişi [*Lat. Cuspid*].

İynkuwbator (инкубатор): Erken doğan bebeklerin doğum sonu bakımı için en uygun çevre şartları (oksijen, ısı, nem) taşıyan aygıt; kuvöz [*Lat. Incubator*].

İşki auwruwlar (ішкі аурулар): İç hastalıklarının genel adıdır [*Lat.+Fr. Internal diseases*].

İnşektiñ qabınuwı (іншектің қабынуы): Vagina iltihabıdır [*Lat. Vaginitis*].

İrip-şiri (іріп-шірі): Organik bir maddenin bakteriler veya çeşitli çevresel etkenler sebebiyle pis kokulu ürünlere dönüşmek üzere normal yapısını kaybetmesi; çürüme, kokuşmadır [*Fr. Putrefaction*].

-J-

Janğa batatın şel (жанға бататын шел): Aşın susuzluk; şiddetli susuzluk hissidir [*Yun. Dipsosis*].

Jarıq (жарық): Fıtık [*Lat. Hernia*].

Jarğaq (жарғақ): Çeper [*Lat. Paries*].

Jalpaq tabandıq (жалпақ табандық): Düz taban hastalığıdır [*İng. Flatfoot*].

Jan awruwları (жан аурулары): Psikolojik hastalıkların genel adıdır.

Jasandı tınıs aluw (жасанды тыныс алу): Yapay solunum [*Lat. Respiration*].

Jüktilik sınağı (жүктілік сынағы): Hamilelik testi.

Jüregi aynuw (жүрегі айнұу): İç bulantısıdır [*Yun. Nausea*].

Jasandı müşe (жасанды мүше): Такма, уярау organ.

Jasandı büyrek (жасанды бүйрек): Уярау kalp.

Jasandı jürek (жасанды жүрек): Уярау böbrek.

Jasırın viruws (жасырын вирус): Belirti vermeyen virüs [*Lat.+Lat. Latent virüs*].

Jasırın infektsiya (жасырын инфекция): Belirtisiz enfeksiyondur [*Lat.+Lat. Latent infection*].

Jatır qosalqılarınıñ qabınuwı (жатыр қосалқыларының қабынуы): Ovaryum iltihabıdır [*İng. Adnexitis*].

Jantalas (жанталас): Can çekişen; ölüme giden [*Lat. Agonal*].

Jiıts (житс): AIDS (kazanılmış bağışıklık yetmezliğı sendromudur) [*İng. AIDS (acquired immune deficiency syndrome)*].

Jaқ (жақ): Çene [*Alm. Chin*].

Jaқastı bez (жақасты без): Çene altı tükürük bezi [*Lat.+ Lat. Submandibular gland*].

Jasuwşa (жасуша): Hücre [*Fr. Cell*].

Jasuwşa bölünuwı (жасуша бөлінуі): Hücre bölünmesidir [*Fr.+Lat. Cell division*].

Jasuwşa qabırğası (жасуша қабырғасы): Hücre duvarı [*Fr.+Lat. Cell wall*].

Jasuwşa eruwi (жасуша еруі): Hücre erimesi [*Fr.+Yun. Cell lysis*].

Jasuwşanıñ zaqımdaluwı (жасушаның зақымдалуы): Hücre hasarı [*Fr.+Lat. Cell degeneration*].

Jasuwşa ölimi (жасуша өлімі): Hücre ölümü [*Fr.+Alm. Cell die*].

Jürek-kan tamır jüyesi (жүрек-қан тамыр жүйесі): Kalp damar sistemi [*Yun.+ Yun. Cardiovascular system*].

Jürek bulşık eti (жүрек бұлшық еті): Kalp kası [*Alm.+Lat. Heart muscle*].

Jalrı öt tütigi (жалпы өт түтігі): Öd kanalı (safra kanalı) [*Alm.+Lat. Gall duct*].

Jüyke tını (жүйке тını): Sinir dokusu [*Lat.+Lat. Nervous tissue*].

Jasandı urıqtandıruw (жасанды ұрықтандыру): Уярау döllenme [*Lat.+Lat. Artificial insemination*].

Jinistiq qatınasta boluw (жыныстық қатынаста болу): Çiftleşmek [*Alm. Mate*].

Jabıq qan aynalıw jüyesi (жабық қан айналым жүйесі): Kapalı dolaşım sistemi [*Lat.+Yun.+Yun. Closed cardiovascular system*].

Jürek qarınşası (жүрек қарыншасы): Karıncık [*Lat. Ventricle*].

Jiуırılıw (жиырылу): Kasılma [*Lat. Contraction*].

Jilinşik (жіліншік): Kaval kemiği.

Jadına saqтайтын jasuwşalar (жадына сақтайтын жасушалар): Hafıza hücreleri [*Lat.+Fr. Memory cells*].

Jürekşe (жүрекше): Kulakçık [*Lat. Atrium*].

Julin (жұлын): Omurilik [*Fr.+Yun. Spinal cord*].

Juwan işek (жуан ішек): Kalın bağırsak [*Lat.+ Lat. Large intestine*].

Jinistiq köbeyuw (жыныстық көбею): Eşeyli üreme [*Lat.+ Lat. Sexual reproduction*].

Jırıq tañday (жырық таңдай): Yarık damak [*Alm.+Lat. Cleft palate*].

jiltqı qundaq (жылытқы құндақ): Erken doğan bebeklerin doğum sonu bakımı için en uygun çevre şartları (oksijen, ısı, nem) taşıyan auyıt; kuvöz [*Lat. Incubator*].

jambas (жамбас): Kalça [*Alm. Hip*].

Jarıl (жарыл): Yarılmak, parça parça olmak. Çatlamak.

Jarımjandav (жарымжандау): Yarı özürlü, sakat [*İng. Disabled*].

Jatalaqta (жаталақта): Yetersiz beslenme sebebiyle hastalanmak.

Jatır (жатыр): Döl yatağı, rahim [*Lat. Uterus*]. Joldas (жолдас), olarak da bilinir.

Jegi (жеги): Tüberküloz, verem [*Lat. Tuberculosis*].

Jelinsaba (желінсаба): Meme derisi.

Jemsav (жемсау): Kursak.

Jemsavlı (жемсаулы): 1. Kursağı büyük. 2. kursağı geniş.

Jeri (жері): Aşermek.

Jon (Жон): Sırt, arka [*Alm. Back*].

Jötel (жөтел): Öksürük [*Alm. Cough*].

Jötkir (жөткір): Tıksırmak, aksırmak.

Juqralı (жуқпалы): Bulaşıcı özellik taşımak [*Lat. Contagious*].

Julinqurt (жулынкұрт): Omurilik hastalığı.

Jumır (жумыр): İşkembe.

Jumırıl (жумырыл): Kırışmak, büzüşmek.

Jutqın (жутқын): Yutak.

Jutin (жутын): Yutkunmak [*Alm. Swallowing*].

Jüke (жүйке): Sinir, sinir damarı.

Jürek (журек): Kalp, yürek [*Alm. Heart*].

Jılanqurt (жыланқұрт): Bağırsak kurdu, bağırsak solucanı, askarit.

Jiilik (жілік): İncik kemiği.

Jatırdan tıs жүктілік (жатырдан тыс жүктілік): Uterus boşluğu dışında yerleşmiş gebelik; dış gebelik [*İng. +Lat. Extrauterine pregnancy*].

Joljelken (жолжелкен): Bu bitki Sindirim sistemi bozukluğunda, bağırsak duvarlarının temizlenmesinde çok yetkilidir. Yaprakları yara iltihabı üzerine sarılırsa iyi gelir.

Jötelşöp (жөтелшөп): Kestere otu tansiyon yüksekliği rahatsızlığında uygundur. Mide ekşimesi, ishal ve bağırsak gazına karşı sindirim problemlerini önlemek için iyi geldiği bilinir. Sinir hastalıkları gerginlik, epilepsi tedavisinde kullanılır.

Jarqanat (жарқанат): Yarasa; yarasanın kulağı, eti, beyni ve dışkisından ilaç yapılır. Sıtma, göze ak düşmesi, prostatit, felç, öksürük gibi rahatsızlıkları gidermeye yardımcı olur.

Jawıncıqurt (жауынқұрт): Solucan; yüksek tansiyon, kulaktan irinli kan akması durumunda uygulanır.

Jılannıñ qabıǵı (жыланның қабығы): Yılan derisi kurdeşen, kekemelik ve konuşamayan çocuklara faydalıdır.

Jılqı (жылқы): At ürünlerinin hemen hemen hepsi derde şifadır. Kırık kemiklerin kaynaması, astım ve unutkanlık gibi sorunlara çaredir ve beyaz saçların tekrar koyu renge dönüşmesinde yardımcı olur.

Jolbarıs (жолбарыс): Kaplan; Kazak halk hekimleri kaplanın birçok organından ilaç yaparak çok sayıda hastalık türlerine çare bulmuşlardır. Kusma, yanık, sara, diz kilitlenmesi gibi hastalıklarda kaplan organlarından elde edilen ilaçlar kullanılmıştır.

Jaranı emdew (жараны емдеу): Yara tedavisi.

Jeluşıq emi (желушық емі): Soğuk algınlığı tedavisi; hastayı sağaltmak için koyun vücudunun yedi yerinden et kesilip alınır ve ateşe atılır. Sonra hastanın ağrıyan

yeri ateşe tutulur ya da metal bir kepçe ateşte kıpkırmızı oluncaya kadar kızdırılıp içine bir parça et ve mavi renkli kumaş atılır. Bunlar tutuşarak yanmaya başladığında üstüne soğuk su dökülür ve hastanın yüzü kepçeden yükselen buhar ve kokuya tutulur.

Jılımen emdew (жылымен емдеу): Isı ile tedavi, kazanda kızdırılan kum, kül, ılık çay, ısıtılarak kullanılan ilaçlık yağlar, kaynatılmış ilaçlar, vb şeylerle gerçekleştirilir. Genellikle terletme yöntemi uygulanarak yapılır.

Jalaq (Жалақ): Dudak cildinin şişmesi ve çatlamasıdır.

Jaman awruw (жаман ауру): Özofagus kanserinin halk arasında bilinen adıdır.

Janğalaq (жанғалақ): Bilimsel tıpta amnezi olarak bilinir. Hatırlama ve akılda tutma yetisinin yitmesi sonucunda hafızanın zayıflaması ya da kaybolmasıdır. Bellek yitimi.

Janşuw (жаншұу): Zehirlenme; çocuklarda görülen hastalık türüdür. Hava damlacıkları yoluyla bulaşır. Kendini intoksikasyon, boğaz şişmesi, küçük döküntülerle gibi belirtilerle gösterir.

Jara (жара): Yara; insanın içinde biriken üzüntülerin patlaması ve dış etkenlerin etkisinden vücutta döküntü, şişlik, kızarıklık, irinli iltihap, sızlama, yakma, kaşıntı şeklinde kendini gösteren bir tür deri hastalığıdır.

Jaraqat (жарақат): İnsan ya da hayvan vücudundaki tahriş olan hücrelerdir; yara açılan bölgedir. Dış etkenlerin çarpması, vurması, kesmesi gibi etkilerden insan vücudunun yaralanması; cilt bütünlüğünün bozulması ve zarar görmesidir.

Jawırın (жауырын): Kürek kemiği [*Lat. Scapula*].

Jawırınтақ (жауырынтақ): Kürek kemiği ucundaki kıkırdağın büyümesinden ortaya çıkan bir hastalıktır.

Jel awruw (жел ауруу): Soğuk alma; radikülit gibi hastalık türüdür (*Lat.+Alm. Common cold*).

Jetilmegen (жетілмеген): 1-Eksik veya yetersiz gelişmiş; kusurlu 2-Düşük yarıcı [*Lat. Abortive*]. Şala (шала), olarak da bilinir.

Jelsoqırıшек (Желсоқырішек): Mide üşütmesi genellikle soğuktan ya da açlık ve tokluktan ileri gelir, işkirne (ішкірне), olarak da bilinir.

Jelke (желке): Ense [*Nape*]. Şüyde (шүйде), olarak da bilinir.

Jılawıq (жылауық): Ekinokokkoz parazitinin insan ve hayvan vücuduna girmesinden ortaya çıkan bir hastalıktır. Hastalık adı parazit adından gelmektedir. Çünkü ekinokokz Kazakçada jılawıq qurt demektir.

Jındanuw (жындану): Cin çarpması, deli olmak.

Jırıq (жырық): Dudağın mukoza katmanı ve derisinin eksikliği, dudak yarığıdır.

Jinişke awruw (жінішке ауруу): Cinsel organlardan irin akan bulaşıcı bir hastalıktır (belsoğukluğu hastalığı) (*Yun. Gonorrhoea*).

Jotadağı tikendi aluw (жотадағы тікенді алуу): Sırt dikenlerini çıkarmak; yenidoğan bebeklerin sırtındaki dikenler. Bu dikenler çıkarılmazsa bebek geceleri altı aya kadar uyuyamaz Hâle gelir.

Julin derti (жұлын дерті): Omurilik ucu boz katmanının iltihaplanmasıdır.

Jutqınşaq qabınuw (жұтқыншақ қабынуу): Yutak mukoza katmanının iltihaplanmasıdır. Soğuk yiyecek içecek tüketilmesinden kaynaklanır.

Jürek alsirew (жүрек алсіреу): Kalp atışının zayıflaması, жүрек bayawlaw (жүрек баяулау), olarak da bilinir.

Jürek qabınuw (жүрек қабынуу): Kalp kasının iltihaplanmasıdır. Kalp atışının zayıflaması, nefes darlığı, kan dolaşımının zayıflaması, metabolizma bozukluğu, vücudun farklı bölgelerinde şişlikler belirme vb belirtilerle kendini gösterir.

Jürek talması (жүрек талмасы): Kalp krizi; kan damarlarının zayıflaması ve kan dolaşımının bozulması gibi belirtilerle kendini gösterir. Ayrıca kalp hastalıklarının tümünü kapsayan terim olarak da kullanılır.

jürek infarktı (жүрек инфаркты): Kalp krizi (kalp enfarktüsü ya da akut miyokard enfarktüsü) [*Alm.+Alm. Heart attack*].

Jüyke awruwı (жүйке аурууы): Sinir sisteminin bozulmasından ileri gelen hastalıklardır.

Jan berüw (жан берүү): Dünyaya gözlerini kapamak, ölmek.

Jansızdanuw (жансыздануу): Herhangi bir vücut organının uyuşması ya da cansız duruma gelmesidir.

Jantalasuw (жанталасуу): Ölüm öncesi can sıkıntısı, çırpınış, son mücadele.

Jasawraw (жасаурау): Farklı sebeplerden dolayı gözün yaşla dolması, nemlenmesidir.

Jüregi soǵuw (жүрегі соǵуу): Hastalıktan dolayı kalbin hızlı hızlı çarpmasıdır.

Jaraqşı (жарақшы): Kas travmalarını tedavi eden kimsedir.

Jedel iş (жедел іш): Karında aniden şiddetli ağrı ile belirgin, genellikle şok halinin de eşlik ettiği, çoğu kez acil cerrahi müdahaleyi gerektiren durum [*Lat.+Lat. Acute abdomen*].

Jaralı teri miykozi (жаралы тері микозы): Mantarların deride oluşturduğu yaralı enfeksiyon [*Lat. Acladiosis*].

Jasespirimderdin bezuwi (жасеспірімдердін безеуі): Ergenlik sivilceleri [*Yun.+Lat. Acne vulgaris*].

Jauwırın bölіgi (жауырын бөлігі): Omuz çıkıntısı [*Yun. Acromion*].

Jaksı esituw (жаксы есіту): Duyusal algılama keskinlik, netlik [*Lat. Acuity*].

Jedel jerdem meşiyнесі (жедел жердем мешинесі): Hastane otomobili, cankurtaran [*Lat. Ambulance*].

Jiljimalı (жылжымалы): Gezebilen; yürüeyebilen, dolaşan, yatalak olmayan hasta [*Lat. Ambulant*].

Jatır joktıǵı (жатыр жоктығы): Doğuştan rahim yokluğu [*İng. Ametria*].

Jaǵu (жаǵу): merhem ve benzeri ilaçları sürmek, uygulamak [*Fr. Anoint*].

Jabın (жабын): Örtme; kaplama, herhangi bir oluşumu dış etkilere koruma amacıyla başka bir madde ile önü şeklinde kaplama [*Lat. Capping*]. Qabık (қабық), olarak da bilinir.

Juwrek auwruwı (жүрек ауруы): Kalp bölgesinde hissedilen ağrı; kalp ağrısı [*Yun. Cardialgia*].

Juwrek soguwının jiyilenuwi (жүрек соғуының жиіленуі): Kalp çarpıntısı

Juwrek tamırlık (жүрек-қан тамырлық): Kalp ve kan damarlarıyla ilgili [*Yun. Cardiovascular*].

Jiyıntık (жиынтық): Kanlanma; kan hücumu, organ damarlarının aşırı kanla doluşu [*Lat. Congestion*]. Kızaruw (қызару), olarak da bilinir.

Jazılattın (жазылатын): Tedavisi mümkün; iyileşmesi mümkün, şifa bulur [*Lat. Curable*]. Sauwıgattın (сауығатын), olarak da bilinir.

Jattsan qalıp (жатқан қалып): Uzun süre yatan hastalarda yatakla temasta olan kısımlarda baskı sonucu oluşan yara ülseri [*Lat. Decubitus*]. Bazdanuw oyılıw (баздану ойылу), testuw (тесту), gibi türleri vardır.

Jabısqısh (жабысқыш): Deriye yapışılarak kullanılan ilaç; yağı [*Lat. Emplastrum*].

Juwıspen emdeuw (жумыспен емдеу): Kişiyi fiziksel bir uğraşıya yöneltmek hastalığı tedavi etme [*İng. Ergotherapy*].

Juwrek jiyiriluwi (жүрек жиырылуы): Kalbin ritmik kasılması; kalp atımı [*Alm. Heartbeat*].

Juwrek uwlkeyuwi (жүрек улкеюі): Kalbin aşırı büyümesi [*İng. Hypercardia*].

Jol (жол): Kanal, yol; damar yolu gibi. Özek (өзек), olarak da bilinir.

Jeldetkiş (желдеткіш): Yavaş solunum yaptırımında kullanılan araç [*Yun. Airblast*].

Jımsız (жыныссыз): Cinsiyetsiz [*Fr. Sexless*].

Jınıstıq qatınas awruwları (жыныстық қатынас аурулары): Cinsel hastalıkların genel adı [*Lat.+Fr. Venereal diseases*].

Jındı nauwqas (жынды науқас): Zihinsel dengesini kaybetmiş; deli [*Lat. Insane*].

Jiti abstsess (жіті абсцесс): Birden gelişen ağrılı apse sıcak apse [*Lat.+Lat. Acute abscess*].

Joyuw (жою): Boşaltma; boşaltım, ıtrah etme; metabolik yıkım ürünlerinin vücuttan dışarı atılması [*Lat. Excretion*]. Qurtuw (құрту), şıғарuw (шығару), şıғuw (шығу), gibi adları da vardır.

Jündestik (жүндестік): Deri üzerinde aşırı kıl oluşması; aşırı kıllanma [*İng. Hypertrichosis*].

Jürtasuw (жүптасу): Erkek ve kadın arasındaki cinsel birleşim; çiftleşme [*Lat.Coitus*].

Jürektiñ soғuwı (жүректің соғуы): Kalp atışı [*Alm. Heartbeat*].

Jutınuw (жұтыну): Yutma; ağız yoluyla alınan maddenin yutaktan geçerek yemek borusuna inmesi [*Alm. Swallowing*].

Jutqınşaq (жұтқыншақ): Yutak [*Yun. Pharynx*].

Jüğımtal awruwlar (жұғымтал аурулар): Bulaşıcı hastalıklar [*Lat.+Fr. Contagious diseases*].

Jükti (жүкті): Rahminde, gelişmekte olan yavru bulunan; gebe [*Lat.+İng. Pregnant woman*]. Ekiqabat (екіқабат), ayağı auwır (аяғы ауыр), gibi adları da vardır.

Jedel kömek (жедел көмөк): Acil yardım [*Lat. Emergency*].

-К-

Katarakta (катаракта): Göz merceği (lens) veya mercek kapsülünün ışığın geçmesini önleyecek şekilde saydamlığını kaybederek bulanıklaşması; göze perde inmesi, katarakt [*Lat. Cataracta*].

Keñirdek (кеңірдек): Soluk borusu [*Yun. Trachea*].

Käri jilik (кәрі жілік): Dirsek kemiği [*Alm.+Lat. Elbow joint*].

Köldeneñ jolaqtı bulşıq et (көлденең жолақты бұлшық ет): Çizgili kas [*Lat.+Lat. Striated muscle*].

Közdiñ ağı (көздің ағы): Gözün beyaz kısmı [*Lat. Conjunctiva*].

Köz jası (көз жасы): Gözyaşı [*Alm. Tears*].

Kömekey (көмекей): Boğaz [*Alm. Throat*]. Jutqınşaq (жұтқыншақ), olarak da bilinir.

Kemikti süyek (кемікті сүйек): Dokuma kemiği (ağsı kemik) [*Alm.+ Alm. Woven bone*].

Keuwde quwısı (кеуде қуысы): Göğüs [*Yun. Chest*]. Asteniyalı keuwde (астениялы кеуде) [*Lat.+Yun. Alar chest*], bōşke tärizdi kökirek (бөшке тәрізді көкірек) [*Lat.+Yun. Barrel chest*], qüyğı tärizdi kökirek (күйғы тәрізді көкірек) [*Lat.+Yun. Funnel chest*], giypersteniyalı kökirek (гиперстениялы көкірек) [*İng.+Yun. Hypersthenic chest*], qustös kökirek (құстөс көкірек) [*Alm.+Yun. Keeled chest*], kifozdı kökirek (кифозды көкірек) [*Yun.+Yun. Kyphotic chest*], konuws kökirek (конус көкірек) [*Yun.+Yun. Conical chest*], lordozdı kökirek (лордозды көкірек) [*Yun.+Yun. Lordotic chest*], meşel kökirek (мешел көкірек) [*Yun.+Alm. Rickets breast*], skoliyozdı kökirek (сколиозды көкірек) [*Yun.+Yun. Scoliotic chest*], jalpaq kökirek (жалпақ көкірек) [*İng.+Yun. Flat chest*], keñ kökirek (кең көкірек) [*İng.+Yun. Broad chest*], emfiyzematozdı kökirek (эмфизематозды көкірек) [*Yun.+Yun. Emphysematous chest*], gibi türleri vardır.

Köz (көз): Göz [*Alm. Eye*].

Közdiñ irini (көздің іріні): Gözde oluşan çapak.

Közdiñ qaraşığı (көздің қарашығы): Göz bebeği [*Lat. Pupil*]. Janar (жанар), olarak da bilinir.

Köz köpirşigi (көз көпіршігі): Göz keseciği (optik vezikül) [*Fr.+Lat. Optic vesicle*].

Köz burşağı (көз бұршағы): Göz merceği [*Alm.+Lat. Eye lens*].

Köz bokalı (көз бокалы): Göz yuvası [*Fr.+Lat. Optic cup*].

Közjas bezi (көзжас безі): Gözyaşı bezi [*Alm.+Lat. Tear gland*].

Közjas özekşesi (көзжас өзекшесі): Gözyaşı kanalı [*Alm.+Lat. Tear duct*].

Kömkerilgen köbikşe (көмкерілген көбікше): Kaplı kesecik [*Fr.+Lat. Coated vesicle*].

Klinikalık jaǵday ((клиникалық жағдай): Klinik vaka.

Klitor (клитор): Vulva'da küçük dudakların üst birleşme yerinde bulunan ereksiyon özelliğine sahip küçük oluşum; bızır, [*Yun. Clitoris*]. Delitki (деліткі), şürti (шүрти), şürtekey (шүртекей), gibi adları da vardır.

Kaloriya (калория): Kalori, besin değeri [*Lat. Calorie*].

Közdiñ tor qabıǵı (көздің тор қабығы): Retina [*Lat. Retina*]. Alaşıq (алашық), olarak da bilinir.

Kemis (кеміс): Kusurlu; eksik, yetersiz [*Lat. Imperfect*]. Aqauwlı (ақаулы), kemtar (кемтар), gibi adları da vardır.

Kardiolog (кардиолог): Kalp hastalıklarında uzmanlaşmış hekim, kardiolog. [*Yun. Cardiology*].

Katar (катар): Nezle [*Yun. Catarrh*].

Kameletten (камелеттен): Ergenlik çağına gelmek [*Lat. Puberty*].

Kekirik (кекірік): Geğirti [*İng. Belch*].

Kenev (кенов): Besin değeri, kalori.

Kenevli (кеновли): Vitaminli, besleyici.

Kefigir (кефігір): Başı dönme, sersemleşme.

Kesel (кесел): Hastalık. Kronik hastalık.

Kevde (кевде): Göğüs, gövde [*İng. Body*].

Klinika (клиника): Hasta bakılan yer, klinik [*Yun. Clinic*].

Kompress (компресс): Yaraların bakımında veya başka bir maksatla kullanılan birkaç kat katlanmış bez, kompres [*Lat. Compress*].

Kökjötөл (көкжөтел): Boğmaca, öksürük.

Köksav (көксау): Verem, tüberküloz.

Kökirek (көкірек): Göğüs, sine, göğüs kemiği. Kewde (кеуде), omıraw (омырау), adlarıyla da bilinir.

Köt (көт): Makat, anüs, kıç, göt.

Kötev (көтев): Basur, hemoroit [*Yun. Hemorrhoid*]. Qandı kötev (қанды көтев), gibi türü de vardır.

Kül (күл): Çocuklarda çok sık görülen bulaşıcı hastalık, difteri [*Yun. Diphtheria*].

Kül bire (күл біре): Su toplamak (Yanık yer).

Kürkilde (күркілде): Devamlı öksürmek.

Küretamır (күретамыр): Atardamar [*Yun. Artery*]

Kenetanuw ğılımı (кенетану ғылымы): Kene ve mitleri, bunlarla geçen hastalıkları konu alan bilim dalı [*Ing. Acarology*].

Kökemamal (көкемарал): Kökemamal tohumundan demlenmiş çay kalp hastalığına iyi gelir. Mide rahatsızlığında bol bol tüketilir ve hazmı kolaylaştırdığı görülür. Bağırsakta olan parazit kurtları düşürmek için 10 gün boyunca aç karına 1-2 bardak suyu içilir.

Kesirtke (кесіртке): Közlenmiş olan kertenkele öğütülüp epilepsi hastasına yedirilirse iyi gelir.

Kirpiniñ terisi (кірпінің терісі): Kirpi derisi; mide bulanması, saçkıran ve pelteklik sorunlarına iyi gelir.

Kübır (күбір): Bok böceği kurutulmuş olan böcek ufalanıp her tür yaraya ve sedef yarasına basılır. Майқоңыз (майқоңыз), olarak da bilinir.

Kükirt (күкірт): Kükürt; cilt hastalığı, kaşıntı, grip, zehirli haşeratlar ısırtığına karşı uygulanır.

Köşiruw (көшіру): Göçürme; bu pratik, hastanın hastalığını başka bir varlığa transfer etmek için uygulanır.

Kindik (кіндік): Göbek [*Navel*].

Kindik şeşe (кіндік шеше): Ebe; bebeğin göbek bağına kesen kimsedir. Eski dönemlerde bu görevi “akkol anneler” denilen doğum yaptıran deneyimli kadınlar yapmıştır. Doğum işlerinde yardımcı olan kadın kimsedir.

Kasıptik awruwlar (кәсіптік аурулар): Belli bir mesleğe bağlı ileri gelen hastalıklardır.

Kenirdek keneüw (Кенірдек кенейу): Soluk borusunun genişlemesidir. Kronik akciğer hastalığından kaynaklanır. Kernelüw (кернелүү), olarak da bilinir.

Kenirdek qabınuw (кенірдек қабыну): Soluk borusu mukoza katmanının iltihaplanmasıdır.

Keşşe (кешше): Doğuştan akıl yoksunu.

Keşek (кешек): Raşitizm [*Yun. Rashitism*].

Kögala (көгала): İnsan vücudunda mor lekeler şeklinde beliren hastalıktır.

Kökjötel (көкжөтел): Kuru öksürük.

Kökpek (көкпек): Zayıf çocuklarda morluk, şişme, damarların genişlemesiyle kendini gösteren bir hastalıktır.

Kömeýdin qabınuwı (көмейдін қабынуы): Damak mukoza katmanının iltihaplanmasıdır.

Könek (көнек): Bir şişlik hastalığıdır. Özellikle boğaz kanserine yenik düşüp, hiç yemek yemeyen hastalıkta vücut susuz ve dirençsiz kalır, beden morarır ve şişer.

Körşiyqan (көршійқан): Karbunkul çıban; yağ bezi ve kıl yatağının iltihaplanmasıdır.

Köz awruwları (көз аурұулары): Gözde oluşan hastalık türleridir [*Yun. Ophthalmology*].

Köz qabatının qabınuwı (көз қабатының қабынуы): Göze ak düşmesi, iltihaplanması, gözü kör olma, görememe, ışığı algılayamama durumudur.

Közdi aqşel qartaw (көзді ақшел қаптау): Katarakt; göz perdesinin yağ tutması, yaşın ilerlemesinden kör olma durumudur [*Lat. Cataract*].

Kül (күл): Kuşpalazı; genel olarak zehirlenme ve pullu kabuklanmayla kendini gösteren ve yutakta lokal iltihap süreci olarak karakterize edilen akut bulaşıcı bir hastalıktır. Qırıldawıq (қырылдауық), olarak da bilinir.

Küydirgi (күйдіргі): Dalak yanığı, şarbon; hayvanlardan bulaşan can yakıcı irinli yaradır. Halk hekimleri bu hastalığı kızgın demiri yaraya bastırarak tedavi etmişlerdir [*Alm. Aothrax*].

Küyez (күйез): Soğuk algınlığından dolayı baş ve boyun kaslarının şişmesi ve kareket etmemesidir.

Küyük (күйік): Vücuttaki ateş ya da sıcak su yanıkları.

Kezerüw (кезеру): Susuzluktan dudakların kuruması.

Kögerüw (көгеру): 1. Kan gelmemesinden ya da kandaki oksijen yetersizliğinden cilt yüzeyinin mor renk alması; 2. Darbe sonucu kan pıhtılaşmasından dolayı cilt yüzeyinin mor renk alması.

Köket (көкет): Diyafram [*Yun. Diaphragm*].

Közi qarawıtıw (көзі қарауыту): Baş dönmesinden gözlerin göremez duruma gelmesi, bir anlık bilinç kaybıdır.

Közi qızaruw (көзі қызару): Göze alınan darbe, hastalık, yorgunluk ve benzeri sebeplerden ileri gelen rahatsızlıktır.

Kalıptan auwitkuw (калыптан ауыткы): Anormal durumlar [*Lat. Aberration*].

Kuwıs (куыс): 1- Boşluk. 2-Çukur; çukurluk [*Lat. Absconsio*].

Kauwipti faktor (кауипти фактор): Sağlığa zararlı, vücuda dokunan [*Lat. Noxious*].

Kuwtuwşı (кутуші): Refakatçi, hemşire [*İng. Nurse*].

Köruwdin elsireuwi (Көрүдін лсіреуі): Gözde normal dışı bir değişiklik olmamasına rağmen görme azlığı [*Yun. Amblyopia*].

Kuwyuw (куюу): Yanık [*Fr. Ambustion*].

Kuwstratın deri (кустыратын дері): Kusturucu etkiye sahip ilaçlar [*Yun. Anacathartic*].

Kemey spazmı (кемей спазмы): Boğaz spazmı [*Yun. Anchone*].

Kuwsuw ereketine karsı (кусу эрекетіне карсы): Kusmayı önleyen veya durduran ilaçlar [*İng. Antiemetic*].

Kabınuwga karsı (кабынуга карсы): İltihabı önleyici, azaltıcı ya da ortadan kaldıracı [*İng. Anti-inflammatory*].

Kolkann jarıluwı (колканын жарылуы): Aort yırtılması [*Yun. Aortoclasia*].

Kabırganın tuwa bolmauwı (кабырганын туа болмауы): Doğuştan kaburga yokluğu, bulunmayışı [*Yun. Apleuria*].

Kabak isigi (кабак ісігі): Göz kapağında gelişen tümör [*Yun. Blepharuncus*].

Kebuw (кебу): Karın şişkinliği; bağırsaklardaki gaz sebebiyle oluşan karın gerginliği [*İng. Bloat*]. Kuwr boluw (куп болу), iş kebuw (іш кебу), meteorizm (метеоризм), gibi adları da vardır.

Kızargan (кызарган): Kanlanmış; kızarmış [*Yun. Bloodshot*]. Kabırgan (кабынган), olarak da bilinir.

Kan ağımı (кан ағымы): Vücut damarlarında seyreden kan akımı; kan dolaşımı [*Alm. Bloodstream*]. Qan aynalıımı (қан айналымы), qan arnası (қан арнасы), olarak da bilinir.

Koldı kesuw (колды кесу): Doğumu kolaylaştırmak amacıyla fetüs'ün kolunu keserek ayırma (Kol sarkmasında fetüs ölü olduğu zaman uygulanır) [*Yun. Brachiotomy*].

Kartsiynoma (карцинома): Kanser, kötü huylu tümör [*Lat. Cancer*].

Katerli (катерлі): Kanserli, kanser hücresi bulunduran [*Lat. Cancerous*].

Kandydoz (кандидоз): Candida cinsi mantarların, özellikle candida albicans'ın, herhangi bir vücut bölgesi (ağız, özofagus ve vagina mukozaları, ağız köşesi, koltukaltı, parmak araları vb.)'nde oluşturduğu enfeksiyon [*Lat. Candidiasis*].

Kantserogenez (канцерогенез): Kanser oluşması, kanser gelişmesi [*İng. Carcinogenesis*].

Kardiya (кардия): Yemek borusu ile mide arasındaki delik; kardiya ağzı, mide ağzı [*Lat. Cardia*].

Kardioversiya (кардиоверсия): Ağır ritim bozukluğunda, kalp üzerine elektrik şoku uygulayarak aritmi'yi düzeltme yöntemi [*Yun. Cardioversion*].

Kardioverter (кардиовертер): Ağır ritim bozukluğu gösteren kalbe elektrik akımı vermede kullanılan araç; kardioversiyon aleti [*Yun. Cardioverter*].

Kardiyt (кардит): Kalp iltihabı; özellikle miyokard iltihabı [*Yun. Carditis*].

Katapleksiya (катаплексия): Vücut kasları tonüsünde geçici olarak oluşan ani gevşeme (Ani heyecan, korku veya içten gülüş esnasında oluşur ve hasta bilincini kaybetmeksizin birden yere çöker) [*Yun. Cataplexy*].

Ketguwt (кетгут): Koyun bağırsağından yapılan, vücutta bir süre kaybolan cerrahi iplik [*Alm. Catgut*].

Kuwydiruw (күйдіру): Dokuyu kimyasal bir madde veya elektrik ile yakma; dağlama [*Fr. Cauterization*].

Kraniyotomiyalauw (краниотомиялау): Beynin belli bir bölgesindeki lezyonun o kısma sokulan elektrot aracılığıyla tahrip edilmesi [*Yun. Cephalotomy*].

Keste (кесте): Hastalığın günlük seyri (ateş, nabız, kan basıncı vb.)'ni gösteren kan; gözlem kâğıdı (Bulgular her gün çizelge halinde işlenir) [*Lat. Chart*]. Sızba (сызба), olarak da bilinir.

Kıskış (кысқыш): Damarı sıkıştırmak suretiyle kanamayı durduran cerrahi araç; pens, klip [*Alm. Clip*]. Kısra (кыспа), klips (клипс), kısuw (Кысу), gibi adları da vardır.

Kiysık kol (кисык кол): Yumru el [*İng. Clubhand*].

Kor (қор): Tedavide gerekli bazı canlı unsurları temin eden ya da hazır bulunduran kurum; banka, sperm bankası, kan bankası gibi bankalar [*Bank*].

Kompress (компресс): Belli bir kısım veya lezyon üzerine baskı yapması için uygulanan ped; lezyon üzerine örtülen steril veya ilaçlı gazlı bez; kompress. 2-Ameliyat yapılacak bölge etrafına örtülen steril örtü [*Lat. Compress*]. Dımqıl kompress (дымқыл компресс) [*İng.+Lat. Wet compress*], ıstıq kompress (ыстық

компресс) [*Alm.+Lat. Hot compress*], orama kompress (орамa компресс) [*Lat.+Lat. Circular compress*], jağıлма kompress (жағылма компресс) [*Lat.+Lat. Ointment compress*], maylı kompress (майлы компресс) [*Yun.+Lat. Butyral compress*], qızdırğış kompress (қыздырғыш компресс) [*Alm.+Lat. Hot compress*], qurğaq kompress (қурғақ компресс) [*Alm.+Lat. Dry compress*], suwıq kompress (суық компресс) [*Alm.+Lat. Cold compress*], gibi türleri vardır.

Kuwrısıp-tırısuw (қурысып-тырысу): Kas veya kas grubunun aniden istem dışı ağırlı kasılması; kramp [*Fr. Cramp*]. Tırıspra (тырыспа), spazm (спазм), gibi adları da vardır.

Kraniyotabes (краниотабес): Kemik gelişimindeki yetersizlik nedeniyle bebeğin kafa kemiklerinin ileri derecede yumuşaması ile belirgin durum [*Yun. Craniotabes*].

közjas kabı (көзжас кабы): Gözyaşı kesesi [*Yun. Dacryocyst*].

Közde qosarlanuw (көзде қосарлану): Cismin çift algılanmasıyla belirgin görme bozukluğu; çift görme [*İng. Diplopia*].

Kataraldi (катаральді): Mide mukozasının iltihabı [*Yun. Esogastritis*].

Koma (кома): Bilinç kaybının eşlik ettiği hastalık hali; koma [*Lat. Exanimation*].

Köz alması (көз алмасы): Göz küresi; göz yuvarı [*Alm. Eyeball*].

Kan ağıuw (кан ағу): Kan akma durumu [*Yun. Hemorrhage*].

Kerilik qıraqtığı (кәрілік қырақтығы): Yaşlılarda-göz merceğinin esnekliğini kaybetmesi sonucu yakındaki cisimleri net görememe ile belirgin görme bozukluğu [*Yun. Presbyopia*].

Künsuw (Күнесу): Güneş ışınlarına maruz kalma; tedavi amacıyla derinin güneş ışınlarına maruz bırakılması [*Lat. Insolation*].

Kekeştik (Кекештік): Kekemelik, konuşma bozukluğu [*Yun. Stuttering*].

Köruw buwzılıwı (көру бузылуы): Görmenin kusurlu oluşu; kusurlu görme [*İng. Dysopia*].

Köz дәріgeri (көз дәрігері): Göz hastalıkları uzmanı [*Yun. Ophthalmologist*].

Közdin qabaqı (көздің қабақы): Göz kapağı [*İng. Eyelid*].

Közşaralıq (көзшаралық): Göz çukuru ile ilgili [*Lat. Orbital*].

Küştenis (күштеніс): Herhangi bir maddenin vücuda aşın girişi: gerekenden fazla yüklenme; aşın yüklenme [*Alm. Overload*].

Ksiyforpag-egizder (ксифопаг-егіздер): Birbirine yapışık ikiz hilkat garibesi [Yun. *Xiphopagus*].

Kişkene vena (кішкене вена): Kılcal damarlardan kanı toplayan küçük toplardamarcık [Lat. *Venule*].

-Q-

Qaltıldaқ abaziya (қалтылдақ абазия): Bacaklardaki titremeye bağlı yürüyememe durumu [Fr.+Yun. *Trepidant abasia*].

Qan quyuw (қан құюу): Kan nakli.

Qulғana (құлғана): Damak hastalığıdır, damağın delinerek ağrımastır.

Qotır (қотыр): Kaşıntı yapan, deri hastalığıdır.

Құлғана (құлғана): Eskiden bu hastalık kötü hastalık olarak kabul edilip, bu tip hastalara toplumdan uzak tutmaya çalışmışlar.

Qan qısımi (қан қысымы): Kan basıncı [Alm+Lat. *Blood pressure*].

Qalqanşa bez (қалқанша без): Tiroit bezi [Yun.+Lat. *Thyroid gland*].

Qal (қал): Et beni [Yun. *Nevus*].

Qan türi (қан түрі): Kan grubu [Alm.+Alm. *Blood group*].

Qanaw (қанаяу): Kanama [Alm. *Bleeding*].

Qanazdıq (қаназдық): Kansızlık (anemi) [Yun. *Anemia*].

Qorektenuw (қоректену): Beslenme [Lat. *Nutrition*].

Qan aynalımnıń ülken шеңбері (қан айналымының үлкен шеңбері): Büyük kan dolaşımı [İng.+Lat. *Systemic circulation*].

Qan tamıgı (қан тамыры): Damar [Alm.+Lat. *Blood vessel*].

Qan aynalımi (қан айналымы): Dolaşım sistemi [Alm.+Lat. *Blood circulation*].

Qol (қол): El [İng. *Hand*].

Qosıluw (қосылу): Çiftleşme [Lat. *Copulation*].

Qan jasauwşı tin (қан жасаушы тін): Hemopoietik doku (kan yapıcı doku) [Yun.+Lat. *Haemopoietic tissue*].

Qanqa (қанқа): İskelet [Yun. *Skeleton*].

Qarsı dene (қарсы дене): Antikor [İng. *Antibody*].

Qurqulaq (құрқұлақ): İskorbüt hastalığı [Alm.+Fr. *Skorbut disease*].
Diñgene (діңгене), olarak da bilinir.

Qan (қан): Kan [Alm. *Blood*].

Qan qisimi (қан қысымы): Kan basıncı (tansiyon) [*Alm.+Lat. Blood pressure*].

Qan tamıǵı (қан тамыры): Kan damarı [*Alm.+Lat. Blood vessel*].

Qan tını (қан тіні): Kan dokusu [*Alm.+Lat. Blood tissue*].

Qan toptarı (қан топтары): Kan grupları [*Alm.+Alm. Blood groups*].

Qan jasuwşaları (qannıń formalıq elementteri) қан жасушалары (қанның формалық элементтері): Kan hücreleri [*Alm.+Fr. Blood cells*].

Qan qatparı (қан қатпары): Kan pıhtısı [*Alm.+Lat. Blood coagulum*].

Qan plazması (қан плазмасы): Kan plazması [*Alm.+Yun. Blood plasma*].

Qan öndiretin tin (қан өндіретін тін): Kan уарıcı doku (Hemopoietik doku) [*Yun.+Lat. Haemopoietic tissue*].

Qannıń uyuwı (қанның ұюы): Kanın pıhtılaşması [*Alm.+Alm. Blood clotting*].

Qaterli isik (қатерлі ісік): Kanser [*Lat. Cancer*]. Obır (обыр), olarak da bilinir.

Qarın (қарын): Karın [*Lat. Abdomen*].

Qabaqsızdıq (қабақсыздық): Göz kapaklarının doğuştan yokluǵu [*İng. Ablephary*].

Qol (қол): Kol [*Alm. Arm*].

Qorşauw (қоршау): Anestetik madde enjeksiyonu ile sinirsel iletimi ortadan kaldırma; sinirsel iletimin kesilmesi [*İng. Blockade*]. Bögelis (бөгеліс), olarak da bilinir.

Qol бүршіǵi (қол бүршіǵі): Kol tomurcuǵu [*Alm.+İng. Arm bud*].

Qulaq (құлақ): Kulak [*Alm. Ear*].

Qulaq qalqanıń üleşesi (құлақ қалқанының үлесшесі): Kulak memesi [*Alm.+Yun. Ear lobe*].

Qırıp-joyuwşı (қырып-жоюшы): Öldürücü [*Lat. Lethal*]. Öltiruwşı (өлтiруші), olarak da bilinir.

Qondırım (қондырым): İmplant [*Lat. Implant*].

Quwıq (қуық): Sidik kesesi (idrar kesesi, mesane) [*Lat.+Alm. Urinary bladder*].

Qan qisimi (қан қысымы): Tansiyon (kan basıncı) [*Alm.+Lat. Blood pressure*].

Qınar (қынап): Vajina [Lat. *Vagina*]. Közalmanıñ qınabı (көзалманың қынабы) [Yun.+Lat. *Bulbar vagina*], көру nervisiniñ işki qınabı (көру нервісінің ішкі қынабы) [Lat.+Lat.+Alm.+Fr.+Lat. *Internal vagina of optic nerve*], жіңішке іншек (жіңішке іншек) [Alm.+Lat. *Narrow vagina*], тар іншек (тар іншек) [Alm.+Lat. *Narrow vagina*], кең іншек (кең іншек) [Alm.+Lat. *Wide vagina*], gibi türleri vardır.

Qabınuw (қабыну): İltihap (yangı) [Lat. *Inflammation*].

Qırnauw (қырнау): 1-Deri veya mukozanın sıyırılması soyulması veya kazınması. 2-diş yüzeyinin herhangi bir mekanik etki ile aşınması; diş minesinin kaybı [Lat. *Abrasion*].

Qıltamır (қылтамыр): Kılcal damar [Lat. *Capillary*].

Qabıqtan (қабықтан): Kabuklanmak, kabuk bağlamak.

Qabın (қабын): İltihaplanmak. 2. Nefesi daralmak.

Qabırğa (қабырға): Kaburga kemiği.

Qağındı (қағынды): Zatürre, batar.

Qayransızdıq (қайрансыздық): Güçsüzlük, halsizlik.

Qan (қан): Kan.

Qanjel (қанжел): Diş etlerinin şişip kanaması hastalığı [Paradontoz].

Quyımşaq (құйымшақ): Pöçük.

Qanqurt (қанқұрт): Diş çürümesi [Lat.+Lat. *Dental caries*].

Qansızdan (қансыздан): Kansızlaşmak, kanı azalmak.

Qantala (қантала): Kanlanmak, kızarmak.

Qantışqaq (қантышқақ): Kanlı ishal, dizanteri.

Qarlıq (қарлық): 1. Soğuk algınlığı, aşırı ve uzun konuşma sonucunda Ses kısılmak, ses çatal çıkmak. 2. Gözleri kızarıp ağrımak.

Qarı (қары): Kolun dirsekten omuza kadar olan kısmı.

Qarın (қарын): Karın, mide [Yun. *Stomach*]. İшек (ішек), жұмыр (жұмыр), adlarıyla da bilinir.

Qiytar (қиар): Şaşı [Yun. *Strabismus*].

Qoldıra (қолдыра): Kabarmak, su toplamak, şişmek (deri).

Qyanşıq (қояншық): Sara hastalığı.

Quwatsızdıq (қуатсыздық): Güçsüzlük, kuvvetsizlik, halsizlik.

Quwqıl (қуқыл): Kansız, solgun, rengi kaçmış.

Quwıq (қуық): İdrar

Quwan (қуан): Bel fitiği. Şoyırılma (шойырылма), olarak da bilinir.

Qıjılda (қыжылда): Midesi ekşimek.

Qızalaq (қызалақ): Ergenlik çağındaki kız.

Qızılşa (қызылша): Kızamık.

Qızamıq (қызамық): Kızamık.

Qızğandıq (қызғандық): Ateşinin yükselmesi [*Yun. Pyrexia*].

Qızteke (қызтеке): Çifte cinsiyetli [*Lat. Hermaphrodite*].

Qısra (қыспа): Kalp hastalığı.

Qımızdıq (қымыздық): Kuzu kulağı; egzama ve sedef hastalığına iyi gelir.

Kökü kaynatılıp içilirse kaşıntıyı giderir. Güneş çarpması ve yanık olan bölgeye dışarıdan uygulanır. Bu otun köklerinden yapılan çayı idrar söktürücü etkisi olup böbreklere iyi gelir.

Qımız (қымыз): Kırmızı; mayalanmış kısrak sütü. Sindirim sistemini iyileştirir, uyku düzenini sağlıklı hale getirir, kilo almaya yardımcı olur ve akciğer veremine iyi gelir.

Qırğawıldın eti (қырғауылдын eti): Sülün eti; beyaz saçlara koyu renk verir, göze düşen akı yok eder, unutkanlığı azaltır ve yaralara iyi gelir.

Qoy eti (қой eti): Koyun eti; böbreklerin çalışmasını ve görevini iyileştirir. Ağır hastalıktan sonra koyun eti çorbası kadınların sağlığına kavuşmasını sağlar. Ayrıca yılan sokması, grip ve çocuklarda görülen raşitizm gibi hastalıkların da iyileşmesinde büyük etkisi vardır.

Qoyan (қоян): Tavşan; karaciğer yetmezliği ve uykusuzluğa iyi gelir, saçın beyazlaşmasını önler.

Qoyanşıq simptomı (қояншық симптомы): Aniden beliren, geçici bilinç kaybı, özellikle bu nitelikte bilinç kesintisi ile belirgin küçük epilepsi nöbeti [*Lat. Absentia*].

Qoydın ökpesi (қойдын өкпесі): Koyunun akciğeri; öksürük ve şişlikleri gidermek için kullanılır.

Qoydın öti (қойдын өті): Koyun ödü; göze ak düştüğünde kullanılır.

Qoydın qanı (қойдың қаны): Koyun kanı; doğum yapan kadınlarda rastlanan bayılma rahatsızlıklarına iyi gelir.

Qoydın qarını (қойдың қарны): Koyun içkembesi; bağırsak yolları enfeksiyonları, kadın hastalıkları ve radikülit türlerine karşı kullanılır.

Qoydın qulaq qanı (қойдын құлақ қаны): Koyunun kulak kanı; eskiden Kazaklar bebeğin eşini düşürmek için koyunun kulak kanını sıcak sıcak ya da suyla karıştırarak anneye içirmişlerdir.

Qoydın quyrıq maуı (қойдын құйрық майы): Koyunun kuyruk yağı; çocuk gribi, öksürük, cilt hastalıklarında uygulanır.

Qoydın süti (қойдын сүті): Koyun sütü; grip, öksürük ve bronşçuk iltihabına iyi gelir.

Qoydın süyegi (Қойдын сүйегі): Koyun kemiği; erişkinlerde görülen histerik hastalığına çözüm olarak yakılmış koyun dişi külü içirilir. Ayrıca el, ayak ve parmak eklemlerinin burkulmasında kullanılır.

Qoydın taramışı (қойдын тарамысы): Koyunun bacak siniri, kirişi; arka bacakta bulunan uzun sinir teli. Boğaza takılan kemik ve kılıcı gidermek için sinir teli yedirilir.

Qumırsqanın iylewі (құмырсқанын ійлеуі): Karınca toprağı; parotis bezi iltihaplandığında, karınca toprağı suya batırılıp boğaz ve şakaklara sürülür.

Qurım kiyіз (құрым кийіз): Eskimiş, islenmiş ve tıkızlaşmış olan keçe türüdür. Kanı durdurmak için yakılarak yaraya basılır ya da külü sıcak sıcak yaranın üzerine serpilir.

Qaqtıruw (қақтыру): Vurma; eski vakitlerde ateşi uzun süredir inmeyen, hastalığın sebebi bilinmeyen, gün geçtikçe halsizleşen hastalığa qağındı denilmiştir. Bu pratik “qağındı” hastalığını iyileştirmek için uygulanır.

Qol saluw (қол салу): Bel tartuw uygulamasından herhangi bir sonuç alınamadığında anne rahmine el sokularak bebeğin dışarı çıkmasına yardımcı olma uygulamasıdır.

Qorıqtıq quyuw (қорықтық құюу): Kurşun dökme; herhangi bir şeyden korkan kimseleri iyileştirmek için uygulanan bir yöntemdir.

Qolsızdıq (қолсыздық): Kolların doğuştan bulunmayışı durumu [*Yun. Abrachia*].

Qoydın şiyki quyrığımen emdew (қойдын шійкі құйрығымен емдеу): Koyunun çiğ kuyruk yağıyla tedavi; kapalı yara ağzının kısa zamanda açılması için kullanılır.

Quşnaş (құшнаш): Sağıltma işiyle uğraşan hekim kimsedir.

Qadaq (қадақ): Akciğer veremi; gövde iltihabı ve kaburga aralarında sancılarla kendini gösterir. Hastalığın ilerlemesi önlenmezse, irinli iltihaba dönüşür.

Qağındı (қағынды): Çarpılmış olan, delirmiş olan cin çarpmasından gelmektedir.

Qan awruwı (қан ауруы): Yüksek tansiyon; kan basıncının uzun süreli yüksek olmasıdır.

Qan azayuwı (қан азаюуы): Kırmızı kan hücrelerinin normalin altına düşmesidir.

Qan irkilüw (қан іркілүү): Kılcal damarlarda kan dolaşımının kısa bir süre durmasıdır.

Qan ketüw (қан кетүү): Damar bütünlüğünün bozulması sonucu kanın dışı doğru akmasıdır.

Qan ötüw (қан өтүү): Bakterilerin yol açtığı, ağrılı ve kanlı sürgünle kendini gösteren, bağırsakta yaralar oluşmasına neden olan, çok bulaşıcı, tehlikeli bir hastalık. İşten qan ötüw (іштен қан өтүү), qantışqaq (қантышқақ), dizenteriya (дизентерия), gibi adlarla da bilinir.

Qan siyüw (қан сійүү): İdrarda kan hücrelerinin bulunmasıdır.

Qan tasuwı (қан тасуы): Tonus artışı; kan basıncının artmasından belli bir dokunun ya da vücut organının kasılması, gerilmesi durumudur.

Qanazdıq (қаназдық): Anemi; kandaki alyuvar sayısının azalmasından ortaya çıkan bir hastalıktır.

Qantışqaq (қантышқақ): Bakterilerin yol açtığı, ağrılı ve kanlı sürgünle kendini gösteren, bağırsakta yaralar oluşmasına neden olan, çok bulaşıcı, tehlikeli bir hastalık, dizanteri.

Qaterli isik (қатерлі ісік): Kanseri; epitel dokunun hasarlı hücrelerinden oluşan zehirli tümördür.

Qatpa (қатпа): Kabızlık; büyük abdestin peklik çekme durumudur. İş jürmew, iştin qatuwı olarak bilinir [*Lat. Costiveness*].

Qaytalama süzek (қайталама сүзек): Depreşik humma, tifo, Qaytarma kezik (қайтарма кезік), olarak da bilinir.

Qılaw (қылау): Pamukçuk; emen bebeklerin ağızında rastlanan bir hastalıktır.

Qılğıma (қылғыма): Yemek borusu kanseri; epitel dokunun hasarlı hücrelerinden oluşan zehirli tümördür. Bu hastalığa yakalananlar yeme içmeden kesilirler. Qızıl süyek (қызыл сүйек), qıl öneş (қыл өнеш), qıltamaq (қылтамақ), gibi adları da vardır.

Qırna (қырна): Soğuk algınlığı sonucu karına kramp girmesidir.

Qışıma börtpe (қышыма бөртпе): Kaşıntılı döküntü; sinir liflerinin tahrişi ve rahatsız edici duyular sonucu ortaya çıkan cilt hastalığıdır.

Qışıma (қышыма): Uyuz, Kaşıntı; bulaşıcı bir cilt hastalığıdır. Cildin ince yerlerinde ortaya çıkıp sinir liflerini gece gündüz tahriş eden bir hastalık türüdür [Gale]. Qotır (қотыр), olarak da bilinir.

Qızamıq (қызамық): Kızamık; döküntülerle kendini gösteren çocuk hastalığıdır. Hava yoluyla bulaşır soğuk havalarda artış gösterir, qaramıq (қарамық), uşpa (ұшпа), gibi adları da vardır.

Qızdırma (қыздырма): Ateşin yükselmesinden vücut organları ve sistemlerinde değişikliklere yol açan sağlık sorunudur.

Qızıl iyektin qabınuwı (қызыл ійектің қабынуы): Genel ve lokal etkenlerin zararlı etkilerinden kaynaklanan diş eti iltihabıdır.

Qızıl jara (қызыл жара): Ağız içi ve dudak mukoza katmanında kan birikmesinden aynı bölgenin aşırı derecede pullanmasıyla ilerleyen bir hastalıktır.

Qızılöneş rağı (қызылөнеш рағы): Yemek borusu kanseri.

Qızılşa (қызылша): Kızamık; çocuklarda rastlanan çok tehlikeli bulaşıcı bir hastalıktır. Hastalığın daha da artmaması, ilerlememesi için halk arasında kızıl, kızıl köylek denilir [Lat. Morbilli].

Qiyali awruw (қиялі ауру): Kişilik bölünmesi; psikolojik bir rahatsızlıktır. Paranoid şizofrenidir.

Qiyta (қийма): Migren; baş giden kan damarları fonksiyonunun bozulması ve besin maddelerinin yetersizliğinden ortaya çıkan baş ağrısıdır.

Qolañsa (қолаңса): Kasık ve koltuk altı ciltlerinde sinsi şekilde ilerleyerek cildin kızarmasına, nemlenmesine ve pullanmasına yol açan kötü kokulu bir cilt hastalığıdır.

Qolqanı qabınuwı (қолқаның қабынуы): Damak mukoza katmanının iltihaplanmasıdır.

Qolqa qaqrığı (қолқа қақпағы): Aort kapakçığı [Lat.+Lat. Aortic valve].

Qulaq (құлақ): Kulak [Ear].

Qulaq qalqanı (құлақ қалқаны): Kulak kepçesi.

Qulaq jarğağı (құлақ жарғағы): Kulak zarı.

Qulaq awruwı (құлақ ауруы): Kulağın dışı, ortası ve içinde meydana gelen hastalıklardır.

Qulaqtın qabınuwı (құлақтың қабынуы): Bazı hastalık türlerinden ya da soğuktan kulağın iltihaplanmasıdır. Çok can yakıcı, çile çektiren ciddi bir hastalıktır.

Qunis (құныс): Omurganın kamburluğu, dışa doğru yukarı eğilmesidir.

Qurqulaq (құркұлақ): İskorbüt; C vitamini eksiliği nedeniyle ortaya çıkan bir tür hastalıktır.

Qurt awruw (құрт ауру): Bulaşıcı akciğer hastalığı, tüberküloz.

Quymşaq süyegi (құйымшақ сүйегі): Kuuyruk sokumu kemiği.

Qutıruw (құтыру): Kuduzluk; özel bir virüsün oluşmasına sebep olup insan ve hayvana bulaşan, beyin zarar veren, beyin hücrelerinde ortaya çıkan çok tehlikeli bir salgın hastalığıdır [*Lat. Rabies*]. Esirik (есірік), jıندانuw (жындану), adlarıyla da bilinir.

Qabınuw (қабыну): İltihap; tümörün, yaranın, kırığın ilerlemesi ve ciddileşmesi.

Qalşıldaw (қалшылдау): Hastalıktan tir tir titremek.

Qaltıraw (қалтырау): Üşümek, titremek [*Fr. Algidism*].

Qansuw (қансу): Hastalıktan dolayı hastanın dili damağı kurumması.

Qaqşaw (қақсау): Sızlamak, kemik sızlaması.

Qarıǵuw (қарығу): Parlak ışık nedeniyle ya da karın etkisiyle gözlerin açılmaması. Kar körlüğü.

Qatalaw (қаталау): Aşırı derecede susamak.

Qaytuw (қайту): Hastalıktan kurtulmak, şifa bulmak.

Qışuw (қышу): Kaşınmak; sinir sistemi liflerinin tahriş edilmesinden ortaya çıkan rahatsız edici bir histir.

Qızaruw (қызару): Mukoza katmanının iltihaplanması sonucu deride beliren kızarıklar.

Qoldıraw (қолдырау): Ateş, sıcak su ve güneş ışını nedenleriyle oluşan içinde sıvı bulunan döküntüler.

Qozuw (қозу): Hastalığı ilerlemek, şiddetlenmek, ciddileşmek.

Quyqası şımırław (Құйқасы шымырлау): Kafa derisi hastalığı nedeniyle kafa derisinin karıncalanmasıdır.

Qürsaqtıq (құрсақтық): Karınla ilgili; karna ait [*Lat. Abdominal*].

Qızbasız (қызбасыз): Ateş göstermeyen; ateşsiz, apiretik [*Lat. Afebrile*], qızuwsız (қызусыз), olarak da bilinir.

Qol ayak dermatiti (қол аяқ дерматіті): El ayak derisi iltihabı [*Yun. Acrodermatitis*].

Qorqaqtıq joғarılıqtan (қорқақтық жоғарылықтан): Yükseklik korkusu [*Yun. Acrophobia*].

Qosarlanıp körinuw (қосарланып көріну): Çift görme; tek cismin çift olarak algılanması [*Yun. Ambliopia*].

Qolqa doғası (қолқа доғасы): Aort yayı [*Lat.+Lat. Aortic arch*].

Qulaq qulıǵı (құлақ құлығы): Dış kulak yolundaki bezler tarafından salgılanan koyu kıvamda san madde; kulak mumu, serümen [*Lat. Cerumen*].

Qızdıq perdebuwtindiginin buwzıluwı (қыздық перде бузылуы): Kızlık zarı (himen)' nin yırtılması [*Lat. Defloration*].

Onqoldılıq (онқолдылық): Sağ elin sol ele oranla daha hâkim ve hünlerle kullanılması hali [*Lat. Dextrality*].

Qan tukiruw (қан түкіру): Kan tükürmek [*İng. Emptysis*].

Qural (қурал): Kesik bağırsak uçlarını birleştirmede kullanılan cerrahi alet [*Yun. Enteroplex*].

Qiytarlangan qıyaliylıq (қитарланған қыялилық): İçe şaşılık [*Yun. Esotropia*].

Qaqırıq şıǵaruwşı deri (қақырық шығарушы дері): Balgam söktürücü ilaç [*Lat. Expectorant*].

Qabırşıqtı (қабыршықты): Pullanma gösteren kepeklenen; kepekli [*Lat. Furfuraceous*].

Qantışkaq (қантышкақ): Dışkıda kan bulunuşu; kanlı dışkı [*Yun. Hemafecia*].

Qabıqtanuw (қабықтану): Kabuk oluşması; yaranın kabuk bağlaması, Kabuk; yara kabuǵu [*Lat. Incrustation*]. Öñez (өңез), olarak da bilinir.

Qürsaqtıq jüktilik (күрсақтық жүктілік): Karın boşluğunda gelişen dış gebelik; karın dış gebeliǵi, abdominal gebelik [*Lat.+Lat. Abdominal pregnancy*].

Qansız (қансыз): 1- Kansız; anemik. 2- Çok az kan kaybı ile gerçekleştirilen [*Alm. Bloodless*]. Qan şıǵarmay (қан шығармай), qanatray (қанатпай), gibi adları da vardır.

Qantamırsız (қантамырсыз): Damarlarla donatılmamış; damarsız, avaküler [*İng. Avascular*].

Qan sarısuwı (қан сарысуы): Plazma [*Yun. Plasma*].

Qıztekelik (қызтекелік): Her iki cinse ait cinsiyet bezi taşıyan hem testis hem ovaryum'a sahip [*Lat. Hermafrodit*]. Qosjınıstılıq (қосжыныстылық), olarak da bilinir.

Qorqınıш (қорқыныш): Aşırı korku; makul bir sebebe dayanmayan korku, fobi [*Yun. Phobia*].

Qas (қас): 1- Alın ile üst göz kapağının birleştiği kısmı oluşturan kabarık bölge; kaş. 2- Kaş üzerindeki kalın kıllar [*Alm. Eyebrow*].

Qabaq (қабак): Gözkapağı [*Alm. Eyelid*].

Qozğış (қозғыш): Kolay uyartılır; uyarılmaya eğilimli, eksi tabi [*Lat. Excitable*].

Qıraq (қырақ): Hipermetrop [*Yun. Hypermetropic*].

Qızdıqtı qız (қыздықты қыз): Kızlığı bozulmamış kadın; bakire [*Lat. Virgin*].

Qasıq tärizdi qaşauwıш (қасық тәрiздi қашауыш): Ortopedik ameliyatlarda kemik kesmede kullanılan alet; keski [*Lat. Gouge*].

Qızıw qaytaratın (қызу қайтаратын): Yükselmiş vücut ısınıı düşüren; ateş düşürücü [*Lat. Febrifugal*].

Qüstümsiq (қүстүмсық): Penis 'in açılan uç kısmı; penis ağızı [*Lat. Rostrum*].

Qırnauwıш (қырнауыш): Nekrotik dokuları veya plasenta artıklarını kazıyarak çıkarmada kullanılan alet; kürtaj aleti, küret [*Lat. Cürette*].

Qasıqша (қасықша): Yara üzerindeki nekroze dokuyu ya da cerahatli kısmı oyup çıkarmada kullanılan kaşık şeklinde cerrah aleti; kaşık [*Alm. Spoon*].

Qaqırıq (қакырық): Solunum yollarından gelen, koyu mukustan oluşmuş madde; balgam [*Lat. Sputum*].

Qartayuw (қартаю): Yaşlılık; ihtiyarlık [*Lat. Senility*].

Qaljırauw (қалжырау), qauwsauw (қаусау), gibi adları da vardır.

Qılıylıq (қылилық): Her iki gözde görülen şaşılık; binoküler şaşılık [*Yun. Strabismus*]. Köz şarıғаşı (көз шапырашы) [*Lat.+Yun. Divergent strabismus*], akkomodatsiyalıq qılıylıq (аккомодациялық қылилық) [*Lat.+Yun. Accommodative strabismus*], köz qıtarlığı (көз қитарлығы) [*Lat.+Yun. Convergent strabismus*], bir közdiñ qılıylığı (бір көздің қылилығы) [*Lat.+Yun. Monocular strabismus*], saldıq qılıylıq (салдық қылилық) [*Yun.+Yun. Paralytic strabismus*], тұрақты qılıylıq (тұрақты қылилық) [*Lat.+Yun. Constant strabismus*], gibi түрleri vardır.

Qajuw (қажу): Vücut zindeliğinde azalma; bitkinlik, yorgunluk, halsizlik [Lat. *Fatigue*]. Boldıruw (болдыру), qaljırau (қалжырау), gibi adları da vardır.

Qolqa (қолқа): Aort'un diyafragma'nın alunda, karın içinde seyreden parçası [Yun. *Aorta*]. Örlemeli qolqa (өрлемелі қолқа) [Lat.+Yun. *Ascending aorta*], kökirek qolqası (көкірек қолқасы) [Yun.+Yun. *Thoracic aorta*], qürsaqtıq qısqa qolqa (күрсақтық қысқа қолқа) [Alm.+Lat.+Yun. *Short abdominal aorta*], төмендемелі qolqa (төмендемелі қолқа) [Lat.+Yun. *Descending aorta*], kökirektiñ uzarğan qolqa (көкіректің ұзарған қолқа) [Lat.+Yun.+Yun. *Elongated thoracic aorta*], jiñişke qolqa (жіңішке қолқа) [Alm.+Yun. *Narrow aorta*], gibi türleri vardır.

Qıynalıp jütınuw (қиналып жұтыну): Yutma esnasında yaşanan problem; zorlanarak yutma durumu [Lat.+Fr. *Deglutitive problem*].

-L-

Labiyrıynttik bas aynaluw (лабиринттік бас айналу): İç kulağa bağlı gelişen tekrarlayıcı baş dönmesi nöbetleri, ilerleyici işitme kaybı, kulak uğultusu, kulakta baskı hissi ile belirgin kronik hastalık; Meniere hastalığıdır [Yun. *Labyrinthine*].

Lazer (лазер): Lazer [İng. *Laser*].

Limfa (лимфа): Lenf [Fr. *Lymph*].

Loqsı (лоқсы): Midesi bulanmak [Yun. *Nausea*].

Lüpil (лүпіл): Kalp atışı. [Alm.+Alm. *Heart beat*].

-M-

May (май): Yağ [Alm. *Fat*].

Maqaw (мақау): Ahmak, deli anlamına gelmektedir eş anlamlısı olarak, Jarımes (жарымес), esalan (есалаң), esuwas (есуас)kelimeleri kullanılır.

Mañday (маңдай): Alın bölgesi [Lat. *Frontal*].

Miy (Ми): Beyin [Lat. *Cerebrum*].

Meniska (меніска): Menisküs [Yun. *Meniscus*].

Miy qırtısı (ми қыртысы): Beyin kabuğu [Lat.+ Lat. *Cerebral cortex*].

Miy sabauwı (ми сабауы): Beyin kökü [Alm.+Alm. *Brain stem*].

Miy men julınnıñ qabıqtarı (Ми мен жұлынның қабықтары): Beyin ve omurilik zarları [Yun. *Meninges*].

Miyşıq (мишық): Beyincik [Lat. *Cerebellum*].

Miy-julın suyıqtığı (ми-жұлын сұйықтығы): Beyin-omurilik sıvısı [Lat.+ Lat. *Cerebrospinal fluid*].

Moyn (мойын): Boyun [*Alm. Neck*].

Murın (мұрын): Burun [*Alm. Nose*].

Murın quwısı (мұрын қууысы): Burun boşluğu [*Lat.+Lat. Nasal cavity*].

Tanaw (танау), olarak da bilinir.

Murın tesigi (мұрын тесігі): Burun deliği [*Ing. Nostril*].

Murın şımlıdğı (мұрын шымылдығы): Burun perdesi.

Möldir qabıq (мөлдір қабық): Kornea [*Lat. Cornea*].

Mölşerlew (мөлшерлеу): Bir karışıma girecek madde miktarlarının belirtilmesi, düzem [*Yun. Dosage*].

Müşe (мүше): Uzuv [*Yun. Organ*]. Ağza (ағза), olarak da bilinir.

Mediytsiyalıq (мединалық): Tıbbi [*Lat. Medical*].

Mediytsiyna (медицина): Tıp [*Lat. Medicine*].

May bezi (май безі): Yağ bezi [*Lat.+ Lat. Adipose gland*].

May tini (май тіні): Yağ dokusu [*Lat.+ Lat. Adipose tissue*].

May jasuwşası (май жасушасы): Yağ hücresi [*Yun. Lipocyte*].

Mediytsiyalıq tüsik (мединалық түсік): Tıbbi gereksinimlerle, özellikle anne sağlığını kurtarma amacıyla yaptırılan düşük; tıbbi düşük [*Yun.+Lat. Therapeutic abortion*].

Manawra (манаура): Gerinmek, esnemek, uykusu gelmek.

Maubastan (маубастан): Sersemleşmek-Kendini yorgun, bitkin hissedem.

Meningit (менингит): Menenjit.

Menzi (мензі): Başı dönmek, sersemlemek.

Merez (мерез): Maraz, bulaşıcı hastalık, Frengi hastalığı.

Mıqın (мықын): Kalça.

Mıqır (мықыр): Kısa boylu, bodur, bücür.

Mılqav (мылқау): Dilsiz, lal, sağır.

Mediytsiyalıq jedel jârdem briygadası (мединалық жедел жәрдем бригадасы): Acil yardım ekibi [*Lat.+Alm. Emergency team*].

Miykrobsız (микробсыз): Bakteri içermeyen; bakterisiz [*Ing. Abacterial*].

Mügedektik (мүгедектік): Uzun süreden beri devam eden herhangi bir hastalık özürülük hali; sakatlık gösterme hali [*Lat. Invalidism*].

Menduana (мендуана): Banotu; yol kenarında, gölgeli yerde güz ayında yetişen zehirli bitki. Bitkinin kökü, yaprakları ve tohumu ilaç olarak kullanılır. Ama ev ortamında pek çok kullanılması önerilmiyor. Soğuk algınlığı, astım, öksürük

tedavisinde öneriliyor. Merhem şeklinde hazırlanan ilaç romatizma, sinir hastalığına karşı ağrıyı hafifletme amacıyla sürülüyor.

Menirew (меніреу): Geçirilen bir hastalık sonrası kendine gelememek.

Miya (мія): Acımeyan; beyaz dallı, uzunluğu 30-80 cm olan, yaprakları geniş, sarı çiçek açan ottur. Tedavi amaçlı ishal hastalığında, mide bulantısında sık-sık suyu tüketilir. Kan çıbanı iltihabı acı meyan suyuyla yıkanır.

Mäyek (мәйек): Kolostrum; yeni doğuran evcil hayvanların börkeneklerinden alınan ağız sütüdür. Sürekli burun kanaması, epilepsi, zehirli haşerat ısırığı ve tifo gibi rahatsızlıkları olanlara içirilir.

Müsatir (мүсәтір): Amonyum klorür, nişâ; beyaz renkli bir kristaldir. Yanardağ dolaylarında bulunur. Boğaza takılan kılçığı giderme, balgam söktürme, anjin, saç dökülmesine faydalıdır.

Maqaw (мақау): Doğuştan dilsiz ve sağır olan kimselerdir. Mılqaw (мылқау), olarak da bilinir.

Maskünem sandırağı (маскүнем сандырағы): Alkol bağımlılarının zehirlenmesi ve sinir sistemi depresyonu sonucu sayıklaması ve kendini kontrol edememesidir, sarhoşluk.

Merez (мерез): Frengi; insanın bütün vücut organları ve dokularına zarar veren bulaşıcı ve kronik bir hastalıktır [*Lat. Syphilis*].

Meşel (мешел): Raşitizm; vücuttaki vitamin ve mineral maddelerin değişim bozukluğundan kemik deformasyonu ile kendini gösteren bir hastalıktır.

Mısqıl (мысқыл): Kabakulak; parotis bezinin iltihaplanmasıdır. Çocuklarda görülen bulaşıcı bir hastalıktır. Aqpa (Ақпа), şirinşe (шірінше), gibi adları da vardır.

Miy qabınuwı (мый қабынуы): Beyin kabuğunun iltihabı sonucu ortaya çıkan sinir sistemine bağlı şiddetli bir hastalıktır.

Miy tamırının qatayuwı (мый тамырынын қатаюуы): Kan damarlarının iç yüzeyinde kolesterin birikmesi sonucu sertleşmesi.

Miyqurt (мыйқұрт): Menenjit; beyin kabuğu ve dokularına hasar veren çıplak gözle zar zor görülebilen bakterilerin neden olduğu bir hastalıktır.

Malıyariya (малярия): Sıtmaya bağlı ateşlenme ve titreme nöbeti [*Ing. Ague*]. Bezgek (безгек), ısıтра (ысытпа), uwstama (устама), kaltırauıw (қалтырау), дігіл (діріл), gibi adları da vardır.

Matas operatsiyası (матас операциясы): Damarlardaki anevrizma gösteren kısmı düzeltme ameliyatı [*Yun. Aneurysmoplasty*].

Miykrobka karsı (микробка карсы): Mikroorganizmaları öldürücü ya da gelişmelerini durdurucu [*İng. Antimicrobial*].

Muyizgek (мүйізгек): Kırık kemik uçları çevresinde ve arasında oluşan kaynamayı sağlayıcı- yeni kemik dokusu [*Lat. Callus*]. Şor (шор), olarak da bilinir.

Miydın kabınuwı (мидын кабынуы): Beyin iltihabı [*Yun. Cephalitis*].

Miy kızmeti (ми қызметі): Zihinsel faaliyet; beyin çalışması [*Lat. Cerebration*]. .

Marjanşa icik (маржанша ісік): Orta kulakla gelişen, etrafı çok katlı yassı epitelle çevrili, içi kan ve kolesterol içeren kistik kitle (Kronik orta kulak enfeksiyonunun komplikasyonu olarak görülür) [*Yun. Cholesteatoma*].

Maumak ayak (маймак аяқ): Yumru ayak [*İng. Clubfoot*].

Meyit (мейіт): Ölü vücudu; ceset, kadavra [*İng. Corpse*]. Muwrde (мурде), elik (елик), gibi adları da vardır.

Menşikti teri (меншікті тері): Epidermis ' in altında bulunan deri tabakası [*Lat. Derma*].

Miy isigi (ми ісiri): Beyin tümörü [*Yun. Encephaloma*].

Miydın juwmsaqtanuı (мидын жумсақтануы): Beynin yumuşaması; beyin dokusunun anormal şekilde yumuşak kıvam alması [*Yun. Encephomalacia*].

Manday (мандай): alın, elmacık kemikleri ile ilgili [*Lat. Frontomalar*]. Betsuwyekyk (бетсуйекйк), olarak da bilinir.

-N-

Närestesin öltiruw (нәрестесін өлтіру): Bebek öldürme; çocuk öldürme, yenidoğan ile bir yaş arasındaki bebeği öldürme [*Lat. Infanticide*].

Nauwqas (науқас): Hasta [*Lat. Patient*].

Nersizdenuw (нәрсіздену): Bozulmak; normal yapı görevini kaybederek bozulma göstermek [*Lat. Degenerate*]. Azgındauw (азғындау), olarak da bilinir

Neserquwiq (несепқуық): İdrar kesesi (mesane, sidik kesesi) [*Lat.+Alm. Urinary bladder*].

Nurlı qabıq (нұрлы қабық): İris [*Yun. Iris*].

Nesep bölip şıǵaruw jüyesi (несеп бөліп шығару жүйесі): Boşaltım sistemi [*Lat.+Yun. Urinary system*].

Näjis (нәжіс): Dışkı [*Lat. Faeces*].

Neyron (нейрон): Nöron (sinir hücresi) [*İng+Fr. Nevre cell*].

Nevralgiya (невралгия): Sinirin seyri boyunca hissedilen ağrı; sinir ağrısı, nöralji; nevralji [*Yun. Neuralgia*].

Narkoz (наркоз): Narkoz (*Yun. Narcosis*).

Narkoman (наркоман): Esrarkeş, uyuşturucu bağımlısı.

Narkomanya (наркоманя): Esrarkeşlik.

Nauwqas (науқас): Hastalık, sayrılık. Hastalığa yakalanmak, hastalanmak.

Narli (нарлі): Besin değeri yüksek, besleyici.

Narsiz (нарсіз): 1. Gıdasız, besinsiz. 2. Besin değeri düşük.

Narsizden (нарсізден): Besleyici özelliğini kaybetmek.

Nevrolog (невролог): Nöroloji uzmanı [*Yun. Neurolog*].

Nevrologiya (неврология): Nöroloji, sinir bilimi.

Nevropotolog (невропотолог): Sinir hastalıkları uzmanı.

Negativ (негатив): Negatif, eksi.

Nerv (нерв): Duyu ve hareket uyarılarını beyinden organlara, organlardan beyine ileten beyazımsı teller ve bu tellerin oluşturduğu demet, sinir.

Nesep (несеп): İdrar, sidik [*Lat. Urine*].

Nesep joldarı (несеп жолдары): İdrar yolu.

Nefrit (нефрит): Böbrek iltihabı, nefrit.

Novokain (новокаин): Bir tür ağrı kesici.

Noğala [ноғала]: Kornea 'da oluşan beyaz leke [*Yun. Leukoma*]. Tıgız noğala (тығыз ноғала) [*Lat.+Yun. Dense leukoma*], jabisqan noğala (жабысқан ноғала) [*Lat.+Yun. Adherent leukoma*], bültiyğan noğala (бүлтиған ноғала) [*Yun.+Yun. Ectatic leukoma*], gibi türleri vardır.

Narkümis (наркүміс): Su ve alkolde eriyen renksiz, berrak kristaldir. Mide yanması arttığında ve göz kapaklarının iç yüzeyini saran zar tabakanın iltihaplanması durumunda uygulanır.

Naquris (нақұрыс): Alık; en derin zihinsel bir kusurdur. Düşünme ve konuşma yeteneği olmayan, sadece anlamsız sesler çıkaran, kendi başlarına yürüyemeyen ve çevrede olup bitenleri hissetmeyen kimselerdir.

Nesep toqtaw (несеп тоқтау): Böbrek borusu tıkanıklığından ileri gelen idrar yaramama sorunudur. Tutıǵuw (тұтығу), zär joq boluw (зәр жоқ болуу), gibi adları da vardır.

Naşakor (нашакор): Bağımlılık [*İng. Addict*].

Nesep-jınıstık (несеп-жыныстык): Üreme ve boşaltım organıyla ilgili [*İng. Genitourinary*].

-О-

Oyıqjara bolğan (ойықжара болған): Ülser gösteren; ülserli [*Lat. Ulcerated*].

Ortalıq jüyke jüyesi (орталық жүйке жүйесі): Merkezi sinir sistemi [*Lat.+Yun. Central nervous system*].

Omırtqa jotası (омыртқа жотасы): Omur [*Lat. Vertebra*].

Omırtqa (омыртқа): Omurga [*Alm. Backbone*].

Ortañğı miy (ортаңғы ми): Orta beyin [*Alm.+Alm. Middle brain*].

Ortañğı qulaq (ортаңғы құлақ): Orta kulak [*Alm.+Alm. Middle ear*].

Onkolog (онколог): Kanser uzmanı, onkoloji uzmanı.

Onkologiya (онкология): Onkoloji.

Onal (онал): İyileşmek, düzelmek. 2. Kilo almak.

Operatsiya (операция): Operasyon, ameliyat [*Operation*].

Opıray (опырай): Dişleri dökülmek.

Organika (органика): Organik.

Ortopediya (ортопедия): Ortopedi [*Yun. Ortopedia*].

Oyazda (оязда): Zayıflamak, arıklamak.

Oyav (ояв): Uyanık, ayık. Şuurlu, bilinçli.

Oq дәri (оқ дәрі): Saçma kurşun büyüklüğünde arı balından yapılan ilaç türüdür.

Orman kepteri (орман кептері): Orman güvercini; vitiligo, sürekli hıçkırık, kol ve kafa tremoru hastalığına iyi gelir.

Otaşı (оташы): Cerrah; neşterle kesme, kan alma gibi yöntemlerle tedavi eden kimseye denir. Ayrıca kırık çıkık tedavisini de yapar.

Otauw (отау): Bir organı kesip çıkarma [*Fr. Ampütasyon*].

Oba (оба): Veba; yüksek ateş, zehirlenme, derinin, lenf bezlerinin, akciğer ve diğer organlar ile sistemlerin bozulmasıyla kendini gösteren bulaşıcı bir hastalıktır.

Obır (обыр): Kanser hastalığıdır.

Omırtqa (омыртқа): Bel kemiği. Omırtqa jotası (омыртқа жотасы), olarak da bilinir.

Omırtqa qabınuwı (омыртқа қабынуы): Omurga kemiğinin normal şeklini tahrip etmesinden kaynaklanan kronik bir hastalıktır.

Oyıq jara (ойық жара): İçine su birikmiş olan kabarıklık; ülser olarak da bilinir.

Opırılıw (опырылуу): Kemigin birdenbire kırılması; kemik kırılmasının ağır türüdür.

Omırtqa baganası (омыртқа бағанасы): Omurların oluşturduğu kemik dizisi; omurga [*Alm. Backbone*].

Okuwlyar (окуляр): Gözlük [*Alm. Eyeglass*].

Qaraw terezesi (қарау тerezесі), qaraytın tesik (қарайтын тесік), közildirik (көзілдірік), gibi adları da vardır.

-Ö-

Özdiginen tüsik tüsuw (өздігінен түсік түсу): Herhangi bir girişim olmaksızın kendiliğinden oluşan düşük; spontan düşük [*Lat.+Lat. Spontaneous abortion*].

Öt qabı (өт қабы): Öd kesesi (safra kesesi) [*Lat.+Alm. Bile bladder*].

Öltiruw (өлтіру): Öldürmek [*Alm.+Alm. To kill*].

Öt (өт): Öd (safra) [*Lat. Bile*].

Öt tütiği (өт түтігі): Safra kanalı (öd kanalı) [*Lat.+Lat. Bile duct*].

Öspe (өспе): Tümör [*Lat. Tumor*]. Qoñır isik (қоңыр ісік) [*Alm.+Lat. Brown tumor*], viruwstıq isik (вирустық ісік) [*Lat.+Lat. Viral tumor*], bassüyek işiniñ isigi (бассүйек ішінің ісігі) [*Yun.+Lat. Intracranial tumor*], бүрлі isik (бүрлі ісік) [*Lat.+Lat. Villous tumor*], jayılgan qaterli isik (жайылған қатерлі ісік) [*Lat.+ Lat. Generalized malignancy*], gibi türleri vardır.

Öndiruw (өндіру): Üreme [*Fr. Reproduction*].

Öneş (өңеш): Yemek borusu (özefagus) [*Yun. Esophagus*].

Ökre (өкпе): Akciğer [*Yun. Lung*].

Ösuw (өсу): Büyüme [*Alm. Growth*].

Ösuw faktori (өсу факторы): Büyüme faktörü [*Alm.+Lat. Growth factor*].

Ösuw gormoni (өсу гормоны): Büyüme hormonu [*Yun. Somatotropin*].

Önimdilik (өнімділік): Doğurganlık [*Fr. Fecundity*].

Ökrege suw ketip qaluwı (өкпеге су кетіп қалуы): Akciğerlere su kaçması durumu [*Alm.+Lat. Water aspiration*].

Öksik (өксік): Ніңкірлік [*Ing. Hiccup*].

Ökşe (өкше): Ayak topuğu, ökşe.

Ölekse (өлексе): Leş.

Ölikhana (өлікхана): Morg [*Lat. Mortuary*].

Ölimsek (өлімсек): Dayanıklı, diri.

Öndirşek (өндіршек): Boğaz [*Alm. Throat*].

Önsiz (өңсіз): Rengi atmış, solgun. Bozarmış.

Ön (өн): Çehre, yüz, görünüş. Tüs (түс), olarak da bilinir.

Өкпе жоқтығы (өкпе жоқтығы): Akciğerlerin doğuştan yokluğu [*Yun. Apnömi*].

Ötken merzım uzaqtığı (өткен мерзім ұзақтығы): Hekim tarafından yazılan. Hastaya verilen İlaçların isimlerini ya da terkiбini, dozunu ve kullanış şekillerini gösteren kâğıt: reçete [*Lat. Prescription*].

Ösimdik tozañına allergiya (өсімдік тозаңына аллергия): Polen alerjisi [*Lat.+Fr. Pollen disease*].

Öluw (өлу): Dolaşım ve solunumun. Dolayısıyla tüm yaşamsal işlevlerin geri dönmeyecek şekilde durması ile belirgin durum; canlı lığın kaybı, ölüm [*Lat. Extinction*].

Ötqalta tası (өтқалта тасы): Safra kesesi veya safra kanalında oluşаn taş safra taşı [*Alm. Gallstone*].

Özge түrlilik (өзге түрлілік): Normalden sapma; özellikle şekil bakımından [*İng. Atypia*].

Ögeyşөp (өгейшөп): Öksürük otu tohumları mart ve mayıs ayında olgunlaşаn sarı çiçekli bir bitkidir. Soğuk algınlığına karşı çiçeklerinden çay demlenir ve bol bol tüketilir. Terlemeyi arttırıcı özelliğe sahiptir. Bulaşıcı hastalıklarda, astım ve öksürük rahatsızlığına iyi gelir.

Öt suyıqtığı (өт сұйықтығы): Öd sıvısı, safra; kurt safrası göze damlatıldığında göze düşen akı yok eder. Dolamalı parmak sığır ödüyle sarılırsa dolama kaybolur.

Өкпе awruwı (өкпе ауруы): Akciğer hastalığıının çok ilerlemiş türü, tuberkulozdür. Köksaw (көксау), kökirek awruwı (көкірек ауруы), qurt awruwı (құрт ауруы), tuberkulez (түберкүлез), gibi adları da vardır.

Өкпе qabınuwı (өкпе қабынуы): Farklı nedenlerden dolayı akciğerin iltihaplanmasıdır.

Өкпенin qaterli isigi (өкпенin қатерлі ісигі): Akciğerde akciğer kanserinin gelişme olasılığıdır.

Өкпенin talawrawı (өкпенin талаурауы): Akciğerin iltihaplanmasıdır.

Ökşe müyizi (Өкше мүйізі): Tabanın dışında ve içinde küçük taneli kabarcıklar ortaya çıkar; yoğunlaşır, oyuklaşır ve kabuk yırtılır. Akabinde pullanma olur ve sert bir azgın katmana dönüşür.

Öli ettenüw (өлі еттенуу): Dokuların tahriş edilmesi sonucu kasların normal kalıbının tamamıyla bozulmasıdır.

Öneştin qabınuwı (өнештін қабынуы): Çeşitli sebeplerden dolayı meydana gelen hasarlara karşı yutağın uyarlanabilir tepsidir.

Ölimsirew (өлімсیرهу): Halsizleşmek, güçten kuvvetten düşmek.

Ölimtik (өлімтік): Güç kuvveti olmayan.

Örşüw (өршүү): Cilt hastalıklarının ilerlemesi.

Öt tuziluw (өт түзілу, өт бөліну): Karaciğerde safra oluşması [*Yun. Cholepoiesis*].

Ösindi (өсінді): Dış cinsiyet organları üzerinde veya anüs çevresinde görülen siğile benzer oluşum [*Yun. Condyloma*].

Öles (өлес): Olmayan bir şeyi görme, işitme, tat veya kokusunu alma; dışarıdan bir uyarı olmaksızın beliren yalancı algılama [*Yun. Hallucination*].

-P-

Patogenez (патогенез): Hastalığın ortaya çıkması, patojeni.

Patolog (патолог): Patolog, patoloji uzmanı.

Patologiya (патологія): Patoloji hastalıkları bilimi.

Patsient (пациент): Tedavi için doktora giden kimse, hasta.

Pediatr (педіатр): Çocuk doktoru [*Yun. Pediatr*].

Plevra (плевра): Göğüs boşluğunun iç yüzünü ve akciğerleri saran zar, göğüs zarı [*Yun. Plevra*].

Plevrit плеврит): Göğüs zarı iltihabı, satlıcan, zatülcenp.

Poliatrit (полиатрит): Eklem hastalığı.

Psihiyatr (психиатр): Ruh bilimci, psikiyatri uzmanı, psikiyatr.

Psihiatriya (психиатрия): Ruh hastalıkları bilimi, psikiyatri.

Psihologiya (психология): Psikoloji, ruh bilimi.

Paraziytarlıq auwruw (паразитарлық ауру): Paraziter hastalık [*Yun.+Fr. Parasitary disease*].

Periyferiyalıq jüuke jüyesi (перифериялық жүйке жүйесі): Çevresel sinir sistemi [*Yun.+Lat.+Yun. Peripheral nervous system*].

Prenataldı (пренатальді): Doğum öncesi evre [*İng.+Yun. Prenatal period*].

Postnatalдық (постнатальдық): Doğum sonrası evre [*Lat.+Yun. Postnatal period*].

Patologiya (патология): Patoloji [*Lat. Pathology*].

Plazmalıq membrana (плазмалық мембрана): Plazma zarı (plazmalemma, hücre zarı) [*Yun.+Lat. Plasma membrane*].

Psihikalıq awruwlar (псінікалық аурулар): Sinir sistemindeki beyin merkezini bozulmasından ileri gelen hastalıklardır.

Psihyikalıts buwzılıs (психикалық бузылыс): Psikolojik bozukluk, delilik [*Lat. Abalienation*].

Podagraııq (подагралық): Damla hastalığı (gut) ile ilgili; damla hastalığına bağlı [*Lat. Gouty*].

Poliyatriyt (полиартрит): Çok sayıda eklemi aynı anda iltihaplanması [*Yun. Polyarthritis*].

-R-

Radiyatsiyalıq apat (радиациялық апат): Aşırı dozda veya uzun süre iyonize ışına maruz kalış sonucu meydana gelen harabiyet; radyasyon hasarı [*Lat.+Lat. Radiation acciden*].

Rak (рак): Kanser [*Lat. Cancer*].

Rahit (раіт): Çocuklarda kalsiyum, fosfor eksikliğinden veya dengesizliğinden ileri gelen, biçim bozukluğuna sebep olan kemik hastalığı, raşitizm. Çocuklar "D" vitamini eksikliğinden raşitizm hastalığına yakalanır.

Rentgen (рентген): Röntgen [*Fr. Roentgen*].

Rentgenogramma (рентгенограмма): Radyografi [*Yun. Radiography*].

Rentgenolog (рентгенолог): Röntgenci.

Rentgenologiya (рентгенологія): Radyoloji.

Rentgenoterapiya (рентгенотерапія): Radyoterapi.

Refleks (рефлекс): Refleks, tepki [*reflex*].

Revmatizmge karsı (ревматизмге карсы): Romatizma önleyici ya da tedavi edici ilaçlar [*İng. Antirheumatic*].

-S-

Sañırauqūlaqtıq sorbuwın (саңырауқұлақтық сорбуын): Eklemde dejeneratif değişikliklerle belirgin iltihap [*Lat.+Lat. Fungous arthritis*].

Sañılaw (саңылау): Gözenek [*Yun. Pore*].

Soqırışek (соқырішек): Kör bağırsak, apandis.

San süyek (сан сүйек): Kalça kemiği [*Fr.+Alm. Haunch bone*].

Siñuw (сiңу): 1- Sindirilen gıda maddelerinin bağırsak mukoza hücreleri yardımıyla Kana geçmesi; gıdaların emilmesi. 2- İltihabın vücut tarafından emilmesi; iltihabın ortadan kalkması [*Lat.Absorption*],

Sauwsaq (саусак): Parmak [*Alm. Finger*].

Sawsaqtıñ izi (саусақтың ізі): Parmak izi [*Yun. Dactylogram*]. Barmaqtıñ tañbası (бармақтың таңбасы), olarak da bilinir.

Sauwsaq uşı (саусак ұшы): Parmak ucu [*Alm. Fingertip*].

Sal bolğan (сал болған): Felçli [*Yun. Paralyzed*].

Suyıq дәri (сұйық дәрі): Şurup.

Süyektiñ ösuwi (сүйектің өсуі): Kemiğın büyümesi [*Alm.+Alm. Bone growth*].

Süyektiñ damuwı (сүйектің дамуы): Kemiğın gelişmesi [*Alm.+Lat. Bone development*].

Süyek (сүйек): Kemik [*Alm. Bone*].

Süyek qabıǵı (сүйек қабығы): Kemik zarı [*Yun. Periosteum*].

Süyek tını (сүйек тiні): Kemik dokusu [*Alm.+Lat. Bone tissue*].

Süyektiñ qızıl kemiği (сүйектің қызыл кемігі): Kemik iliği [*Alm.+Alm. Bone marrow*].

Süyek mineralı (сүйек минералы): Kemik minerali [*Alm.+Lat. Bone mineral*].

Süyek damuwı (сүйек дамуы): Kemik oluşumu [*Yun. Osteogenesis*].

Süyektiñ kemik zatı (сүйектің кемік заты): Aǵsı kemik (dokuma kemiği) [*Alm.+Alm. Woven bone*].

Süyektenuw (сүйектену): Kemikleşme [*Lat. Ossification*].

Süt bezi bürtigi (сүт безі бүrtiǵi): Meme başı [*İng.+Alm. Mammary nipple*].

Süt bezi (сүт безі): Meme bezi [*İng.+Lat. Mammary gland*].

Süt bezi bürtiginiñ janındaǵı şeñberi (сүт безі бүrtiǵiniñ жанындаǵы шеңberi): Meme haresi [*İng.+Lat. Mammary areola*].

Süt beziniñ qaterli isigi (сүт безiнің қатерлі ісiǵi): Meme kanseri [*Alm.+Lat. Breast cancer*].

Sekret (секрет): Salǵı [*Lat. Secretion*].

Söldenisti bez (сөлденісті без): Salǵı bezi [*Lat.+Lat. Secretory gland*].

Silekey (сілекей): Tükürük [*Lat. Salivary*].

Silekey bezi (сілекей безі): Tükürük bezi [*Lat.+Lat. Salivary gland*].

Siñbirik (сіңбірік): Sümük [*Lat. Pituita*].

Soñğı miy (соңғы ми): Arka beyin [*İng. Hindbrain*].

Sañırauw (саңырау): Sağır [*Alm. Deaf*]. Keren (керен), olarak da bilinir.

Saqıyna (сақійна): Migren.

Sarbuvin (сарбұвын): Bir tür eklem hastalığı.

Sarsuw (сарсу): 1. Bedenin bir hastalığa duçar olmasından kaynaklanan, özellikle eklemlerde toplanan sarı, zehirli su. 2. Genellikle iltihaplanma sebebi ile deri veya mukozada beliren sıvı, sızıntı. 3. Hayvanların kanlarından alınıp, bulaşıcı hastalıklara karşı kullanılan sıvı, serum.

Segizköz (сегізкөз): Kuyruk sokumu kemiği.

Sepsis (сепсис): Kanda hastalık yapan bir bakteri bulunmasından ileri gelen her türlü hastalık, septisemi [*Yun. Septicaemia*].

Silikoз (сілікөз): Silis tozu içinde çalışan işçilerin yakalandığı hastalık, silikoz [*Fr. Silicosis*].

Simptom (сімptom): Bulgu, araz, semptom [*Fr. Symptom*].

Soz (соз): Bel soğukluğu.

Solqılда (солқылда): 1. Sallanmak, sarsılmak 2. Zonklamak, sancımak.

Sor (сор): Emmek, soğurmak, sorumak.

Sora (сора): Gözyaşı, sümük.

Stenokardiya (стенокардія): Bir tür kalp hastalığı.

Stetoskop (стетоскоп): Kalbin, iç organların hareketlerini ve seslerini dinlemeye yarayan alet, stetoskop [*Yun. Stethoscope*].

Stomatolog (стоматолог): Diş doktoru [*Lat. Dentist*].

Stomatologiya (стоматологія): Diş hastalıkları bilimi.

Susamır (сұсамыр): Diyabet, şeker hastalığı.

Süyel (сүйел): 1. Siğil. 2. Nasır [*İng. Papilloma*].

Sülдер (сүлдер): Çok zayıflık, iskelet. Qañqa (қаңқа), olarak da bilinir.

Sızda (сызда): 1. Sızlamak, zonklamak.

Sırqat (сырқат): 1. Hastalık. 2. Hasta.

Sidik (сідік): Sidik.

Sorpa дәрі (сорпа дәрі): Şurup; şifalı bitkiler kaynatılıp süzildükten sonra şeker ya da süt eklenerek içilen ilaç türüdür.

Sasıqküzen (сасықкүзен): Belsoğukluğu hastalığına iyi gelir. Bu hayvan bütün olarak yakılır ve öğütülmüş külüne ağaç kabuğu karıştırılır ve kaynamış su ile belsoğukluğu olan hastaya içirilir.

Sülük (сүлік): Sülük; sülüğün her bir organı ilaç yapımı için elverişlidir. Kan pıhtılaşması ve yaranın kanaması durumunda uygulanır.

Sandaras (сандарас): Kristal maddedir. Kırmızı zırnık toprak altındayken yumuşak olur ama açık havaya çıkarıldığında sert cisme dönüşür. Yılan sokması ve likene iyi gelir.

Sañırauıwqūlaqşa (саңырауқұлақша): Mantar hastalığı. [*Yun. Fungus*].

Sınар (сынап): Cıva; koltuk altı kokusu, uyuz, frengi hastalığına kullanılır.

Suwınıuw adisi (суыныуу адісі): Hasta kişi çalışmaktan ya da yolculuktan bitap düştüğünde hiçbir şey yemeden uykuya dalar. Hareketsiz istirahat en az iki saat devam etmelidir. Bu şekilde dinlenmek kanı temizler ve kan dolaşımını iyileştirir.

Süyektiñ siyretılıwi (сүйектің сиретілуі): Kemik erimesi [*İng. Osteoporosis*].

Sınıқşı (сынықшы): İnsan ve hayvanların kırık kemiklerini yerine oturtan otaşı kimsedir.

Samal (самал): Burun kemiğini düşüren et yiyen bakteri türü, bulaşıcı bir hastalıktır.

Sarı awruw (сары ауру): Sarılık hastalığı; karaciğer ve safra yolu hastalığının bir belirtisidir. Safra kanalı hastalıklı olduğunda safra on iki parmak bağırsağına geçemez ve kanla tüm vücuda yayılıp önce gözün, sonra tüm vücudun sararmasına yol açar.

Sarıbuwın (сарыбуын): Gut hastalığı; kanda ürik asidin artması ve dokularda sodyum tuzunun birikmesiyle kendini gösteren kronik bir hastalıktır.

Sarıр (сарып): Bruselloz, akdeniz humması; insan ve hayvanlarda akut ya da kronik şekilde seyir eden bulaşıcı bir hastalıktır.

Sarıқ (сарық): Sarılık; karaciğer ve safra yolu hastalığının bir belirtisidir. Safra kanalı hastalıklı olduğunda safra on iki parmak bağırsağına geçemez ve kanla tüm vücuda yayılıp önce gözün, sonra tüm vücudun sararmasına yol açar. Sarmas (сармас), sarıawruw (сарыауруу), sarılama (сарылама), gibi adlarla da bilinir.

Satqaq iş awruwı (сатқақ іш ауруы): Cırcır, ishal.

Sawle awruwı (сауле ауруы): Radyasyon etkisinden oluşan hastalıktır.

Sınıқ (сынық): Herhangi bir kemiğin çeşitli nedenlerden dolayı kırılmasıdır.

Sırqaw (сырқау): Vücutun farklı bölgelerinin ya da kemiklerinin sızlamasıdır.

Sirespe (сіреспе): Kazıklı humma; Sinir sisteminin bozulmasına yol açan akut bir bulaşıcı hastalıktır [*Yun. Tetanus*]

Som (сом): Yağ bezleri ve cildin iltihaplanıp şişmesidir.

Sorğış (сорғыш): Emici; içine çekici [*Lat. Absorber*]. Siñirgiş (сіңіргіш), suw siñuwi (су сіңуі) [*Alm.+Lat. Water absorption*], iriñ siñuwi (ірің сіңуі) [*Lat.+Lat.+Lat. Generalized pus absorption*], may siñuwi buzıluw (май сіңуі бұзылу) [*Alm.+Lat. Fat malabsorption*], iriktemeli siñuw (іріктемелі сіңу) [*Lat.+Lat. Selective absorption*], säuwlelenuwdiñ siñuwi (сәулеленудің сіңуі) [*Lat.+Alm.+Lat. Absorption of radiation*], dārilerdiñ siñuwi (дәрілердің сіңуі) [*Alm.+Lat. Drug absorption*], arqılı siñuwi (арқылы сіңуі) [*Ing.+Yun. Through placenta*], sepsiystik zattektiñ jayıla siñuwi (сепсистік заттектің жайыла сіңуі) [*Lat.+Yun. Generalized septic*], uwıttı zattektiñ siñuwi (уытты заттектің сіңуі) [*Yun.+Lat.+Lat. Toxic substance absorption*], uwremiyalıq siñuwi (уремиялық сіңуі) [*Lat.+Lat. Uremic absorption*], zattektiñ siñuwi (заттектің сіңуі) [*Lat.+Lat. Chemical absorption*], gibi türleri vardır.

Sozılmalı awruw (созылмалы ауру): Kronik hastalık; iyileşmesi uzun süren hastalıktır.

Suw qaranggı (сұу қаранғы): Göz tansiyonu; göz küresinin bulanıklaşmasından göz basıncının normalden yüksek olmasıdır.

Şuw (шу): Gebelik süresince anneden alınan gıda maddelerini fetüse iletmek suretiyle onun beslenmesini temin eden. uterus iç duvarına tutunmuş yassı şekil gösteren oluşum [*Lat. Placenta*]. Qağanaq (қағанақ), olarak da bilinir.

Suwsamır (сусамыр): Şeker hastalığı; vücutta şeker dengesinin bozulması, kanda insülin yetersizliği ve şekerin artmasından ileri gelen kronik bir hastalıktır.

Süle awruwı (сүле ауруы): İnsanı bitkin düşüren, zayıflatan ve uzun süre boyunca iyileşmeyen bir hastalıktır.

Süt şıqraw (сүт шықпау): Memede sütün birikmemesi ya da tamamıyla kesilmesidir.

Süyek mayuw (сүйек маю): Kemik yumuşaması; vücutta kireç tuzunun azalmasıdır.

Süyek omaluwı (сүйек омалуы): Kemik erimesi; kemik dokularının azalmasıdır.

Süyek sırcıraw (сүйек сырқырау): Akdeniz hummasının ilerlemesinden ya da kırık kemiklerin bulutlu, nemli ve soğuk havalar nedeniyle sızlaması, canı yakacak derecede ağrmasıdır.

Sağım (сағым): Çevredeki nesnelere ve olayları yanlış algılama.

Saldıraw (салдырау): Kilo vermeye başlamak.

Sandıraq oylar (сандырақ ойлар): Gerçek dışı düzeltilmesi mümkün olmayan fikirler.

Sawıqtıruw (сауықтыру): Hastalığı önlemeye ve zaman geçirmeden tedavi etmeye yönelik yapılan sağlık tedbirleri.

Sayabırsuw (саябырсу): Hastalık belirtilerinin bir süreliğine azalması ya da hastalığın iyileşmeye başlaması.

Selkildew (селкілдеу): Heyecandan ya da hastalık şiddetinden durmadan titremek, kasların irade dışı titremesidir.

Sılınuw (сылыну): Kilo vermek.

Sırcıraw (сырқырау): Ağrıyan, yaralanan yerin ya da kırık çıkık kemiğin vermiş olduğu acı, sancıdır.

Sızdaw (сыздау): İlerlemiş olan yaranın vermiş olduğu ağrıdır.

Sinüw (сінүү): Su ve besin maddelerinin ayrıca ilaçların lenf tarafından doku hücreleri aracılığıyla emilmesidir.

Solqıldaw (солқылдау): Zonklama; kapalı yaranın irin tutmaya başladığında duyulan sancıdır.

Sandıraq (сандырақ): Kişinin kendisini herkesten güçlü, varlıklı ve üstün sanması ile belirgin kuruntu hali; büyüklük kuruntusu [*Lat.+Lat. Expansive delusion*].

Salbıragan iş (салбыраған іш): sarkık karın [*Lat.+Lat. Pendulous abdomen*].

Süttin şıkrauı (сүттің шыкпауы): Sütten kesilme, memelerden süt salgılanmaması [*Lat. Ablactation*].

Seyleuwdin buwzıluwı (сейлеудің бузылуы): Konuşma bozukluğu [*Yun. Allolalia*].

Sarğayuwsız (сарғаюсыз): Deri ve mukozaları sarılık belirtisi göstermeyen [*Lat. Anicteric*].

Sirak-ayaq uşı buwını (сірақ-аяқ ұшы буыны): Ayak bileği [*Alm. Ankle*]. Siyraқ asıq buwını (сірақ асық буыны), toray (топай), asıq süyek (асық сүйек), adlarıyla da bilinir.

Steriyildeuw (стерильдеу): 1- Kişi vücudunda cinsiyet, belirleyen testis veya ovaryumun bulunmayışı. 2- Kısırlaştırma; erkek veya kadında üreme yeteneğini ortadan kaldırma [*İng. Asexualization*]. Kastratsiya (кастрация), piştiruw (піштіру), gibi adlarla da bilinir.

Suwyiltuwşy (суыйлтушы): Sulandırıcı ilaç, madde [*Lat. Attenuant*]. Erityşi (ерітуші), olarak da bilinir.

Siyrek demaluw (сирек демалу): Solunum hareketlerinin yavaşlaması, solunum yetersizliği durumu [*İng. Bradypnea*].

Sundet (сундет): Penis başına yapılan küçük çaplı cerrahi operasyon; sünnet etmek [*Lat. Circumcision*].

Süyektiñ jumsaruwı (сүйектің жұмсаруы): Kemik yumuşaması [*Yun. Osteomalacia*].

Sandıq (сандық): Kalça kemiği ve femurla ilgili; kalça ve uyluk 'la ilgili [*Lat. Coxofemoral*]. Urşıqtıq (ұршықтық), olarak da bilinir.

Suwt qızbası (сут қызбасы): Doğumu takiben memelerde süt oluşması sebebiyle meydana gelen geçici nitelikte hafif ateş; süt ateşi [*Yun. Galactopyra*].

Suwt irkilişi (сут іркілісі): Meme bezi ve kanallarda aşın miktarda süt toplanması; memede süt stazı [*Yun. Galactostasia*].

Suwiq tiyuuw (суық тию): Nezle; akut burun nezlesi [*Lat. Gravedo*].

Silekeydin köbeuwi (сілекейдін көбеюі): Aşırı tükürük salgılanması [*İng. Hypersalivation*].

Sauwsak buwnağı (саусак бунагы): Parmak kemikleri [*Yun. Maniphalanx*].

Saldıq abaziya (салдық абазия): Bacak kaslarındaki felce bağlı olarak yürüyememek [*Yun.+Yun. Paralytic abasia*].

Salmaq (салмақ): Herhangi bir cismin, tartım sonucu belirlenen ağırlığı; ağırlık [*Alm. Weight*].

Sauwsaqsızdıq (саусақсыздық): El veya ayakta yedi parmak bulunmayışı; heptadaktilizm [*Adactylia*]. Baqaıysızdıq (бақайсыздық), olarak da bilinir.

Sarğışsız (сарғышсыз): Deri ve mukozaları sarılık belirtisi göstermeyen; iktersiz [*İng. Anicteric*].

Sıǵırlıq (сығырлық): Paralel gelen ışık ışınlarının. Retinanın önünde odaklaşması sonucu uzağı net görememe ile belirgin görme bozukluğu; miyopi [*Yun. Myopia*]. Asa sıǵırlıq (аса сығырлық) [*Yun.+Yun. Miopia alta*], qaterli sıǵırlıq (қатерлі сығырлық) [*Lat.+Yun. Malignant myopia*], jalǵan sıǵırlıq (жалған

сығырлық) [*Yun. + Yun. Pseudo myopia*], түңгі сiғирлиқ (түңгі сығырлық) [*Alm. + Yun. Night myopia*], ostik сiғирлиқ (осьтік сығырлық) [*Lat. + Yun. Axial myopia*], üdemeli сiғирлиқ (үдемелі сығырлық) [*Lat. + Yun. Progressive myopia*], käsiptik сiғирлиқ (кәсіптік сығырлық) [*Lat. + Yun. Occupational myopia*], ötkinši сiғирлиқ (өткінші сығырлық) [*Lat. + Yun. Transitory myopia*], oquwşı сiғирлиғи (оқушы сығырлығы) [*Lat. + Yun. School myopia*], gibi түрleri vardır.

Sımalanuw (сыналану): Sıkışma; sınırlı bir alan içinde sıkışma sebebiyle birbirine yaslanma, birbirine geçme veya kenetlenme [*Lat. Impaction*].

Sızat (сызат): Deriyi. Yüzeysel tahrişe neden olacak şekilde sert kaşımak, tırmalamak [*Lat. Fissure*].

Sümbi (сүмби): Kanal şeklindeki bir organ veya oluşum (vajina vb.)'u genişletme veya tıkanıklığı ortadan kaldırmada kullanılan ince uzun alet [*Fr. Bougie*]. Кеңейткиш (кеңейткіш), olarak da vardır.

Suwmen jāne balşıqpen emdeuw (сумен және балшықпен емдеу): Hastalığın herhangi bir banyo kürü (kaplıca, şifalı su, buhar, çamur vb.) ile tedavisi; banyo tedavisi [*Lat. Balneotherapy*].

Suwdan qorquw (судан қорқу): Su içmeye girişmekten ya da su görmekten korkma [*Yun. Hydrophobia*].

Sütti jılawıq (сүтті жылауық): Memede sütü ileten kanallardan herhangi birinin tıkanması nedeniyle oluşan içi sütle dolu kist [*İng. Galactocoele*].

Suwqarañ (суқараң): Göz içi basıncının artımı ile belirgin körlüğe uzanan göz hastalığı; karasu, glokom [*Yun. Glaucoma*].

Süyek şori (сүйек шоры): Kırık kemik uçları çevresinde ve arasında oluşan kaynamayı sağlayıcı yeni kemik dokusu [*Lat. Callus*].

Sorbuwın (сорбуын): Eklem iltihabı [*Yun. Arthritis*].

Soguw (соғу): Atım; vuruş, nabız ya da kalp atımı şeklinde ritmik atım [*Alm. Beat*].

Silekeysizdik (сілекейсиздік): Tükürük salgılanmasının ileri derecede azlığı veya yokluğu [*İng. Aptyalism*].

-Ş-

Şabuwl (шабуыл): Aniden oluşan şiddetli hastalık krizi; nöbet, hecme; atak [*Alm. Attack*]. Erşuw (ершу), auwruwdıñ örşuwı (аурудың өршуі) [*Alm. + Alm. + Fr. Attack of disease*], жүрек қыспасы erşuw (жүрек қыспасы ершу) [*Lat. + Alm. Coronary attack*], gibi түрleri vardır.

Şap (шaп): Kasık [*İng. Groin*]. Şat (шат), olarak da bilinir.

Şemirşek (шeмiршeк): Kıkırdak [*Lat. Cartilage*]. Şijiq (шыжық), olarak da bilinir.

Şaş (шaш): Deri üzerindeki ince kıllardan her biri; kıl, tüy [*Alm. Hair*]. Tük (түк), qıl (қыл), adlarla da bilinir.

Şaş tamırı (шaш тaмыры): Kıl kökü [*Alm.+İng. Hair root*].

Şayu (шaю): Gargara yarmak. Tazartuw (тазартуу), olarak da bilinir.

Şıqsıt bezi (шықшыт беzi): Kulakaltı tükürük bezi [*Yun.+Lat. Parotid gland*].

Şıǵaruwşı tütik (шыǵарушы түтік): Boşaltım kanalı [*Lat.+Lat. Excretory duct*].

Şöp дәri (шөп дәri): Bitkisel ilaçlar kaynatılıp süzüldükten sonra geyik boynuzu, zümrüt taşı ve sığır ödü karıştırılarak hazırlanan ilaç türüdür.

Şärbat дәriлер (шәрбат дәрилер): Birkaç çeşit bitki suda kaynatıldıktan sonra şeker ve bal katılarak hazırlanır. Bu ilaçlar çocukların kullanması için çok uygundur.

Şüyinşöp (шүйишөп): Kedi Otu; pek hoş kokulu olmayan saçaklı bitkidir. Sinir rahatsızlığı durumundan ortaya çıkan kalp hastalıklarında, uykusuzlukta, migren hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. Romatizma hastalığında oluşan beden ağrılarında kedi otu tohumu suda kaynatılıp 1-2 bardak tüketilir.

Şemen (шeмeн): Ödem; karın bölgesi, gövde ve benzeri yerlerde anormal fetal sıvının birikmesidir [*Yun. Edema*].

Şemirşekti süyek (шeмiршeкті сүйек): Kıkırdak kemiği [*Yun.+Yun. Chondral bone*].

Şijin (шыжын): Sık sık idrar boşaltma ihtiyacı duyup gelen idrarı tutamayan.

Şirindi (шіринді): Sağ kemik dokularının hastalıklı dokulardan ayrılmış olan parçasıdır.

Şiyqan (шійқан): Çıban; vücutta oluşan bir tür yaradır [*Lat. Boil*]. Sızdawıq (сыздауық), olarak da bilinir.

Şorayaq (шораяқ): Metabolizma dengesinin bozulmasından belli bir eklemin bükülmemesidir.

Şoşqa moyın (шошқа мойын): Kabakulak; bebeklere salya yoluyla geçen bulaşıcı bir hastalıktır [*Alm. Mumps*].

Şuwaş (шуаш): Bakterilerin, ayak parmakları arasındaki cilt kıvrımlarında sinsi şekilde üreyerek pis koku salgılanmasına neden olduğu bir hastalıktır.

Şanşuw (шаншүү): Sancı vermek, ağrımak, kulunç.

Şınıldaw (шынылдау): Kulağın çınlamasıdır.

Şırıştı (шырышты): Mukus, mukoza [*Lat. Mucus*].

Şöldew (шөлкеу): Vücudun suya gereksinim duymasıdır.

Şırıştık zattardın bolmauwı (шырыштық заттардын болмауы): Mukoza hücreleri salgısının ileri derecede az veya yetersiz oluşu; mukus azlığı [*Yun. Amyxia*].

Şar terizdi buwın (шар терізді буын): Temas yüzleri üzerinde kolayca kayma hareketi gösteren eklem [*Yun. Arthrodia*].

Şankr (шанкр): Cinsel temasla geçen hastalık etkeninin organizmaya giriş yerinde oluşan ilk lezyon [*Fr. Chancre*].

Şekteuwli (шектеулі): Varis'e benzeyen; genişlemiş damarı andıran [*İng. Cirroid*].

Şaynauwdın buwzılıwı (шайнаудын бузылуы): Çiğneme güçlüğü [*Yun. Dymasesis*].

Şeuwet şılıbırı (шеует шылбыры): Kordon; kordona benzer oluşum [*Lat. Funicle*].

Şırıştıñ kemuwi (шырыштың кемуі): Mukus salgılanmasında azalma [*Yun. Hypomyxia*].

Şandır (шандыр): Kas ile tutunduğu kısım arasında tendon şeklinde aracı hizmet gören veya fasya şeklinde kasların üzerini örten yoğun kollajen liflerden oluşmuş, beyaz renkte bağ dokusu şeridi [*Yun. Aponeurosis*]. Qardıñ ekibastı bülşiqetiniñ şandı (қардың екібасты бұлшықетінің шандыры) [*Lat.+Yun. Bicipital aponeurosis*], alaқан şandı (алақан шандыры) [*Lat.+Yun. Palmar aponeurosis*], bassüyeküsti şandır (бассүйекүсті шандыр) [*Yun.+Yun. Epicranial aponeurosis*], taban şandı (табан шандыры) [*Lat.+Lat. Plantar fascia*], gibi türleri vardır.

Şartiyğan (шартиған): Organ ya da oluşumun belli bir bölümünün kese şeklinde dışarıya doğru çıkıntı veya kabartı göstermesi; dışarıya keselenme [*Alm. Outpouching*]. Şartiygen (шәртиген), томпрайған (томпайған), gibi adları da vardır.

Şemen (шемен): Yağın ödem hali [*Yun. Hidrops*].

Şege (шеге): Tırnak [*İng. Nail*]. Üşqalaqtı şege (үшкалақты шеге) [*Lat.+Fr.+İng. Tri flange nail*], tütik şege (түтік шеге) [*Lat.+Lat. Tubular nail*],

törtqalaqtı şege (төртқалақты шеге) [*Alm.+Fr.+İng. Our-flanged nail*], gibi türleri vardır.

Şektelgen abstsess (шектелген абсцесс): Bölgesel apse [*Lat.+Lat. Local abscess*].

Şermengül (шерменгүл): Lutea (yılan otu) adlı bitkinin, iştah açıcı olarak kullanılan, kendine özgü keskin koku ve tatta kurutulmuş kökleri [*Lat. Gentian*].

Şemirşek tindegi quwis (шөміршек тіндегі қуыс): Kıkırdak boşlukları [*Lat. Lacuna*].

Şodır (шодыр): Yumru şeklinde kabartı gösteren kısım; tümsek [*Lat. Protuberance*]. Şıǵıñqı jer (шығыңқы жер), olarak da bilinir.

Şıǵındı (шығынды): Hastalık belirtilerinin hafiflemesi veya kaybolması [*Lat. Emission*]. Tastama (тастама), olarak da bilinir.

Şıdamdılıq (шыдамдылық): Vücudun gösterdiği dayanma gücü; tahammül, tolerans [*Lat. Tolerance*]. Tözimdilik (төзімділік), olarak da bilinir.

Şıntaq (шынтак): Kol ile ön kol arasındaki eklem; dirsek [*İng. Elbow*].

-Т-

Tamır (тамыр): Damar.

Tañıw (таңуу): Pansuman yapmak, sarmak, sargılamak [*Fr. Pansement*]. Oraw (орай), baylaw (байлау), adlarıyla da bilinir.

Tıqıldatuw (тықылдату): Derindeki bir organ veya oluşumun durumunu Anlamak amacıyla deri üzerinden parmak uçları ile vurarak muayene yapmak; vurma ile muayene etme [*Lat. Percussion*].

Tartuw (тартуу): Tik; Herhangi bir kas kümesinin irade dışı hareketi.

Tok soǵuw (ток соғу): Elektrik çarpması [*İng. Electroplexy*].

Tuqım quwalauwşılıq mümkindiǵi (тұқым қуалаушылық мүмкіндігі): Kalıtlabilirlik [*Lat. Heritability*].

Tukım quwalauwşılıq (тұқым қуалаушылық): Kalıtım [*Lat. Heredity*].

Tuqımsız (тұқымсыз): Erkek ya da kadında çocuk sahibi olma yeteneğinin bulunmayışı; döl vermeme hali, kısırlık [*Fr. Sterile*]. Bedeuwsız (бедеуісіз), olarak da bilinir.

Tıǵızdıǵı tömen lipoproteiynder (тығыздығы төмен липопротеиндер): Kötü kolesterol [*İng.+Yun. Bad cholesterol*].

Tuqımsızdandıruw (тұқымсыздандыру): Kısırlaştırma (hadım etme) [*İng. Castration*]. Gormondıq kastratsiya (гормондық кастрация) [*Lat.+İng. Functional*].

castration], rentgensäuwelelik kastratsiya (рентгенсәулелік кастрация) [Alm.+İng. X-ray castration], gibi türleri vardır.

Tilşik (тілшік): Küçük dil [Lat. *Uvula*].

Tüyinşek (түйіншек): Nodül (düğümçük) [Lat. *Nodüle*].

Ter (тер): Ter [Alm. *Sweat*].

Ter bezi (тер безі): Ter bezi [Alm.+Lat. *Sweat gland*].

Tırnaq (тырнақ): Tırnak [İng. *Nail*].

Tırnaq denesi (тырнақ денесі): Tırnak gövdesi [İng.+İng. *Nail body*].

Tırnaq tamıǵı (тырнақ тамыры): Tırnak kökü [İng.+İng. *Nail root*].

Til (тіл): Dil [Alm. *Tongue*].

Tilastı bezi (тіласты безі): Dilaltı tükürük bezi [Lat.+Lat. *Sublingual gland*].

Tis (тіс): Diş [Alm. *Tooth*].

Tize (тізе): Diz [Alm. *Knee*].

Tiz qaqrığı (тіз қақпағы): Diz karaǵı [Yun. *Patella*].

Tize urşığıñıñ bası (тізе ұршығының басы): Diz karaǵı kemiǵi.

Tuwuw (туу): Doğum [İng. *Birth*].

Tabiyǵıy tözimdilik (табиғи төзімділік): Doğuştan kazanılan baǵışıklık [Lat.+Lat. *Congenital immunity*].

Tin (тін): Doku [Lat. *Tissue*].

Tindi auwıstırıp qondıruw (тінді ауыстырып қондыру): Doku nakli [Lat.+Lat. *Tissue transplantation*].

Tindi toytaruw (тінді тойтару): Doku reddi [Lat.+Lat. *Tissue rejection*].

Tegis bulşıq et (тегіс бұлшық ет): Düz kas [Alm.+Lat. *Smooth muscle*].

Tös (төс): Göğüs kafesi kemiǵi (iman tahtası) [Yun. *Sternum*].

Tik işek (тік ішек): Rektum [Lat. *Rectum*].

Tamırılıq (тамырлық): Kan damarlarından zengin olma hali; bol damar gösterme hali [Lat. *Vascular*].

Talma (талма): Vakitli vakitsiz insanı yakalayan bayılma hastalığı, sara, tutarak.

Taltaq (талтақ): Yamuk, çarpık bacaklı kimse.

Taltaqta (талтақта): Ayaǵını çarpık basmak, iki ayaǵını açarak yürüme.

Tamaqsıǵa (тамақсыра): Acıkmak, yemek yiyesi gelmek.

Tanav (танав): Burun, geniz.

Tanavla (танавла): Nefesi tükenmek, nefes nefese kalmak.

Tayaqşa (таяқша): Virüs, mikrop.

Tapeltek (тапелтек): Kısa, bodur, bücür.

Tavirlen (тавірлен): 1. İyi duruma gelmek, düzelmek. 2. Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek

Tekserüw (тексеру): Muayene etmek. Qaraw (қарай), olarak da bilinir.

Tenkiy (тенкiй): Şişmek, kabarmak.

Tensel (Тенсел): Sendelemek, yalpalamak, iki yana doğru sallanmak.

Terariya (терапия): Terapi, iyileştirme, tedavi [*Yun. Therapy*].

Terle (терле): Terlemek.

Teñiz awruwı (теңіз аурұуы): Deniz tutması [*İng. Seasickness*],

Tuwdı baqılaw (тұуды бақылау): Doğum kontrolü [*Lat. Contraception*].

Tkan (ткань): Doku. Siner dokusudur.

Tok (ток): 1. Tok. 2. Karnı tok.

Tolarsaq (толарсақ): Ayak bileği [*Alm. Ankle*].

Toqǵı (тоқғы): Besin değeri.

Tobıq (тобық): Topuk [*Alm. Hell*].

Tobıq süyegi (тобық сүйегі): Topuk kemiği.

Toǵışar (тоғышар): Parazit (asalak) [*Yun. Parasite*]. Aramtamaq (арамтамақ), endoparaziyt (эндопаразит) [*Yun.+Yun. Entozoic parasite*], işki paraziyt (işki parazit), uwaqıtşa paraziyt (уақытша parazit) [*Lat.+Yun. Temporary parasite*], januwar terisiniñ paraziyti (жануар терісінің паразиті) [*Lat. Dermatozoon*], aldamşı paraziyt (алдамшы parazit) [*Lat.+Yun. Incidental parasite*]. gibi türleri vardır.

Tonzillit (тонзилліт): Bir tür tükürük bezi hastalığıdır.

Tunşıqpa (тұншықпа): İnsanın soluk almasına engel olan, nefes darlığına yol açan bir hastalık, astım.

Tunşıqtır (тұншықтыр): Boğmak.

Tas (таc): Organ ya da kanal boşluğunda-genellikle inorganik madde birikimi ile oluşan sert kitle, taş [*Lat. Calculus*].

Tetratsiklin (тетратсиклін): Soğuk algınlığı halinde içilen bir tür ilaç.

Terisken (теріскен): Arpacık, it dirseği.

Tırısqaq (тырысқак): Şiddetli sürgün ve kusmalarla kendini gösteren, bulaşıcı, salgın ve Öldürücü bir hastalık, kolera.

Tutiq (тұтық): Kekelemek.

Tüsik tastaуw (түсік тастау): Gebeliğin. Fetüs rahim dısında yaşıma yeteneği kazanmadan önce kendiliğinden sona ermesi ya da tibbi sebepler veya istek sonucu sona erdirilmesi; çocuk düşürme, düşük yarma [Lat. *Abortion*]. Ampuwlalıq tüsik tüsuw (ампулалық түсік түсу) [Lat.+Lat. *Ampullar abortion*], awruwhanadan tis jerde tüsik tüsuw (ауруханадан тыс жерде түсік түсу) [Lat.+Lat. *Criminal abortion*], sätsiz oqiyğadan tüsik tüsuw (сәтсіз оқиғадан түсік түсу) [Lat.+Lat. *Accidental abortion*], üdemeli tüsik tüsuw (үдемелі түсік түсу) [Lat.+Alm.+Lat. *Abortion in progress*], özdiginen tüsik tüsuw (өздігінен түсік түсу) [Lat.+Lat. *Spontaneous abortion*], üзақqa sozilğan tüsik tüsuw (үзаққа созылған түсік түсу) [Lat.+Lat. *Protracted abortion*], infektsiyalıq tüsik tüsuw (инфекциялық түсік түсу) [Lat.+Lat. *Infectious abortion*], infektsiyalanğan tüsik tüsuw (инфекцияланған түсік түсу) [Lat.+Lat. *Infected abortion*], jasandı jolmen Tüsik tüsiruw (жасанды жолмен түсік түсіру) [Lat.+Lat. *Artificial abortion*], tüsik tastatuw (түсік тастату) [Lat.+Lat. *Criminal abortion*], mediytseynalıq tüsik tüsiruw (медициналық түсік түсіру) [Yun.+Lat. *Therapeutic abortion*], bastalğan tüsik tüsuw (басталған түсік түсу) [Lat.+Lat. *Incipient abortion*], qılmıstı tüsik tüsuw (қылмысты түсік түсіру) [Lat.+Lat. *Criminal abortion*], jartilay tüsik tüsuw (жартылай түсік түсу) [Lat.+Lat. *Incomplete abortion*], asqınğan tüsik tüsuw (асқынған түсік түсу) [Lat.+Lat. *Complicated abortion*], tüsik jartilay tüsuwi (түсік жартылай түсуі) [Alm.+Lat. *Late abortion*], tüsiktiñ tolıq tüsuwi (түсіктің толық түсуі) [Lat.+Lat. *Complete abortion*], mediytseynalıq körsetimder (медициналық көрсетімдер) [Yun.+Lat. *Therapeutic abortion*], tüsik erte tüsuw (түсік ерте түсу) [Ing.+Lat. *Early abortion*], tüsiktiñ özdiginen tüsuwi (түсіктің өздігінен түсуі) [Lat.+Lat. *Spontaneous abortion*], sepsiystik tüsik tüsuw (сепсистерлік түсік түсу) [Yun.+Lat. *Septic abortion*], tütik tüsigi (түтік түсігі) [Lat.+Lat. *Tubal abortion*], tüsik tüsuw qauwpi (түсік түсу қаупі) [Alm.+Lat. *Threatened abortion*], jatır moynağındağı tüsik (жатыр мойнағындағы түсік) [Lat.+Lat. *Cervical abortion*], gibi türleri vardır.

Tüymene (түймене): Deride ықан irinli yara.

Tüyin (түйін): Deride oluған kızarıklık.

Tükir (түкір): Tükürmek.

Tüşkir (түшкір): Напşıрмак, аксырмак, тіксырмак.

Tıjray (тыжырай): Бұрурмак, кырмак.

Tınıs (тыныс): Solunum, teneffüs.

Türk (тырк): Yellenmek, gaz çıkarmak. Jeldenüw (желдену), gibi adı da vardır.

Tışraq (тышқак): İshal, sürgün, amel.

Tıyılıw (тыйылу): Kendini tutma; uzak durma, belli bir yiyecekten, içkiden veya cinsel temastan iradesini kullanarak sakınma [*Lat. Abstinence*]. Ustanuw (ұстану), tejeuw (тежеу), jartılay jınıstık abstiyentsiya (жартылай жыныстык абстиненция) [*Lat.+Fr.+Lat. Partial sex abstinence*], jınıstıq abstiyentsiya (жыныстык абстиненция) [*Fr.+Lat. Sex abstinence*], gibi türleri vardır.

Tıl-avız (тіл-авыз): Konuşma organları, dil, ağız.

Tilsizdik (тілсіздік): Dilsiz olarak doğmak [*Yun. Aglossia*].

Tistiñ eti (тістің еті): Diş eti. Qızıl iyek (қызыл ійек), olarak da bilinir.

Tilsiz (тілсіз): Dilsiz. Konuşamayan.

Tirsek (тірсек): Diz.

Tiril (тіріл): Dirilmek, canlanmak.

Tis (тіс): Diş.

Tise (тісе): Süt dişleri dökülmek, yenileri çıkmak (Çocuklarda).

Titire (тітіре): 1. Titrenek 2. Sarsılmak, silkinmek.

Talqan дәri (талқан дәрі): Kombine ilaçlar zararsız hale getirildikten sonra öğütülüp, uzun zaman tedavi edilmesi gereken hastalara verilen ilaçtır.

Tamşı дәri (тамшы дәрі): Oral yolla verilen ve göz-kulaklara damlatılmak için çeşitli ilaçlardan farklı miktarlarda hazırlanan ilaç türüdür.

Tüymedaq (түймедақ): Paratyta; ortada sarı tüpsü çiçekleri olan sapları uzun, mayıs ayında yetişen bitkidir. Uykusuzluk, adet düzensizliği rahatsızlığında bitki çay demlenir ve bol bol tüketilir.

Tawıq jumırtqası (тауық жұмыртқасы): Tavuk yumurtası; yumurtanın kabuğu, akı, sarısı ve kabuğunun zarından ilaç yapılır. Mide yarası, çocuk raşitizmi, yanık ve bıçak yarasına iyi gelir.

Tüye (түйе): Deve; devenin sütü, yünü, yağı, kaymağı, akciğeri, hörgüç yağı hem besin maddesi hem sağlığa şifadır.

Tüye mayı (түйе майы): Deve yağı; vitiligo, bebek sahibi olamama, kanama gibi sorunlara çözüm olur.

Tüye süti (түйе сүті): Deve sütü; zayıf sindirim sistemini güçlendirir, kronik bronşçuk iltihabına iyi gelir.

Totiyaun (тотіайын): Göktaş; anjin, göz ağrısı, çürümüş vücut organlarını tedavi etmek için kullanılır.

Tabaq tönkerüw (табақ төнкерүү): Tabak çevirme; Halk hekimliğinde hamile kadınlar için uygulanan bir tedavi türüdür. Kadın eve sokulur ve arkasından tabak atılıp “küçük karnın tabak gibi genişlesin” denilir. Sonrasında ise tabak kadının karnına konulup “ters mi gelmiş, düz mü gelmiş?” denilir ve tabak döndürülerek ters gelen çocuk düzeltilir.

Tamırşı (тамыршы): Nabız tutarak hastalığı teşhis edip tedavi eden kimsedir.

Tawip (тайип): Hastanın nabzını tutup, üfleyip tedavi eden hekim ve falcıdır.

Talmağa uşıraw (талмаға ұшырау): inme; kanın gelmemesinden dokunun ölmesidir.

Tamır bitelüw (тамыр бітелүү): Damar duvarlarına yağlı maddeler, kolesterol ve anormal hücrelerin depolanmasından dolayı oluşan bir durumdur.

Tamır qaşuw (тамыр қашу): Darbe, tahriş, korku gibi etkenlerden kılcal damarların kasılıp küçülmesidir.

Tamır qatayuw (тамыр қатаюу): Kolesterol ve yağ dengesinin bozulmasından arterin duvarında kolesterol birikip kan dolaşımına engel olmasıyla kendini gösterir.

Tamır uyuw (тамыр ұюу): Damarda kan pıhtılaşır ve kanın dolaşımını engeller.

Tasbawırlıq (тасбауырлық): Acımasız; çevresindeki insanlara soğuk davranma, kendini yargılama, rencide olma gibi belirtilerle kendini gösteren bir ruh bozukluğudur.

Tasökpe (тасөкпе): Akciğer hastalığının ilerlemiş bir türüdür.

Taw awruwı (тау ауруы): Dağ tutması; Yüksek dağlarda hava basıncının düşmesinden nefes alma ve kan dolaşımının bozulmasıdır.

Taz (таз): Saçkıran; mantar denilen enfeksiyonların baş derisi ve tabakalarına hasar veren bulaşıcı bir hastalıktır. Temiretki (теміреткі), buzawtas (бұзаутас), gibi adları da vardır.

Tengeqotır (тенгеқотыр): Sedef hastalığı; treponema enfeksiyonu nedeniyle ortaya çıkan kronik bulaşıcı bir hastalıktır. Qabırşaqtı temiretki (қабыршақты теміреткі), olarak da bilinir.

Teniz awruwı (теніз ауруы): Deniz tutması; sarsıntı, sallanmadan meydana gelen hastalıktır.

Tısqan awruwı (тышқан ауруы): Sakağı, grum, ruam; parotis bezinin korkudan şişmesi ve genellikle atlarda görülen bir hastalıktır.

Tilme (тілме): Alerji ve enfeksiyonların neden olmasıyla cildin kızarması, iltihaplanmasıdır.

Tis awruwı (тіс ауруы): Diş pulpası ve etinin iltihaplanmasından ileri gelen hastalık türleridir.

Tis awruwları (тіс аурулары): Diş etinin kanaması, diş kökünün çürümesi, diş etinin irin tutması, diş kökünün gevşemesi, diş etinin kızarması, dişin kırılması, dişin düşmesi, diş arasının açılması, dişin çürümesi gibi dişle ilgili her tür hastalığın genel adıdır.

Tis isigi (тіс иігі): Dişeti iltihabı; periodontal dokularının yetersiz beslenmesinden oluşan kronik bir hastalıktır. Qanjel (қанжел), olarak da bilinir.

Tis jegi (тіс жегі): Diş çürüğü; enfeksiyon veya mineral maddelerin yetersizliğinden diş minesinin aşınmasıdır.

Tumaw (тұмау): Grip; soğuk algınlığı nedeniyle ileri gelip hastayı uzunca bir zaman rahatsız eden bir hastalıktır.

Tunşıǵuw (түншыǵу): Boğulmak; akciğere oksijen temininin yetersizliği ve akciğerde karbondioksit birikmesinden oluşan durumdur.

Tumauw (тұмау): Grip. [*Lat. Inflüanza*].

Tülew (түлеу): Hasar gören ya da tahrip olan kas ve ciltlerin yeniden canlanmasıdır.

Tüsik (түсік): Doğum süresi gelmeden bebeğin düşmesi, düşük yapmaktır.

Tüyname (түйнеме): Veba adlı bakteri nedeniyle oluşup insan ve hayvanlarda görülen bulaşıcı bir hastalıktır. Küydirgi (күйдіргі) olarak da bilinir.

Talawraw (талаурау): Şişmiş olan vücut organının kızarması, morumsu olması ve yanmasıdır.

Talıqsuw (талықсу): Şok geçirmek; dolaşan kanın azalması, dokuların oksijen ve enerji kaynaklarının kesilmesi, metabolizma artıklarının temizlenememesi nedenleriyle ortaya çıkan bir rahatsızlıktır.

Tanawı tarılıw (танауы тарылу): Burun duvarının iltihaplanması sonucu nefesin daralmasıdır.

Tırtıq (тыртық): Yaranın vücutta bıraktığı izdir.

Tüyilüw (түйілуу): Yemek parçasının boğaza takılmasından yutkunamamak.

Tüysik (түйсік): Canlıları, araya akıl ve düşünce, bilinç girmeksizin, kendilerine yararlı ya da gerekli birtakım eylemlere yönelten doğal duygu.

Tamır soғuıwı (тамыр соғуы): Belli bir düzen içinde seyreden atım; özellikle kalp veya damar üzerinde oluşan ritmik atım [*Lat. Pulsation*].

Talma (талма): Nöbet: hastalık nöbeti [*Lat. Access*].

Totıguw (тотығу): Hafif ekşilik; hafif asit hali gösterme [*Lat. Acescence*]. Kırşçıldanuw (кыпщылдану), ашыр ketuw (ашып кету), gibi adları da vardır.

Teri tuwberkuwlezi (тері туберкулезі): Derideki ülserleşme [*Acnitis*].

Tazdıк (таздық): saç olmayışı, kellik [*Yun. Acomia*].

Tuwsiniksizdik belgisizdik (түсініксіздік белгісіздік): Hastalığın tanısındaki belirsizlik tanı koyamama [*Yun. Acrisia*].

Tötemelilik (төтемелілік): Bağışıklık [*Lat. Immunity*].

Tisin bolmauıwı (тісін болмауы): Dişlerin olmayışı; dişsizlik [*Ing. Agomphiasis*].

Tinis joldarı (тыныс жолдары): Nefes yolu [*Yun. Airway*]. Auwa ötkizgiş (ауа өткізгіш), olarak da bilinir.

Tamaktık (тамақтык): Sindirilebilen [*Ing. Alible*].

Toqtamastan kusuw (тоқтамастан күсу): Şiddetli ve devamlı kusma hali [*Yun. Anacatharsis*].

Terдін шыррауıwı (тердін шықпауы): Ter bezlerinin doğuştan çalışmaması hali; doğuştan ter yokluğu [*Ing. Anhidrosis*].

Tırnaq aqauıwı (тырнақ ақауы): Doğuştan tırnakların olmayışı hali [*Lat. Anonychia*].

Tik işektiş ауна (тік ішектіш айна): Anüs ve rektum 'un alt bölümünü görerek muayenede kullanılan alet [*Ing. Anoscope*].

Temir kuwramının temendeuıwı (темір курамының темендеуі): Vücutta demir depolarının boşalması, ileri derecede demir eksikliği [*Asiderosis*].

Tamaktan jerkenuw (тамактан жеркену): İştahsızlık [*Yun. Asitia*].

Tınıştandıruw (тыныштандыру): Sakinleştirici, yatıştırıcı [*Ing. Assuagement*].

Tin kesendiderin zertteuw (тін кесендідерін зерттеу): Tanı amacıyla mikroskopik muayene için dokudan küçük bir parça alma; biyopsi [*Yun. Biopsy*].

Tis sıqırlatuw (тіс сықырлату): Diş gıcırdatma [*Yun. Bruxism*].

Tic taşı (тіс тасы): Diş taşı, tartar [*Lat.+Lat. Dental calculus*].

Tasımaldauwşı (тасымалдаушы): Taşıyıcı olmak; hastalık taşıyıcısı ya da gebelik [*Lat. Carrier*].

Temirtaşılık anemiya (теміртапшылық анемия): Özellikle genç kızlarda görülen demir eksikliği anemisi [*Yun. Chloremia*].

Tazartuw (тазарту): Temizleme; yarayı veya yanığı antiseptik çözelti ile temizleme [*Alm. Cleansing*].

Tuwa bitken (туя біткен): Doğuştan; doğuştan var olan, doğuştan bulunan [*Lat. Congenital*].

Taraluw (таралу): Yayılmış; yaygın, bütün organa veya vücuda yayılmış [*Lat. Disseminate*]. Jayılıp ketuw (жайылып кету), olarak da bilinir.

Tis juwluw (тіс жулу): Diş çekimi ile ilgili dişçilik dalı [*Lat. Exodontia*].

Tis toltıruw (тіс толтыру): Dolgu, diş dolgusu [*Alm. Filling*].

Тоназитуw (тоназыту): Aşırı soğuk etkisiyle kol, bacak vb. bir organın sertleşmesi; donma [*Alm. Freezing*].

Tıǵın (тығын): Kusmaya çalışmak; öğürmek [*İng. Gag*].

Til astı suwyek (тіл асты суйек): Dil kemiği [*Yun. Hyoid*].

Tamaq (тамақ): Boğaz [*Alm. Throat*]. Alqım (алқым), olarak da bilinir.

Tañuw (таңу): Kesi yeri veya yara üzerine kapatılan birkaç tabaka halindeki steril gazlı bez vb. maddeden yapılmış örtü; yara örtüsü, kapama [*Lat. Dressing*]. Orauw (орая), baylauw (байлау), gibi adları da vardır.

Taǵamdıq allergen (тағамдық аллерген): Herhangi bir yemeğe, gıdaya alerji durumu [*Alm.+Alm.+İng. Food-borne allergen*].

Tej (теж): 1- Taca benzer oluşum; taç. 2- Dişin, dıştan görünen mine tabakası ile örtülü kısmı; dişin taç kısmı, diş tacı [*Lat. Crown*]. Korona (корона), olarak da bilinir.

Tebet buwzılıwı (тебет бузылуы): İştah bozukluğu; iştahta azalma, artma veya normal dışı sapma hali [*Yun. Dysorexia*].

Teri (тері): Deri tabakasıdır; alt deri, iç deri [*Lat. Derma*].

Tuwa bitken auwruwlar (туя біткен аурулар): Doğuştan gelen hastalıklar [*Lat.+Fr. Congenital diseases*].

Tüqım quwalagan (түқым қуалаған): Genetik yollarla geçen; atalardan gelen, kalıtsal [*Fr. Inherited*].

Tırnaqsızdıq (тырнақсыздық): Tırnakların doğuştan olmayışı hali; tırnak yokluğu [*Yun. Onychomadesis*].

Tisin qışırлатuw (тісін қышырлату): Uyku esnasında alt ve üst çene dişlerini birbirine sürtme sonucu oluşan gıcırdamaya; diş gıcırdatmak [*Yun. Bruxism*].

Tis дәріgeri (тіс дәріgeri): Diş doktorudur [*Lat. Dentist*].

Täbetsizdik (тәбетсіздік): İştah kaybı; iştahsızlık [*Lat.+Alm.+Lat. Absence of appetite*].

Tesik (тесік): Açıklık ağız; delik [*Lat. Lümen*].

Täbet (тәбет): Herhangi bir şeye yönelik arzu; istek. 2- Yemeye karşı duyulan arzu [*Lat. Appetite*]. Zauwıq (зауық), talğamdı tabet (талғамды тәбет), burmalanğan tabet (бұрмаланған тәбет), gibi türleri vardır.

Teñgerim (теңгерім): Denge, denge sağlamak [*Lat. Balance*].

Tereñdikten korkuw (тереңдіктен корку): Yüksekten aşağıya bakmaktan korkma, derin yere bakmaktan aşırı ürkme [*Yun. Batofobia*].

Tınıs aluw alkalozı (тыныс алу алкалозы): Akciğerlerde alveoler ventilasyonun hızlanmasına bağlı olarak kanda aşırı karbondioksit kaybı ile belirgindir [*Lat.+Yun. Respiratory alkalosis*].

Tüktilik (түктілік): Deri üzerinde aşırı kıl oluşmasıdır; aşırı kıllanma [*Yun. Hypertrichosis*]. Jündestik (жүндестік), olarak da bilinir.

Tüsik erte tüsuw (түсік ерте түсу): Gebeliğin ilk altı haftası içinde olan düşüktür [*İng.+Lat. Early abortion*].

Tütik tüsigi (түтік түсіgi): Tüp dış gebeliğinde gebelik ürünün, Fallop borusu (tuba utenna)'nın karna açılan deliğinden periton boşluğuna atılması [*Fr.+Lat. Tubal abortion*].

Tüsik tüsuw qauwpi (түсік түсу қауpi): Düşük tehdidi (Ya düşükle sonlanır veya düzelerek miada doğru ilerler) [*Alm.+Lat. Threatened abortion*].

Taz (таз): Bulaşıcı mantar hastalığıdır; kellik, kel [*Lat. Favus*].

-U-

Uyqısızdıq (ұйқысыздық): Uykusuzluk [*Lat. İsomnia*].

Urğaşı (ұрғашы): Dişi [*Lat. Female*].

Uriqtandıruw (ұрықтандыру): Döllendirmek [*Lat. Fertilize*].

Uriqtanuw (ұрықтану): Döllenne [*Lat. Fertilization*].

Uriqtanğan (ұрықтанған): Döllenniş [*Lat. Fertilized*].

Uriqtanğan jumırtqa (ұрықтанған жұмыртқа): Döllenmiş yumurta [Lat.+İng. *Fertilized egg*].

Uyqı bezi (ұйқы безі): Pankreas [Yun. *Pancreas*].

Urimşe (үрімше): Anal yolla kalın bağırsağa sıvı sevk erme; lavman, klisma; klister [Yun. *Enema*].

Uvat (ұват): Öğütmek, parçalamak, ufalamak, ezmek.

Uvlağış (ұвлағыш): Zehirleyici.

Uriq (ұрық): Dölet [Yun. *Embryo*].

Urolog (ұролог): İdrar yolu hastalıkları hekimi, ürolog, beвлиyeci [Yun. *Urolog*].

Urologiya (ұрология): Tıbbın idrar yolu hastalıklarını inceleyen dalıdır [Yun. *Urology*].

Uwşıq (ұшық): tehlikeli duruma gelmek, azmak; yara, hastalık gibi.

Uwit (ұуыт): Toksin [İng. *Toxin*].

Uğımdılıq (ұғымдылық): Zekilik, akıllılık.

Uşıq (ұшық): Genellikle dudakta çıkan; korku, hastalık ve ruhsal bunalımlar sonucu beliren kabarcık, uçuk [Yun. *Herpes*].

Uşıqta (ұшықта): Hastayı okuyup üfleterek iyileştirmeye çalışmak.

Uşıqtaw (ұшықтау): Üfleme, okuma; yiyecek-içecek ya da kokudan öğrenen, sert esen rüzgâr veya fırtınadan korkan ya da düşen bir insanın ağrıyan yerinin acısını dindirmek, sıkıntısını gidermek için uygulanan bir tedavi şeklidir; Ateşi yükselip başı ağrıyan hastalar için uygulanır.

Ustamalı awruw (ұстамалы ауруу): Epilepsi; belirli aralıklarla tekrarlanan sara hastalığıdır.

Ustama (ұстама): Aniden beliren şiddetli nöbetlerle kendini gösteren; bu nitelikte nöbetlerle belirgindir [Fr. *Paroxysm*].

Uwyıgan kan (уыйған кан): Aşın baskıya maruz kalan dokuda, yırtılan damarlardan kan sızması sonucu deri veya organ yüzeyinin morumsu renk alışı ile belirgin durum; çürük, bere; ezik [İng. *Bruise*].

Uwyuw (ую): Kanın pıhtılaşmasıdır [Alm. *Clotting*].

Uwqaytarma (ұқайтарма): Panzehir, ilaç [Yun. *Alexipharmic*].

Uwız (уыз): Doğumu takiben ilk birkaç gün memelerden salgılanan daha sonra yerini gerçek süte bırakan sarımtırak beyaz sıvıdır [Lat. *Colostrum*].

Uwis (ұуыс): Avuç [Yun. *Diogeos*].

Ultradıbyспен тексерuwge арналған аппарат (ультрадыбыспен тексеруге арналған аппарат): Utrasonic muayene aletleridir [Fr. *Ultrasonograph*].

Uwzınayaqtılıq (ұзынаяқтылық): Ayakların normalin üstünde iri olушу; ayak büyüklüğüdür [Yun. *Macropodia*].

-Ü-

Ülken jınıs erini (үлкен жыныс еріні): Büyük dudak [Lat.+Lat. *Labium majus*].

Ülken murın (үлкен мұрын): Burun irileşmesi [*Goundou*].

Üzil (үзіл): Kопarılmak, kopmak, kesilmek.

Ülperşek (үлпершек): 1. Kalbin alt bölümünde bulunan ve biri (sağdaki) akciğerlere öbürü (soldaki) vücuda pompalanacak kanı almaya yarayan iki boşluğa verilen ad, karıncık 2. Karıncık üzerindeki yağ tabakası.

Üpile (үпіле): Üflemek, soluk vermek.

Ürpi (үрпі): Meme ucu.

Üsinip-qabın (үсініп-қабын): Üşümeк, donmak.

Ürlew (үрлеу): Göze ak düştüğünde uygulanan bir yöntemdir. Gözüne ak düşen kişi avucuna yedi adet arpa ya da buğday tanesi alıp ak düşen gözüne yaklaştırır. Sonra ayetler okuyup üç defa arpaya üfler ve arpayı bir tabak suya atar. Aynı şekilde yedi gün yapılır. Arpa suya atıldığında arpanın suya batmayan üst kısmı büyüdüğünde, göz akınının küçüldüğüne inanılır.

Üşkirüw (үшкірүү): Üfürükçü hastanın yanına oturur ve hastanın durumunu anladıktan sonra bazı ayetler okuyarak hastanın yüzüne üfler. Dem saluw (дем салу), olarak da bilinir.

-V-

Volman ауwruwı (вольман ауруы): Wolman hastalığı [Fr. *Wolman disease*].

Vaktsiyна (вакцина): Aşı.

Validol (валідол): Kalbin kan damarlarını genişleten bir tür ilaçtır.

Vena (вена): Toplar damar [Lat. *Ven*].

Venerolog (венеролог): Veneroloji uzmanı, zührevi hastalıklar mütehassısı olan kişidir.

Venerologiya (венерология): Zührevi hastalıklar bilimidir.

Veterinariya (ветеринария): Veterinerlik, baytarlık [Lat. *Veterinary*].

Veneralıq awruwlar (венералық аурулар): Cinsel yolla bulaşan bulaşıcı hastalıkların tümüdür.

Viruwska karsı (вируска карсы): Virüs, mikrop karşıtı olan [*İng. Antiviral*].

-Y-

Yodoform (ёдоформ): Yara ve iltihaplara dökülen kokulu, sarı renkli tozdur.

Yeñbek (йеңбек): Bıngıldak [*Fr. Fontanel*].

-Z-

Zärsizdik (зәрсиздік): Böbreklerden idrar süzölememesi; çeşitli nedenlerle idrarın hiç oluşmaması veya çok az oluşması; idrar yokluğudur [*İng. Anuria*]. Uwıttıq zärsizdik (уыттық зәрсиздік) [*Lat.+İng. Intoxicational anuria*], obtuwratsiyalıq zärsizdik (обтурациялық зәрсиздік) [*Lat.+İng. Obturative anuria*], bitelistik zärsizdik (бітелістік зәрсиздік), büyrektik zärsizdik (бүйректік зәрсиздік) [*Lat.+İng. Renal anuria*], ötkinşi zärsizdik (өткінші анурия) [*Lat.+İng. Transitory anuria*], jaraqattıq zärsizdik (жарақаттық зәрсиздік) [*Yun.+İng. Traumatic anuria*], gibi türleri vardır.

Zağıyptıq (зағиптық): Görme yeteneğinin kaybı; özellikle gözde belirli bir harabiyet olmaksızın gelişen körlük hali. [*Yun. Amaurosis*].

Soqırılık (соқырлық), olarak da bilinir.

Ziyan (зиян): Herhangi bir etki ile vücutta meydana gelen zedelenme: incinme, yara; harabiyet [*Alm. Harm*].

Zaqım (зақым): Yara, cerahatli yara.

Zararsızdandırılğan (зарарсыздандырылған): Arındırılmış, temizlenmiş, sterile edilmiş.

Zaqımda (зақымда): Yaralamak, berelemek, zedelemek.

Zahar (заңар): Zehir.

Zaharlan (заңарлан): Zehirlenmek.

Zarağar (зарағар): Erkek hastaların yataktan kalkmadan içine idrar yapmak için kullandıkları boynu eğri kap, ördek.

Zerdeli (зерделі): Akıllı, şuurlu.

Zerdesiz (зердесіз): Akılsız, şuursuz.

Zerek (зerek): Akıllı, zeki.

Zerektik (зеректік): Akıllılık.

Zertefi (зертефі): Zatürre.

Zertte (зертте): Araştırmak, tetkik etmek, incelemek.

Zıǵır (зығыр): Sadır otu; tek veya iki yıllık, gölgede yetişen, meyvesi çok tohumlu ottur. Tohumlarını çiğ veya suda pişirerek kullanılabilir. Yara veya iltihap üzerine, diş ağrısını hafifletmek için lapa olarak kullanılmaktadır. Tohumları ise balgam söktürücü, idrar söktürücü yerine tavsiye edilir. Sadır otu tentürünü soğuk algınlığında ateş düşürücü olarak önerilir.

Zikir saluw (зікір салу): Bakşılar bir hastayı tedavi ederken kopuz çalarak cinlerini çağırır ve hastayı dönerek oynarlar. Oynarken de zikir çekerler. Böylece olağanüstü hareketleriyle hastalığı kovduğuna halkı inandırmışlardır.

Zikirşi (зікірші): Zikir çeken, bakşılık yapan kimsedir; Hastaları, asasıyla birlikte dönerken zikir çekerek tedavi eden kimsedir.

Zapıran (запыран): Öd sıvısının artmasından safra kusmak.

Zarıǵuw (зарығу): Ruh halinin kötüleşmesi, tahammülsüzlük, idaresizlik gibi belirtilerle kendini gösteren psikolojik bir rahatsızlık durumudur. Ayrıca sebepsizce gülme, ağlama gibi semptomları da vardır.

Ziyandı isik (зиянды ісік): Epitel dokunun hasarlı hücrelerinden oluşan zehirli tümördür, kendi kendine devamlı büyür.

Zenüw (зену): Baş ağrıması ve morali bozulmak.

Zeyin (зейін): Bilincin belli bir objeye yönelmesidir.

Zaqımdanuw (зақымдану): Harabiyet; zedelenme, hasar. Buwzuw (бузу), jaraqattauw (жарақаттау), buwzıluw (бузылу), gibi adlarla da bilinir.

10. TERİMLERİN TEMATİK SINIFLANDIRMASI

10.1. Hastalık ile ilgili terimler

Bu bölümde hastalıklar ile ilgili terimler yer almaktadır.

-A-

Abaziya (абазия) [*Yun. Abasia*], Ataksiyalı abaziya (атаксиялы абазия) [*Yun.+Yun. Astatic abasia*], horeyalıq abaziya (хорейлық абазия) [*Yun.+ Yun. Choreic abasia*], saldıq abaziya (салдық абазия) [*Yun.+ Yun. Paralytic abasia*], spastiykalıq abaziya (спастикалық абазия) [*Yun.+Yun. Spastic abasia*], uwstamalı qaltıldaq abaziya (устамалы қалтылдақ абазия) [*Fr.+Yun.+Yun. Paroxysmal trepidant abasia*], qaltıldaq abaziya (қалтылдақ абазия) [*Fr.+Yun. Trepidant abasia*], gibi çeşitleri vardır.

Abaziya-astaziya (абазия-астазия) [*Yun. + Yun. Abasia atactica*].

Aqsaq (ақсақ) [*Lat. Lame*].

Awruwhanadan tis jerde tüsik tüsuw (ауруханадан тыс жерде түсік түсу) [*Lat. + Lat. Criminal abortion*].

Adıraq köz (Адырақ көз).

Ağawız (ағауыз), itemшек (итемшек), olarak da bilinir.

Alapes (алапес).

Alqımı isüw (алқымы ісу), buğaq auwruw (бұғақ ауру), jemsaw (жемсау), gibi adları da vardır.

Aqdaq (ақдақ).

Aqnoğala (ақноғала), aqşel (ақшел), közdin ağı (көздің ағы), köz süyeli (көз сүйелі), gibi adları da vardır.

Aqşamsoqır (ақшамсоқыр) [*Yun. Nyctalopia*], tawıqköz (тауықкөз), olarak da anılır.

Aqşeşek (ақшешек) [*Alm. Chickenpox*], jelşeşek (желшешек), şeşek (шешек), gül (гүл), qorasan (қорасан), topalañ (топалаң), kebenek (кебенек), ulpaşeşek (ұлпашешек), gibi adları da vardır.

Aqtandaq (ақтандақ).

Asqazan awruwı (асқазан ауруы).

Asqazannın jaman isigi (асқазаннын жаман ісігі), jaman awruw (жаман ауру), olarak da bilinir.

Asqazannın qabınuwı (асқазаннын қабынуы).

Asqazandıñ buzıluwı (асқазандың бұзылуы).

Asqazannın qıjıldaıwı (асқазанның қыжылдауы).

Albastı (албасты) [*Lat. + Lat. Puerperal fever*].

Aşuw (ашу), qışıma (қышыма), olarak da bilinir.

Awız uwılıwu (ауыз уылуы), qurqulaq (құрқұлақ), olarak da bilinir.

Awızdıq (ауыздық).

Aykezbe (айкезбе).

Al üstinde (ал үстінде).

Aldenüw (алденүү).

Alqınuw (алқыну).

Tunşıǵuw (туншығу).

Alsiz (алсіз).

Alzuw (алзу).

Awız şıǵuw (ауыз шығу).

Awnaqşuw (аунақшу).

Awru sezimin basuw (ауру сезімін басы).

Aşılmagan abstsess (ашылмаған абсцесс) [*Alm.+Alm. Blind abscess*].

Aуақ-qoldan ауығıluw (Аяқ-қолдан айырылу) [*Yun. Acolous*].

Aуақ-qol tonazındanuwı (аяқ-қол тоназындануы) [*Yun. Acrohypothermy*].

Ayelge baylanıstı bedeuwlik (айелге байланысты бедеулік) [*Acyesis*].

Artqı ötistin biteluwı (артқы өтістің бітелуі) [*Yun. Ankyloproctia*].

Ankiloz (анкилоз) [*Yun. Ankylosis*].

Awruw krizisi (ауру кризисі) [*Lat. Apostasis*].

Artralgıya (артралгия) [*Yun. Arthralgia*].

Auwa jutuw (ауа жұту) [*Alm. Breath*].

Aşıktanuw (Ашыктану) [*Yun. Bulimia*].

Aftozdşç stomatit (афтоздың стоматит) [*Lat. Canker*].

Aqauwlı (ақаулы) [*Lat. Defective*].

Asqazan qabınbası (асқазан қабынбасы) (krş. гастрит [*Lat. Gastrit*], betkeylik gastrit (беткейлік гастрит) [*Lat.+Lat. Superficial gastritis*], irkiluw gastrit (іркiлу гастрит) [*Lat.+ Lat. Congestive gastritis*], isik tärizdi gastrit (ісік тәрізді гастрит) [*Fr.+İng.+Lat. Tumor-like gastritis*], korroziyalı gastrit (коррозиялы гастрит) [*Lat.+Lat. Corrosive gastritis*], talauwrağan gastrit (талаураған гастрит) [*Yun.+Lat. Catarrhal gastritis*], jiti gastrit (жіті гастрит) [*Lat.+Lat. Acute gastritis*], oşaqtalğan gastrit (ошақталған гастрит) [*Lat.+Lat. Focal gastritis*], refluywks gastrit (рефлюкс гастрит) [*Lat.+Lat. Refluxed gastritis*], giyperatsiyd gastrit (гиперацид гастрит) [*İng.+Lat. Hyperacid gastritis*], sozımalı gastrit (созылмалы гастрит) [*Fr.+Lat. Chronic gastritis*], jalaqjaralı gastrit (жалақжаралы гастрит) [*Lat.+Lat. Erosive gastritis*], gibi türleri vardır.

Asqazanişlik (асқазанішлік) [*Yun. Endogastritis*].

Artıq aǵuw (артық ағу) [*Lat. Flux*].

Alıstı jakın köuw (алысты жақын көру) [*Yun. Hypermetropia*], nagız qıraqtıq (нағыз); yakını net görememe “қырақтық” [*İng.+İng. True hyperopia*], qıramalı qıraqtıq (құрамалы қырақтық) [*Lat.+İng. Combinative hyperopia*], ostik qıraqtıq (остік қырақтық) [*Lat.+İng. Axial hyperopia*], şamalı qıraqtıq (шамалы қырақтық) [*Fr.+İng. Facultative hyperopia*], tolıq qıraqtıq (толық қырақтық)

[*Lat.+Ing. Total hyperopia*], refraktsiyalı qıraqtıq (рефракциялы кырақтык) [*Lat.+Ing. Refractive hyperopia*], jasıgın qıraqtıq (жасырын кырақтык) [*Lat.+Ing. Latent hyperopia*], kәrilik qıraqtıq (кәрілік кырақтык) [*Presbyopia*], ауqın qıraqtıq (айкын кырақтык) [*Lat.+Ing. Manifest hyperopia*], gibi түrleri vardır.

Ablyuwtomaniya (аблютомания) [*Lat. Ablutomania*].

Awrughanadan tıs jerde түsik түsuw (ауруханадан тыс жерде түсік түсу) [*Lat.+ Lat. Criminal abortion*].

Alveola abstsesi (альвеола абсцеси) [*Lat.+ Lat. Alveolar abscess*],

Awsıl (аусыл).

Aviyuwlenttilik (авируленттілік) [*Lat. Avirulence*].

Aviytamiynoz (авитаминоз) [*Lat. Avitaminosis*].

Agalaktiya (агалактия) [*Lat. Agalactia*], saldarlıq agalaktiya (салдарлық агалактия) [*Lat.+ Lat. Secondary agalactia*], ilki agalaktiya (ілкі агалактия) [*Lat.+ Lat. Primary agalactia*], gibi түrleri vardır.

Agevziya (агевзия) [*Yun. Ageusia*],

Ageneziya (агенезия) [*Yun. Agenesis*], gonadalıq ageneziya (гонадалық агенезия) [*Yun.+ Yun. Gonadal agenesis*], gibi түrleri vardır.

Ageniytaliyizm (агенитализм) [*Lat. Agenitalism*].

Agipnognoziya (агипногнозия) [*Yun. Ahypnognosia*].

Agiyriya (агирия) [*Lat. Amygalyria*].

Agnatiya (агнатия) [*Lat. Agnathy*].

Agnoziya (агнозия) [*Lat. Agnosia*], estuw agnoziyası (есту агнозиясы) [*Fr.+Yun. Acoustic agnosia*], appertseptsiyalıq agnoziya (апперцепциялық агнозия) [*Lat.+Yun. Apperceptive agnosia*], iliktestik agnoziyası (іліктестік агнозиясы) [[*Lat.+Yun. Association agnosia*], auwırsınuw agnoziyası (ауырсыну агнозиясы) [*Yun. Analgia*], dem sezuw agnoziyası (дәм сезу агнозиясы) [*Lat.+Yun. Gustatory agnosia*], köruw agnoziyası (көру агнозиясы) [*Lat.+Yun. Visual agnosia*], közben körip keñistik sezuw agnoziyası (көзбен көріп кеңістік сезу агнозиясы) [*Lat.+Lat.+Yun. Visual-spatial agnosia*], adamdı tanımauw (адамды танымау) [*Yun. Prosopagnosia*], iyis sezuw agnoziyası (иіс сезу агнозиясы) [*Lat.+Yun. Olfactory agnosia*], optiykalıq agnoziya (оптикалық агнозия) [*Yun.+ Yun. Optical agnosia*], sauwsaqpen sezuw agnoziyası (саусақпен сезу агнозиясы) [*Alm.+Yun. Finger agnosia*], keñistik sezuw agnoziyası (кеңістік сезу агнозиясы) [*Lat.+Yun. Spatial agnosia*], söz tuwsınuw agnoziyası (сөз түсіну агнозиясы) [*Lat.+Yun. Verbal*

agnosia], estuw agnoziyası (есту агнозиясы) [*Lat.+Yun. Auditory agnosia*], janasuw agnoziyası (жанасу агнозиясы) [*Lat.+Yun. Tactile agnosia*], tuwe ajirtaw agnoziyası (туе ажыртау агнозиясы) [*Lat.+Yun. Color agnosia*], gibi türleri vardır.

Auwırsınıp jutınuw (ауырсынып жұтыну) [*Lat.+Alm. Painful swallowing*].

Auwa jutuw (ауа жұту) [*Yun. Aerophagia*].

Agorafobiya (агорафобия) [*Yun. Agoraphobia*].

Agrammatizm (аграмматизм) [*Yun. Agrammatism*].

Agromaniya (агромания) [*Yun. Agromania*].

Adventiysiyalıq jasuwşa (адвентициялық жасуша) [*Lat.+Fr. Adventitional cell*].

Aq qandılıq (ақ қандылық) [*Yun. Leukemia*], leykemiyalı leykoz (лейкемиялы лейкоз) [*Yun.+Yun. Leukemic leukemia*], säuwlesoq leykozı (сәулесок лейкозы) [*Lat.+ Yun. Radial leukemia*], monotsiytti leykoz (моноцитті лейкоз) [*Yun.+ Yun. Monocytic leukemia*], jiti leykemiya (жіті лейкемия) [*Lat.+Yun. Acute leukemia*], bazofiyldi jiti leykoz (базофилді жіті лейкоз) [*Lat.+Yun.+Yun. Acute basophilic leukemia*], sozılmalı leykemiya (созылмалы лейкемия) [*Yun.+ Yun. Chronic leukemia*], üñıqtıq leykemiya (ұрықтық лейкемия) [*Yun.+ Yun. Embryonal leukemia*], eozinofiyldi leykemiya (эозинофильді лейкемия) [*Yun.+ Yun. Eosinophilic leukemia*], gibi türleri vardır.

Akantokeratodermiya (акантокератодермия) [*Yun.+Lat. Acanthosis nigricans*].

Akardiya (акардия) [*Yun. Acardia*].

Akkomodatsiya (аккомодация) [*Lat. Accommodation*].

Akoazmalar (акоазмалар) [*Yun. Acousmas*].

Akroasfiykxiya (акроасфиксия) [*Acrocyanosis*].

Akrogeriya (акрогерия) [*Yun. Acrogeria*].

Aşıq jara (ашық жара).

Awır jaralı (ауыр жаралы).

Aqıl tis (ақыл тіс).

Akrokeratoz (акрокератоз) [*Yun. Acrokeratosis*].

Akromiykriya (акромикрия) [*Yun. Acromicria*].

Akromiyon (акромион) [*Yun. Acromion*].

Akroparesteziya (акропарестезия) [*Yun. Acroparesthesia*].

Akroskleroz (акросклероз) [*Yun. Acrosclerosis*].

Akrotiyzm (акротизм) [*Yun. Acrotism*].

Akrofobiya (акрофобия) [*Yun. Acrophobia*].

Auwırsınuw sezimi (ауырсыну сезімі) [*Alm. Algesimeter*].

Auwırsındırmaıtın (ауырсындырмайтын) [*Lat. Painlessness*].

Allergen (аллерген) [*İng. Allergen*], қауіп тозаһінің allergeni (қайың тозаһының аллергені) [*Alm.+Lat.+İng. Birch pollen allergen*], ауа allergeni (ауа аллергені) [*İng. Aeroallergen*], жанаспалı allergen (жанаспалы аллерген) [*Lat.+İng. Contactant allergen*], ilki allergen (ілкі аллерген) [*Lat.+İng. Primary allergen*], тағамдық allergen (тағамдық аллерген) [*Alm.+Alm.+İng. Food-borne allergen*], gibi türleri vardır.

Allergiya (аллергия) [*Yun. Allergy*].

Allergiyalıq (аллергиялық) [*Yun. Allergic*].

Allotriyofagiya (аллотриофагия) [*Yun. Allotriophagy*].

Alopetsiya (алопеция) [*Yun. Alopecia*], Jappaу alopetsiya (жаппай алопеция) [*Yun.+Lat. Alopecia totalis*], уялы alopetsiya (уялы алопеция) [*Yun.+Lat. Alopecia areata*], уялы қırқılған alopetsiya (уялы қырқылған алопеция) [*Lat.+Alm.+Yun. Circumscribed cutting alopecia*], jayılmalı alopetsiya (жайылмалы алопеция) [*Lat.+Yun. Diffuse alopecia*], jiyektik uwyalı alopetsiya (жиектік уялы алопеция) [*Lat.+İng.+İng. Marginal patchy baldness*], teñbil alopetsiya (теңбіл алопеция) [*Lat.+Yun. Circumscribed alopecia*], alapes alopetsiyası (алапес алопециясы) [*Fr.+Yun. Leprous alopecia*], mayda teñbil alopetsiya (майда теңбіл алопеция) [*Lat.+Yun. Areolar alopecia*], erte түскен alopetsiya (ерте түскен алопеция) [*Lat.+Yun. Premature alopecia*], tırtıq jolaqtı alopetsiya (тыртық жолақты алопеция) [*Lat.+Yun.+Lat. Cicatricial linear alopecia*], kәrilik alopetsiyası (кәрілік алопециясы) [*Lat.+Yun. Senile alopecia*], merezdik seldir alopetsiya (мерездік селдір алопеция) [*Lat.+Lat.+Yun. Diffuse syphilitic alopecia*], merezdik mayda teñbil alopetsiya (мерездік майда теңбіл алопеция) [*Lat.+Lat.+Yun. Areolar syphilitic alopecia*], merezdik aralas alopetsiya (мерездік аралас алопеция) [*İng.+Lat.+Yun. Mixed syphilitic alopecia*], еpiуlyatsiya alopetsiyası (эпиляция алопециясы) [*Yun.+Lat.+Alm+Lat.+Alm.+Yun+İng.+Fr. Alopecia evoked by use of plaster for epilation*], gibi türleri vardır.

Albiynos (альбинос) [*Lat. Albino*].

Algofobiya (альгофобия) [*Yun. Algophobia*].

Alyumiноz (алюминоз) [*Lat. Aluminosis*].

Ambliopiya (амблиопия) [*Yun. Amblyopia*], Birjaqtı qılıylıq (біржақты қылилық) [*Yun.+Yun. Strabismic amblyopia*], buldırlı ambliopiya (бұлдырлы амблиопия) [*Yun.+Alm.+Lat.+Lat. Amblyopia of obscure origin*], gibi türleri vardır.

Amneziya (амнезия) [*Yun. Amnesia*], anterograd amneziya (антероград амнезия) [*İng.+Yun. Anterograde amnesia*], köruw amneziyası (көру амнезиясы) [*Lat.+Yun. Visual amnesia*], iyis amneziyası (иіс амнезиясы) [*Lat.+Yun. Olfactory amnesia*], retrogradtıq amneziya (ретроградтық амнезия) [*Lat.+Yun. Retrograde amnesia*], iriktemeli amneziya (іріктемелі амнезия) [*Lat.+Yun. Selective amnesia*], estuw amneziyası (есту амнезиясы) [*Lat.+Yun. Auditory amnesia*], janasuw amneziyası (жанасу амнезиясы) [*Lat.+Yun. Tactile amnesia*], gibi türleri vardır.

Ankiyloblefaron (анкилоблефарон) [*Yun. Ankyloblepharon*].

Anabezdiñ joqtıǵı (анабездің жоқтығы) [*İng. Anovaria*].

Anosmiya (аносмия) [*İng. Anosmia*].

Antepozytsiya (антепозиция) [*Lat. Anteposition*].

Aplaziya (аплазия) [*Yun. Aplasia*], Ayırşabez aplaziyası (айыршабез аплазиясы) [*Yun.+ Yun. Thymic aplasia*], köruw nervi diyskisiniñ aplaziyası (көру нерві дискісінің аплазиясы) [*Yun.+Alm.+Fr.+Lat. Aplasia of optic disc*], teri aplaziyası (тері аплазиясы) [*Lat.+Yun. Cutaneous aplasia*], torqabıq aplaziyası (торқабық аплазиясы) [*Lat.+İng. Retinal aplasia*], gibi türleri vardır.

Apropleksiya (апоплексия) [*Fr. Apoplexy*], miyǵa qan qüyiluw (миға қан құйылу) [*Lat.+Fr. Cerebral apoplexy*], sauwsaq apropleksiyası (саусақ апоплексиясы) [*Fr.+Alm.+Alm. Apoplexy of fingers*], üdemeli apropleksiya (үдемелі апоплексия) [*Lat.+Fr. Progressive apoplexy*], jülin apropleksiyası (жүлын апоплексиясы) [*Fr.+Fr. Spinal apoplexy*], gibi türleri vardır.

Arofiz (апофиз) [*Fr. Apophysis*].

Aproktiya (апроктія) [*Lat.+Lat. Imperforate anus*].

Areoliyt (ареолит) [*Lat. Areolitis*].

Aranı aşıluw (араны ашылу) [*Yun. Bulimia*].

Arıqtaw (арықтау) [*Lat. Emaciation*].

Aseksuwaliyizm (асексуализм) [*Lat. Asexuality*].

Astigmatizm (астигматизм) [*İng. Astigmatism*], Qıraqtıq astigmatiyizm (қырақтық астигматизм) [*Yun.+İng. Hypermetropic astigmatism*], naǵız astigmatiyizm (нағыз астигматизм) [*İng.+İng. True astigmatism*], sıǵırlıq astigmatiyizm (сығырлық астигматизм) [*Yun.+İng. Myopic astigmatism*], retsiz

astigmatiyezm (pertsiz astigmatiyezm) [Lat.+Ing. *Irregular astigmatism*], kerii astigmatiyezm (kerii astigmatiyezm) [Lat.+Ing. *Inversed astigmatism*], rettii astigmatiyezm (pertsii astigmatiyezm) [Lat.+Ing. *Regular astigmatism*], qarapayım astigmatiyezm (qarapayım astigmatiyezm) [Lat.+Ing. *Simple astigmatism*], tik astigmatiyezm (tik astigmatiyezm) [Lat.+Ing. *Rectus astigmatism*], torqabıqtıq astigmatiyezm (torqabıqtıq astigmatiyezm) [Lat.+Ing. *Retinal astigmatism*], möldirqabıqtıq astigmatiyezm (möldirqabıqtıq astigmatiyezm) [Lat.+Ing. *Corneal astigmatism*], qiyğaş astigmatiyezm (qiyğaş astigmatiyezm) [Lat.+Ing. *Oblique astigmatism*], kürdeli astigmatiyezm (kürdeli astigmatiyezm) [Fr.+Ing. *Compound astigmatism*], aralas astigmatiyezm (aralas astigmatiyezm) [Ing.+Ing. *Mixed astigmatism*], qaraqıttıq astigmatiyezm (qaraqıttıq astigmatiyezm) [Lat.+Ing. *Lenticular astigmatism*], gibi türleri vardır.

Asqazan-işek auwruwları (asqazan-işek auwruwları) [Yun.+Fr. *Gastrointestinal diseases*].

Añğarım (añğarım) [Ing. *Diagnosis*].

Ayığatın (ayığatın) [Lat. *Curable*].

Arteriyoskleroz (arteriyoskleroz) [Yun. *Arteriosclerosis*], giyperplaziyalı arteriyoskleroz (giyperplaziyalı arteriyoskleroz) [Ing.+Lat. *Hyperplastic arteriosclerosis*], kārilik arteriyosklerozi (kārilik arteriyosklerozi) [Lat.+Yun. *Senile arteriosclerosis*], tūyindi arteriyoskleroz (tūyindi arteriyoskleroz) [Lat.+Yun. *Nodular arteriosclerosis*], gibi türleri vardır.

Atopiya (atopiya) [Yun. *Atopy*].

Atriyhiya (atrichiya) [Yun. *Atrichia*].

Auwra (auwra) [Yun. *Aura*], iyisti auwra (iyisti auwra) [Lat.+Yun. *Olfactory aura*], estiluw auwrası (estiluw auwrası) [Lat.+Yun. *Auditory aura*], gibi türleri vardı.

Auwtizm (auwtizm) [Yun. *Autism*].

Aylan (aylan) [Lat.+Yun. *Prolapsed hemorrhoids*].

Afagiya (afagiya) [Yun. *Aphagia*].

Afaziya (afaziya) [Yun. *Aphasia*].

Aheyliya (aheyliya) [Yun. *Acheilia*].

Ahlorgiydriya (ahlorgiydriya) [Ing. *Achlorhydria*].

Aholiya (aholiya) [Yun. *Acholia*].

Ahromaziya (ahromaziya) [Lat.+Alm. *color blindness*].

Atsiyduwriya (atsiyduwriya) [Lat. *Aciduria*].

Aeratsiya (аэрация) [*Lat. Ventilation*].

Auwalı emboliya (ауалы эмболия) [*Yun. Aeroembolism*].

Azğındar (азғындар) [*Lat. Degenerates*].

Ajaldı (Ажалды) [*Lat. Lethal*].

Aunalşıq (айналшық) [*Lat. Anus*].

-B-

Badamşabez işindegi abstsess (бадамшабез ішіндегі абсцесс) [*Lat.+Lat. Intratonsillar abscess*].

Badıraq köz (бадырақ көз).

Baspa (баспа) [*Lat. Angina*], Qısra (қыспа), іш қыспасы (іш қыспасы) [*Lat.+Yun. Abdominal angina*], құрсақ қыспасы (күрсақ қыспасы), көмекеу баспасы (көмекей баспасы) [*Yun.+Yun. Flegmonaes laryngitis*], миукоздық баспа (микоздық баспа) [*Yun.+Yun. Mycotic angina*], қабırшақты күл баспасы (қабыршақты күл баспасы) [*Yun.+İng. Diphtheritic croup*], kandydozдық баспа (кандидоздық баспа) [*Lat.+İng. Candidal angina*], talauwrağan баспа (талаураған баспа) [*Yun.+Lat. Catarrhal tonsillitis*], jiti баспа (жіті баспа) [*Yun.+Lat. Angina acuta*], papuwlalı merezdik баспа (папулалы мерездік баспа) [*Lat.+ Lat. Syphilitic papular*], jänşauwlıq баспасы (жәншаулық баспасы) [*Yun.+Lat. Scarlet tonsillitis*], оуıqjaralı баспа (ойықжаралы баспа) [*Yun.+Lat. Angina ulcerosa*], қабırшақты баспа (қабыршақты баспа) [*İng.+Yun. Fibrinomembranous angina*], оуıqjaralı күл баспасы (ойықжаралы күл баспасы) [*Lat.+Lat. Ulcerative Tonsillitis*], оуıqjaralı nekrozdı баспа (ойықжаралы некрозды баспа) [*Yun.+Lat. Necrotic tonsillitis*], gibi türleri vardır.

Bauwıg qabınuwı (бауыр қабынуы) [*Yun. Hepatitis*], sarğayuwsız gepatit (сарғаяусыз гепатит) [*Lat.+Lat.+Yun. Anicteric viral hepatitis*], uzaqqa sozilğan viruwstıq gepatit (ұзаққа созылған вирустық гепатит) [*Alm.+Lat.+Yun. Lingering viral hepatitis*], jauılğan gepatit (жайылған гепатит) [*Lat.+Yun. Diffuse hepatitis*], jasırın gepatit (жасырын гепатит) [*Lat.+Yun. Latent hepatitis*], säuwlesoq gepatit (сәулесок гепатит) [*Lat.+Yun. Radiation hepatitis*], kenetten damığan gepatit (кенеттен дамыған гепатит) [*Lat.+Yun. Fulminant hepatitis*], jiti gepatit (жіті гепатит) [*Lat.+Yun. Acute hepatitis*], Oşaqtı gepatit (ошақты гепатит) [*Lat.+Yun. Focal hepatitis*], ulpalıq gepatit (ұлпалық гепатит) [*Yun.+ Yun. Parenchymatous hepatitis*], sirneli gepatit (сірнелі гепатит) [*Lat.+Yun. Serous hepatitis*], екпе gepatit (екпе гепатит) [*Lat.+Yun.+Yun. Viral hepatitis type B*], uwıttıq gepatit (уыттық

гепатит) [*Yun.+Yun. Toxic hepatitis*], öt irkiluw gepatit (өт іркілу гепатит) [*Yun.+Yun. Cholestatic hepatitis*], sozılmalı gepatit (созылмалы гепатит) [*Yun.+Yun. Chronic hepatitis*], gibi türleri vardır.

B gepatitiniñ viruwsı (Б гепатитінің вирусы) [*Yun.+Lat. Hepatitis B virüs*].

Badik (бадік).

Bal-bul (бал-бұл).

Balalar awruwı (балалар ауруы).

Bas awruwı (бас аурұуы).

Berne iliktestigi (берне іліктестігі) [*Lat.Association*].

Bastın saqınası (бастын сақинасы). [*Hemicraoia*].

Bastın şemeni (бастын шемени).

Bawır qabınuwı (бауыр қабынуы).

Bel awruw (бел ауру), quyan (қуян), şougılma (шойрылма), adlarıyla da bilinir.

Bel şańşuw (бел шаншу).

Bezew (безеу) [*Yun. Acne*].

Beztamaq (безтамақ).

Bitew jara (бітеу жара).

Boyküyez (бойкүйез).

Börtpe (бөртпе).

Börtpe Süzek (бөртпе сүзек) [*Yun. Typhoid*], börtir kezik (бөртір кезік), olarak da bilinir.

Bösir (бөсір), alqım isüw (алқым ісүү), olarak da bilinir.

Buwın qabınuwı (буын қабынуы) [*Yun. Arthritis*].

Buwınnın şıǵuwı (буынның шығуы).

Buwlıqpa jötel (булықпа жөтел).

Büyrek qabınuwı (бүйрек қабынуы).

Barbiyuw (барбыю).

Bez şoşuw (без шошу).

Bezektew (безектеу).

Bılşıqtanuw (былшықтану).

Bolbıraw (болбырау).

Boldıruw (болдыру).

Bop-boz (боп-боз).

Borsuw (борсу).

Boy aldırmaу (бой алдырмау).

Boy jazuw (бой жазу).

Boyға şabuу (бойға шабу).

Bögüw (бөгу).

Bultıyuw (бұлтыю).

Buraluw (бұралу).

Buwinnıts şıguwı (буынның шығуы) [*Lat. Abarticulation*].

Buwinnın isinuwi (буынның ісінуі) [*Yun. Arthrocele*].

Balanoraggiya (баланораггия) [*Yun. Balanorrhagia*].

Barojaraqat (барожарақат) [*Yun. Barotrauma*].

Belonofobiya (беланофобия) [*Yun. Belonephobia*].

Botuwliyzm (ботулизм) [*Lat. Botulism*].

Bronhtıd kedeyuwi (бронхит кедеюі) [*Yun. Bronchiectasis*], Täspi tärizdi bronhoektaz (тәспі тәрізді бронхоэктаз) [*Lat.+Yun. Varicose bronchiectasis*], uwrşıq tärizdi bronhoektaz (ұршық тәрізді бронхоэктаз) [*Lat.+Yun. Fusiform bronchiectasis*], jiti bronhoektaz (жіті бронхоэктаз) [*Lat.+Yun. Acute bronchiectasis*], poststenozdıq bronhoektaz (постстеноздық бронхоэктаз) [*Lat.+Yun. Poststenotic bronchiectasis*], tsiyliynder bronhoektaz (цилиндр бронхоэктаз) [*Yun.+Yun. Cylindrical bronchiectasis*], gibi türleri vardır.

Buwyrek rağı (бүйрек рагы) [*Lat.+Lat. Renal cancer*].

Bastın kısıp auwıuı (бастын қысып ауруы) [*Alm. Carebaria*].

Bastın kısıp auwıuı (бастын қысып ауруы) [*Alm. Carebaria*].

Buwkir (бүкір) [*Fr. Gibbosity*], Şıgıtskı (шығыцқы), deñes (деңес), şodır (шодыр), gibi adları da vardır.

Bakteriuriya (бактериурия) [*Yun. Bacteriuria*].

Balaniyt (баланит) [*Yun. Balanitis*], Jalaqjaralı balaniyt (жалақжаралы баланит) [*Lat.+Yun. Erosive balanitis*], оуıqjaralı balaniyt (ойықжаралы баланит) [*Lat.+Yun. Ulcerative balanitis*], gibi türleri vardır.

Balanorragiya (баланоррагия) [*Yun. Balanorrhagia*].

Batiygastriya (батигастрия) [*Yun. Gastroptosis*].

Bas biyti (бас биті) [*Alm.+İng. Head louse*].

Bezoar (безоар) [*Fars. Bezoar*].

Biytşeñdik (битшеңдік) [*Lat. Pediculosis*].

Blennoreya (бленнорея) [*Yun. Blennorrhoea*].

Bradiylaliya (брадилалия) [*Yun. Bradylalia*].

Bradiyepersiya (брадипепсия) [*Yun. Bradypepsia*].

Bükir (бүкір) [*Yun. Kyphosis*], qūnis (құныс), dōñes (дөңес), kiyfoz (кифоз), örkeş (өркеш), tuwberkuwlyoz kiyfoz (туберкулёз кифоз) [*Lat.+Yun. Tuberculous kyphosis*]. jas qūnısı (жас құнысы) [*Lat.+Yun. Juvenile kyphosis*], gibi türleri vardır.

Tuwberkuwlyoz kiyfoz (туберкулёз кифоз) [*Lat.+Yun. Tuberculous kyphosis*].

Jas qūnısı (жас құнысы) [*Lat.+Yun. Juvenile kyphosis*], gibi türleri vardır.

Bultıq (бұлтық) [*İng. Wart*], ösindi (өсінді), şor (шор),

-D-

Dagdarıs (дағдарыс).

Diyabet (диабет) [*Yun. Diabetes*].

Demikpe (демікпе) [*Yun. Asthma*].

Dertti (дертті).

Diyagnoz (Диягноз) [*Yun. Diagnosis*].

Dizenteriya (Дизентерия) [*Yun. Dysentery*].

Diystoriya (дистопия) [*İng. Dystopia*].

Dispepsiya (діспепсия) [*Yun. Dyspepsia*].

Dert (дерт) [*Fr. Disease*].

Dispanserle (діспансерле).

Dala kepteriniñ qanı (дала кептерінің қаны).

Delbe (делбе) [*Lat. Meningitis*].

Delebe (делебе).

Delqulı (делқұлы).

Dingene (дінгене), qırqulaq (қырқұлақ), olarak da bilinir.

Demi bitüw (демі бітүү) [*Alm. Dead*].

Demigüw (демігүү) [*İng.+İng. Breathing difficulty*].

Dene türşigüw (дене түршігүү).

Dirildew (дірілдеу).

Dombıǵuw (домбығу).

Duwıldaw (дуылдау).

Dām (дәм) [*Lat. Taste*], tatım (татым), talǵam (талғам), gibi adları da vardır.

Dawn auwruwı (даун ауруы) [*Lat.+Fr. Congenital alopecia*].

Derilik allergiya (дәрілік аллергия) [*Alm.+Alm. Drug allergy*].

Denenin kuwr bolıp ісір кетуі (дененін куп болып ісір кетуі), Aştıqtan іsinuw (аштықтан ісіну) [*İng.+Yun. Starvation edema*], büyrektik anasarka (бүйректік анасарка) [*Lat.+Yun. Renal anasarca*], жүректік (жүректік) [*Yun.+ Yun. Cardiac anasarca*], gibi түрleri vardır.

Dakriyoma (дакриома) [*Yun. Dacryoma*].

Diysmegalopsiya (дисмегалопсия) [*Yun. Dysmegalopsia*].

Disfoniya (дисфония) [*Yun. Dysphonia*].

Diystotssiya (дистоция) [*Yun. Dystocia*].

Denge qızbası (денге қызбасы) [*Lat. Dengue*].

Depersonaliyzatsiya (деперсонализация) [*Lat. Depersonalization*].

Dermatit (дерматит) [*Yun. Dermatitis*], allergiyalıq dermatit (аллергиялық дерматит) [*Yun.+ Yun. Allergic dermatitis*], atrofiyalı sozılmalı teñbil dermatit (атрофиялы созылмалы теңбіл дерматит) [*Yun.+Yun. Erythematous erythroderma*], atrofiyalı torlı dermatit (атрофиялы торлы дерматит) [*Yun.+Yun. +Lat. Poikiloderma atrophicans vasculare*], süyeldi dermatit (сүйелді дерматит) [*Yun. Chromoblastomycosis*], boyanuw dermatiti (баяну дерматиті) [*Berlock dermatitis*], sarıp dermatiti (сарып дерматиті) [*Lat.+Yun. Brucella dermatitis*], şirik dermatit (шірік дерматит) [*Yun.+ Yun. Gangrenous dermatitis*], uşıq tärizdi dermatit (ұшық тәрізді дерматит) [*Yun.+ Yun. Dermatitis herpetiformis*], altın dermatit (алтын дерматит) [*Yun. Chrysoderma*], janasuwr dermatit (жанасу дерматит) [*Lat.+Yun. Contact dermatitis*], qışımалı oşaqtalğan dermatit (қышымалы ошақталған дерматит) [*Lat.+Yun. Circumscribed neurodermatitis*], säuwlesoq dermatiti (сәулесоқ дерматиті) [*Lat.+Yun. Radiation dermatitis*], дәри dermatiti (дәрі дерматиті) [*Alm.+Lat. Drug eruption*], suwlı dermatit (сулы дерматит) [*Alm.+Yun. Weeping dermatitis*], nekrozdı dermatit (некрозды дерматит) [*Yun.+ Yun. Necrotic dermatitis*], küyik dermatit (күйік дерматит) [*Alm.+Yun. Burn dermatitis*], pellagra dermatit (пеллагра дерматит) [*Lat.+Yun. Pellagral dermatitis*], anuws aynalasınıñ dermatit (анус айналасының дерматиті) [*Fr.+Yun. Perianal dermatitis*], qarapayım dermatit (қарапайым дерматит) [*İng. Blushing*], käсіptik dermatit (кәсіптік дерматит) [*Lat.+Yun. Occupational dermatitis*], Puwrpuwralı dermatit (пурпуралы дерматит) [*Yun.+Lat. Purpura senilis*], Puwstuwlalı juqpalı dermatit (пустулалы жұқпалы дерматит) [*Lat.+Yun. Contagious acne*], rentgendik dermatit (рентгендік дерматит) [*Alm.+Yun. X-ray dermatitis*], sınaр dermatit (сынап дерматит)

[*Lat.+Yun. Mercurial dermatitis*], seboreyalı dermatit (себореялы дерматит) [*İng.+Yun. Seborrheic dermatitis*], күн дерматит (күн дерматит) [*Yun.+Yun. Actinic dermatitis*], jaraqattıq dermatit (жарақаттық дерматит) [*Yun.+Yun. Mechanical dermatitis*], termiyalıq dermatit (термиялық дерматит) [*Yun.+Yun. Thermal dermatitis*], eksfoliyativti dermatit (эксфолиативті дерматит) [*Lat.+Yun. Exfoliative dermatitis*], gibi türleri vardır.

Dermatoz (дерматоз) [*Yun. Dermatitis*].

Demikpeli awra (демікпелі аура) [*Yun.+Yun. Aura asthmatica*].

Däm sezuw bürmalanuwı (дәм сезу бürмалануы) [*Yun. Dysgeusia*].

Densawlık (денсаулық) [*Alm. Health*].

Şijñ (шыжың) [*Yun. Diabetes*].

Diyzodontiyaz (дизодонтиаз) [*Yun. Dysodontiasis*].

Diyslokatsiya (дислокация) [*Lat. Dislocation*].

Diyspareuwniya (диспареуния) [*İng. Dyspareunia*].

Diysforiya (дисфория) [*Yun. Dysphoria*].

Demiguw (демігу) [*Yun. Dyspnea*], entikpe (ентікпе), entiguw (ентігу), jayşılıqta entiguw (жайшылықта ентігу) [*Yun+Alm.+Alm. Dyspnea at rest*], iynspiyatorlıq entikpe (инспираторлық ентікпе) [*Lat.+Lat. Inspiratory dyspnea*], ökre entikpesi (өкпе ентікпесі) [*Lat.+Yun. Pulmonary dyspnea*], nervozdıq entikpe (нервоздық ентікпе) [*Yun.+Yun. Neurogenic dyspnea*], tün entikpesi (түн ентікпесі) [*Lat.+Yun. Nocturnal dyspnea*], ustamalı entikpe (үстамалы ентікпе) [*Fr.+Yun. Paroxysmal dyspnea*], жүrgende entiguw (жүргенде ентігу) [*Alm.+Yun. Walking dyspnea*], psiyhogendik entikpe (психогендік ентікпе) [*Yun.+Yun. Psychogenic dyspnea*], reflekstik entikpe (рефлекстік ентікпе) [*Lat.+Yun. Reflex dyspnea*], жүрек entikpesi (жүрек ентікпесі) [*Yun.+Yun. Cardiac dyspnea*], ökpelik entikpe (өкпелік ентікпе) [*Yun.+Yun. Cardiopulmonary dyspnea*], aralas entikpe (аралас ентікпе) [*İng.+Yun. Mixed dyspnea*], ekspiyatorlıq entikpe (экспираторлық ентікпе) [*Lat.+Yun. Expiratory dyspnea*], türleri vardır.

Demdik (демдік) [*Lat. Respiratory*], tınıstıq (тыныстық), olarak da bilinir.

-Е-

Ergejeyli (ергежейлі) [*Alm. Dwarf*].

Etekkirsizdik (етеккірсіздік) [*Lat. Amenorrhea*], uwaqıtşa etekkersizdik (уақытша етеккірсіздік) [*Lat.+ Lat. Temporary amenorrhea*], naғız etekkersizdik (нағыз етеккірсіздік) [*İng.+Lat. True amenorrhea*], emizuw etekkersizdigi (емізу

етеккірсіздігі) [*Lat.+ Lat. Lactation amenorrhea*], jalğan etekkirsizdik (жалған етеккірсіздік) [*Lat.+ Lat. False amenorrhea*], säuwlesoq etekkirsizdigi (сәулесок етеккірсіздігі) [*Lat.+ Lat. Radio amenorrhea*], anabezdiik amenoreya (анабездік аменорея) [*Lat.+Lat. Ovarian amenorrhea*], ilki etekkirsizdik (ілкі етеккірсіздік) [*Lat.+Lat. Primary amenorrhea*], jaraqattiq amenoreya (жарақаттық аменорея) [*Yun.+Lat. Traumatic amenorrhea*], gibi türleri vardır.

Emfizema (эмфизема).

Emşek abstsesi (емшек абсцесі) [*İng.+Lat. Mammary abscess*].

Eli (елі).

Elirme (елірме).

Emşek isüwi (емшек ісүүі), dametüw (даметүү), olarak da bilinir.

Entikpe (ентікпе).

Erin jalağı (ерін жалағы).

Erkek bedewligi (еркек бедеулігі), erkektin urıqsızdığı (еркектің урықсыздығы), olarak da bilinir.

Ekijaqtılı (екіжақтылы) [*Lat. Ambivalent*].

Esalan (есалан).

Esekjem (есекжем).

Esersoq (есерсок).

Esirik (есірік).

Esuwas (есуас).

Entigüw (ентігүү).

Estuwdin elsireüwi (естудін елсіреуі) [*Yun. Amblyacousia*].

Esten tanuw (естен тану) [*Yun. Apsychia*].

Erinnin qabınuwı (еріннің қабынуы) [*Yun. Cheilitis*].

Estuw kemictigi (есту кемістігі) [*Alm. Deaf*], quwlagı kemicti (қулагы кемісті), olarak da bilinir.

Entiguw (ентігу) [*İng. Dyspnea*].

Erin aynaluw (ерін айналу) [*Yun. Eclabium*].

Emşek sutiniñ kemuwi (емшек сүтінің кемуі) [*Yun. Hypogalactia*].

Emşeksizdik (емшексіздік) [*Yun. Amastia*].

Erin (ерін) [*Alm. Lip*].

Eriksiz (еріксіз) [*Lat. Involuntary*].

Emşekten kesilgen bala (емшектен кесілген бала).

Es-tüssiz (ec-түссіз) [*Alm. Unconscious*], essiz (eccіз), sanasız (санасыз), gibi adları da vardır.

Eser etuw (эсер ету) [*Lat. Influence*].

Esi duristıq (есі дұрыстық) [*Lat. Sanity*].

Etekkirlik qan ketuw (етеккірлік қан кету) [*Lat. Menses*].

-Ä-

Ärip jaza almau (әріп жаза алмау) [*Lat. Litera*].

Äyelder gomoseksuwalizmi (әйелдер гомосексуализмі) [*Yun. Lesbianism*].

Älsizdik (әлсіздік) [*Yun. Asthenia*], küşsizdik (күшсіздік), qayratsızdıq (қайратсыздық), küşquwatsızdıq (күшқуатсыздық), olarak da bilinir.

-F-

Faringit (Фарингит).

Friygiydti (фригидті) [*Lat. Frigid*].

Flyuografiya (флюография).

-G-

Genetikalıq awıuqlar (генетикалық аурулар) [*İng. +Fr. Genetic diseases*], tuqım quwalaytın (тұқым құуалайтын), olarak da bilinir.

Gebefreniya (гебефрения) [*Yun. Hebephrenia*].

Gastrit (гастрит) [*Yun. Gastric*] (krş. Asqazan qabınbası [асқазан кабынбасы]).

Gipertoniya (гипертония).

Glaukoma (глаукома) [*Yun. Glukoma*].

Gepatit (гепатит).

Gepatomegaliya (гепатомегалия) [*Yun. Hepatomegaly*].

Giyperhlorgiydriya (гиперхлоргидрия) [*Yun. Hyperchlorhydria*].

Giypesteziya (гипестезия) [*İng. Hypesthesia*].

Giypnalgiya (гипналгия) [*Yun. Hypnalgia*].

Giypoglossiya (гипоглоссия) [*Yun. Microglossia*].

Giypokiynez (гипокинез) [*İng. Hypokinesia*].

-H-

Horeyalıq abaziya (хорейлық абазия) [*Yun. +Yun. Choreic abasia*].

Huwrler auwıuı (хюрлер ауруы) [*Fr. Hurler's disease*].

Holesteriyn (холестерин) [*Yun. Cholesterol*].

-I-

Irğaqsızdıq (ырғақсыздық) [*Yun. Arrhythmia*], dem irğaqsızdıǵı (дем ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat. Respiratory arrhythmia*], siynuwestiñ tinistiq irğaqsızdıǵı (синустың тыныстық ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat.+ Lat. Respiratory sinus arrhythmia*], qarınşa irğaqsızdıǵı (қарынша ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat. Ventricular arrhythmia*], jıbırлақ irğaqsızdıǵı (жыбырлақ ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat. Ciliary arrhythmia*], qarınşaüstilik irğaqsızdıq (қарыншаүстілік ырғақсыздық) [*Lat.+Lat. Supraventricular arrhythmia*], üzdiksiz irğaqsızdıq (үздіксіз ырғақсыздық) [*Lat.+Lat. Continuous arrhythmia*], жүрекше irğaqsızdıǵı (жүрекше ырғақсыздығы) [*Lat.+Lat. Atrial arrhythmia*], siynuwestiq ariytmıya (синустық аритмия) [*Lat.+Lat. Sinus arrhythmia*], тұрақты irğaqsızdıq (тұрақты ырғақсыздық) [*Lat.+Lat. Stable arrhythmia*], түйіндік irğaqsızdıq (түйіндік ырғақсыздық) [*Lat.+Lat. Nodal arrhythmia*], gibi türleri vardır.

Пјіraw (ылжырау).

Istiq şıǵuw (ыстық шығу).

Iqılıq (ықылық) [*İng. Hiccup*].

Idiris (ыдырыс).

Intanın bolmauwı (ынтаның болмауы) [*Yun. Abulia*].

-İ-

İriñdetkiş (іріңдеткіш) [*Yun. Pyogenic*].

İş ötüw (іш өтүү) [*Yun. Diarrhea*].

İriñ aǵuw (ірің ағу) [*Lat. Suppuration*], Sasıq irin (сасық ірің) [*İng.+Lat. Ichorous pus*], kök irin (көк ірің) [*Alm.+Lat. Blue pus*], qoymaljıñ irin (қоймалжың ірің) [*Lat.+Lat. Creamy pus*], irimtik irin (ірімтік ірің) [*İng.+Lat. Curdy pus*], mikrobsız irin (микробсыз ірің) [*Fr.+Lat. Sterile pus*], eozinofiyldi irin (эозинофилді ірің) [*Yun.+Lat. Eosinophilic pus*], gibi türleri vardır.

İşek şırıldauw (ішек шұрылдау) [*Lat. Borborygmus*], iş qorıldauw siñiruw (іш қорылдау сiңіру), siñiriluw (сiңірілу), adларыla da bilinir.

İnsult (инсулт) [*Alm. Stroke*].

İnfarkt (инфаркт).

Juqpa (жұқпа) [*Lat. Infection*].

İndet (индет).

İrinde (іріңдеу).

İs (іс).

İşkiş (ишкiш) [*Fr. Alcoholic*].

İyşiyopag-egizder (ишиопаг-егіздер) [*Yun. İschiopagus*].

İsinüw (ісіну).

İsüw (ісу).

İrin jıynaluw (ірін жыйналу).

İrindi bezew (ірінді безеу).

İş awruwı (іш ауруы).

İş jürmew (İш жүрмеу) [*Lat. Constipation*].

İş süzegi (іш сүзегі),

İş közigi (іш көзігі), olarak da bilinir.

İş şemeni (іш шемені).

İşek qabınuwı (ішек қабынуы).

İşekqurt awruwı (ішекқұрт ауруы).

İşektin бүрүwi (ішектің бүрүі).

İşektin түyilüwi (ішектің түйілуі).

İştegi öli bala (іштегі өлі бала).

İt awruwı (іт ауруы).

İştin auwırsınuw sezimi (іштің ауырсыну сезімі) [*Lat. Abdominalgia*].

İrindi periostiyt (ірінді периостит) [*Alm.+Lat. Bone abscess*].

İrin (ірін) [*Lat. Abscess*], anaerobtıq abstsess (анаэробтық абсцесс) [*Fr.+Lat. Anaerobic abscess*], appendiyks abstsesi (аппендикс абсцесі) [*Lat.+ Lat. Appendiceal abscess*], aseptiykalı abstsess (асептикалы абсцесс) [*Yun.+Lat. Aseptic abscess*], aspiyratsiyalıq abstsess (аспирациялық абсцесс) [*İng.+Lat. Aspiration abscess*], bronhogendik abstsess (бронхогендік абсцесс) [*Yun.+Lat. Bronchiogenic abscess*], şajırqay abstsessi (шажырқай абсцесі) [*Yun.+Lat. Mesenterial abscess*], işperde abstsess (ішперде-жамбас абсцесс) [*İng.+Lat.+Lat. Peritoneo-pelvic abscess*], qınar abstsesi (қынап абсцесі) [*Lat.+Lat.+Lat. Vagino-rectal abscess*], işperdeden тыс abstsess (ішпердеден тыс абсцесс) [*Lat.+ Lat. Extraperitoneal abscess*], şajırqay işindegi abstsess (шажырқай ішіндегі абсцесс) [*Lat.+ Lat. Intramesenteric abscess*], işperde işindegi abstsess (ішперде ішіндегі абсцесс) [*Lat.+Lat. İntraperitoneal abscess*], quwrısaq işindegi abstsess (құрсақ ішіндегі абсцесс) [*Lat.+Lat. İntraabdominal abscess*], közüya işindegi abstsess (көзүя ішіндегі абсцесс) [*Lat.+Lat. İntraorbital abscess*], jambas işindegi abstsess (жамбас ішіндегі абсцесс) [*Lat.+Lat. Pelvic abscess*], badamşabez işindegi abstsess

(бадамшабез ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Intratonsillar abscess*], bassүйек ішіндегі абсцесс (бассүйек ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Intracranial abscess*], жарылған абсцесс (жарылған абсцесс) [Alm.+Lat. *Opened abscess*], saldarlıq абсцесс (салдарлық абсцесс) [Lat.+Lat. *Secondary abscess*], auwalı абсцесс (ауалы абсцесс) [Lat.+Lat. *Tympanitic abscess*], gangrenalı абсцесс (гангреналы абсцесс) [Yun.+Lat. *gangrenous abscess*], gematogendik абсцесс (гематогендік абсцесс) [Yun.+Lat. *hematogenous abscess*], gemorragiyalıq абсцесс (геморрагиялық абсцесс) [Yun.+Lat. *hemorrhagic abscess*], közuуа абсцесс (көзүя абсцесс) [Lat.+Lat. *Orbital abscess*], jütqınшаq абсцесс (жүтқыншақ абсцесс) [Yun.+Lat. *Pharyngeal abscess*], şirik абсцесс (шірік абсцесс) [Lat.+Lat. *Putrid abscess*], iriñdi абсцесс (іріңді абсцесс) [Lat.+Lat. *Pus abscess*], miydıñ amyobalıq абсцесс (мидың амёбалық абсцесс) [Lat.+Alm.+Lat. *Amebian brain abscess*], miydıñ köşiktik абсцессі (мидың көшіктік абсцессі) [Yun.+Alm.+Lat. *Metastatic brain abscess*], miуga qúlaqtan şarqan абсцесс (мига құлақтан шапқан абсцесс) [Yun.+Alm.+Lat. *Otogenic brain abscess*], miуga murınnan şarqan абсцесс (мига мурыннан шапқан абсцесс) [Lat.+Alm.+Lat. *Rhinogenous brain abscess*], miydıñ tuwberkuwlyozdik абсцессі (мидың туберкулёздік абсцессі): Beyinde olуşan apse [Alm.+Lat. *Brain abscess*], sozdıq абсцесс (создық абсцесс) [Yun.+Lat. *Gonorrheal abscess*], guwmmalı абсцесс (гуммалы абсцесс) [Yun.+Lat. *Gummatous abscess*], qoskameralı абсцесс (қоскамералы абсцесс) [Alm.+Yun.+Lat. *Two-chamber abscess*], tis абсцессі (тіс абсцессі) [Yun.+Lat. *Dental abscess*], tisüya абсцессі (тісүя абсцессі) [Lat.+ Lat. *Dental abscess*], qızıliyек абсцессі (қызылиек абсцессі) [Lat.+Lat. *Gingival abscess*], diyafragmalıq абсцесс (диафрагмалық абсцесс) [Yun.+Lat. *Diaphragmatic abscess*], liyttre beziniñ абсцессі (Литтре безінің абсцессі) [Yun.+Lat.+Lat. *Littre gland abscess*], öttik абсцесс (өттік абсцесс) [Lat.+Lat. *Bile abscess*], ішperde artındaғı абсцесс (ішперде артындағы абсцесс) [Fr.+Lat. *Retroperitoneal abscess*], jutqınшаq artındaғı абсцесс (жүтқыншақ артындағы абсцесс) [İng.+Lat. *Retropharyngeal abscess*], kömekey artındaғı абсцесс (көмекей артындағы абсцесс) [Fr.+Lat. *Retrolaryngeal abscess*], badamşabez artındaғı абсцесс (бадамшабез артындағы абсцесс) [Fr.+Lat. *Retrotonsillar abscess*], qulaq artındaғı абсцесс (құлақ артындағы абсцесс) [Fr.+Lat. *Retroaural abscess*], miqın ішек абсцессі (мықын ішек абсцессі) [Lat.+Lat. *Ileoecal abscess*], qaptamalanған абсцесс (қаптамаланған абсцесс) [Lat.+Lat. *Incapsulated abscess*], bölіkaralıq абсцесс (бөлікаралық абсцесс) [Lat.+Lat. *Interlobar abscess*], emşek ішіндегі

abstsess (емшек ішіндегі абсцесс) [Lat.+Lat. *Intramammary abscess*], жуқпалық abstsess (жұқпалық абсцесс) [Lat.+Lat. *Infectious abscess*], шын abstsess (шын абсцесс) [Ing.+Lat. *True abscess*], тикишек abstsessi (шонданай-тікішек абсцесі) [Yun.+Lat. *Ischiorectal abscess*], алақан abstsessi (алақан абсцесі) [Alm.+Lat. *Palmar abscess*], lakuwnalıq abstsess (лакуналық абсцесс) [Lat.+Lat. *Lacunar abscess*], өкпенің amyobalıq abstsessi (өкпенің амёбалық абсцесі) [Fr.+Yun.+Lat. *Amebian lung abscess*], өкпенің miyliyarlı abstsessi (өкпенің миллиарлы абсцесі) [Fr.+Alm.+Lat. *Miliar lung abscess*], liymfogendik abstsess (лимфогендік абсцесс) [Fr.+Lat. *Lymphogenic abscess*], jalğan abstsess (жалған абсцесс) [Lat.+Lat. *False abscess*], lyambliyozdıq abstsess (лямблиоздық абсцесс) [Fr.+Alm.+Lat. *Giardia lamblia abscess*], qabaq abstsessi (қабак абсцесі) [Lat.+Lat. *Marginal abscess*], kökirekorta abstsessi (көкірекорта абсцесі) [Lat.+Lat. *Mediastinal abscess*], işekaralıq abstsess (ішекаралық абсцесс) [Lat.+Lat. *Interintestinal abscess*], bulşıqetaralıq abstsess (булшықетаралық абсцесс) [Lat.+Lat. *Intermuscular abscess*], mezosalpiynks abstsessi (мезосальпинкс абсцесі) [Ing.+Lat. *Mesosalpinx abscess*], metapnevmoniyalıq abstsess (метапневмониялық абсцесс) [Yun.+Lat. *Metapneumonic abscess*], köşiktik abstsess (көшіктік абсцесс) [Yun.+Lat. *Metastatic abscess*], köşpeli abstsess (көшпелі абсцесс) [Lat.+Lat. *Migrating abscess*], miyliyarlı abstsess (миллиарлы абсцесс) [Fr.+Lat. *Miliary abscess*], badamşabez abstsessi (бадамшабез абсцесі) [Fr.+Lat. *Tonsillar abscess*], кепкамералı abstsess (кепкамералы абсцесс) [Lat.+Lat. *Multicompartment abscess*], birneşe abstsess (бірнеше абсцесс) [Lat.+Lat. *Multiple abscess*], miуşıq abstsessi (мишық абсцесі) [Lat.+Lat. *Cerebellar abscess*], müyizgek abstsessi (мүйізгек абсцесі) [Alm.+Lat. *Corn abscess*], üstiñgi jaqsüyektiñ azuw abstsessi (үстіңгі жақсүйектің азу абсцесі) [Lat.+Lat. *Molar maxillar abscess*], nesepтік abstsess (несептік абсцесс) [Lat.+Lat. *Urinary abscess*], quwıq abstsessi (қуық абсцесі) [Lat.+Lat.+Alm. *Urinary bladder abscess*], bұғanaüsti abstsessi (бұғанаүсті абсцесі) [Lat.+Lat. *Supraclavicular abscess*], qasaғаüsti abstsessi (қасағаүсті абсцесі) [Lat.+Lat. *Suprapubic abscess*], jambasüsti abstsessi (жамбасүсті абсцесі) [Lat.+Lat. *Suprapelvic abscess*], jarılmağan abstsess (жарылмаған абсцесс) [Lat.+Lat. *Nonopened abscess*], nekrozdı abstsess (некрозды абсцесс) [Yun.+Lat. *Necrotic abscess*], tispen baylanısı joq abstsess (тіспен байланысы жоқ абсцесс) [Lat.+Lat. *Nonodontogenic abscess*], tañday abstsessi (таңдай абсцесі) [Lat.+Lat. *Palatal abscess*], murınnıñ sırtqı abstsessi (мурынның сыртқы абсцесі) [Lat.+Lat. *External nasal abscess*], murın-jutqınşaq

abstsesi (мурын-жүтқыншақ абсцесі) [*Lat.+Lat. Nasopharyngeal abscess*], шектелген abstsess (шектелген абсцесс) [*Lat.+Lat. Local abscess*], жеке abstsess (жеке абсцесс) [*Lat.+Lat. Solitary abscess*], tisten tarağan abstsess (тістен тараған абсцесс) [*Yun.+Lat. Odontogenic abscess*], jutqınshaq mañı abstsesi (жүтқыншақ маңы абсцесі) [*Fr.+Lat. Parapharyngeal abscess*], tismañı abstsesi (тісмаңы абсцесі) [*Yun.+Lat. Paradental abscess*], jatırmañı abstsesi (жатырмаңы абсцесі) [*Yun.+Lat. Parauterine abscess*], badamşamañı abstsesi (бадамшаманы абсцесі) [*Yun.+Lat. Paratonsillar abscess*], zärağarmañı abstsesi (зәрағармаңы абсцесі) [*İng.+Lat. Periurethral abscess*], büyrekmañı abstsesi (бүйрекмаңы абсцесі) [*İng.+Lat. Pararenal abscess*], emşekuşmañı abstsesi (емшекүшмаңы абсцесі) [*Lat.+Alm.+İng.+Lat. Areola of mammary Gland*], ürtmañı abstsesi (үртмаңы абсцесі) [*İng.+Lat. Parabuccal abscess*], operatsiyalıq jaraqat abstsesi (операциялық жарақат абсцесі) [*Lat.+Alm.+Lat. Operative wound abscess*], jutqınshaq artındağı jiti abstsess (жүтқыншақ артындағы жіті абсцесс) [*Lat.+Fr.+Lat. Acute retropharyngeal abscess*], qınarmañı abstsesi (қынапмаңы абсцесі) [*İng.+Lat. Paravaginal abscess*], omırtqamañı abstsesi (омыртқаманы абсцесі) [*İng.+Lat. Paravertebral abscess*], büyırqaltamañı abstsesi (бүйірқалтаманы абсцесі) [*İng.+Lat. Paradiverticular abscess*], işekmañı abstsesi (ішекмаңы абсцесі) [*İng.+Lat. Extracolonic abscess*], jatırmañı abstsesi (жатырмаңы абсцесі) [*Yun.+Lat. Parametric abscess*], plevramañı abstsesi (плеврамаңы абсцесі) [*İng.+Lat. Parapleural abscess*], tikişekmañı abstsesi (тікішекмаңы абсцесі) [*İng.+Lat. Pararectal abscess*], badamşabezmañı abstsesi (бадамшабезмаңы абсцесі) [*İng.+Lat. Paratonsillar abscess*], ürpimañı abstsesi (үрпімаңы абсцесі) [*İng.+Lat. Paraurethral abscess*], jutqınshaqmañı abstsesi (жүтқыншақмаңы абсцесі) [*Lat.+Lat. Parapharyngeal abscess*], paradont abstsesi (парадонт абсцесі) [*Fr.+Lat. Parodontal abscess*], şap abstsesi (шап абсцесі) [*Fr.+Lat. Inguinal abscess*], ilki abstsess (ілкі абсцесс) [*Alm.+Lat. Mother abscess*], periyanalđik abstsess (перианальдік абсцесс) [*Yun.+Lat. Perianal abscess*], anastomoz aynalası abstsesi (анастомоз айналасы абсцесі) [*Yun.+Lat. Perianastomotic abscess*], appendiyks aynalası abstsesi (аппендикс айналасы абсцесі) [*Yun.+Lat. Periappendiceal abscess*], buwınaynalası abstsesi (буынайналасы абсцесі) [*Yun.+Lat. Periarticular abscess*], bronhaynalası abstsesi (бронхайналасы абсцесі) [*Yun.+Lat. Peribronchial abscess*], quwıqaynalası abstsesi (қуықайналасы абсцесі) [*Yun.+Lat. Perivesical abscess*], jürekaynalası abstsesi (жүрекайналасы абсцесі) [*Yun.+Lat. Pericardial*

abscess], b yurekaynalası abstsesi (b yrekaınalası abscesi) [*Yun.+Lat. Perirenal abscess*], işperde abstsesi (işperde abscesi) [*Yun.+Lat. Peritoneal abscess*], badamşabez aynalası abstsesi (badamşabez aınalası abscesi) [*Yun.+Lat. Peritonsillar abscess*], gonokokktıq urıaınalası abstsesi (GONOKOKKTYK urııaınalası abscesi) [*Yun.+Yun.+Lat. Periurethral gonococcic abscess*], b yenaınalası abstsesi (b yenaınalası abscesi) [*Yun.+Lat. Pericecal abscess*], bauwır abstsesi (bauyır abscesi) [*Alm.+Lat. Liver abscess*], betkeylik abstsess (betkeylik abscsess) [*Lat.+Lat. Superficial abscess*], qaytalanған abstsess (qaitalanған abscsess) [*Lat.+Lat. Recurrent abscess*], mıqın abstsesi (mıqın abscesi) [*Fr.+Lat. Inguinal abscess*], k zuyaastı abstsesi (k zuyaasty abscesi) [*Ing.+Lat. Infraorbital abscess*], qızıliyekastı abstsesi (qızılyiekasty abscesi) [*Ing.+Lat. Subgingival abscess*], k ketastı abstsesi (k ketasty abscesi) [*Ing.+Lat. Subdiaphragmatic abscess*], buşanaastı abstsesi (buşanaasty abscesi) [*Lat.+ Lat. Subclavian abscess*], terıastı abstsesi (terıasty abscesi) [*Ing.+Lat. Hypodermic abscess*], s yekqarastı abstsesi (s yekqarasty abscesi) [*Lat.+ Lat. Subperiosteal abscess*], tırnaqastı abstsesi (tırnaqasty abscesi) [*Lat.+ Lat. Subungual abscess*], jıtıleuw abstsess (jıtıleuw abscsess) [*Lat.+Lat. Subacute abscess*], bauwırastı abstsesi (bauyırasty abscesi) [*Lat.+Lat. Subhepatic abscess*], tılastı abstsesi (tılastı abscesi) [*Lat.+Lat. Sublingual abscess*], juwtqınşaqartı abstsesi (juwtqınşaqartı abscesi) [*Fr.+Lat. Retropharyngeal abscess*], k mekeyartı abstsesi (k mekeyartı abscesi) [*Fr.+Lat. Retrolaryngeal abscess*], jatırartı abstsesi (jatırartı abscesi) [*Fr.+Lat.+Lat. Retroauricular space abscess*], tikişekartı abstsesi (tikişekartı abscesi) [*Fr.+Lat. Retrorectal abscess*], bosanғаннан keyingi abstsess (bosanғаннан кейingi abscsess) [*Lat.+Lat. Postpartum abscess*], b yrek abstsesi (b yrek abscesi) [*Ing.+Lat. Kidney abscess*], omırtqaaldı abstsesi (omırtqaaldı abscesi) [*Ing.+Lat. Prevertebral abscess*], quwıqaldı abstsesi (quwıqaldı abscesi) [*Ing.+Lat. Prevesical abscess*], emşekaldı abstsesi (emşekaldı abscesi) [*Lat.+ Lat. Premammary abscess*], segizk zaldı abstsesi (segizk zaldı abscesi) [*Lat.+ Lat. Presacral abscess*], t birlik abstsess (t birlik abscsess) [*Ing.+Lat. Root abscess*], qabırǵalıq abstsess (qabırǵalıq abscsess) [*Lat.+ Lat. Parietal abscess*], qaytalanbalı abstsess (qaitalanbalı abscsess) [*Fr.+Lat. Residual abscess*], merezdik abstsess (merezdik abscsess) [*Lat.+Lat. Syphilitic abscess*], qos arlasқан abstsess (qos arlasқан abscsess) [*Fr.+Lat. Satellite abscess*], k kirekorta abstsesi (k kirekorta abscesi) [*Lat.+ Lat. Mediastinal abscess*], şandırastı abstsesi (şandırasty abscesi) [*Lat.+Lat. Subgaleal*

abscess], miyдың torqabıqastı abstsesi (мидың торқабықасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subarachnoidal abscess*], qızılyekastı abstsesi (қызылиекасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subgingival abscess*], köketastı abstsesi (көкетасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subdiaphragmatic abscess*], bauwırşet astı abstsesi (бауыршет асты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subdiaphragmatic abscess*], suwbduwraldik abstsess (субдуральдік абсцесс) [*Lat.+Lat. Subdural abscess*], bassüyekastı abstsesi (бассүйекасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subcranial abscess*], tilastı abstsesi (тіласты абсцесі) [*Lat.+Lat. Sublingual abscess*], emşekastı abstsesi (емшекасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Submammary abscess*], jaqsüyekastı abstsesi (жақсүйекасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Submandibular abscess*], süyekqarastı abstsesi (сүйекқапасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Subperiostal abscess*], üрпиastı abstsesi (үрпіасты абсцесі) [*Lat.+Lat. Suburethral abscess*], gibi türleri vardır.

İrindi artrit (ірінді артрит) [*Yun. Arthroempyesis*],

İş qatuw (іш қату) [*Lat. Constipation*], awqattıq işqatpa (ауқаттық ішқатпа) [*Lat.+Lat. Alimentary constipation*], atoniyalıq işqatpa (атониялық ішқатпа) [*İng.+Lat. Hypokinetic constipation*], qabınbalıq işqatpa (қабынбалық ішқатпа) [*Fr.+Lat. Inflammatory constipation*], saldarlıq işqatpa (салдарлық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Symptomatic constipation*], giyperkiyneziyalıq işqatpa (гиперкинезиялық ішқатпа) [*İng.+Lat. Hyperkinetic constipation*], diyskiyneziyalıq işqatpa (дискинезиялық ішқатпа) [*İng.+Lat. Dyskinetic constipation*], iydiyopatıyalıq işqatpa (идиопатиялық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Idiopathic constipation*], jalğan işqatpa (жалған ішқатпа) [*Lat.+Lat. False constipation*], mehaniykalıq işqatpa (механикалық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Mechanical constipation*], nevrogendik işqatpa (неврогендік ішқатпа) [*Yun.+Lat. Neurogenic constipation*], üyrenşikti işqatpa (үйреншікті ішқатпа) [*Lat.+Lat. Habitual constipation*], proktogendik işqatpa (проктогендік ішқатпа) [*Yun.+Lat. Proctogenic constipation*], käsiptik işqatpa (кәсіптік ішқатпа) [*Lat.+Lat. Occupational constipation*], psiyhonevrozdıq işqatpa (психоневроздық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Psychoneurotic constipation*], reflekstik işqatpa (рефлекстік ішқатпа) [*Lat.+Lat. Reflex constipation*], siymptomdıq işqatpa (симптомдық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Symptomatic constipation*], giyperkiyneziyalıq işqatpa (гиперкинезиялық ішқатпа) [*İng.+Lat. Hyperkinetic constipation*], uwıttıq işqatpa (уыттық ішқатпа) [*Yun.+Lat. Toxic constipation*], turaqtı işqatpa (тұрақты ішқатпа) [*Fr.+Lat. Intractable constipation*], fuwnktsiyalıq işqatpa (функциялық ішқатпа) [*Lat.+Lat. Functional constipation*], sozilmalı işqatpa (созылмалы

ішқатпа) [*Yun.+Lat. Chronic constipation*], endokriyndik ішқатпа (эндокриндік ішқатпа) [*İng.+Lat. Endocrinous constipation*)], gibi türleri vardır.

İnşektiñ qabınuwı (іншектің қабынуы) [*Lat. Vaginitis*].

-J-

Jarıq (жарық) [*Lat. Hernia*].

Jalpaq tabandıq (жалпақ табандық) [*İng. Flatfoot*].

Jüregi аунуw (жүрегі айнұу) [*Yun. Nausea*].

Jasıñ viruws (жасырын вирус) [*Lat.+Lat. Latent virüs*].

Jasıñ infektsiya (жасырын инфекция) [*Lat.+Lat. Latent infection*].

Jatır qosalqılarınıñ qabınuwı (жатыр қосалқыларының қабынуы) [*İng. Adnexitis*].

Jantalas (жанталас) [*Lat. Agonal*].

Jiyts (житс) [*İng. AIDS (acquired immune deficiency syndrome)*].

Jıgıq tañday (жырық таңдай) [*Alm.+Lat. Cleft palate*].

Jarıl (жарыл).

Jarımjandav (жарымжандау) [*İng. Disabled*].

Jatalaqta (жаталақта).

Jegi (жеги) [*Lat. Tuberculosis*].

Jötel (жөтел) [*Alm. Cough*].

Jumıgıl (жумырыл).

Jılanqurt (жыланқұрт).

Jalaq (Жалақ).

Jaman awruw (жаман ауру).

Janğalaq (жанғалақ).

Janşuw (жаншұу).

Jara (жара).

Jaraqat (жарақат).

Jawırınraq (жауырынтақ).

Jel awruw (жел аурұу) (*Lat.+Alm. Common cold*).

Jetilmegen (жетілмеген) (*Lat. Abortive*), şala (шала), olarak da bilinir.

Jelsoqırışek (Желсоқырішек), işkirne (ішкірне), olarak da bilinir.

Jılawıq (жылауық).

Jıñdanuw (жындану).

Jıgıq (жырық).

Jiniške awruw (жінішке аурұу) (*Yun. Gonorrhoea*).
Jotadağı tikendi aluw (жотадағы тікенді алұу).
Julın derti (жұлын дерті).
Jutqınşaq qabınuw (жұтқыншақ қабынұу).
Jürek alsirew (жүрек алсіреу), jürek bayawlaw (жүрек баяулау), olarak da bilinir.

Jürek qabınuw (жүрек қабынұу).
Jürek talması (жүрек талмасы).
jürek infarktı (жүрек инфаркты) [*Alm.+Alm. Heart attack*].
Jüyke awruwı (жүйке аурұуы).
Jantalasuw (жанталасұу).
Jasawraw (жасаурау).
Jüregi soǵuw (жүрегі соǵұу).
Jaksı esituw (жаксы есіту) [*Lat. Acuity*].
Jedel iş (жедел іш) [*Lat.+Lat. Acute abdomen*].
Jaralı teri miykozi (жаралы тері микозы) [*Lat. Acladiosis*].
Jasespirimderdin bezeuwi (жасеспірімдердін безеуі) [*Yun.+Lat. Acne vulgaris*].

Jiljımalı (жылжымалы) [*Lat. Ambulant*].
Jatır joktıǵı (жатыр жоктыǵы) [*İng. Ametria*].
Juwrek auwruwı (журек ауруы) [*Yun. Cardialgia*].
Juwrek soguwının jiyilenuwi (журек согуынын жиіленуі).
Jiyintik (жиынтык) [*Lat. Congestion*], kızaruw (кызару), olarak da bilinir.
Jazılattın (жазылатын) [*Lat. Curable*], sauwıgattın (сауығатын), olarak da bilinir.

Jattsan qalıp (жатцан қалып) [*Lat. Decubitus*], bazdanuw oyluw (баздану ойылу), testuw (тесту), gibi türleri vardır.

Juwrek uwlkeyuwi (журек улкеюі) [*İng. Hypercardia*].
Jındı nauwqas (жынды науқас) [*Lat. İnsane*].
Jiti abstsess (жіті абсцесс) [*Lat.+Lat. Acute abscess*].
Joyuw (жою) [*Lat. Excretion*], qurtuw (құрту), şıǵaruw (шығару), şıǵuw (шығу), gibi adları da vardır.

Jündestik (жүндестік) [*İng. Hypertrichosis*].
Jüǵımtal awruwlar (жүғымтал аурулар) [*Lat.+Fr. Contagious diseases*].

-К-

Katarakta (катаракта) [*Lat. Cataracta*].

Kemis (кеміс) [*Lat. Imperfect*], aqauwlı (ақаулы), кемтар (кемтар), gibi adları da vardır.

Katar (катар) [*Yun. Catarrh*].

Құлғана (құлғана).

Кефігір (кефігір).

Kesel (кесел).

Kökjötel (көкжөтел).

Köksav (көксау).

Klinikalık jaǵday (клиникалық жағдай).

Kötev (көтев) [*Yun. Hemorrhoid*], qandı kötev (қанды көтев), gibi türü de vardır.

Kül (күл) [*Yun. Diphtheria*].

Kül bire (күл біре).

Kürkilde (күркілде).

Kasırtık awruwlar (кәсіптік аурулар).

Kenirdek keneуüw (Кенірдек кенейу), kernelüw (кернелүү), olarak da bilinir.

Kenirdek qabınuw (кенірдек қабыну).

Keşşe (кешше).

Keşek (кешек) [*Yun. Rashitism*].

Kögala (көгала).

Kökjötel (көкжөтел).

Kөкрек (көкпек).

Kөmeуdın qabınuwı (көмейдін қабынуы).

Kөnek (көнек).

Kөгşıуqan (көршійқан).

Köz awruwları (көз аурулары) [*Yun. Ophthalmology*].

Köz qabatının qabınuwı (көз қабатының қабынуы).

Közdi aqşel qartaw (көзді ақшел қаптау) [*Lat. Cataract*].

Kül (күл), qıǵıldaуıq (қырылдауық), olarak da bilinir.

Küydırgı (күйдіргі) [*Alm. Aothrax*].

Küyez (күйез).

Kүйik (күйік).
 Kezerüw (кезеру).
 Kögerüw (көгеру).
 Közi qarawıtıw (көзі қарауыту).
 Közi qızaruw (көзі қызару).
 Kalıptan auwıtkuw (калыптан ауытқу) [Lat. Aberration].
 Kuwıs (куыс) [Lat. Absconsio].
 Kauwipti faktor (қауіпті фактор) [Lat. Noxious].
 Köruwdin elsireuwi (Көрүдін есіреуі) [Yun. Amblyopia].
 Kuwyuw (кую) [Fr. Ambustion].
 Kemeу spazmı (кемей спазмы) [Yun. Anchone].
 Kolkanın jarılıwı (колканын жарылуы) [Yun. Aortoclasia].
 Kabırğanın tuwa bolmauı (кабырғанын туа болмауы) [Yun. Apleuria].
 Kabak isigi (кабак ісігі) [Yun. Blepharocnus].
 Kebuw (кебу) [İng. Bloat], Kuwr boluw (куп болу), iş kebuw (іш кебу),
 meteorizm (метеоризм), gibi adları da vardır.
 Kızargan (кызарған) [Yun. Bloodshot].
 Kabıngan (кабынған), olarak da bilinir.
 Kartsiyнома (карцинома) [Lat. Cancer].
 Katerli (катерлі) [Lat. Cancerous].
 Kandiydoz (кандидоз) [Lat. Candidiasis].
 Kantserogenez (канцерогенез) [İng. Carcinogenesis].
 Kardiya (кардия) [Lat. Cardia].
 Kardiyoversiya (кардиоверсия) [Yun. Cardioversion].
 Kardiyoverter (кардиовертер) [Yun. Cardioverter].
 Kardiyt (кардит) [Yun. Carditis].
 Katapleksiya (катаплексия) [Yun. Cataplexy].
 Kiysik kol (кисык кол) [İng. Clubhand].
 Kuwrısır-tırısuw (курусып-тырысу) [Fr. Cramp], tırısра (тырыспа), spazm
 (спазм), gibi adları da vardır.
 Kraniyotabes (краниотабес) [Yun. Craniotabes].
 Közde qosarlanuw (көзде қосарлану) [İng. Diplopia].
 Kataraldi (катаральді) [Yun. Esogastritis].
 Koma (кома) [Lat. Exanimation].

Kan aғuw (кан ағу) [*Yun. Hemorrhage*].
Kerilik qıraqtığı (кәрілік қырақтығы) [*Yun. Presbyopia*].
Kekeştik (Кекештік) [*Yun. Stuttering*].
Köruw buwzılıwı (көру бузылуы) [*İng. Dysopia*].
Ksiyforag-egizder (ксифопаг-егіздер) [*Yun. Xiphopagus*].

-Q-

Qaltıldaқ abaziya (қалтылдақ абазия) [*Fr. + Yun. Trepidant abasia*].
Qanaw (қанау) [*Alm. Bleeding*].
Qotır (қотыр).
Qırp-joıuwşı (қырып-жоюшы) [*Lat. Lethal*].
Öltiruwşı (өлтіруші), olarak da bilinir.
Onqoldılıq (онқолдылық) [*Lat. Dextrality*].
Qozğış (қозғыш) [*Lat. Excitable*].
Qulğana (құлғана).
Qaterli isik (қатерлі ісік) [*Lat. Cancer*], obır (обыр), olarak da bilinir.
Qabaqsızdıq (қабақсыздық) [*İng. Ablephary*].
Qorşauw (қоршау) [*İng. Blockade*], bögelis (бөгеліс), olarak da bilinir.
Qabınuw (қабыну) [*Lat. Inflammation*].
Qırnauw (қырнау) [*Lat. Abrasion*].
Qağındı (қағынды).
Qayransızdıq (қайрансыздық).
Qanjel (қанжел) [*Paradontoz*].
Qanqurt (қанқұрт) [*Lat. + Lat. Dental caries*].
Qansızdan (қансыздан).
Qantala (қантала).
Qantışqaq (қантышқақ).
Qarlıq (қарлық).
Qiytar (қиар) [*Yun. Strabismus*].
Qoldıra (қолдыра).
Qyañşıq (қояншық).
Quwatsızdıq (қуатсыздық).
Quwqıl (қуқыл).
Quwan (қуан), şoyırılma (шойырылма), olarak da bilinir.
Qıjılda (қыжылда).

Qızılşa (қызылша).

Qızamıq (қызамық).

Qızğandıq (қызғандық) [*Yun. Pyrexia*].

Qısra (қыспа).

Qoyanşıq simptomı (қояншық симптомы) [*Lat. Absentia*].

Qadaq (қадақ).

Qağındı (қағынды).

Qan awruwı (қан ауруы).

Qan azayuwı (қан азаюуы).

Qan irkilüw (қан іркілүү).

Qan ketüw (қан кетүү).

Qan ötüw (қан өтүү), іштен қан өtüw (іштен қан өтүү), qantışqaq (қантышқақ), dizenteriya (дизентерия), gibi adlarla da bilinir.

Qan siyüw (қан сійүү).

Qan tasuwı (қан тасуы).

Qanazdıq (қаназдық).

Qantışqaq (қантышқақ).

Qaterli isik (қатерлі ісік).

Qatpa (қатпа) [*Lat. Costiveness*], іш жүрмew (Іш жүрмей), іштин қатуwı (Іштин қатуы), olarak bilinir

Qaytalama süzek (қайталама сүзек), qaytarma kezik (қайтарма кезік), olarak da bilinir.

Qılaw (қылау).

Qılğıma (қылғыма), qızıl süyek (қызыл сүйек), qıl öneş (қыл өнеш), qıltamaq (қылтамақ), gibi adları da vardır.

Qırna (қырна).

Qışıma börtpe (қышыма бөртпе).

Qışıma (қышыма) [*Gale*], qotır (қотыр), olarak da bilinir.

Qızamıq (қызамық), qaramıq (қарамық), uşpa (ұшпа), gibi adları da vardır.

Qızdırma (қыздырма).

Qızıl iyektin qabınuwı (қызыл ійектің қабынуы).

Qızıl jara (қызыл жара).

Qızılöneş rağı (қызылөнеш рагы).

Qızılşa (қызылша) [*Lat. Morbilli*], qızıl (ҚЫЗЫЛ), qızıl köylek (қызыл көйлек), adларыла da bilinir.

Qiyali awruw (қиялі ауру).

Qiyма (қийма).

Qolañsa (қолаңса).

Qolqanın qabınuwı (қолқанын қабынуы).

Qulaqtın qabınuwı (құлақтың қабынуы).

Qunis (құныс).

Qurqulaq (құркұлақ).

Qurt awruw (құрт ауру).

Qutıruw (құтыру) [*Lat. Rabies*], esirik (есірік), jıdanuw (жындану), adларыла da bilinir.

Qabınuw (қабыну).

Qalşıldaw (қалшылдау).

Qaltıraw (қалтырау) [*Fr. Algidism*].

Qansuw (қансу).

Qaqsaу (қақсау).

Qarıǵuw (қарығу).

Qatalaw (қаталау).

Qaytuw (қайту).

Qıshuw (қышу).

Qızaruw (қызару).

Qoldıraw (қолдырау).

Qozuw (қозу).

Quyqası şımırław (Құйқасы шымырлау).

Qızbasız (қызбасыз) [*Lat. Afebrile*], qızuwsız (қызусыз), olarak da bilinir.

Qol ayak dermatiti (қол аяқ дерматіті) [*Yun. Acrodermatitis*].

Qorqaqtıq joǵarılıqtan (қорқақтық жоғарылықтан) [*Yun. Acrophobia*].

Qosarlanıp köginuw (қосарланып көріну) [*Yun. Ambliopia*].

Qan tukıruw (қан түкіру) [*İng. Emptysis*].

Qiytarlangan qiyalıyılıq (қитарланған қиялилық) [*Yun. Esotropia*].

Qabırşıqtı (қабыршықты) [*Lat. Furfuraceous*].

Qantıshaq (қантышқақ) [*Yun. Hemafecia*].

Qabıqtanuw (қабықтану) [*Lat. Incrustation*], õñez (өңез), olarak da bilinir.

Qansız (қансыз) [*Alm. Bloodless*], қан ығармай (қан шығармай), қанатрау (қанатпай), gibi adları da vardır.

Qorqınıш (қорқыныш) [*Yun. Phobia*].

Qıraq (қырақ) [*Yun. Hypermetropic*].

Qılıylıq (қылилық) [*Yun. Strabismus*], Köz şarıғаşı (көз шапырашы) [*Lat.+Yun. Divergent strabismus*], akkomodatsiyalıq qılıylıq (аккомодациялық қылилық) [*Lat.+Yun. Accommodative strabismus*], köz qıtarlığı (көз қитарлығы) [*Lat.+Yun. Convergent strabismus*], bir közdiñ qılıylığı (бір көздің қылилығы) [*Lat.+Yun. Monocular strabismus*], saldıq qılıylıq (салдық қылилық) [*Yun.+Yun. Paralytic strabismus*], тұraqtı qılıylıq (тұрақты қылилық) [*Lat.+Yun. Constant strabismus*], gibi türleri vardır.

Qajuw (қажу) [*Lat. Fatigue*], boldıruw (болдыру), qaljírauw (қалжырау), gibi adları da vardır.

Qıynalıp jütınuw (қиналып жұтыну) [*Lat.+Fr. Deglutitive problem*].

-L-

Labiyrıynttik bas aynaluw (лабиринттік бас айналу) [*Yun. Labyrinthine*].

Loqsı (лоқсы) [*Yun. Nausea*].

-M-

Mediytsiyalıq tüsik (медикалдық түсік) [*Yun.+Lat. Therapeutic abortion*].

Maqaw (мақау).

Meningit (менингит).

Menzi (мензі).

Merez (мерез).

Mıqır (мықыр).

Mılqav (мылқау).

Mediytsiyalıq (медикалдық) [*Lat. Medical*].

Mediytsiyına (медицина) [*Lat. Medicine*].

Maubastan (маубастан).

Miy kızımeti (ми қызметі) [*Lat. Cerebration*].

Mügedektik (мүгедектік) [*Lat. Invalidism*].

Menirew (меніреу).

Maqaw (мақау), mılqav (мылқау), olarak da bilinir.

Maskünem sandırağı (маскүнем сандырағы).

Merez (мерез) [*Lat. Syphilis*].

Meşel (мешел).

Mısqıl (мысқыл), ақра (Ақпа), şirinşe (шірінше), gibi adları da vardır.

Miy qabınıwı (мый қабынуы).

Miy tamıgının qatauwı (мый тамырынын қатаюуы).

Miyqurt (мыйқұрт).

Malyariya (малярия) [*İng. Ague*], bezgek (безгек), ısıtra (ысытпа), uwstama (устама), kaltırauw (калтырау), diril (діріл), gibi adları da vardır

Miydın kabınıwı (мидын қабынуы) [*Yun. Cephalitis*].

Marjanşa icik (маржанша ісік) [*Yun. Cholesteatoma*].

Maymak ayak (маймак аяк) [*İng. Clubfoot*].

Miy isigi (ми ісігі) [*Yun. Encephaloma*].

Miydın juwmsaqtanuwı (мидын жумсақтануы) [*Yun. Encephalomalacia*].

-N-

Nauwqas (науқас) [*Lat. Patient*].

Nersizdenuw (нәрсіздену) [*Lat. Degenerate*], azgındauw (азғындау), olarak da bilinir

Nevralgiya (невралгия) [*Yun. Neuralgia*].

Närestesin öltiruw (нәрестесін өлтіру) [*Lat. Infanticide*].

Narkoman (наркоман).

Narkomanуа (наркоманя).

Nauwqas (науқас).

Nefrit (нефрит).

Noğala [ноғала] [*Yun. Leukoma*], Tıǵız noğala (тығыз ноғала) [*Lat.+Yun. Dense leukoma*], jabısqan noğala (жабысқан ноғала) [*Lat.+Yun. Adherent leukoma*], bültiyǵan noğala (бүлтиған ноғала) [*Yun.+Yun. Ectatic leukoma*], gibi türleri vardır.

Naqurıs (нақұрыс).

Nesep toqtaw (несеп тоқтау), Tutıǵuw (тұтығу), zär joq boluw (зәр жоқ болу), gibi adları da vardır.

Naşakor (нашакор) [*İng. Addict*].

-O-

Ouyqara bolǵan (ойықжара болған) [*Lat. Ulcerated*].

Opray (опырай).

Oba (оба).

Obır (обыр).

Omırtqa (омыртқа), omırtqa jotası (омыртқа жотасы), olarak da bilinir.

Omırtqa qabınuwı (омыртқа қабынуы).

Ouyq jara (ойық жара).

Oprılıw (опырылуу).

-Ö-

Özdiginen tüsik tüsuw (өздігінен түсік түсу) [*Lat.+Lat. Spontaneous abortion*].

Öspe (өспе) [*Lat. Tumor*], Qoñır isik (қоңыр ісік) [*Alm.+Lat. Brown tumor*], viruwstıq isik (вирустық ісік) [*Lat.+Lat. Viral tumor*], bassüyek işiniñ isigi (бассүйек ішінің ісігі) [*Yun.+Lat. Intracranial tumor*], бүрлі isik (бүрлі ісік) [*Lat.+ Lat. Villous tumor*], jayılgan qaterli isik (жайылған қатерлі ісік) [*Lat.+ Lat. Generalized malignancy*], gibi türleri vardır.

Ökpege suw ketip qaluwı (өкпеге су кетіп қалуы) [*Alm.+Lat. Water aspiration*].

Öksik (өксік) [*Ing. Hiccup*].

Önsiz (өңсіз).

Ökre joqtıǵı (өкпе жоқтығы) [*Yun. Apnömi*].

Ösimdik tozañına allergiya (өсімдік тозаңына аллергия) [*Lat.+Fr. Pollen disease*].

Ötqalta tası (өтқалта тасы) [*Alm. Gallstone*].

Ökre awruwı (өкпе ауруы), Köksaw (көксау), kökirek awruwı (көкірек ауруы), qurt awruwı (құрт ауруы), tuberkulez (түберкүлез), gibi adları da vardır.

Ökre qabınuwı (өкпе қабынуы).

Öltiruw (өлтiру) [*Alm.+Alm. To kill*].

Ölekse (өлексе).

Ölimsek (өлімсек).

Özge türlilik (өзге түрлілік) [*Ing. Atypia*].

Ökpenin qaterli isigi (өкпенін қатерлі ісігі).

Ökpenin talawrawı (өкпенін талаурауы).

Ökşe müyizi (Өкше мүйізі).

Öli ettenüw (өлі еттенуу).

Öneştin qabınuwı (өнештін қабынуы).

Ölimsirew (өлімсiреу).

Ölimtik (өлімтік).

Örşüw (өршүү).

Öt tuziluw (өт түзілу, өт бөліну) [*Yun. Cholepoiesis*].

Ösindi (өсінді) [*Yun. Condyloma*].

Öles (өлес) [*Yun. Hallucination*].

-P-

Plevrit плеврит).

Poliatrit (полиатрит).

Paraziyatlıq awruw (паразитарлық ауру) [*Yun. +Fr. Parasitary disease*].

Psihikalıq awruwlar (псінікалық аурулар).

Psihiyikalıts buwzılıs (психикалық бузылыс) [*Lat. Abalienation*].

Podagraııq (подагралық) [*Lat. Gouty*].

Poliyartriıt (полиартрит) [*Yun. Polyarthritis*].

-R-

Radiyatsiyalıq apat (радиациялық апат) [*Lat. +Lat. Radiation acciden*].

Rak (рак) [*Lat. Cancer*].

Refleks (рефлекс) [*reflex*].

Rahit (раңит).

-S-

Sañırauıwqılaqtıq sorıbuwın (саңырауқұлақтық сорбуын) [*Lat. +Lat. Fungous arthritis*].

Sal bolğan (сал болған) [*Yun. Paralyzed*].

Süt beziniñ qaterli isigi (сүт безінің қатерлі ісігі) [*Alm. +Lat. Breast cancer*].

Sañırauıw (саңырау) [*Alm. Deaf*], kereñ (керең), olarak da bilinir.

Saqıyna (сақйына).

Sarbuwın (сарбұвын).

Sepsis (сепсис) [*Yun. Septicaemia*].

Silikoıw (сілікоз) [*Fr. Silicosis*].

Simptom (сімптом) [*Fr. Symptom*].

Soıw (соз).

Solqılđa (солқылда).

Stenokardiya (стенокардія).

Susamır (сұсамыр).

Süyel (сүйел) [*Ing. Papilloma*].

Sülđer (сүлđer), qañqa (қаңқа), olarak da bilinir.

Sızda (сызда).
Sırqat (сырқат).
Sañırauıwqılaqşa (саңырауқұлақша) [*Yun. Fungus*].
Süyektiñ siyretiluwi (сүйектің сиретілуі) [*İng. Osteoporosis*].
Samal (самал).
Sarı awruw (сары ауру).
Sarıbuwın (сарыбуын).
Sarıp (сарып).
Sarıq (сарық), sarımas (сармас), sarıawruw (сарыауруу), sarılama (сарылама), gibi adlarla da bilinir.
Satqaq iş awruwı (сатқак іш ауруы).
Sawle awruwı (сауле ауруы).
Sınıq (сынық).
Sırqaw (сырқау).
Soqırışek (соқырішек).
Sirespe (сіреспе) [*Yun. Tetanus*].
Som (сом).
Sozılmalı awruw (созылмалы ауру).
Suw qarangǵı (сұу каранғғы).
Şuw (шу) [*Lat. Placenta*], qaǵanaq (қағанақ), olarak da bilinir.
Suwsamır (сусамыр).
Süle awruwı (сүле ауруы).
Sañılaw (саңылау) [*Yun. Pore*].
Sandıraq оулар (сандырақ ойлар).
Sawıqtıruw (сауықтыру).
Salmaq (салмақ) [*Alm. Weight*].
Şıdamdılıq (шыдамдылық) [*Lat. Tolerance*].
Süt şıqraw (сүт шықпау).
Süyek mayuw (сүйек маю).
Süyek omaluwı (сүйек омалуы).
Süyek sırqıraw (сүйек сырқырау).
Saǵım (сағым).
Sayabırsuw (саябырсу).
Selkildew (селкілдеу).

Sırcıraw (сырқырау).
Sızdaw (сыздау).
Solqıldaw (солкылдау).
Sandıraq (сандырақ) [*Lat. + Lat. Expansive delusion*].
Salbıragan iş (салбыраған іш) [*Lat. + Lat. Pendulous abdomen*].
Süttin ықрау (сүттің шықпауы) [*Lat. Ablactation*].
Seyleuwdin buwzılıwı (сейлеудің бузылуы) [*Yun. Allolalia*].
Sargauwsız (сарғаюсыз) [*Lat. Anicteric*].
Siyre demaluw (сирек демалу) [*Ing. Bradypnea*].
Süyektiñ jumsaruwı (сүйектің жұмсаруы) [*Yun. Osteomalacia*].
Suwt qızbası (сут қызбасы) [*Yun. Galactopyra*].
Suwt irkilişi (сут іркілісі) [*Yun. Galactostasia*].
Suwıq tiyuuw (суық тию) [*Lat. Gravedo*].
Saldıq abaziya (салдық абазия) [*Yun. + Yun. Paralytic abasia*].
Sauwsaqsızdıq (саусақсыздық) [*Adactylia*], baqaysızdıq (бақайсыздық),
olarak da bilinir.

Sargıssız (сарғышсыз) [*Ing. Anicteric*].

Sıǵırlıq (сығырлық) [*Yun. Myopia*], asa sıǵırlıq (аса сығырлық) [*Yun. + Yun. Miopia alta*], qaterli sıǵırlıq (қатерлі сығырлық) [*Lat. + Yun. Malignant myopia*], jalǵan sıǵırlıq (жалған сығырлық) [*Yun. + Yun. Pseudo myopia*], tüngi sıǵırlıq (түнгі сығырлық) [*Alm. + Yun. Night myopia*], ostik sıǵırlıq (осьтік сығырлық) [*Lat. + Yun. Axial myopia*], üdemeli sıǵırlıq (үдемелі сығырлық) [*Lat. + Yun. Progressive myopia*], kәsiptik sıǵırlıq (кәсіптік сығырлық) [*Lat. + Yun. Occupational myopia*], ötkinşi sıǵırlıq (өткінші сығырлық) [*Lat. + Yun. Transitory myopia*], oquwşı sıǵırlıǵı (оқушы сығырлығы) [*Lat. + Yun. School myopia*], gibi türleri vardır.

Sınalanuw (сыналану) [*Lat. Impaction*].

Sızat (сызат) [*Lat. Fissure*].

Suwdan qorquw (судан қорқу) [*Yun. Hydrophobia*].

Sütti jılawıq (сүтті жылауық) [*Ing. Galactocele*].

Suwqarañ (суқараң) [*Yun. Glaucoma*].

Süyek şorı (сүйек шоры) [*Lat. Callus*].

Sorbuwin (сорбуын) [*Yun. Arthritis*].

Soguw (согу) [*Alm. Beat*].

Silekeysizdik (сілекейсіздік) [*Ing. Aptyalism*].

-Ş-

Şabuwl (шабуыл) [*Alm. Attack*], eŗşuw (ершу), auwtuwdiń öŗşuwı (аурудың өршуі) [*Alm.+Alm.+Fr. Attack of disease*], jürek qıspası eŗşuw (жүрек қыспасы ершу) [*Lat.+Alm. Coronary attack*], gibi türleri vardır.

Şemen (шемен) [*Yun. Edema*].

Şijin (шыжын).

Şirindi (шірінді).

Şiyqan (шійқан) [*Lat. Boil*], sızdawıq (сыздауық), olarak da bilinir.

Şorayaq (шораяқ).

Şoşqa moyın (шошқа мойын) [*Alm. Mumps*].

Şuwaş (шуаш).

Şanşuw (шаншұу).

Şimldaw (шынылдау).

Şırıştık zattardın bolmauwı (шырыштық заттардың болмауы) [*Yun. Amyxia*].

Şankr (шанкр) [*Fr. Chancre*].

Şekteuwli (шектеулі) [*Ing. Cirroid*].

Şaynauwdın buwzıluwı (шайнаудың бузылуы) [*Yun. Dysmasesis*].

Şırıştıń kemuwı (шырыштың кемуі) [*Yun. Hypomyxia*].

Şartıyған (шартиған) [*Alm. Outpouching*], şartıygen (шәртиген), томпрауған (томпайған), gibi adları da vardır.

Şemen (шемен) [*Yun. Hidrops*].

Şektelgen abstsess (шектелген абсцесс) [*Lat.+Lat. Local abscess*].

Şodır (шодыр) [*Lat. Protuberance*], şıǵıńqı jer (шығыңқы жер), olarak da bilinir.

Şıǵındı (шығынды) [*Lat. Emission*], tastama (тастама), olarak da bilinir.

-Т-

Tok soǵuw (ток соғу) [*Ing. Electroplexy*].

Tıǵızdıǵı tömen liyroproteinynder (тығыздығы төмен липопротеиндер) [*Ing.+Yun. Bad cholesterol*].

Talma (талма).

Taltaq (талтақ).

Taltaqta (талтақта).

Tanavla (танавла).

Tapeltek (тапелтек).

Tavirlen (тавірлен).

Tenkiy (тенкій)

Tensel (Тенсел).

Teñiz awruwı (теңіз аурұуы) [*Ing. Seasickness*],

Tonzillit (тонзилліт).

Tunşıqpa (тұншықпа).

Tunşıqtır (тұншықтыр).

Tas (тас) [*Lat. Calculus*].

Terisken (теріскен).

Tırısqaq (тырысқақ).

Tutıq (тұтық).

Tüsik tastaу (түсік тастау) [*Lat. Abortion*], ampuwlalıq түсік түsuw (ампулалық түсік түсу) [*Lat.+Lat. Ampullar abortion*], awruwhanadan tıs jerde түсік түsuw (ауруханадан тыс жерде түсік түсу) [*Lat.+Lat. Criminal abortion*], sätsiz oqıyğadan түсік түsuw (сәтсіз оқиғадан түсік түсу) [*Lat.+Lat. Accidental abortion*], üdemeli түсік түsuw (үдемелі түсік түсу) [*Lat.+Alm.+Lat. Abortion in progress*], özdiginen түсік түsuw (өздігінен түсік түсу) [*Lat.+Lat. Spontaneous abortion*], üzaqqa sozilğan түсік түsuw (үзаққа созылған түсік түсу) [*Lat.+Lat. Protracted abortion*], infektsiyalıq түсік түsuw (инфекциялық түсік түсу) [*Lat.+Lat. Infectious abortion*], infektsiyalanghan түсік түsuw (инфекцияланған түсік түсу) [*Lat.+Lat. Infected abortion*], jasandı jolmen Tüsik түsiruw (жасанды жолмен түсік түсіру) [*Lat.+Lat. Artificial abortion*], түсік tastatuw (түсік тастату) [*Lat.+Lat. Criminal abortion*], mediytısnalıq түсік түsiruw (медициналық түсік түсіру) [*Yun.+Lat. Therapeutic abortion*], bastalğan түсік түsuw (басталған түсік түсу) [*Lat.+Lat. Incipient abortion*], qılmıstı түсік түsuw (қылмысты түсік түсіру) [*Lat.+Lat. Criminal abortion*], jartılay түсік түsuw (жартылай түсік түсу) [*Lat.+Lat. Incomplete abortion*], asqınğan түсік түsuw (асқынған түсік түсу) [*Lat.+Lat. Complicated abortion*], түсік jartılay түsuwı (түсік жартылай түсуі) [*Alm.+Lat. Late abortion*], түсіктіñ tolıq түsuwı (түсіктің толық түсуі) [*Lat.+Lat. Complete abortion*], mediytısnalıq körsetimder (медициналық көрсетімдер) [*Yun.+Lat. Therapeutic abortion*], түсік erte түsuw (түсік ерте түсу) [*Ing.+Lat. Early abortion*], түсіктіñ özdiginen түsuwı (түсіктің өздігінен түсуі) [*Lat.+Lat. Spontaneous abortion*], sepsiystik түсік түsuw (сепсистік түсік түсу) [*Yun.+Lat. Septic abortion*], tütik түsigi

(түтік түсігі) [*Lat.+Lat. Tubal abortion*], түсік түсу қауірі (түсік түсу қауірі) [*Alm.+Lat. Threatened abortion*], жатыр мойнағындағы түсік (жатыр мойнағындағы түсік) [*Lat.+Lat. Cervical abortion*], gibi түрleri vardır.

Tüymene (түймене).

Tüyin (түйін).

Tüşkir (түшкір).

Tijıray (тыжырай).

Tözimdilik (төзімділік) karş. Şıdamdılıq (шыдамдылық).

Tekserüw (тексеру), Qaraw (қарау), olarak da bilinir.

Tuwdı baqılaw (тұуды бақылау) [*Lat. Contraception*].

Tise (тісе).

Titire (тітіре).

Tamır soǵuwı (тамыр соғуы) [*Lat. Pulsation*].

Totıǵuw (тотығу) [*Lat. Acescence*].

Kırşıldanuw (қыпщылдану), ашыр ketuw (ашып кету), gibi adları da vardır.

Teñgerim (теңгерім) [*Lat. Balance*].

Tışqaq (тышқак).

Tıylıw (тыйылу) [*Lat. Abstinence*], Ustanuw (ұстану), tejeuw (тежеу), jartilay jınıstık abstıynentsiya (жартылай жыныстық абстиненция) [*Lat.+Fr.+Lat. Partial sex abstinence*], jınıstıq abstıynentsiya (жыныстық абстиненция) [*Fr.+Lat. Sex abstinence*], gibi түrleri vardır.

Tılsızdık (тілсіздік) [*Yun. Aglossia*].

Tılsız (тілсіз).

Tamır bitelüw (тамыр бітелуу).

Tamır qaşuw (тамыр қашу).

Tamır qatauw (тамыр қатаюу).

Tamır цуuw (тамыр ұюу).

Tasbawırlıq (тасбауырлық).

Tasökpe (тасөкпе).

Taw awruwı (тау ауруы).

Taz (таз). temiretki (теміреткі), buzawtas (бұзаутас), gibi adları da vardır.

Tengeqotır (тенгеқотыр), qabırşaqtı temiretki (қабыршақты теміреткі), olarak da bilinir.

Teniz awruwı (теніз ауруы).

Tıŝqan awruwı (тышқан ауруы).
Tılme (тілме).
Tis awruwı (тіс ауруы).
Tis awruwları (тіс аурулары).
Tis isigi (тіс ісігі), қаңжел (қанжел), olarak da bilinir.
Tis jegi (тіс жегі).
Tumaw (тұмау).
Tunşıǵuw (түншыǵуу).
Tumauw (тұмау) [*Lat. Inflūanza*].
Tülew (түлеу).
Tüsik (түсік).
Tüyneme (түйнеме), күydirgi (күйдіргі) olarak da bilinir.
Talawraw (талаурау).
Talıqsuw (талықсуу).
Tanawı taǵıluw (танауы тарылдуу).
Tırtıq (тыртық).
Tüyilüw (түйілуу).
Talma (талма) [*Lat. Access*].
Teri tuwberkuwlezi (тері туберкулезі) [*Acnitis*].
Tazdık (таздық) [*Yun. Acomia*].
Tuwsiniksizdik belgisizdik (тусініксіздік белгісіздік) [*Yun. Acrisia*].
Tötemelilik (төтемелілік) [*Lat. Immunity*].
Tisin bolmauwı (тісін болмауы) [*Ing. Agomphiasis*].
Toqtamastan kusuw (тоқтамастан күсу) [*Yun. Anacatharsis*].
Terdin ŝıqrauı (тердін шықпауы) [*Ing. Anhidrosis*].
Tırnaq aqauı (тырнақ ақауы) [*Lat. Anonychia*].
Temir kuwramının temendeuı (темір курамының темендеуі) [*Asiderosis*].
Tis sıqırlatuw (тіс сықырлату) [*Yun. Bruxism*].
Tic tası (тіс тасы) [*Lat. +Lat. Dental calculus*].
Tasımaldauwşı (тасымалдаушы) [*Lat. Carrier*].
Temirtapşılık anemiya (теміртапшылық анемия) [*Yun. Chloremia*].
Taraluw (таралу) [*Lat. Disseminate*].
Jayılıp ketuw (жайылып кету), olarak da bilinir.
Tis juwluw (тіс жулу) [*Lat. Exodontia*].

Tis toltıruw (тіс толтыру) [*Alm. Filling*].

Tonazıtuw (тоназыту) [*Alm. Freezing*].

Tıǵın (тығын) [*İng. Gag*].

Taǵamdıq allergen (тағамдық аллерген) [*Alm.+Alm.+İng. Food-borne allergen*].

Tırnaqsızdıq (тырнақсыздық) [*Yun. Onychomadesis*].

Tisin qıǵırlatuw (тісін қышырлату) [*Yun. Bruxism*].

Tereñdikten korkuw (тереңдіктен корку) [*Yun. Batofobia*].

Tınıs aluw alkalozı (тыныс алу алкалозы) [*Lat.+Yun. Respiratory alkalosis*].

Tüktilik (түктілік) [*Yun. Hypertrichosis*].

Jündestik (жүндестік), olarak da bilinir.

Tüsik erte tüsuw (түсік ерте түсу) [*İng.+Lat. Early abortion*].

Tütik tüsigi (түтік түсігі) [*Fr.+Lat. Tubal abortion*].

Tüsik tüsuw qauwpi (түсік түсу қаупі) [*Alm.+Lat. Threatened abortion*].

Taz (таз) [*Lat. Favus*].

-U-

Uyqısızdıq (ұйқысыздық) [*Lat. İsomnia*].

Uvlaǵıǵ (ұвлағыш).

Uwşıq (ұушық).

Uşıq (ұшық) [*Yun. Herpes*].

Ustamalı awıruw (ұстамалы ауру).

Uǵımdılıq (ұғымдылық).

Ustama (ұстама) [*Fr. Paroxysm*].

Uwyıǵan kan (уыыған кан) [*İng. Bruise*].

Uwyuw (ую) [*Alm. Clotting*].

Üzil (үзіл).

-V-

Volman auwıruwı (вольман ауруы) [*Fr. Wolman disease*].

-Z-

Zärsizdik (зәрсіздік) [*İng. Anuria*], Uwıttıq zärsizdik (уыттық зәрсіздік) [*Lat.+İng. Intoxicational anuria*], obtuwratsiyalıq zärsizdik (обтурациялық зәрсіздік) [*Lat.+İng. Obturative anuria*], bitelistik zärsizdik (бітелістік зәрсіздік), büyrektik zärsizdik (бүйректік зәрсіздік) [*Lat.+İng. Renal anuria*], ötkinşi zärsizdik

(өткінші анурия) [*Lat.+İng. Transitory anuria*], jaraqattıq zärsizdik (жарақаттық зәрсиздік) [*Yun.+İng. Traumatic anuria*], gibi türleri vardır.

Zağıuptıq (зағиптық) [*Yun. Amaurosis*], soqırлық (соқырлық), olarak da bilinir.

Ziyan (зиян) [*Alm. Harm*].

Zaqım (зақым).

Zararsızdandırılğan (зарарсыздандырылған).

Zerdeli (зерделі).

Zerdesiz (зердесіз).

Zerek (зерек).

Zerektik (зеректік).

Zeyin (зейін).

Zertefi (зертефі).

Zertte (зертте).

Zarıran (запыран).

Zarıǵuw (зарығу).

Ziyandı isik (зиянды ісік).

Zenüw (зену).

Zaqımdanuw (зақымдану), buwzuw (бузу), jaraqattaуw (жарақаттау), buwzıluw (бузылу), gibi adlarla da bilinir.

10.2. Anatomi terimleri

Bu bölümde insan anatomisi ile ilgili terimler yer almaktadır.

-А-

Askazan (асқазан) [*Yun. Stomach*].

Awız (ауыз) [*Alm. Mouth*].

Artqı ötis (артқы өтіс) [*Lat. Anüs*], tışar (тышар), köten (көтен), adlarıyla da bilinir.

Ayaqtın tabanı (Аяқтың табаны) [*Lat. Planta*].

Alaqan (алақан) [*Yun.+Yun. Diogeoes cup*].

Awıs omırtqa (ауыс омыртқа) [*Yun.+Alm. Atlant bone*].

Aşıq qanaunalım jüyesi (ашық қанайналым жүйесі) [*Alm.+Lat.+Yun. Open circulatory system*].

Auwızomırtqa (ауызомыртқа) [*İng. + Lat. Cranial vertebra*].

Aorta (аорта) [*Yun. Aorta*].

Ayaq (аяқ) [*Alm. Leg*].

Ayaq бүршіgi (аяқ бүршіgi) [*Alm. + İng. Leg bud*].

Aq bulşıq et talşıqtarı (ақ бұлшық ет талшықтары) [*Alm. + Lat. + Lat. White muscle fibers*].

Aq may tını (ақ май тını) [*Alm. + Lat. + Lat. White adipose tissue*].

Arqa (арқа) [*Alm. Back*].

As qorıtıw tütıgi (ас қорыту түтіgi) [*Lat. + Lat. Digestive tract*], ішек jолı (ішек жолы), askazan jолı (асқазан жолы), adларыla da bilınır.

As qorıtıw jüyesi (ас қорыту жүйесі) [*Lat. + Yun. Digestive system*].

Alaqan (алақан) (авуц ісі) [*Alm. Palm*].

Artqı tañday (артқы таңдай).

Auwız quwısı (ауыз қуысы) [*Lat. + Lat. Oral cavity*].

-B-

Bökse (бөксе) [*Lat. Clavicula*].

Buwğana (Буғана) [*Lat. Clavicula*].

Bassüyek (бассүйек) [*İng. Skull*].

Bauwır (бауыр) [*Alm. Liver*].

Badamşa (бадамша) [*Lat. Tonsil*].

Buwın (буын) [*Lat. Joint*].

Buwındıq şemırşek (буындық шеміршек) [*Lat. + Lat. Joint cartilage*].

But (бұт).

Bulşıq et (бұлшық ет) [*Lat. Muscle*].

Bulşıq et semıw (бұлшық ет сему) [*Lat. + Fr. Muscular atrophy*].

Bulşıq et tını (Бұлшық ет тını) [*Lat. + Lat. Muscle tissue*].

Bulşıq etтіñ bosañsuwı (бұлшық еттің босаңсуы) [*Lat. + Lat. Muscle relaxation*].

Bulşıq et gıyertrofiyası (бұлшық ет гипертрофиясы) [*Lat. + İng. Muscular hypertrophy*].

Bulşıq etтіñ jıyırılıwı (бұлшық еттің жиырылуы) [*Lat. + Lat. Muscle contraction*].

Bet (бет) [*Lat. Face*], жүз (жүз), өñ (өң), ajar (ажар), adларыla da bilınır.

Büyek (бүйрек) [*İng. Kidney*].

Büyüküsti bez (бүйрекүсті без) [*Lat.+Lat. Adrenal gland*].

Bet süyegi (бет сүйегі) [*İng.+İng. Cheek bone*].

Buwinsirtılıts (буынсыртылыц) [*Lat. Abarticular*].

Bulşıq et talşıqtarı (бұлшық ет талшықтары) [*Lat.+Lat.+ Lat. Intrafusul muscle fibers*].

Bileziktik (білезіктік) [*Lat. Carpal*].

Baltır (балтыр) [*Alm. leg*].

Bas (бас) [*Alm. Head*].

Bez (без) [*Lat.Gland*].

-D-

Dawıs jelbezegi (дауыс желбезегі) [*Lat.+Yun. Vocal cord*].

Däneker tin (дәнекер тін) [*Lat.+Lat. Connective tissue*].

Dene (дене) [*İng. Body*].

Dene quwısı (дене қуысы) [*İng.+Fr. Body cavity*].

Denelik jasuwşalar (денелік жасушалар) [*İng.+Fr. Body cell*].

Dabil jarğağı (дабыл жарғағы) [*Fr.+Lat. Tympanic membrane*].

-E-

Elastiykalıq дәneker tin (эластикалық дәнекер тін) [*Yun.+Lat.+Lat. Elastic connective tissue*].

Elastiykalıq talşıqtar (эластикалық талшықтар) [*Yun.+Lat. Elastic fibers*].

Elastiykalıq şemirşek (эластикалық шеміршек) [*Yun.+Lat. Elastic cartilage*].

Estuw tütiği (есту түтігі) [*Fr.+Fr. Eustachian tube*].

Erkektiñ jinis müşesi (еректің жыныс мүшесі) [*Lat. Penis*].

Emşek (емшек) [*Alm. Breast*].

En (ен).

Et (ет).

Emal (емал).

-İ-

İyin (ийн) [*Alm. Knee*], tize (тізе), olarak da bilinir.

İyis sezuw plakodası (иіс сезу плакодасы) [*Lat.+Alm. Olfactory plaque*].

İş quwısı (іш қуысы) [*Lat.+Lat. Abdominal cavity*], qursaq quwısı (құрсак қуысы), olarak da bilinir.

İşperde (ішперде) [*Yun. Peritoneum*], qarınniñ kök eti (қарынның көк еті), olarak da bilinir.

İyis sezuw müşesi (иис сезу мүшеси) [*Lat. + Yun. Olfactory organ*].

İyis sezuw retseptorları (иис сезу рецепторлары) [*Lat. + Lat. Olfactory receptors*].

İşastar (ішастар) [*Yun. Peritoneum*].

İşki müşeler (ішкі мүшелер) [*Lat. + Yun. Internal organs*].

İyіq (иық) [*Alm. Shoulder*].

İş (иш) [*Lat. Abdomen*].

İşek (ішек) [*Lat. Intestine*], örlemeli toqışek (өрлемелі тоқішек) [*Lat. + Yun. Ascending colon*], ұлтабар (ұлтабар) [*Lat. Duodenum*], төмендемелі toqışek (төмендемелі тоқішек) [*Lat. + Yun. Descending colon*], toqışek (тоқішек) [*Yun. Colon*], miqinişek (мықынiшек) [*Yun. Ileum*], jiljimalı büyen (жылжымалы бүйен) [*Lat. + Yun. Mobile cecum*], köldeneñ toqışek (көлденен тоқішек) [*Lat. + Yun. Transverse colon*], kötenişek (көтенiшек) [*Lat. Rectum*], tikişek (тікiшек) [*Lat. Rectum*], rektum (ректум) [*Lat. Rectum*], sigma tärizdi toqışek (сiгма тәрiздi тоқішек) [*Yun. + Yun. Sigmoid colon*], büyen (бүйен) [*Alm. + İng. Blind gut*], tüyilgen toqışek (түйiлген тоқішек) [*Yun. + Yun. Spastic colon*], ortalıq işek (орталық iшек) [*İng. Midgut*], juwanişek (жуанiшек) [*Lat. + Lat. Large intestine*], jiñişke işek (жіñiшке iшек) [*Alm. + Lat. Small intestine*], aşışek (ашiшек) [*Lat. Jejunum*], gibi türleri vardır.

İşki sekretiyalıq bez (ішкі секрециялық без) [*İng. + Lat. Endocrine gland*].

İş (иш) [*Lat. Alvus*], işki agzalar (ішкі агзалар), olarak da bilinir.

İt tic (ит тіс) [*Lat. Cuspid*].

-J-

Jarğaq (жарғақ) [*Lat. Pariet*].

Jaқ (жақ) [*Alm. Chin*].

Jaқastı bez (жақасты без) [*Lat. + Lat. Submandibular gland*].

Jürek-kan tamır jüyesi (жүрек-қан тамыр жүйесі) [*Yun. + Yun. Cardiovascular system*].

Jürek bulşık eti (жүрек бұлшық еті) [*Alm. + Lat. Heart muscle*].

Jaıpı öt tütigi (жалпы өт түтігі) [*Alm. + Lat. Gall duct*].

Jüyke tini (жүйке тiні) [*Lat. + Lat. Nervous tissue*].

Jaбіq қан айналім jüyesi (жабық қан айналым жүйесі) [*Lat. + Yun. + Yun. Closed cardiovascular system*].

Jürek qarınşası (жүрек қарыншасы) [*Lat. Ventricle*].

Jiyiriliw (жиырылу) [*Lat. Contraction*].

Jilinşik (жіліншік).

Jadına saqtaıtın jasuwşalar (жадына сақтайтын жасушалар) [*Lat.+Fr. Memory cells*].

Jürekşe (жүрекше) [*Lat. Atrium*].

Julın (жұлын) [*Fr.+Yun. Spinal cord*].

Juwan işek (жуан ішек) [*Lat.+ Lat. Large intestine*].

jambas (жамбас) [*Alm. Hip*].

Jelinsaba (желінсаба).

Jemsav (жемсау).

Jemsavlı (жемсаулы).

Jon (Жон) [*Alm. Back*].

Jumır (жумыр).

Jutqın (жұтқын).

Jüyke (жүйке).

Jürek (жүрек) [*Alm. Heart*].

Jiilik (жіілік).

Jawıgın (жауырын) [*Lat. Scapula*].

Jauwırın böligi (жауырын бөлігі) [*Yun. Acromion*].

Juwrek tamırlık (жүрек-қан тамырлық) [*Yun. Cardiovascular*].

Jol (жол), özek (өзек), olarak da bilinir.

Jutqınşaq (жұтқыншақ) [*Yun. Pharynx*].

-К-

Käri jilik (кәрі жілік) [*Alm.+Lat. Elbow joint*].

Köldeneñ jolaqtı bulşıq et (көлденең жолақты бұлшық ет) [*Lat.+Lat. Striated muscle*].

Közdiñ ağı (көздің ағы) [*Lat. Conjunctiva*].

Kömekey (көмекей) [*Alm. Throat*], jutqınşaq (жұтқыншақ), olarak da bilinir.

Kemikti süyek (кемікті сүйек) (ağsı kemik) [*Alm.+ Alm. Woven bone*].

Keuwde quwıwı (кеуде қуысы) [*Yun. Chest*], asteniyalı keuwde (астениялы кеуде) [*Lat.+Yun. Alar chest*], böşke tärizdi kökirek (бөшке тәрізді көкірек) [*Lat.+Yun. Barrel chest*], qüyğı tärizdi kökirek (қүйғы тәрізді көкірек) [*Lat.+Yun. Funnel chest*], giypersteniyalı kökirek (гиперстениялы көкірек) [*İng.+Yun. Hypersthenic chest*], qustös kökirek (құстөс көкірек) [*Alm.+Yun. Keeled chest*],

kifozdı kökirek (кифозды көкірек) [*Yun.+Yun. Kyphotic chest*], konuws kökirek (конус көкірек) [*Yun.+Yun. Conical chest*], lordozdı kökirek (лордозды көкірек) [*Yun.+Yun. Lordotic chest*], meşel kökirek (мешел көкірек) [*Yun.+Alm. Rickets breast*], skoliyozdı kökirek (сколиозды көкірек) [*Yun.+Yun. Scoliotic chest*], jalpaq kökirek (жалпақ көкірек) [*Ing.+Yun. Flat chest*], кең kökirek (кең көкірек) [*Ing.+Yun. Broad chest*], emfiyzematozdı kökirek (эмфизематозды көкірек) [*Yun.+Yun. Emphysematous chest*], gibi türleri vardır.

Köz (көз) [*Alm. Eye*].

Közdiñ qaraşıǵı (көздің қарашығы) [*Lat. Pupil*], janar (жанар), olarak da bilinir.

Köz körişigi (көз көпіршігі) (optik vezikul) [*Fr.+Lat. Optic vesicle*].

Köz burşaǵı (көз бұршағы) [*Alm.+Lat. Eye lens*].

Köz bokalı (көз бокалы) [*Fr.+Lat. Optic cup*].

Közjas bezi (көзжас безі) [*Alm.+Lat. Tear gland*].

Közjas özekşesi (көзжас өзекшесі) [*Alm.+Lat. Tear duct*].

Kömkerilgen köbikşe (көмкерілген көбікше) [*Fr.+Lat. Coated vesicle*].

Klitor (клитор) [*Yun. Clitoris*], delitki (деліткі), şürti (шүрті), şürtekey (шүртекей), gibi adları da vardır.

Delitki (деліткі),

Şürti (шүрті),

Şürtekey (шүртекей), gibi adları da vardır.

Közdiñ tor qabıǵı (көздің тор қабығы) [*Lat. Retina*], alaşıq (алашық), olarak da bilinir.

Kevde (кевде) [*Ing. Body*].

Kökirek (көкірек), kewde (кеуде), omıraw (омырау), adlarıyla da bilinir.

Köt (көт).

Küretamır (күретамыр) [*Yun. Artery*].

Kindik (кіндік) [*Navel*].

Köket (көкет) [*Yun. Diaphragm*].

közjas kabı (көзжас кабы) [*Yun. Dacryocyst*].

Köz alması (көз алмасы) [*Alm. Eyeball*].

Közdiñ qabaqı (көздің қабақы) [*Ing. Eyelid*].

Közşaralıq (көзшаралық) [*Lat. Orbital*].

Kişkene vena (кішкене вена) [*Lat. Venule*].

Keñirdek (кеңірдек) [*Yun. Trachea*].

-Q-

Qalqanşa bez (қалқанша без) [*Yun.+Lat. Thyroid gland*].

Qanqa (қанқа) [*Yun. Skeleton*].

Qan aynalıwınıñ ülken шеңбері (қан айналымының үлкен шеңбері) [*İng.+Lat. Systemic circulation*].

Qan tamıǵı (қан тамыры) [*Alm.+Lat. Blood vessel*].

Qan aynalıwı (қан айналымы) [*Alm.+Lat. Blood circulation*].

Qol (қол) [*İng. Hand*].

Qurqulaq (құрқұлақ) [*Alm.+Fr. Skorbut disease*].

Diñgene (діңгене), olarak da bilinir.

Qarın (қарын) [*Lat. Abdomen*].

Qol (қол) [*Alm. Arm*].

Qol бүршіǵı (қол бүршіǵı) [*Alm.+İng. Arm bud*].

Qulaq (құлақ) [*Alm. Ear*].

Qulaq qalqanıñ ülesşesi (құлақ қалқанының үлесшесі) [*Alm.+Yun. Ear lobe*].

Quwıq (куық) [*Lat.+Alm. Urinary bladder*].

Qınar (қынап) [*Lat. Vagina*], közalmanıñ qınabı (көзалманың қынабы) [*Yun.+Lat. Bulbar vagina*], köruw nervisiniñ işki qınabı (көру нервісінің ішкі қынабы) [*Lat.+Lat.+Alm.+Fr.+Lat. Internal vagina of optic nerve*], jiñişke inşek (жіңішке іншек) [*Alm.+Lat. Narrow vagina*], tar inşek (тар іншек) [*Alm.+Lat. Narrow vagina*], keñ inşek (кең іншек) [*Alm.+Lat. Wide vagina*], gibi türleri vardır.

Qıltamır (қылтамыр) [*Lat. Capillary*].

Qabırǵa (қабырға).

Qarın (қары).

Qarın (қарын) [*Yun. Stomach*], işek (ішек), jumır (жұмыр), adlarıyla da bilinir.

Qolqa qaqraǵı (қолқа қақпаǵы) [*Lat.+Lat. Aortic valve*].

Qulaq (құлақ) [*Ear*].

Qulaq qalqanı (құлақ қалқаны).

Qulaq jarǵaǵı (құлақ жарғаǵы).

Qulaq awruwı (құлақ ауруы).

Quymşaq süyegi (құйымшақ сүйегі).

Qürsaqtıq (күрсақтық) [*Lat. Abdominal*].

Qolqa doғası (қолқа доғасы) [*Lat. +Lat. Aortic arch*].

Qızdıq perdebuwtındıgının buwzılıwı (қыздық перде бузылуы) [*Lat. Defloration*].

Qas (қас) [*Alm. Eyebrow*].

Qal (қал) [*Yun. Nevus*].

Qızdıqtı qız (қыздықты қыз) [*Lat. Virgin*].

Qabaq (қабак) [*Alm. Eyelid*].

Qustümsıq (құстүмсық) [*Lat. Rostrum*].

Qolqa (қолқа) [*Yun. Aorta*], örlemeli qolqa (өрлемелі қолқа) [*Lat.+Yun. Ascending aorta*], kökirek qolqası (көкірек қолқасы) [*Yun.+Yun. Thoracic aorta*], qürsaqtıq qısqa qolqa (күрсақтық қысқа қолқа) [*Alm.+Lat.+Yun. Short abdominal aorta*], tömendemeli qolqa (төмендемелі қолқа) [*Lat.+Yun. Descending aorta*], kökirektiñ uzarğan qolqa (көкіректің ұзарған қолқа) [*Lat.+Yun.+Yun. Elongated thoracic aorta*], jiñişke qolqa (жіңішке қолқа) [*Alm.+Yun. Narrow aorta*], gibi türleri vardır.

-L-

Limfa (лимфа) [*Fr. Lymph*].

-M-

Mañday (маңдай) [*Lat. Frontal*].

Miy (Ми) [*Lat. Cerebrum*].

Meniska (меніска) [*Yun. Meniscus*].

Miy qırtısı (ми қыртысы) [*Lat. + Lat. Cerebral cortex*].

Miy sabauwı (ми сабауы) [*Alm.+Alm. Brain stem*].

Miy men julınnıñ qabıqtarı (Ми мен жұлынның қабықтары) [*Yun. Meninges*].

Miyşıq (мишық) [*Lat. Cerebellum*].

Miy-julın suyıqtıǵı (ми-жұлын сұйықтығы) [*Lat. + Lat. Cerebrospinal fluid*].

Moyn (мойын) [*Alm. Neck*].

Murın (мұрын) [*Alm. Nose*].

Murın quwısı (мұрын қуысы) [*Lat.+Lat. Nasal cavity*], tanaw (танау), olarak da bilinir.

Murın tesigi (мұрын тесігі) [*Ing. Nostril*].

Murın şımıldıǵı (мұрын шымылдығы).

Möldir qabıq (мөлдiр қабық) [*Lat. Cornea*].

Müşe (мүше) [*Yun. Organ*], aғza (ағза), olarak da bilinir.

Mıqın (мықын).

Mügedektik (мүгедектік) [*Lat. Invalidism*].

Muyizgek (мүйізгек) [*Lat. Callus*], şor (шор), olarak da bilinir.

Menşikti teri (меншікті тері) [*Lat. Derma*].

Manday (мандай) [*Lat. Frontomalar*], betsuwyekyk (бетсуйекйк), olarak da bilinir.

-N-

Neserquwıq (несепкуық) [*Lat.+Alm. Urinary bladder*].

Nurlı qabıq (нұрлы қабық) [*Yun. Iris*].

Nesep bölip şıǵaruw jüyesi (несеп бөліп шығару жүйесі) [*Lat.+Yun. Urinary system*].

Neuron (нейрон) [*İng+Fr. Nevre cell*].

Nerv (нерв).

Nesep joldarı (несеп жолдары).

Nesep-jinistik (несеп-жыныстық) [*İng. Genitourinary*].

-O-

Ortalıq jüke jüyesi (орталық жүйке жүйесі) [*Lat.+Yun. Central nervous system*].

Omırtqa jotası (омыртқа жотасы) [*Lat. Vertebra*].

Omırtqa (омыртқа) [*Alm. Backbone*].

Ortañǵı miy (ортаңғы ми) [*Alm.+Alm. Middle brain*].

Ortañǵı qulaq (ортаңғы құлақ) [*Alm.+Alm. Middle ear*].

Omırtqa baganası (омыртқа бағанасы) [*Alm. Backbone*].

-Ö-

Öt qabı (өт қабы) [*Lat.+Alm. Bile bladder*].

Öt (өт) (safra) [*Lat. Bile*].

Öt tütiǵi (өт түтігі) [*Lat.+Lat. Bile duct*].

Öneş (өңеш) [*Yun. Esophagus*].

Ökre (өкпе) [*Yun. Lung*].

Ökşe (өкше).

Öndirşek (өндіршек) [*Alm. Throat*].

Ön (өн), tüs (түс), olarak da bilinir.

Periyferiyalıq jüye jüyesi (перифериялық жүйке жүйесі) [*Yun. +Lat. +Yun. Peripheral nervous system*].

-S-

San süyek (сан сүйек) [*Fr. +Alm. Haunch bone*].

Sauwsaq (саусақ) [*Alm. Finger*].

Sauwsaq uşı (саусақ ұшы) [*Alm. Fingertip*].

Süyek (сүйек) [*Alm. Bone*].

Süyek qabıǵı (сүйек қабығы) [*Yun. Periosteum*].

Süyek tini (сүйек тіні) [*Alm. +Lat. Bone tissue*].

Süyektiñ qızıl kemiǵı (сүйектің қызыл кемігі) [*Alm. +Alm. Bone marrow*].

Süyek mineralı (сүйек минералы) [*Alm. +Lat. Bone mineral*].

Süyek damuwı (сүйек дамуы) [*Yun. Osteogenesis*].

Süyektiñ kemik zatı (сүйектің кемік заты) (dokuma kemiǵı) [*Alm. +Alm. Woven bone*].

Süt bezi bürtigi (сүт безі бүртігі) [*İng. +Alm. Mammary nipple*].

Süt bezi (сүт безі) [*İng. +Lat. Mammary gland*].

Süt bezi bürtiginiñ janındaǵı şeñberı (сүт безі бүртігінің жанындағы шеңбері) [*İng. +Lat. Mammary areola*].

Silekey bezi (сілекей безі) [*Lat. +Lat. Salivary gland*].

Soñǵı miy (соңғы ми) [*İng. Hindbrain*].

Segizköz (сегізкөз).

Sırak-ayaq uşı buwını (сірақ-аяқ ұшы буыны) [*Alm. Ankle*], siyraq asıq buwını (сірақ асық буыны), toray (топай), asıq süyek (асық сүйек), adlarıyla da bilinir.

Sandıq (сандық) [*Lat. Coxofemoral*], urşıqtıq (ұршықтық), olarık da bilinir.

-Ş-

Sauwsak buwnaǵı (саусақ бунағы) [*Yun. Maniphalanx*].

Şap (шап) [*İng. Groin*], şat (шат), olarık da bilinir.

Şemirşek (шеміршек) [*Lat. Cartilage*].

Şıjıq (шыжық), olarık da bilinir.

Şaş (шаш) [*Alm. Hair*], tük (түк), qıl (қыл), adlarla da bilinir.

Şaş tamırı (шаш тамыры) [*Alm. +İng. Hair root*].

Şıǵaruwşı tütik (шығарушы түтік) [*Lat. +Lat. Excretory duct*].

Şemirşekti süyek (шеміршекті сүйек) [*Yun. +Yun. Chondral bone*].

Şar terizdi buwin (шар терізді буын) [*Yun. Arthrodia*].

Şeuwet şılıbırı (шеует шылбыры) [*Lat. Funicle*].

Şandır (шандыр) [*Yun. Aponeurosis*], qardıñ ekıbastı bülşıqetınıñ şandır (қардың екібасты бұлшықетінің шандыры) [*Lat.+Yun. Bicipital aponeurosis*], alaқан şandır (алақан шандыры) [*Lat.+Yun. Palmar aponeurosis*], bassüyeküsti şandır (бассүйекүсті шандыр) [*Yun.+Yun. Epicranial aponeurosis*], taban şandır (табан шандыры) [*Lat.+Lat. Plantar fascia*], gibi türleri vardır.

Şege (шеге) [*İng. Nail*], üşqalaqtı şege (үшқалақты шеге) [*Lat.+Fr.+İng. Tri flange nail*], tütik şege (түтік шеге) [*Lat.+Lat. Tubular nail*], törtqalaqtı şege (төртқалақты шеге) [*Alm.+Fr.+İng. Our-flanged nail*], gibi türleri vardır.

Şemırşek tındeği quwıs (шеміршек тіндегі қуыс) [*Lat. Lacuna*].

Şıntaq (шынтақ) [*İng. Elbow*].

-Т-

Tartuw (тартуу).

Tılşık (тілшік) [*Lat. Uvula*].

Tüıınşek (түйіншек) [*Lat. Nodüle*].

Ter bezi (тер безі) [*Alm.+Lat. Sweat gland*].

Tırnaq (тырнақ) [*İng. Nail*].

Tırnaq denesi (тырнақ денесі) [*İng.+İng. Nail body*].

Tırnaq tamıgı (тырнақ тамыры) [*İng.+İng. Nail root*].

Tıl (тіл) [*Alm. Tongue*].

Tılástı bezi (тіласты безі) [*Lat.+Lat. Sublingual gland*].

Tıs (тіс) [*Alm. Tooth*].

Tıze (тізе) [*Alm. Knee*].

Tız qaқpađı (тіз қақпағы) [*Yun. Patella*].

Tıze urşıđınıñ bası (тізе ұршығының басы).

Tegıs bulşıq et (тегіс бұлшық ет) [*Alm.+Lat. Smooth muscle*].

Tös (төс) [*Yun. Sternum*].

Tık işek (тік ішек) [*Lat. Rectum*].

Tamırlıq (тамырлық) [*Lat. Vascular*].

Tanav (танав).

Tkan (ткань).

Tolarsaq (толарсақ) [*Alm. Ankle*].

Tobıq (тобық) [*Alm. Hell*].

Tobıq süyegi (тобық сүйегі).

Til-avız (тіл-авыз).

Tistiñ eti (тістің еті).

Tirsek (тірсек).

Tis (тіс).

Tinis joldarı (тыныс жолдары) [*Yun. Airway*], аува өtkizgiş (ауа өtkizgiш),
olarak da bilinir.

Til astı suwyek (тіл асты сүйек) [*Yun. Hyoid*].

Tamaq (тамақ) [*Alm. Throat*], alqım (алқым), olarak da bilinir.

Tej (тәж) [*Lat. Crown*], korona (корона), olarak da bilinir.

Teri (тері) [*Lat. Derma*].

-U-

Uyqı bezi (ұйқы безі) [*Yun. Pancreas*].

Uwis (ұуыс) [*Yun. Diogeoes*].

Uwzınayaqtılıq (ұзынаяқтылық) [*Yun. Macropodia*].

-Ü-

Ülken jınıs erini (үлкен жыныс еріні) [*Lat. + Lat. Labium majus*].

Ürpi (үрпі).

-V-

Vena (вена) [*Lat. Ven*].

-Y-

Yeñbek (йеңбек) [*Fr. Fontanel*].

10.3. Biyolojik terimler

Bu bölümde insan biyoloisi, hücre ve yapısı gibi terimler yer almaktadır.

-A-

Aşıǵuw (ашығу).

Arşuw (апшу).

Arpalısuw (арпалысу).

Arış (арыш) [*Alm. + Alm. Wrist bones*].

Aşqarın (ашқарын)

Asqoritqış (асқорытқыш) [*Lat. Digestive*].

As qorituw (ас қорыту) [*Lat. Digestion*].

Abiyozdıq (абиоздық) [*İng. Abiotic*].

Abiyotrofiya (абиотрофия) [*İng. Abiotrophy*], torqabıq abiyotrofiya (торқабық абиотрофия) [*Lat.+İng. Retinal abiotrophy*], torqabıqtıñ aq nükteli abiyotrofiyası (торқабықтың ақ нүктелі абиотрофиясы) [*Punctata albescens retinopathy*], torqabıqtıñ sarı teñbil abiyotrofiyası (торқабықтың сары теңбіл абиотрофиясы) [*Lat.+ Lat. Fundus flavimaculatus*], gibi türleri vardır.

Amin qısqılı (амин қышқылы) [*İng.+Lat. Amino acid*], hoş iyisti amin qısqılı (хош иісті амин қышқылы) [*Yun.+İng.+Lat. Aromatic amino acid*], erkin amin qısqılı (еркін амин қышқылы) [*Alm.+İng.+Lat. Free amino acid*], күkirtqұramdas amin qısqılı (күкiрткұрамдас амин қышқылы) [*Lat.+İng.+Lat. Sulfur amino acid*], gibi türleri vardır.

Antenataldik (антенаталдік) [*Lat. Antenatal*].

Atalıq jinis jasuwşası (аталық жыныс жасушасы) [*Lat.+Fra+Fra Male sex cell*], töl (төл), olarak da bilinir.

Aşıtatın (ашытатын) [*Lat. Fermantatif*].

Astsiyt süyiqtiğina katıstı (асцит сүйiқтығына катысты) [*Yun. Ascitic*].

Aşığuw (ашығу) [*İng. Starvation*], tolıq aşığuw (толық ашығу) [*Lat.+ İng. Absolute starvation*], näruwızsız aşığuw (нәруызсыз ашығу) [*Yun.+ İng. Proteinic starvation*], vitamin jetispeuw (витамин жетіспеу) [*Lat.+ İng. Vitamin starvation*], suwsız aşığuw (сусыз ашығу) [*Alm.+İng. Water starvation*], amalsızdan aşığuw (амалсыздан ашығу) [*Lat.+ İng. Enforced starvation*], may jetispeuw (май жетіспеу) [*Alm.+İng. Fat starvation*], ottek jetispeuw (оттек жетіспеу) [*Fr.+İng. Oxygen starvation*], emdik aşığuw (емдік ашығу) [*İng.+Yun. Starvation diet*], mineraldar jetispeuw (минералдар жетіспеу) [*Lat.+İng. Mineral starvation*], jartılay aşığuw (жартылай ашығу) [*Lat.+İng. Incomplete starvation*], patologiyalıq aşığuw (патологиялық ашығу) [*Lat.+İng. Pathologic starvation*], qaytalap aşığuw (қайталап ашығу) [*Lat.+İng. Repeated starvation*], tolıq aşığuw (толық ашығу) [*Lat.+İng. Complete starvation*], түzdar jetispeuw (түздар жетіспеу) [*Lat.+Yun. Salt deficiency*], күn jariğı jetispeuw (күн жарығы жетіспеу) [*Lat.+İng. Solar starvation*], көmirsuwlar jetispeuw (көмірсулар жетіспеу) [*İng.+İng. Carbohydrate starvation*], ultrakülgin säuwle jetispeuw (ультракүлгін сәуле жетіспеу) [*Fr.+İng. Ultraviolet starvation*], fiziologiyalıq aşığuw (физиологиялық ашығу) [*Yun.+İng. Physiologic starvation*], jartılay aşığuw (жартылай ашығу) [*Lat.+İng. Partial starvation*], gibi türleri vardır.

Aşıq qanaunalım jüyesi (ашық қанайналым жүйесі) [*Alm.+Lat.+Yun. Open circulatory system*].

Aştıq (АШТЫҚ) [*Yun. Starvation*].

Aynalım (айналым) [*Lat. Circulation*].

Afrodiziyaka (афродизияка) [*Yun. Afrodizi*].

-B-

Bakteriya (бактерия) [*Yun. Bacteria*].

Beyimdeluw (бейімделу) [*Lat. Adaptation*].

Biologiyalıq saǵat (биологиялық сағат) [*Yun.+Lqt. Biological clock*].

Boy (бой) [*Alm. Height*].

Buwdan (будан) [*Lat. Hybrid*].

Bakteriyoliyz (бактериолиз) [*Yun. Bacteriolysis*].

Balbıraw (балбырау).

Biylıyuwıya (билиурия) [*İng. Choluria*].

Betke qan quwıluw (бетке қан құйылу) [*İng. Flush*].

Bez (без) [*Lat. Gland*].

Biypsiya (биопсия) [*Yun. Biopsy*].

Blastomer (бластомер) [*Yun. Blastomere*].

Bosatuw (босату) [*Lat. Release*].

Bosatuw (босату) [*İng. Emptying*], asqazandı bosatuw (асқазанды босату) [*Yun.+Lat. Gastric emptying*], işekti bosatuw (ішекте босату) [*Fr.+İng. Bowel emptying*], näjis şıǵuwı (нәжіс шығуы), şıǵuw (шығу), işekti jartilay bosatuw (ішекте жартылай босату) [*Alm.+Fr.+İng. Uncomplete bowel emptying*], quwıqtı bosatuw (қуықты босату) [*Lat.+Alm.+İng. Urinary bladder emptying*], nesep şıǵuwı (несеп шығуы), tikişekti bosatuw (тікішекте босату) [*Lat.+Fr. Rectal expulsion*], gibi türleri vardır.

Bosandıruw (босандыру) [*Lat.+ Lat. Labor management*], tuwǵızuw (туғызу), Oларак da bilinir.

Bölinđi (бөлінді) [*Fr. Isolate*].

-D-

Dawıs (дауыс) [*Lat. Voice*].

Diyyigotalıq egizder (дизиготалық егіздер) [*Lat.+İng. Fraternal twins*], jabısqaн egizder (жабысқан егіздер) [*Lat.+İng. Conjoined twins*], оларак da bilinir.

Diñ jasuwşası (дің жасушасы) [*Alm.+Fr. Stem cell*].

Dem aluw (дем алу) [*Lat. +Alm. Inspiration, Breath*].

Dene suwuw (дене сүүү).

Defekatsiya (Дефекация) [*Lat. Defecation*].

Dene uzındıǵı (дене ұзындығы) [*Alm. Height*].

-E-

Egiz (егіз) [*Ing. Twin*], toǵıǵar egiz (тоғышар егіз) [*Yun. +Ing. Parastic twin*], gibi türü vardır.

Ekipolyuwsti (екіполюсті) [*Alm. Bipolar*], qospolyuwsti (қосполюсті), olarak da bilinir.

Eriyotrotsiyt (эритроцит) [*Alm. +Alm. +Fr. Red blood cell*].

Ekskretorlıq (эксреторлық) [*Lat. Excretory*].

Egizde (егизде).

Etjen (етжен).

Etsiz (етсіз).

Epiteliy (эпители).

Et qaşuw (ет қашуу).

Emetin kezeñ (еметін кезең) [*Lat. Infancy*].

-Ä-

Äwlettiñ qaytalanuwı (әулеттің қайталануы) [*Lat. Metagenesis*].

Äwlet (әулет) [*Lat. Generation*], uıraq (ұрпақ), tuqım (тұқым), ürim (үрім), butaq (бұтақ) gibi adları da vardır.

-G-

Gormon (гормон) [*Yun. Hormone*].

Gormon bölip şıǵaruw (гормон бөліп шығару) [*Yun. +Lat. Hormone secretion*].

Geoglobın (геоглобин) [*Yun. Hemoglobin*].

Gen (ген) (kalıtım).

-İ-

İştegi näreste (іштегі нәресте) [*Yun. Foetus*].

İşki urıqtanuw (ішкі ұрықтану) [*Lat. Internal fertilization*].

İnsulin (инсулин) [*Lat. Insulin*].

İşekten tıs (ішектен тыс) [*Lat. Abenteric*].

İrip-şiri (іріп-шірі) [*Fr. Putrefaction*].

-J-

Janğa batatın şel (жанға бататын шел) [*Yun. Dipsosis*].

Jasandı tınıs aluw (жасанды тыныс алуу) [*Lat. Respiration*].

Jasuwşa (жасуша) [*Fr. Cell*].

Jasuwşa bölinuwı (жасуша бөлінуі) [*Fr.+Lat. Cell division*].

Jasuwşa qabırğası (жасуша қабырғасы) [*Fr.+Lat. Cell wall*].

Jasuwşa eruwi (жасуша еруі) [*Fr.+Yun. Cell lysis*].

Jasuwşanıñ zaqımdaluwı (жасушаның зақымдалуы) [*Fr.+Lat. Cell degeneration*].

Jasuwşa ölimi (жасуша өлімі) [*Fr.+Alm. Cell die*].

Jasandı urıqtandıruw (жасанды ұрықтандыру) [*Lat.+Lat. Artificial insemination*].

Jınıstıq qatınasta boluw (жыныстық қатынаста болу) [*Alm. Mate*].

Jınıstıq köbeuw (жыныстық көбею) [*Lat.+ Lat. Sexual reproduction*].

Jatır (жатыр) [*Lat. Uterus*].

Jutin (жұтын) [*Alm. Swallowing*].

Jatırdan tıs жүктілік (жатырдан тыс жүктілік) [*İng.+Lat. Extrauterine pregnancy*].

Jan berüw (жан берүү).

Jansızdanuw (жансыздануу).

Juwrek jıyırılıwı (жүрек жиырылуы) [*Alm. Heartbeat*].

Jınıssız (жыныссыз) [*Fr. Sexless*].

Jüptasuw (жүптасу) [*Lat. Coitus*].

Jürektiñ soǵuwı (жүректің соғуы) [*Alm. Heartbeat*].

Jutınuw (жұтыну) [*Alm. Swallowing*].

Jükti (жүкті) [*Lat.+İng. Pregnant woman*], ekiqabat (екіқабат), ayaǵı auwrı (аяғы ауыр), gibi adları da vardır.

-K-

Kaloriya (калория) [*Lat. Calorie*].

Kameletten (камелеттен) [*Lat. Puberty*].

Kekirik (кекірік) [*İng. Belch*].

Kenev (кенов).

Kenevli (кеновли).

Қан ағымы (қан ағымы) [*Alm. Bloodstream*], қан айналымы (қан айналымы), қан арнасы (қан арнасы), olarak da bilinir.

Küştenis (күштеніс) [*Alm. Overload*].

-Q-

Qan түрі (қан түрі) [*Alm.+Alm. Blood group*].

Qorektenuw (қоректену) [*Lat. Nutrition*].

Qosılıw (қосылу) [*Lat. Copulation*].

Qan jасauwşı tin (қан жасаушы тін) [*Yun.+Lat. Haemopoietic tissue*].

Qarsı dene (қарсы дене) [*Ing. Antibody*].

Qan (қан) [*Alm. Blood*].

Qan qısımı (қан қысымы) [*Alm.+Lat. Blood pressure*].

Qan tamıgı (қан тамыры) [*Alm.+Lat. Blood vessel*].

Qan tını (қан тіні) [*Alm.+Lat. Blood tissue*].

Qan toptarı (қан топтары) [*Alm.+Alm. Blood groups*].

Qan jасuwşaları (қанның формалық элементтері) қан жасушалары (қанның формалық элементтері) [*Alm.+Fr. Blood cells*].

Qan qatpaгı (қан қатпары) [*Alm.+Lat. Blood coagulum*].

Qan plazması (қан плазмасы) [*Alm.+Yun. Blood plasma*].

Qan öndiretin tin (қан өндіретін тін) [*Yun.+Lat. Haemopoietic tissue*].

Qanniң uyuwı (қанның ұюы) [*Alm.+Alm. Blood clotting*].

Qan qısımı (қан қысымы) [*Alm.+Lat. Blood pressure*].

Qan (қан).

Quwıq (қуық).

Qızalaq (қызалақ).

Qızteke (қызтеке) [*Lat. Hermaphrodite*].

Qürsaqtıq jüktilik (күрсақтық жүктілік) [*Lat.+Lat. Abdominal pregnancy*].

Qantamırsız (қантамырсыз) [*Ing. Avascular*].

Qan sarısuwı (қан сарысуы) [*Yun. Plasma*].

Qıztekelik (қызтекелік) [*Lat. Hermafrodit*], qosjınıstılıq (қосжыныстылық), olarak da bilinir.

Qartayuw (қартаю) [*Lat. Senility*], qaljırauw (қалжырау), qauwsauw (қаусай), gibi adları da vardır.

-L-

Lүpil (лүпіл) [*Alm.+Alm. Heart beat*].

-M-

May (май) [*Alm. Fat*].

Mölşerlew (мөлшерлеу) [*Yun. Dosage*].

May bezi (май безі) [*Lat. + Lat. Adipose gland*].

May tini (май тіні) [*Lat. + Lat. Adipose tissue*].

May jasuwşası (май жасушасы) [*Yun. Lipocyte*].

Манаура (манаура).

Міукробсыз (микробсыз) [*Ing. Abacterial*].

Meуit (мейіт) [*Ing. Corpse*], muwrde (мурде), elik (елік), gibi adları da vardır.

-N-

Näjis (нәжіс) [*Lat. Faeces*].

Narli (нарлі).

Narsiz (нарсіз).

Narsizden (нарсізден).

Negativ (негатів).

Nesep (несеп) [*Lat. Urine*].

-O-

Onal (онал).

Organika (органика).

Oyazda (оязда).

-Ö-

Öndiruу (өндіру) [*Fr. Reproduction*].

Ösuw faktori (өсу факторы) [*Alm. + Lat. Growth factor*].

Ösuw gormoni (өсу гормоны) [*Yun. Somatotropin*].

Önimdilik (өнімділік) [*Fr. Fecundity*].

Öluw (өлу) [*Lat. Extinction*].

-P-

Prenataldi (пренатальді) [*Ing. + Yun. Prenatal period*].

Postnataldıq (постнатальдық) [*Lat. + Yun. Postnatal period*].

Plazmalıq membrana (плазмалық мембрана) (plazmalemma, hücre zarı) [*Yun. + Lat. Plasma membrane*].

-S-

Siñuw (сіңу) [*Lat. Absorption*].

Sawsaqtıñ izi (саусақтың izi) [*Yun. Dactylogram*], barmaqtıñ tañbası (бармақтың таңбасы) olarak da bilinir.

Süyektiñ ösuwi (сүйектің өсуі) [*Alm.+Alm. Bone growth*].

Süyektiñ damuwı (сүйектің дамуы) [*Alm.+Lat. Bone development*].

Süyektenuw (сүйектену) [*Lat. Ossification*].

Sekret (секрет) [*Lat. Secretion*].

Söldenisti bez (сөлденісті без) [*Lat.+Lat. Secretory gland*].

Sor (сор).

Sidik (сідік).

Sorğış (сорғыш) [*Lat. Absorber*].

Siñirgış (сіңіргіш), suw siñuwi (су сіңуі) [*Alm.+Lat. Water absorption*], iriñ siñuwi (ірің сіңуі) [*Lat.+Lat.+Lat. Generalized pus absorption*], may siñuwi buzılıw (май сіңуі бұзылу) [*Alm.+Lat. Fat malabsorption*], iriktemeli siñuw (іріктемелі сіңу) [*Lat.+Lat. Selective absorption*], säuwlelenuwdiñ siñuwi (сәулеленудің сіңуі) [*Lat.+Alm.+Lat. Absorption of radiation*], дәрілерdiñ siñuwi (дәрілердің сіңуі) [*Alm.+Lat. Drug absorption*], arqılı siñuwi (арқылы сіңуі) [*Ing.+Yun. Through placenta*], sepsiystik zattektiñ jayıla siñuwi (сепсистік заттектің жайыла сіңуі) [*Lat.+Yun. Generalized septic*], uwıttı zattektiñ siñuwi (уытты заттектің сіңуі) [*Yun.+Lat.+Lat. Toxic substance absorption*], uwremiyalıq siñuwi (уремиялық сіңуі) [*Lat.+Lat. Uremic absorption*], zattektiñ siñuwi (заттектің сіңуі) [*Lat.+Lat. Chemical absorption*], gibi türleri vardır.

Saldıraw (салдырау).

Sılınuw (сылыну).

Sinüw (сінүү).

-Ş-

Şıqşıt bezi (шықшыт безі) [*Yun.+Lat. Parotid gland*].

Şöldew (шөлдеу).

-Т-

Tuqım quwalauwşılıq mümkindigi (тұқым қуалаушылық мүмкіндігі) [*Lat. Heritability*].

Tuqım quwalauwşılıq (тұқым қуалаушылық) [*Lat. Heredity*].

Tuqımsız (тұқымсыз) [*Fr. Sterile*].

Bedeusız (бедеусіз), olarak da bilinir.

Tuwuw (туу) [*Ing. Birth*].

Tabiiyǵiy tözimdilik (табиғи төзімділік) [*Lat. + Lat. Congenital immunity*].

Tin (тин) [*Lat. Tissue*].

Tindi auwıstırıp qondırw (тінді ауыстырып қондыру) [*Lat. + Lat. Tissue transplantation*].

Tindi toytaruw (тінді тойтару) [*Lat. + Lat. Tissue rejection*].

Tamaqsıra (тамақсыра).

Tayaqşa (таяқша).

Tok (ток).

Toqǵı (тоқғы).

Toǵışar (тоғышар) [*Yun. Parasite*].

Aramtamaq (арамтамақ), endoparaziyt (эндопаразит) [*Yun. + Yun. Entozoic parasite*], işki paraziyt (ішкі паразит), uwaqıtşa paraziyt (уақытша паразит) [*Lat. + Yun. Temporary parasite*], januwar terisiniñ paraziyti (жануар терісінің паразиті) [*Lat. Dermatozoon*], aldamşı paraziyt (алдамшы паразит) [*Lat. + Yun. Incidental parasite*]. gibi türleri vardır.

Tınıs (тыныс).

Tırk (тырк), jeldenüw желдену), olarak da bilinir.

Tiril (тіріл).

Tamaktık (тамақтык) [*İng. Alible*].

Tamaktan jerkenuw (тамактан жеркену) [*Yun. Asitia*].

Tuwa bitken (туя біткен) [*Lat. Congenital*].

Tebet buwzılıwı (тәбет бузылуы) [*Yun. Dysorexia*].

Tuwa bitken auwruwlar (туя біткен аурулар) [*Lat. + Fr. Congenital diseases*].

Tüqım quwalagan (түқым қуалаған) [*Fr. Inherited*].

Täbetsizdik (тәбетсіздік) [*Lat. + Alm. + Lat. Absence of appetite*].

Tesik (тесік) [*Lat. Lümen*].

Täbet (тәбет) [*Lat. Appetite*].

Zauwıq (зауық), talǵamdı tabet (талғамды тәбет), burmalanǵan tabet (бұрмаланған тәбет), gibi türleri vardır.

-U-

Uyqısızdıq (ұйқысыздық) [*Lat. İsomnia*].

Urǵaşı (ұрғашы) [*Lat. Female*].

Uriqtandıruw (ұрықтандыру) [*Lat. Fertilize*].

Uriqtanuw (ұрықтану) [*Lat. Fertilization*].

Urıqtanğan (ұрықтанған) [*Lat. Fertilized*].

Urıqtanğan jumırtqa (ұрықтанған жұмыртқа) [*Lat.+İng. Fertilized egg*].

Uvat (ұват).

Urıq (ұрық) [*Yun. Embryo*].

Uwıt (ұуыт) [*İng. Toxin*].

Uwız (уыз) [*Lat. Colostrum*].

-Ü-

Ülperşek (үлпершек).

Üpile (үпіле).

Üsinip-qabın (үсініп-қабын).

10.4. Saġlık alışanları branşları

Bu bۆlümde saġlık alışanlarının branşlarına gۆre verilen isimler yer almaktadır.

-A-

Akuwşer äyel (акушер әйел) [*Lat. Obstetrician*].

-B-

Bakteriyolog (бактериолог).

Bas dāriġer (бас дәрігер).

Bosanuwdın besendeuwi (босанудын бәсеңдеуі) [*İng. Bradytocia*].

Dāriġer (дәрігер) [*Lat. Doctor*].

-D-

Dermatolog (дерматолог) [*Lat. Dermatolog*].

Diyagnostika (диагностика).

-E-

Eġüwři (егуши).

Embriolog (эмбриолог).

Epidemiolog (эпидемиолог).

Estetika (эстетика).

-F-

Farmokolog (фармоколог) [*Yun. Pharmacologist*].

-G-

Ginekolog (гинеколог) [*Yun. Jinekolog*].

-H-

Hirurg (хирург).

-İ-

İntron (интрон) [*İng. Intron*].

İşki auwruwlar (ішкі аурулар) [*Lat.+Fr. Internal diseases*].

-J-

Jaraqşı (жарақшы).

-K-

Kardiyolog (кардиолог) [*Yun. Cardiology*].

Kindik şeşe (кіндік шеше).

Kuwtuwşı (кутуші) [*İng. Nurse*].

Köz дәrigeri (көз дәригері) [*Yun. Ophthalmologist*].

-M-

Mediytsiynalıq jedel järdem briygadası (мединалық жедел жәрдем бригадасы) [*Lat.+Alm. Emergency team*].

-N-

Nevrolog (невролог) [*Yun. Neurolog*].

Nevropotolog (невропотолог).

-O-

Onkolog (онколог).

-P-

Patolog (патолог).

Pediatr (педиатр) [*Yun. Pediatr*].

Psihiyatr (психиатр).

-R-

Rentgenolog (рентгенолог).

-S-

Stomatolog (стоматолог) [*Lat. Dentist*].

-T-

Tis дәrigeri (тіс дәригері) [*Lat. Dentist*].

-U-

Urolog (уролог) [*Yun. Urolog*].

-V-

Venerolog (венеролог).

Veterinariya (ветеринария) [*Lat. Veterinary*].

Veneraliq awruwlar (венералық аурулар).

10.5. Тıp bilim dalları

Bu bölümde tıp alanındaki bilim dallı yer almaktadır.

-A-

Anatomiya (анатомия) [*Yun. Anatomy*].

Antropologiya (антропология) [*Yun. Anthropology*].

-B-

Bakteriyologiya (бактериология) [*Yun. Bacteriology*].

Balalar awruwları (балалар аурулары) [*Alm.+Fr. Children diseases*].

-G-

Gematologiya (гематология) [*Fr. Hematoloji*].

Genetika (генетика).

-İ-

İmmunologiya (иммунология) [*Lat. Immunology*].

-J-

Jan awruwları (жан аурулары).

Jinistiқ qatınas awruwları (жыныстық қатынас аурулары) [*Lat.+Fr. Venereal diseases*].

-K-

Kenetanuw ғілімі (кенетану ғылымы) [*İng. Acarology*].

-N-

Nevrologiya (неврология).

-O-

Onkologiya (онкология).

Ortopediya (ортопедия) [*Yun. Ortopedia*].

-P-

Patologiya (патология).

Psihiatriya (психиатрия).

Psihologiya (психология).

Patologiya (патология) [*Lat. Pathology*].

-R-

Rentgenologiya (рентгенология).

Rentgenoterapiya (рентгенотерапия).

-S-

Stomatologiya (стоматология).

-U-

Urologiya (урология) [*Yun. Urology*].

-V-

Venerologiya (венерология).

10.6. Tedavi yöntemleri

Bu bölümde tedavi yöntemleri ve bu yöntemlerin uygulama sürecinde sağlık çalışanları tarafından kullanılan terimler yer almaktadır.

-A-

Anesteziya (анестезия) [*Yun. Anesthesia*].

Aseptika (асептика) [*Yun. Asepsi*].

Abdominogiyosterektomiya (абдоминогистерэктомия) [*Lat.+ Lat. Abdominohyste rectomy*].

Akuwpressuwra (акупрессура) [*Lat. Acupressure*].

-B-

Buwındı qırnauw (буынды қырнау) [*İng. Arthroxesis*].

-D-

Diyetamen emdew (диетамен емдеу) [*Lat.+Yun. Bromato therapy*].

-E-

Embalşıqtar (ембалшықтар) [*Lat.+Alm. Medicinal clays*].

Emdäm (емдәм) [*Yun. Diet*].

Närüwızsız emdäm (нәруызсыз емдәм) [*Yun.+Alm.+Yun. Protein-free diet*], glyuwtensız emdäm (глютенсіз емдәм) [*Lat.+Alm.+Yun. Gluten-free diet*], sütsiz emdäm (сүтсіз емдәм) [*Alm.+Alm.+Yun. Milk free diet*], tuzsız emdäm (тұзсыз емдәм) [*Lat.+Alm.+Yun. Salt free diet*], puwrıynsız emdäm (пуриносız емдәм) [*Alm.+Lat.+Yun. Low purine diet*], etsız emdäm (етсіз емдәм) [*İng.+Yun. Vegetarian*].

diet], molnärüwızdı emdäm (молнәруызды емдәм) [*Alm.+Yun.+Yun. High-protein diet*], öte qunarlı emdäm (өте қунарлы емдәм) [*Alm.+Lat.+Yun. High-calorie diet*], tuzı az emdäm (тұзы аз емдәм) [*Alm.+Lat.+Yun. Low-salt diet*], diyabettik emdäm (диабеттік емдәм) [*Yun.+Yun. Diabetic diet*], arıqtawǵa arnalǵan emdäm (арықтауға арналған емдәм) [*Lat.+Yun. Reducing diet*], liptoroptı emdäm (липторопты емдәм) [*Yun.+Yun. Lipotropic diet*], az qunarlı emdäm (азқалориялы емдәм) [*Alm.+Lat.+Yun. Low-calorie diet*], meylengraht emdämi (мейленграхт емдәмі) [*Yun. Meulengracht's diet*], gibi türleri vardır.

-G-

Gerniyotomiya (герниотомия) [*Lat. Herniotomy*].

Geliyoterapiya (гелиютерапия) [*Yun. Helyotherapy*].

Gipnoz (гипноз).

Gipnozda (гипнозда).

Geriyatriyalıq (гериатриялық) [*Yun. Geriatric*].

-İ-

İş puwnktsiyası (іш пункциясы) [*Lat. Abdominocentesis*].

-J-

Jasandı müşe (жасанды мүше).

Jasandı büyrek (жасанды бүйрек)

Jasandı jürek (жасанды жүрек) gibi türleri vardır.

Jaranı emdew (жараны емдеу).

Jaǵu (жағу) [*Fr. Apoint*].

Jabın (жабын) [*Lat. Capping*].

Qabık (қабық), olarık da bilinir.

Juwımspen emdeuw (жумыспен емдеу) [*İng. Ergotherapy*].

Jedel kömek (жедел көмек) [*Lat. Emergency*].

-K-

Koldı kesuw (колды кесу) [*Yun. Brachiotomy*].

Kuwıdırıuw (күйдіру) [*Fr. Cauterization*].

Kraniyotomiyalauw (краниотомиялау) [*Yun. Cephalotomy*].

Kor (қор) [*Bank*].

Kompress (компресс) [*Lat. Compress*].

Dımqıl kompress (дымқыл компресс) [*İng.+Lat. Wet compress*], ıstıq kompress (ыстық компресс) [*Alm.+Lat. Hot compress*], orama kompress (орама

компресс) [*Lat.+Lat. Circular compress*], jaǵılma kompress (жаǵылма компресс) [*Lat.+Lat. Ointment compress*], maylı kompress (майлы компресс) [*Yun.+Lat. Butyral compress*], qızdırǵıǵ kompress (қыздырғыш компресс) [*Alm.+Lat. Hot compress*], qurǵaq kompress (қурғақ компресс) [*Alm.+Lat. Dry compress*], suwıq kompress (суық компресс) [*Alm.+Lat. Cold compress*], gibi türleri vardır.

Künsuw (Күнсу) [*Lat. Insolation*].

-Q-

Qan quyuw (қан құюу).

-Ş-

Şayu (шаю), Tazartuw (тазартуу), olarak da bilinir.

-T-

Tin kesendiderin zertteuw (тін кесендідерін зерттеу) [*Yun. Biopsy*].

Tazartuw (тазарту) [*Alm. Cleansing*].

Tañuw (таңу) [*Lat. Dressing*].

Orauw (орай), baylauw (байлау), gibi adları da vardır.

-U-

Urimşe (үрімше) [*Yun. Enema*].

10.7. İlaç isimleri

Bu bölümde ilaç isimleri ve ilaçlar ile ilgili terimler yer almaktadır.

-A-

Antiseptikalıq zattar (антисептикалық заттар) [*Yun. Antiseptic*].

Antibiyotik (антибиотик) [*Lat. Antibiotic*].

Antiseptiykalıq (антисептикалық) [*Yun. Antiseptic*].

-B-

Bakteriyaga karsı (бактерияға қарсы) [*İng.+Lat. Anti-infective*].

-D-

Däri jiberüw (дәрі жіберу) [*Lat. Inject*].

Deziynfektant (дезинфектант) [*Fr. Disinfectant*].

Doza şaması (доза шамасы) [*Yun. Dose*].

Doza melşeri (доза мелшері), olarak da bilinir.

-İ-

İmmundık zattar (иммундық заттар) [*İng. Antiserum*],

-J-

Jabısqış (жабысқыш) [*Lat. Emplastrum*].

-K-

Kuwstıratın deri (кустыратын дері) [*Yun. Anacathartic*].

Kabınuwga karsı (кабынуга карсы) [*İng. Anti-inflammatory*].

-Q-

Qaqırıq şıgaruwşı deri (қақырық шығарушы дері) [*Lat. Expectorant*].

Qızuw qaytaratın (қызу қайтаратын) [*Lat. Febrifugal*].

-M-

Miykrobka karsı (микробка карсы) [*İng. Antimicrobial*].

-N-

Narkoz (наркоз) (*Yun. Narcosis*).

Novokain (новокаін).

-Ö-

Ötken merzim uzaqtıǵı (өткен мерзім ұзақтығы) [*Lat. Prescription*].

-R-

Revmatizmge karsı (ревматизмге карсы) [*İng. Antirheumatic*].

-S-

Suyıq дәri (сұйық дәрі).

Sarsuw (сарсу).

Suwyiltuwşı (суйылтушы) [*Lat. Attenuant*].

Eriyuşi (ерітуші), olarak da bilinir.

-T-

Tetratsiklin (тетратсіклін).

Talqan дәri (талқан дәрі).

Tınıştandıruw (тыныштандыру) [*İng. Assuagement*].

-U-

Uwqaytarma (ұқайтарма) [*Yun. Alexipharmic*].

-V-

Vaktsiyana (вакцина).

Viruwska karsı (вируска карсы) [*İng. Antiviral*].

-Y-

Yodoform (ёдоформ).

10.8. Tıbbi araç gereçler

Sağlık sektöründe kullanılan klinikler, sağlık ocakları, cerrahi makaslar, neşter, sargı bezi, ambulans, ilk yardım çantası gibi sağlık sektöründe kullanılan araç ve gereçler bulunmaktadır.

-A-

Awruhana (аурухана) [*Lat. Hospital*].

Awdandıq awruwhana (аудандық аурухана) [*Lat.+Lat. Regional hospital*], birlesken awruwhana (бірлескен аурухана) [*Lat.+Lat. Combined hospital*], balalar awruwhanası (балалар ауруханасы) [*Alm.+Yun. Children's hospital*], işki awruwlar awruwhanası (ішкі аурулар ауруханасы) [*Lat.+Lat. Therapeutic hospital*], klinikalıq awruwhana (клиникалық аурухана) [*Yun.+Yun. Clinical hospital*], köpsalalı awruwhana (көпсалалы аурухана) [*Lat.+Lat. Multifield hospital*], mamandandırılğan awruwhana (мамандандырылған аурухана) [*Fr.+Lat.+Lat. Specialized hospital*], juqpalı awruwlar awruwhanası (жұқпалы аурулар ауруханасы) [*Lat.+Fr.+Yun. Infectious diseases hospital*], jalpı awruwhana (жалпы аурухана) [*Lat.+ Lat. General hospital*], jekesalalıq awruwhana (жекесалалық аурухана) [*Alm.+İng.+Lat. One-Field hospital*], jedel jәрдем awruwhanası (жедел жәрдем ауруханасы) [*Lat.+Lat. Emergency hospital*], qalalıq awruwhana (қалалық аурухана) [*Fr.+Lat. Municipal hospital*], gibi türleri vardır.

-B-

Bandaj (бандаж) [*Fr. Bandage*].

İşartpa (іштартпа), іштаңғыш (іштаңғыш), gibi adları da vardır.

-D-

Dārihana (дәріхана) [*Lat. Pharmacy*].

Dispanser (Діспансер) [*Lat. Dispansary*].

-E-

Emhana (емхана).

Endoskop (эндоскоп).

Erkuwyek (еркуйек) [*Lat. Preservative*].

-Ğ-

Ğanıш (ғаныш) [*Yun. Plaster*].

-İ-

İyne (ийне).

-J-

Jüktilik sınağı (жүктілік сынағы).

jılıtqı qunraq (жылытқы құндақ) [*Lat. Incubator*].

Jedel jerdem meşıynesı (жедел жердем мешинесі) [*Lat. Ambulance*].

Jeldetkiş (желдеткіш) [*Yun. Airblast*].

-K-

Klinika (клиника) [*Yun. Clinic*].

Kompress (компресс) [*Lat. Compress*].

Ketguwt (кетгут) [*Alm. Catgut*].

-Q-

Qural (қурал) [*Yun. Enteroplex*].

Qasıq tärizdi qaşauwış (қасық тәрізді қашауыш) [*Lat. Gouge*].

Qırnauwış (қырнауыш) [*Lat. Cürette*].

Qasıqşa (қасықша) [*Alm. Spoon*].

-L-

Lazer (лазер) [*İng. Laser*].

-O-

Okuwlyar (окуляр) [*Alm. Eyeglass*].

Qaraw terezesi (қарау терезесі), qaraytın tesik (қарайтын тесік), közildirik (көзілдірік), gibi adları da vardır.

-Ö-

Ölikhana (өлікхана) [*Lat. Mortuary*].

-R-

Rentgen (рентген) [*Fr. Roentgen*].

-S-

Sümbi (сүмбі) [*Fr. Bougie*].

Keñeytkiş (кеңейткіш), olarak da vardır.

-T-

Tik işektiş ayna (тік ішектіш айна) [*İng. Anoscope*].

10.9. Salgılar

Bu bölümde insan vücudu tarafından salgılanan salgılar ile ilgili terimler bulunmaktadır.

-K-

Köz jası (көз жасы) [*Alm. Tears*].

Közdiñ irini (көздің іріні).

-Q-

Qulaq qulıǵı (құлақ құлығы) [*Lat. Cerumen*].

Qaqırǵıq (қақырық) [*Lat. Sputum*].

-S-

Silekey (сілекей) [*Lat. Salivary*].

Siñbirik (сінбірік) [*Lat. Pituita*].

Sora (сора).

Silekeydin köbeuwı (сілекейдін көбеюі) [*Ing. Hypersalivation*].

-Ş-

Şırıǵtı (шырышты) [*Lat. Mucus*].

-T-

Ter (тер) [*Alm. Sweat*].

Terle (терле).

Tükir (түкір).

10.10. Halk hekimliǵi terimleri

Bu bölümde Kazak halk hekimliǵi, halk hekimliǵini uygulayan kişilere verilen adlar ile ilgili terimler bulunmaktadır.

-A-

Awruşan (аурушаң).

Adıraspan (адыраспан)

Ara balı (ара балы).

Ara uyası (ара уясы).

Aуған (айран).

Aуу еті (аю еті).

Aуу мауі (аю майы).

Aуу өті (аю өті).

Almas (алмас).

As tuzı (ас тұзы).

Aşuwdas (ашудас).

Aq jol emi (ақ жол емі).

Arbaw sözderimen emdew (арбау сөздерімен емдеу).

Awruwğa koy soyu (ауруға қой сою).

Abız (абыз).

-В-

Balıq (балық).

Bawır (бауыр) [*Alm. Liver*].

Bılǵarınıñ teris beti (былғарының теріс беті).

Biye (бие).

Borsıqtıñ eti (борсықтың еті).

Bökenniñ müyizi (бөкеннің мүйізі).

Buǵı tuyaqı (буғы туяғы).

Buǵınıñ jas müyizi (буғының жас мүйізі).

Bel tartuw (бел тарту).

Bürkit kiyesimen emdew (бүркіт киесімен емдеу).

Baqşı (бақсы).

Balger (балгер).

-Е-

Em (ем).

Emde (емде).

Emdeluwşı (Емделуші).

Emdeuwşı (емдеуши).

Em-dom (ем-дом).

Emdik (емдик).

Emsiz (емсиз).

Emşı (емши).

Eşki müyizi (ешкі мүйізі).

Emşı (емші).

Emger (емгер) [*Lat. Doctor*].

-Ж-

Jerі (жері)

Joljelken (жолжелкен).

Jaşqanat (жарқанат).

Jawıncurt (жауынкұрт).
Jılannıñ qabıǵı (жыланның қабығы).
Jılqı (жылқы).
Jolbarıs (жолбарыс).
Jeluşıq emi (желұшық емі).
Jılımen emdew (жылымен емдеу).

-К-

Kesirtke (кесіртке).
Kırpınıñ terisi (кірпінің терісі).
Kübir (күбір), maуqoñız (майқоңыз), olarak da bilinir.
Kükirt (күкірт).
Köşiruw (көшіру).

-Q-

Qımız (қымыз).
Qırǵawıldın eti (қырғауылдын еті).
Qoy eti (қой еті).
Qoyan (қоян).
Qoydın ökpesi (қойдын өкпесі).
Qoydın öti (қойдын өті).
Qoydın qanı (қойдың қаны).
Qoydın qulaq qanı (қойдын құлақ қаны).
Qoydın quytıq maуı (қойдын құйрық майы).
Qoydın süti (қойдын сүті).
Qoydın süyegi (Қойдын сүйегі).
Qoydın taranışı (қойдын тарамысы).
Qumırsqanın iylewı (құмырсқанын ійлеуі).
Qurım kiyiz (құрым кийіз).
Qaqtıruw (қақтыру).
Qol saluw (қол салу).
Qorıqtıq quyuw (қорықтық құюу).
Qolsızdıq (қолсыздық) [*Yun. Abrachia*].
Qoydın şiyki quytıǵımen emdew (қойдын шйкі құйрығымен емдеу).
Quşnaş (құшнаш).

-М-

Menduana (мендуана).

Miya (мія).

Mäyek (мәйек).

Müsatir (мүсатір).

-О-

Oq дәri (оқ дәрі).

Orman кептегі (орман кептері).

Oтаşı (оташы).

-Ө-

Ögeyşöp (өгейшөп).

-S-

Sorpa дәri (сорпа дәрі).

Sasıқкүzen (сасықкүзен).

Sandaras (сандарас).

Sınar (сынап).

Sınıқşı (сынықшы).

Şöp дәri (шөп дәрі).

Şärbat дәriлер (шәрбат дәрілер).

Şüyinşöp (шүйіншөп).

Şermengül (шерменгүл) [*Lat. Gentian*].

-Т-

Tüymedaq (түймедақ).

Tawıq jumırtqası (тауық жұмыртқасы).

Tüye (түйе).

Tüye maуı (түйе майы).

Tüye süti (түйе сүті).

Totiyaуın (тотіяйын).

Tabaq tönkerüw (табақ төнкеруу).

Tamırşı (тамыршы).

Tawıp (тауіп).

Talmağa uşıraw (талмаға ұшырау).

-U-

Uşıqta (ұшықта).

Uşıqtaw (ұшықтау).

-Ü-

Ürlew (үрлеу).

Üşkirüw (үшкірүү), dem saluw (дем салу), olarak da bilinir.

-Z-

Zıǵır (зығыр).

Zikir saluw (зікір салу).

Zikirşi (зікірші).

11. Terimlerin Etimolojik Özellikleri

11.1. Yabancı kökenli sözcükler

Rusça kökenli Sözcükler

Hirurg (хирург).

Yodoform (ёдоформ).

Tkan (ткань).

Jiyts (житс).

Rak (рак).

Almanca Sözcükler:

Ketguwt (кетгут).

Kliyps (клипс).

Rentgen (рентген).

Fransızca Sözcükler:

Emal (эмаль).

Validol (валидол).

Limfa (лимфа).
Rahit (раңит).
Simptom (симптом).
Silikoz (силикоз).
Rentgenologiya (рентгенология).
Rentgenoterapiya (рентгенотерапия).
Rentgenolog (рентгенолог).
Psixiyatr (психиатр).
Rentgenogramma (рентгенограмма).
Psixiatriya (психиатрия).
Nefrit (нефрит).
Neuron (нейрон).
Deziynfektant (дезинфектант).
Apropleksiya (апоплексия).
Arofiyz (апофиз).
Bandaj (бандаж).

Latince Sözcükler:

İnsuwliyn (инсулин).
Vena (вена).
Venerolog (венеролог).
Venerologiya (венерология).
Veterinariya (ветеринария).
Vaktsiyuna (вакцина).

Korona (корона).
Stomatologiya (стоматология).
Tonzillit (тонзиллит).
Sekret (секрет).
Stomatolog (стоматолог).
Patologiya (патология).
Patsient (пациент).
Refleks (рефлекс).
Psihologiya (психология).
Plevrit (плеврит).
Novokain (новокаин).
Tuberkulez (туберкулез).
Okulyar (окуляр).
Operatsiya (операция).
Negativ (негатив).
Nerv (нерв).
Koma (кома).
Mediytsina (медицина).
Kompres (компресс).
Kardiya (кардия).
Kantserogenez (канцерогенез).
Kandiydoz (кандидоз).
Kartsiynoma (карцинома).
Kompres (компресс).

Kaloriya (калория).

Katarakta (катаракта).

Їnkuwbator (инкубатор).

Rektuwm (ректум).

Їnfarkt (инфаркт).

Їnsult (инсулт).

Їnsulin (инсулін).

Flyuografiya (флюография).

Їmmunologiya (иммунология).

Gerniyotomiya (герниотомия).

Friygidti (фригидті).

Depersonalizatsiya (деперсонализация).

Diyslokatsiya (дислокация).

Akkomodatsiya (аккомодация).

Defekatsiya (Дефекация).

Dispanser (Діспансер).

Depressiya (депрессия).

Dermatolog (дерматолог).

Dermatologiya (дерматология).

Biyliyuwriya (билиурия).

Aholiya (ахолия).

Botuwliyzm (ботулизм).

Aeratsiya (аэрация).

Atsiyduwriya (ацидурия).

Aseksuwaliyizm (асексуализм).
Aproktiya (апроктія).
Areoliyt (ареолит).
Albiynos (альбинос).
Antepoziytsiya (антепозиция).
Antibiyotiyk (антибиотик).
Alyumiynoz (алюминоз).
Akuwpressuwa (акупрессура).
Ablyuwtomaniya (аблютомания).
Aviytamiynoz (авитаминоз).
Agalaktiya (агалактия).
Ageniytaliyizm (агенитализм).
Agiyriya (агирия).
Agnatiya (агнатия).
Agnosiya (агнозия).
Giyperatsiyd gastrit (гиперацид гастрит).
Reflyuwks gastrit (рефлюкс гастрит).
Alveola abstsos (альвеола абсцес).
Abdomiynogiysterektomiya (абдоминогистерэктомия).
Pellagra dermatit (пеллагра дерматит).
Tuwberkuwlyoz kifoz (туберкулёз кифоз).

İngilizce Sözcükler:

Giypesteziya (гипестезия).

Kastratsiya (кастрация).

Lazer (лазер).

İyntron (интрон).

Giyropkiynez (гипокинез).

Allergen (аллерген).

Gipertoniya (гипертония).

Gen (ген).

Genetika (генетика).

Epiteliy (эпители).

Diyspareuwniya (диспареуния).

Diystoriya (дисто́пия).

Bradiyfreniya (брадифрения).

Ahlorgiydriya (ахлоргидрия).

Auwdiyometriya (аудиометрия).

Astigmatiizm (астигматизм).

Abiyotrofiya (абиотрофия).

Allergiya (Аллергия).

Allergiyalıq (аллергиялық).

Anosmiya (аносмия).

Yunanca Sözcükler:

Gormon (гормон).

Urologiya (урология).

Urolog (уролог).

Tetratsiklin (тетратсіклін).

Endoparaziyt (эндопаразит).

Terapiya (терапія).

Stetoskop (стетоскоп).

Stenokardiya (стенокардія).

Stenokardiya (стенокардія).

Sepsis (сепсис).

Poliyarthrit (полиартрит).

Pediatr (педіатр).

Poliartrit (полиартрит).

Plevra (плевра).

Patogenez (патогенез).

Patolog (патолог).

Patologiya (патологія).

Onkologiya (онкологія).

Onkolog (онколог).

Organika (органіка).

Nevrolog (невролог).

Narkümis (наркүміс).

Nevropotolog (невропотолог).

Ortopediya (ортопедія).

Nevrologiya (неврологія).

Narkoz (наркоз).

Narkoman (наркоман).

Narkomanуа (наркоманя).
Meningit (менингит).
Nevralgiya (невралгия).
Meniska (меніска).
Dizenteriya (Дизентерия).
Kataraldi (катаральді).
Kraniyotabes (краниотабес).
Spazm (спазм).
Kardiyt (кардит).
Kraniyotomiyalauw (краниотомиялау).
Katarpleksiya (катаплексия).
Klinika (клиника).
Kardiyoversiya (кардиоверсия).
Kardiyoversiya (кардиоверсия).
Katar (катар).
Kardiyolog (кардиолог).
Klitor (клитор).
Holesteriyn (холестерин).
Giypoglossiya (гипоглоссия).
Giypnalgiya (гипналгия).
Giypерhlorgidriya (гиперхлоргидрия).
Gepatit (гепатит).
Gepatomegaliya (гепатомегалия).
Giipnoz (гипноз).

Gipnozda (гипнозда).

Glaukoma (глаукома).

Ginekologiya (гинекология).

Ginekolog (гинеколог).

Geoglobin (геоглобин).

Geliyoterapiya (гелиютерапия).

Gastrit (гастрит).

Gebefreniya (гебефрения).

Diyabet (диабет).

Faringit (Фарингит).

Farmokologiya (фармокология).

Farmokolog (фармоколог).

Estetika (эстетика).

Endoskop (эндоскоп).

Epidemiolog (эпидемиолог).

Embriolog (эмбриолог).

Emfizema (эмфизема).

Eriyrotsiyt (эритроцит).

Diysoforiya (дисфория).

Diyzodontiyaz (дизодонтиаз).

Dermatoz (дерматоз).

Dermatit (дерматит).

Diystotssiya (дистоция).

Disfoniya (дисфония).

Diysmegalopsiya (дисмегалопсия).

Dakriyoma (дакриома).

Dispersiya (диспепсия).

Diyagnoz (Диягноз).

Kiyfoz (кифоз).

Diyagnostika (диягностіка).

Bradiyepersiya (брадипепсия).

Bradiylaliya (брадилалия).

Blefarotomiya (блефаротомия).

Blennoreya (бленнорея).

Blastomer (бластомер).

Biopsyiya (биопсия).

Aheyliya (ахейлия).

Batiygastriya (батигастрія).

Balneoterapiya (бальнеотерапія).

Balanorragiya (баланоррагія).

Balaniyt (баланит).

Bakteriuriya (бактериурия).

Balanoraggiya (баланорагія).

Bakteriyologiya (бактериология).

Bakteriyoliz (бактериолиз).

Ahromaziya (ахромазія).

Aholiya (ахолия).

Afrodiziyaka (афродизіяка).

Afakiya (афакія).
Abaziya (абазія).
Afagiya (афагія).
Afaziya (афазія).
Auwtiuzm (аутизм).
Auwra (аура).
Atriyhiya (атрихія).
Atopiya (атопія).
Arteriyoskleroz (артеріосклероз).
Aorta (аорта).
Antropologiya (антропология).
Antiseptikalıq (антисептикалык).
Aplaziya (аплазія).
Anatomiya (анатомія).
Ankiyloblefaron (анкилоблефарон).
Amneziya (амнезія).
Alopetsiya (алопеція).
Allotriyofagiya (аллотриофагія).
Amblioriya (амбліопія).
Algofobiya (альгофобія).
Akrokeratoz (акрокератоз).
Akromiyukriya (акромікрія).
Akromiyon (акромион).
Akroparesteziya (акропарестезія).

Akroskleroz (акросклероз).

Akrotiizm (акротизм).

Akrofobiya (акрофобия).

Akoazmalar (акоазмалар).

Akroasfiyksiya (acroasfiksia).

Akrogeriya (акрогерия).

Akardiya (акардия).

Akantokeratodermiya (акантокератодермия).

Agorafobiya (агорафобия).

Agromaniya (агромания).

Agrammatizm (аграмматизм).

Artralgiya (артралгия).

Ankiloz (анкилоз).

Anesteziya (анестезия).

Aseptika (асептика).

Analgin (анальгин).

Agevziya (агевзия).

Ageneziya (агенезия).

Agipnognoziya (агипногнозия).

Bakteriyolog (бактериолог).

Bakteriya (бактерия).

Belonofobiya (белонифобия).

Farsça Sözcükler:

Gül (гүл).

Dert (дерт).

Zerek (зерек).

Däriđer (дәрігер).

Zahar (заңар).

Ziyan (зиян).

Därihana (дәріхана).

Bezoar (безоар).

Arapça Sözcükler:

Zertefi (зертефі).

Zenüw (зену).

Zeyin (зейін).

Zaqım (зақым).

Zarıǵan (зарыған).

Zertte (зертте).

Zarıǵuw (зарығу).

11.2. Kazak Türkçesi Kökenli Sözcükler

Em (ем).

Entigüw (ентігуу).

Esuwas (есуас).

Esirik (есірік).

Esersoq (есерсоқ).

Esekjem (есекжем).

Entikpe (ентікпе).

Dametüw (даметүү).

Eli (ели).

Entiguw (ентігу).

Auwız (ауыз).

Aynalşıq (айналшық).

Aylan (айлан).

Auǵatın (айығатын).

Añǵarım (аңғарым).

Arqa (Арқа).

Örkeş (өркеш).

Döñes (дөңес).

Delbe (делбе).

Dingene (дінгене).

Delqulı (делқұлы).

Delebe (делебе).

Bultıq (бұлтық).

Emşek (емшек).

Äwlet (әулет).

Uraq (ұрпақ).

Tuqım (тұқым).

İndet (індет).

Butaq (бұтақ).

Їу1қ (иық).

Їrim (үрім).

Јуqpa (жүкпа).

Erin (ерін).

Їyne (ійне).

Їsinüw (ісіну).

Їsüw (ісу).

Јаq (жақ).

Їıǵaruw (шығару).

Küyik (күйік).

Küyez (күйез).

Kezerüw (кезеру).

Їıǵuw (шығу).

Küydirgi (күйдіргі).

Јulın (жұлын).

Ön (өн).

Qııldawıq (қырылдауық).

Könek (көнек).

Јasawraw (жасаурау).

Јutqınşaq (жүтқыншақ).

Kuwıs (куыс).

Kuwyuw (кую).

Кеbuw (кебу).

Kuwydiruw (күйдіру).

Milqaw (мылкау).

Maqaw (мақау).

Qal (қал).

Mäyek (мәйек).

Miya (мія).

Müsätir (мүсәтір).

Qılğıma (қылғыма).

Bögelis (бөгеліс).

Sayabırsuw (саябырсуу).

Oyav (ояв).

Mıqın (мықын).

Qañjel (қанжел).

Nauwqas (науқас).

Azgındauw (азғындау).

Terisken (теріскен).

Tutıq (тұтық).

Tılme (тілме).

Tırsıraq (тырысқақ).

Ayraq (аяқ).

Qұлғана (құлғана).

Ayran (айран).

Şankr (шанқр).

Yeñbek (йеңбек).

buwzıluw (бузылу).

Buwzuw (бузу).

Zıǵır (зығыр).

Üşkirüw (үшкірүү).

Ürlew (үрлеу).

Ürpi (үрпі).

Ürpile (үпіле).

Ülperşek (үлпершек).

Üzil (үзіл).

Uwıis (ұуыс).

Uwız (уыз).

Uwyuww (ую).

Ustama (ұстама).

Uşıqtaw (ұшықтау).

Uwit (ұуыт).

Uşıq (ұшық).

Uvat (ұват).

Uwşıq (ұушық).

Urıq (ұрық).

Uvlaǵıš (ұвлағыш).

Zauwıq (зауық).

Urimşe (үрімше).

Urǵaşı (ұрғашы).

Taz (таз).

Teñgerim (теңгерім).

Täbet (тәбет).

Orauw (орау).

Tesik (тесік).

Teri (тері).

Tej (тәж).

Baylauw (байлау).

Tañuw (таңу).

Alqım (алқым).

Tıǵın (тығын).

Tamaq (тамақ).

Taraluw (таралу).

Tonazıtuw (тоназыту).

Talma (талма).

Tazartuw (тазарту).

Totıguw (тотыгу).

Talawraw (талаурау).

Tırtıq (тыртық).

Tüyilüw (түйілу).

Tüysik (түйсік).

Talıqsuw (талықсу).

Tüyneme (түйнеме).

Küydırgı (күйдіргі).

Tülew (түлеу).

Tüsik (түсік).

Tumauw (тұмау).

Tunşıǵuw (түншығуу).

Buzawtas (бұзаутас).

Tiril (тіріл).

Tumaw (тұмау).

Taz (таз).

Temiretki (теміреткі).

Tawip (тауіп).

Totiyaun (тотияун).

Tüye (түйе).

Tüymedaq (түймедақ).

Tis (тіс).

Tise (тісе).

Titire (тітіре).

Tejeuw (тежеу).

Tirsek (тірсек).

Ustanuw (ұстану).

Tüymene (түймене).

Tıyluw (тыйылу).

Tas (тас).

Tırk (тырк).

Tışqaq (тышқак).

Tınıs (тыныс).

Tüyin (түйін).

Tijıray (тыжырай).
Tüşkir (түшкір).
Tunşıqtır (түншықтыр).
Tunşıqpa (түншықпа).
Aramtamaq (арамтамақ).
Qaraw (қарау).
Toǵışar (тоғышар).
Tobıq (тобық).
Tok (ток).
Tolarsaq (толарсақ).
Tekserüw (тексеруу).
Tavirlen (тавірлен).
Tize (тізе).
Tapeltek (тапелтек).
Tanav (танав).
Tös (төс).
Taltaq (талтақ).
Talma (талма).
Tin (тін).
Tuwuw (туу).
Ter (тер).
Tis (тіс).
Til (тіл).
Tırnaq (тырнақ).

Tuqımsızdandıruw (тұқымсыздандыру).

Tartuw (тартуу).

Keñirdek (кеңірдек).

Oraw (орау).

Baylaw (байлау).

Tıqıldatuw (тықылдату).

Tañuw (таңуу).

Tamır (тамыр).

Şıntaq (шынтақ).

Şege (шеге).

Şodır (шодыр).

Şemen (шемен).

Sızdawıq (сыздауық).

Şiyqaп (шійқан).

Şorayaq (шораяқ).

Tük (түк).

Tensel (Тенсел).

Tenkiу (тенкій).

Şandır (шандыр).

Şöldew (шөлдеу).

Şırıştı (шырышты).

Şuwaş (шұуаш).

Şanşuw (шаншұу).

Şınıldaw (шынылдау).

Şijin (шыжын).
Şirindi (шірінді).
Şemen (шемен).
Tazartuw (тазартуу).
Şayu (шаю).
Qil (қыл).
Şaş (шаш).
Şijiq (шыжық).
Şemirşek (шеміршек).
Som (сом).
Sıqaw (сырқау).
Şabuwl (шабуыл).
Soguw (соғу).
Şap (шап).
Şat (шат).
Erşuw (ершу).
Keñeytkiş (кеңейткіш).
Sümbi (сүмбі).
Sızat (сызат).
Salmaq (салмақ).
Sundet (сундет).
Piştiruw (піштиру).
Topay (топай).
Solqıldaw (солқылдау).

Sandıraq (сандырақ).

Sinüw (сінүү).

Sıqıraw (сырқырау).

Sızdaw (сыздау).

Sılınuw (сылынуу).

Selkildew (селкілдеу).

Saldıraw (салдырау).

Sağım (сағым).

Sirespe (сіреспе).

Sarıq (сарық).

Şuw (шу).

Qağanaq (қағанак).

Sınıq (сынық).

Sarmas (сармас).

Sarıp (сарып).

Sandaras (сандарас).

Samal (самал).

Sınar (сынап).

Sidik (сідік).

Sülik (сүлік).

Sıqat (сырқат).

Qañqa (қаңқа).

Sülдер (сүлдер).

Sor (сор).

Süyel (сүйел).
Susamır (сұсамыр).
Sora (сора).
Saқıуна (сақйна).
Öles (өлес).
Soz (соз).
Keren (керен).
Sañırauw (саңырау).
Siñbirik (сіңбірік).
Silekey (сілекей).
Süyektenuw (сүйектену).
Süyek (сүйек).
Siñuw (сіңу).
Sauwsaq (саусақ).
Sañılaw (саңылау).
Tüs (түс).
Ösindi (өсінді).
Örşüw (өршүү).
Köksaw (көксау).
Öluw (өлу).
Öкşe (өкше).
Öнеş (өңеш).
Öndirşek (өндіршек).
Ölekse (өлексе).

Öksik (өксік).

Öt (өт).

Ökre (өкпе).

Ösuw (өсу).

Öndiruw (өндіру).

Öspe (өспе).

Noğala [ноғала]

Naqurıs (нақұрыс).

Öltiruw (өлтіру).

Közildirik (көзілдірік).

Opirıluw (опырылұу).

Onal (онал).

Oyazda (оязда).

Opiray (опырай).

Omirıta (омыртқа).

Naşakor (нашакор).

Tutiğuw (тұтығуу).

Meıit (мейіт).

Nesep (несеп).

Nauwqas (науқас).

Muwrde (мурде).

Şor (шор).

Näjis (нәжіс).

Elik (елік).

Muyizgek (мүйізгек).

Diril (діріл).

Kaltırau (калтырау).

Uwstama (устама).

Bezgek (безгек).

Isıtra (ысытпа).

Aqpa (Ақпа).

Malyariya (малярия).

Mısqıl (мысқыл).

Meşel (мешел).

Merez (мерез).

Menirew (меніреу).

Menduana (мендуана).

Mılqav (мылқау).

Mıqır (мықыр).

Merez (мерез).

Manday (мандай).

Menzi (мензі).

Manawta (манаура).

Müşe (мүше).

Ağza (ағза).

Tanaw (танау).

Moyn (мойын).

Murın (мұрын).

Miy (Ми).

Miyşiq (мишык).

May (май).

Mañday (мандай).

Lüpil (лүпіл).

Qolqa (колка).

Loqsı (локсы).

Boldıruw (болдыру).

Qaljırau (қалжырау).

Qajuw (қажу).

Qartayuw (картаю).

Qaljırau (қалжырау).

Qauwsauw (қаусау).

Qaqırtıq (қақырық).

Qasıqşa (қасықша).

Qırnauwış (қырнауыш).

Qabaq (қабак).

Qustümsiq (күстүмсык).

Qas (қас).

Qorqınış (қорқыныш).

Qansuw (қансу).

Öñez (өңез).

Qürsaqtıq (күрсақтық).

Esirik (есірік).

Qaqsaw (қақсау).
Qarıǵuw (қарығу).
Qatalaw (қаталау).
Qaytuw (қайту).
Qısuw (қышу).
Qızaruw (қызару).
Qoldıraw (қолдырау).
Qozuw (қозу).
Qabınuw (қабыну).
Qalşıldaw (қалшылдау).
Qaltıraw (қалтырау).
Qulaq (құлақ).
Qutıruw (құтыру).
Qurqulaq (құркұлақ).
Qunis (құныс).
Qatra (қатпа).
Qolañsa (қолаңса).
Qiyta (қийма).
Qızılşa (қызылша).
Qırna (қырна).
Qılaw (қылау).
Qıspa (қыспа).
Qışnaş (құшнаш).
Qadaq (қадақ).

Qoyan (қоян).
Qızamıq (қызамық).
Qarı (қары).
Qızılsa (қызылша).
Quwqıl (қуқыл).
Quwıq (қуық).
Quwan (қуан).
Qoldıra (қолдыра).
Quaңsıq (қояншық).
İšek (ішек).
Jumır (жұмыр).
Qiytar (қиар). Qarın (қарын).
Qabınuw (қабыну).
Qınar (қынап).
Qırnauw (қырнау).
Qorşauw (қоршау).
Qulaq (құлақ).
Qarın (қарын).
Qol (қол).
Obır (обыр).
Qanqa (қанқа).
Qol (қол).
Keste (кесте).
Qorektenuw (қоректену).

Qanaw (қанау).

Köşiruw (көшіру).

Kül (күл).

Mayqoñız (майқоңыз).

Kül (күл).

Kindik (кіндік).

Kükirt (күкірт).

Kübir (күбір).

Kewde (кеуде).

Köt (көт).

Kötev (көтев).

Omıraw (омырау).

Kökirek (көкірек).

Kenev (кенеv).

Köksav (көксау). Kekirik (кекірік).

Kemtar (кемтар).

Alaşıq (алашық).

Kemis (кеміс).

Janar (жанар).

Köz (көз).

Jutqınşaq (жұтқыншак).

Jutınuw (жұтыну).

Kömekey (көмекей).

Qurtuw (қурту).

Joyuw (жою).

Özek (өзек).

Qabık (қабык).

Jol (жол).

Jabın (жабын).

Jerik (жерік).

Jaǵu (жағу).

İşkirne (ішкірне).

Şala (шала).

Jawırınraq (жауырынтақ).

Jara (жара).

Jawırın (жауырын).

Jaraqat (жарақат).

Janşuw (жаншұу).

Jasuwşa (жасуша).

Janǵalaq (жанғалақ).

Jalaq (Жалақ).

Jolbarıs (жолбарыс).

Jılqı (жылқы).

Jiyirıluw (жиырылу).

Jilinşik (жіліншік).

İş (іш).

Jaǵraq (жарғақ).

Jarıq (жарык).

İrin (ірін).

Büyen (бүйен).

İyin (иін).

Ültabar (үлтабар).

Tize (тізе).

Пјігaw (ылжырау).

Ѓanıř (ғаныш).

Etjen (етжен).

Egiz (егіз).

Entikpe (ентікпе).

Entiguw (ентігу).

Demiguw (демігу).

Şijıñ (шыжың).

Keşek (кешек).

Densawlık (денсаулық).

Dām (дәм).

Demikpe (демікпе).

Dene (дене).

Dagdarıs (дагдарыс).

Dawıs (дауыс).

Ösindi (өсінді).

Şor (шор).

jambas (жамбас).

Qūnis (құныс).

Bükir (бүкір).

Buranda (бұранда).

Bosatıw (босату).

Şıǵıw (шығу).

Bez (без).

Bas (бас).

Baltır (балтыр).

Auıwtıquw (ауытқу).

Töl (төл).

Azuw (азу).

Awnaqşuw (аунақшу).

Alqınuw (алқыну).

Adıraspan (адыраспан).

Aqsaq (ақсақ).

Almas (алмас).

Abız (абыз).

Aǵawız (ағауыз).

İtemşek (ітемшек).

Tışar (тышар).

Köten (көтен).

Alapes (алапес).

Maqaw (мақау).

Jemsaw (жемсау).

Aqdaq (ақдақ).

Şeşek (шешек).
Qorasan (қорасан).
Topalañ (топалаң).
Kebenek (кебенек).
Ulpaşeşek (ұлпашешек).
Aşıǵuw (ашығу).
Aşuw (ашу).
Qıǵıma (қышыма).
Qurqulaq (құркұлақ).
Awızdıq (ауыздық).
Alzuw (алзу).
Arşuw (аршу).
Arpalısuw (арпалысу).
Arıǵ (арыш).
Aşıktanuw (Ашыктану).
Awsıl (аусыл).
Aştıq (Аштық).
Aunalım (айналым).
Beyimdeluw (бейімделу).
Balger (балгер).
Badik (бадік).
Baqsı (бақсы).
Bökse (бөксе).
Boy (бой).

Buwin (буын).

Buwğana (Буғана).

Baspa (баспа).

Bauwır (бауыр).

Badamşa (бадамша).

But (бұт).

Buwdan (будан).

Bet (бет).

Jüz (жүз).

Öñ (өң).

Ajar (ажар).

Büyrek (бүйрек).

Balıq (балык).

Bawır (бауыр).

Bezektew (безектеу).

Biye (бие):. Quyan (құян).

Şoyrılma (шойрылма).

Bezew (безеу).

Borsuw (борсуу).

Boldıruw (болдыру).

Bolbıraw (болбырау).

Bezgek (безгек).

Boyküyez (бойкүйез).

Börtpe (бөртпе).

Bösir (бөсір).
Balbıraw (балбырау).
Barbiyuw (барбыю).
Buwkir (бүкір).
Şıgıtskı (шыгыцкы).
Deñes (денес).
Talğam (талғам).
Şodır (шодыр).
Dirildew (дірілдеу).
Duwıldaw (дуылдау).
Dombıǵıw (домбығу).
En (ен).
Jegi (жеги).
Jemsav (жемсау).
Jatır (жатыр).
Jelinsaba (желінсаба).
Joldas (жолдас).
Et (ет).
Jötkir (жөткір).
Jon (Жон).
Jarqanat (жарқанат).
Jötel (жөтел).
Jemsav (жемсау).
Iqılıq (ықылық).

Idırs (ыдырыс).

Siñiriluw (сiңiрiлу).

İs (ic).

İş (иш).

Jürek (журек).

Jüke (жуйке).

Jutın (жутын).

Jüptasuw (жүптасу).

Jutqın (жутқын).

Jumır (жумыр).

İşek (ішек).

Jumırıl (жумырыл).

Jiilik (жіілік).

Jıgıq (жырық).

Jındanıw (жындану).

Jıgıq (жырық).

Jelke (желке).

Jılawıq (жылауық).

Şüde (шүйде).

Kızaruw (кызару).

Keşşe (кешше).

testuw (тесту).

Kısuw (Кысу).

Şürtekey (шүртекей).

Kefigir (кефігір).
Kögerüw (көгеру). Kesel (кесел).
Kevde (кевде).
İş kebuw (іш кебу).
Kөkpek (көкпек).
Kernelüw (кернелүү).
Kesirtke (кесіртке).
Kor (қор).
Quwıq (куық).
Qurqulaq (құркұлақ).
Dıñgene (дінгене).
Qan (қан).
Qondırım (қондырым).
Qabın (қабын).
Qabırǵa (қабырға).
Qaǵındı (қағынды).
Qan (қан).
Uşpa (ұшпа).
Qaramıq (қарамық).
Qızamıq (қызамық).
Qañjel (қанжел).
Quymşaq (құйымшақ).
Qımız (қымыз).
Qaqtıruw (қақтыру).

Qotır (қотыр).

Qural (қурал).

Qıraq (қырақ).

Otauw (отау).

Oba (оба).

Obır (обыр).

Omırtqa (омыртқа).

Künsuw (Күнсу).

Maubastan (маубастан).

Qanqurt (қанқұрт).

Ögeyşöp (өгейшөп).

Mölşerlew (мөлшерлеу).

Qozğış (қозғыш).

Qan tukiruw (қан түкіру).

Qan ötüw (қан өтуу).

Qan irkilüw (қан іркілуу).

Qan ketüw (қан кетүү).

Qol saluw (қол салу).

Qımızdıq (қымыздық).

Qayransızdıq (қайрансыздық).

Qabıqtan (қабықтан).

Şartiyğan (шартиған).

Şärtiygen (шәртиген).

Tompraуған (томпайған).

Qıltamır (қылтамыр).
Qılıylıq (қылылық).
Sawıqtıruw (сауықтыру).
Neserquwıq (несепқуық).
Emde (емде).
Jawınqurt (жауынқұрт).
Jükti (жүкті).
Köket (көкет).
Qosıluw (қосылу).
Soqırlyk (соқырлық).
jaraqattaıw (жарақаттау).
Dem saluw (дем салу).
Zağıyptıq (зағиптық).
Volman auwıuwı (вольман ауруы).
Üsinip-qabın (үсініп-қабын).
Uşıqta (ұшықта).
Ülken murın (үлкен мұрын).
Tüsik tastatuw (түсік тастату).
Urıqtanuw (ұрықтану).
Jündestik (жүндестік).
Tis juwluw (тіс жулу).
Tuwa bitken (туя біткен).
Tis toltıruw (тіс толтыру).
Tasımaldauwşı (тасымалдаушы).

Tis sıqırlatıw (тіс сықырлату).

Tamaktık (тамақтык).

Tınıştandıruw (тыныштандыру).

Jedel kömek (жедел көмек).

Tazdık (таздык).

Kırşıldanıw (кыпщылдану).

Tengeqotır (тенгеқотыр).

Tasökpe (тасөкпе).

Tamır uyuw (тамыр ұюу).

Tamır qaşuw (тамыр қашуу).

Tamır qatayuw (тамыр қатаюу).

Tamır bitelüw (тамыр бітелуу).

Tamırşı (тамыршы).

Tabaq tönkerüw (табақ төнкеруу).

Tilsiz (тілсіз).

Qızıl iyek (қызыл ійек).

Til-avız (тіл-авыз).

Tok soǵuw (ток соғуу).

Şüyınşör (шүйіншөп).

Tüsik tastaıw (түсік тастау).

Toǵı (тоқғы).

Terle (терле).

Tanavla (танавла).

Tayaqşa (таяқша).

Tamaqsıra (тамақсыра).

Taltaqta (талтақта).

Tamırlıq (тамырлық).

Tik işek (тік ішек).

Tüyinşek (түйіншек).

Tilşik (тілшік).

Tuqımsız (тұқымсыз).

Bedeusız (бедеусіз).

Şıǵındı (шығынды).

Tastama (тастама).

Şermengül (шерменгүл).

Tütik şege (түтік шеге).

Şoşqa moyın (шошқа мойын).

Şekteuwli (шектеулі).

Qoñır isik (қоңыр ісік).

Sınalanuw (сыналану).

Sarǵıssız (сарғышсыз).

Suwıq tiyuuw (суық тию).

Suwqarañ (суқараң).

Sıǵırlıq (сығырлық).

Sorbuwın (сорбуын).

Sandıq (сандық).

Urşıqtıq (ұршықтық).

Sızda (сызда).

Solqılda (солқылда).

Ölimesirew (өлімсіреу).

Önsiz (өнсіз).

Sarılama (сарылама).

Öt tuziluw (өт түзілу).

Qurım kiyiz (құрым кийіз).

Bültiyğan noğala (бүлтиған ноғала).

Jabısқан noğala (жабысқан ноғала).

Sarılawıw (сарылауруу).

Sınıqşı (сынықшы).

Erityşi (ерітуші).

Asıq süyek (асық сүйек).

Sıyrek demaluw (сирек демалу).

Sarğayuwsız (сарғаяусыз).

Sarıbuwın (сарыбуын).

Sarı awıw (сары ауру).

Sarsuw (сарсу).

Sasıqküzen (сасықкүзен).

Segizköz (сегізкөз).

Suwsamır (сусамыр).

Otaşı (оташы).

Süt şıqraw (сүт шықпау).

Süyek mayuw (сүйек маю).

San süyek (сан сүйек).

Süyek sıraqaw (сүйек сырқырау).

Sorğış (сорғыш).

Siñirgiş (сіңіргіш).

Oyıq jara (ойық жара).

Nesep toqtaw (несеп тоқтау).

Tıǵız noǵala (тығыз ноғала).

Narli (нарлі).

Narsiz (нарсіз).

Şirinşe (шірінше).

Mügedektik (мүгедектік).

Mıyqurt (мыйкұрт).

Betsuwyekyk (бетсүйекйк).

Möldir qabıq (мөлдір қабық).

Jiñişke qolqa (жіңішке қолқа).

Qansız (қансыз).

Qan şıǵarmaı (қан шығармай).

Qanatray (қанатпай).

Qızuwsız (қызусыз).

Qurt awruw (құрт ауру).

Qızıl jara (қызыл жара).

Qışıma börtpe (қышыма бөртпе).

Qızıl süyek (қызыл сүйек).

Qıl öneş (қыл өнеш).

Qantışqaq (қантышқақ).

Qıltamaq (кылтамақ).

Qan siyüw (қан сийүү).

Qağındı (қағынды).

Tar inşek (тар іншек).

Keñ inşek (кең іншек).

Jiñişke inşek (жіңішке іншек).

Qarsı dene (қарсы дене).

Kekeştik (Кекештік).

Kıysık kol (кисык кол).

Kabıngan (кабынган).

Katerli (катерлі).

Kızargan (кызарган).

Kuwr boluw (куп болу).

İş kebuw (іш кебу).

Kuwtuwşi (кутуші).

Kögala (көгала).

Kökjötel (көкжөтел).

Köşiyuqan (көршійқан).

Kürkilde (күркілде).

Kenirdek qabınuw (кенірдек кабынұу).

Kenirdek keneuyw (Кенірдек кенейу).

Kindik şeşe (кіндік шеше).

Kenevli (кенеvлі).

Aqauwlı (ақаулы).

Delitki (деліткі).

Şürti (шүрті).

Jalpaq kökirek (жалпақ көкірек).

Keñ kökirek (кең көкірек).

Meşel kökirek (мешел көкірек).

Konuws kökirek (конус көкірек).

Qustös kökirek (құстөс көкірек).

Käri jilik (кәрі жілік).

Ekiqabat (екиқабат).

Jiti abstsess (жіті абсцесс).

Jabısqış (жабысқыш).

Jiuintik (жиынтык).

Jındı nauwqas (жынды науқас).

Jaksı esituw (жаксы есіту).

Jinişke awtuw (жінішке аурұу).

Jerik basuw (жерік басу).

Jılanqurt (жыланқұрт).

Juqpalı (жуқпалы).

Julinqurt (жулынкүрт).

Jemsavlı (жемсаулы).

Jerı (жері).

Juwan işek (жуан ішек).

İrip-şiri (іріп-шірі).

Jantalas (жанталас).

İt tis (ит тис).

İş qatuw (іш қату).

İrin jıynaluw (ірін жыйналу).

İrinde (іріндеу).

İşperde (ішперде).

İşek şürıldaaw (ішек шүрылдау).

İş ötüw (іш өту).

İriñ aǵuw (ірің ағу).

Istıq şıǵuw (ыстық шығу).

Hıuwrler auwrıwı (хюрлер ауруы).

Emger (емгер).

Erin aynaluw (ерін айналу).

Erkuwyek (еркуйек).

Et qaşuw (ет қашуу).

Elirme (елірме).

Etsiz (етсіз).

Emşi (емши).

Emdik (емдик).

Emdeuwşi (емдеушши).

Emsiz (емсиз).

Bal-bul (бал-бұл).

Egüwşi (егуши).

Egizde (егизде).

Ergejeyli (ергежейлі).

Toğışar egiz (тоғышар егіз).

Demdik (демдік).

Tınıstıq (тыныстық).

Jürektik (жүректік).

Tatım (татым).

Dene suwıw (дене сұууу).

Dene türşigüw (дене түршігүү).

Demigüw (демігүү).

Qırqulaq (қыркұлақ).

Bölindi (бөлінді).

Tuwğızuw (туғызу).

Bosandıruw (босандыру).

Biytşeñdik (битшеңдік).

Bileziktik (білезіктік).

Buraluw (бұралу). Bultıuw (бұлтыю).

Bögüw (бөгу).

Boр-boz (боп-боз).

Jündestik (жүндестік).

Tuqımsız (тұқымсыз).

Bılşıqtanuw (былшықтану).

Buwlıqpa jötel (булықпа жөтел).

Bez şoşuw (без шошу).

Alqım isüw (алқым ісүү).

Börtir kezik (бөртір кезік).

Börtpe Süzek (бөртпе сүзек).
Beztañaq (безтамақ).
Bitew jara (бітеу жара).
Bel şañşuw (бел шаншу).
Bel awruw (бел ауру).
Bel tartuw (бел тарту).
Bulşıq et (бұлшық ет).
Bassüyek (бассүйек).
Talauwrağan baspa (талаураған баспа).
Jiti baspa (жіті баспа).
Qıspa (қыспа).
Aşıq jara (ашық жара).
Azğındar (азғындар).
Ajaldı (Ажалды).
Alaqañ (алақан).
As qorıtıw (ас қорыту).
Auwızomırtqa (ауызомыртқа).
Jartılay aşıguw (жартылай ашығу).
May jetispeuw (май жетіспеу).
Ottek jetispeuw (оттек жетіспеу).
Tolıq aşıguw (толық ашығу).
Aşıtatın (ашытатын).
Soqırışek (соқырішек).
İşastar (ішастар).

Akuwşer äyel (акушер әйел).
Aqıl tis (ақыл тіс).
Aq jalbız (ақ жалбыз).
Aşqaraq (ашқарак).
Aşqarın (ашқарын).
Jötelşör (жөтелшөп).
Awız şıǵuw (ауыз шығу).
Aykezbe (айкезбе).
Joljelken (жолжелкен).
Alakülik (алакүлік).
Jel awruw (жел ауруу).
Alaqoñız (алақоңыз).
İşekqurt (ішекқұрт).
Aşuwdas (ашудас).
Sızba (сызба).
Kıskış (кыскыш).
Qan quyuw (қан құюу).
Kıspa (кыспа).
Alaqan (алақан).
Jarımjandav (жарымжандау).
Jatalaqta (жаталақта).
Kameletten (камелеттен).
Jaman awruw (жаман ауру).
jılıtqı qundaq (жылытқы құндақ).

Jarıl (жарыл).
Aşışek (ашішек).
Jırıq tañday (жырық таңдай).
İşkiş (ішкіш).
Äwestik (әуестік).
Juwanişek (жуанішек).
Jiñişke işek (жіңішке ішек).
Toqışek (токішек).
Mıqınışek (мықынішек).
Quştarlıq (құштарлық).
Emdām (емдәм).
Adıraq köz (адырақ көз).
Qulğana (құлғана).
Qotırjeldenüw (қотыржелденуу).
Buğaq auwıuw (бұғақ ауру).
Aqşel (ақшел).
Aqşamsoqır (ақшамсоқыр).
Tawıqköz (тауықкөз).
Aqşesek (ақшешек).
Jelşesek (желшешек).
Aqtandaq (ақтандақ).
Asqazan (асқазан).
Albastı (албасты).
Dem aluw (дем алу).

Awız uwılıwu (ауызуылу).

Badıraq köz (бадырақ көз).

Awıs omırtqa (ауыс омыртқа).

Auwa jutuw (ауа жұту).

Aqauwlı (ақаулы).

Artıq aғuw (артық ағу).

Auwa jutuw (ауа жұту).

Arıqtaw (арықтау).

Jartılay aşıǵuw (жартылай ашығу).

Tolıq aşıǵuw (толық ашығу).

Boy aldırmaw (бой алдырмау).

Dәнеker tin (дәнекер тін).

Jürek qabınuw (жүрек қабынуу).

Emşi (емші).

Qantışqaq (қантышқақ).

Jürek alsirew (жүрек алсіреу).

Jürgende entiguw (жүргенде ентигу).

Aralas entikre (аралас ентикре).

Eriksiz (еріксіз).

Kötenişek (көтенішек).

Tikişek (тікішек).

Essiz (eccіз).

Sanasız (санасыз).

Eser etuw (эсер ету).

Kök irin (көк ірің).
Jürekşe (жүрекше).
Qoymaljiñ irin (қоймалжың ірің).
İrimtik irin (ірімтік ірің).
Jutqınşaq qabınuw (жұтқыншақ қабынұу).
Jan berüw (жан берүү).
Jantalasuw (жанталасұу).
Jaraqşı (жарақшы).
Jedel iş (жедел іш).
Jattsan qalıp (жатқан қалып).
bazdanuw oyıluw (баздану ойылу).
Küretamır (күретамыр).
Kökemарal (көкемарал).
Tırısра (тырыспа).
Kan aғuw (қан ағу).
İriñ siñuwi (ірің сиңуі).
Öltiruwşi (өлтіруші).
Qantala (қантала).
Qantışqaq (қантышқақ).
Qarlıq (қарлық).
Qıjılda (қыжылда).
Qızalaq (қызалақ).
Qızteke (қызтеке).
Qantışқақ (қантышқақ).

Qabıqtanuw (қабықтану).

Maymak ayak (маймак аяк).

Älsizdik (әлсіздік).

Asqınğan tüsik tüsuw (асқынған түсік түсу).

Jartılay tüsik tüsuw (жартылай түсік түсу).

Tegis bulşıq et (тегіс бұлшық ет).

Miy isigi (ми ісігі).

Tindi toytaruw (тінді тойтару).

Närestesin öltiruw (нәрестесін өлтіру).

Menşikti teri (меншікті тері).

Marjanşa isik (маржанша ісік).

Miy kızımeti (ми қызметі).

Miy sabauwı (ми сабауы).

Qabırşıqtı (қабыршықты).

Qiytarlangan qıyalıyılıq (қитарланған қыялилық).

Qolsızdıq (қолсыздық).

Qorıqtıq quyuw (қорықтық құюу).

Quwatsızdıq (қуатсыздық).

Şoyırılma (шойырылма).

Qansızdan (қансыздан).

Miy qırtısı (ми қыртысы).

Qan qısımı (қан қысымы).

Qırıp-joyuwşı (қырып-жоюшы).

Qol бүршігі (қол бүршігі).

Qabaqsızdıq (қабаксыздық).

Qan tamıǵı (қан тамыры).

Qalqanşa bez (қалқанша без).

Köruw buwzılıwı (көру бузылуы).

Qanazdıq (қаназдық).

Közde qosarlanuw (көзде қосарлану).

Kuwrısıp-tırısuw (курусып-тырысу).

Köz alması (көз алмасы).

As tuzı (ас тұзы).

Uwqaytarma (ұқайтарма).

Uwyıǵan kan (уйыған қан).

Uǵımdılıq (ұғымдылық).

Uyqı bezi (ұйқы безі).

Uriqtanǵan (ұрықтанған).

Uriqtandıruw (ұрықтандыру).

Uyqısızdıq (ұйқысыздық).

Tütik tüsigi (түтік түсігі).

Tüsik erte tüsuw (түсік ерте түсу).

Tüktilik (түктілік).

Talǵamdı tabet (талғамды тәбет).

Täbetsizdik (тәбетсіздік).

Tırnaqsızdıq (тырнақсыздық).

Tüqim quwalagan (түқым қуалаған).

Tebet buwzılıwı (тәбет бузылуы).

Tis tası (тіс тасы).

Tamaktan jerkenuw (тамактан жеркену).

Tırnaq aqauwı (тырнақ ақауы).

Aşıp ketuw (ашып кету).

Tötemelilik (төтемелілік).

Tamır soǵuwı (тамыр соғуы).

Tanawı tarıluw (танауы тарылғу).

Tis jegi (тіс жегі).

Tis awruwı (тіс аурұуы).

Tısqan awruwı (тышқан аурұуы).

Teniz awruwı (теніз аурұуы).

Qabırşaqtı temiretki (қабыршақты теміреткі).

Taw awruwı (тау аурұуы).

Tasbawırlıq (тасбауырлық).

Talmaǵa uşıraw (талмаға ұшырау).

Tüye maıı (түйе майы).

Tüye süti (түйе сүті).

Tawıq jumırtqası (тауық жұмыртқасы).

Tilsizdik (тілсіздік).

Tütik tüsigi (түтік түсігі).

Tütik tüsigi (түтік түсігі).

Tüsik erte tüsuw (түсік ерте түсу).

Tobıq süyegi (тобық сүйегі).

Tiz qaqrāǵı (тіз қақпағы).

Tuwdı baqılaw (тұуды бақылау).

Teñiz awruwı (теңіз аурұуы).

Tırnaq tamıǵı (тырнақ тамыры).

Şıǵıñqı jer (шығыңқы жер).

Tırnaq denesi (тырнақ денесі).

Ter bezi (тер безі).

Şıdamdılıq (шыдамдылық).

Tözimdilik (төзімділік).

Taban şandırı (табан шандыры).

Şırıştıñ kemuwi (шырыштың кемуі).

Alaqañ şandırı (алақан шандыры).

Şeuwet şılbırı (шеует шылбыры).

Şemirşekti süyek (шеміршекті сүйек).

Şıǵaruwşı tütik (шығарушы түтік).

Öli ettenüw (өлі еттенуу).

Ökşe müyizi (Өкше мүйізі).

Asa sıǵırlıq (аса сығырлық).

Qaterli sıǵırlıq (қатерлі сығырлық).

Şaş tamıǵı (шаш тамыры).

Şıqşıt bezi (шықшыт безі).

Silekeysizdik (сілекейсіздік).

Süyek şonı (сүйек шоры).

Sütti jılawıq (сүтті жылауық).

Suwdan qorquw (судан қорқу).

Ostik sıǵırlıq (осьтік сығырлық).

Jalǵan sıǵırlıq (жалған сығырлық).

Sauwsaqsızdıq (саусақсыздық).

Baqaqsızdıq (бақайсыздық).

Sauwsak buwnaǵı (саусақ бунағы).

Suwt qızbası (сүт қызбасы).

Suwyıltuwşı (суйылтушы).

Salbıraǵan iş (салбыраған іш).

Sandıraq oylar (сандырақ ойлар).

Ölimtik (өлімтік).

Ökre qabınuwı (өкпе қабынуы).

Silekey bezi (сілекей безі).

Söldenisti bez (сөлденісті без).

Sañırauqwılaqşa (саңырауқұлақша).

Soñǵı miy (соңғы ми).

Süyek omaluwı (сүйек омалуы).

Suw qarangǵı (сұу қаранғы).

Suwınıuw adisi (сұуыныуу адісі).

Süt bezi (сүт безі).

Sawle awruwı (сауле ауруы).

Süle awruwı (сүле ауруы).

Sozılmalı awruw (созылмалы ауру).

Suw siñuwi (сү сіңуі).

Süyek damuwı (сүйек дамуы).

Sal bolğan (сал болған).
Süyek qabıǵı (сүйек қабығы).
Sauwsaq uşı (саусақ ұшы).
Süyek tini (сүйек тіні).
Kökirek awruwı (көкірек аурұуы).
Qurt awruwı (құрт аурұуы).
Öt tütigi (өт түтігі).
Ökre awruwı (өкпе аурұуы).
Ölimsek (өлімсек).
Bürli isik (бүрлі ісік).
Önimdilik (өнімділік).
Qaraytın tesik (қарайтын тесік).
Öt qabı (өт қабы).
Qaraw terezesi (қарау терезесі).
omırtqa jotası (омыртқа жотасы).
Omırtqa baganası (омыртқа бағанасы).
Zär joq boluw (зәр жоқ болуу).
Nesep-jınıstık (несеп-жыныстық).
Nurlı qabıq (нұрлы қабық).
Nesep joldarı (несеп жолдары).
Omırtqa qabınuwı (омыртқа қабынұуы).
Narsızden (нарсізден).
Mıy qabınuwı (мый қабынұуы).
Nersizdenuw (нэрсіздену).

Maskünem sandıraǵı (маскүнем сандырағы).

May jasuwşası (май жасушасы).

May tini (май тіні).

May bezi (май безі).

Murin tesigi (мұрын тесігі).

Murin quwıwı (мұрын қууысы).

Qıynalıp jütınuw (қиналып жұтыну).

Kökirek qolqası (көкірек қолқасы).

Köz şarıraşı (көз шапырашы).

Qıztekelik (қызтекелік).

Quwıq-ürpilik (қуық-үрпілік).

Qantamırsız (қантамырсыз).

Qulaq qulıǵı (құлақ құлығы).

Qolqa doǵası (қолқа доғасы).

Qızbasız (қызбасыз).

Quyqası şımırław (Құйқасы шымырлау).

Quymşaq süyegi (құйымшақ сүйегі).

Qulaq qalqanı (құлақ қалқаны).

Qulaq jarǵaǵı (құлақ жарғағы).

Qulaq awruwı (құлақ аурұуы).

Qiyali awruw (қиялі аурұу).

Qanazdıq (қаназдық).

Qızdırma (қыздырма).

Qaterli isik (қатерлі ісік).

Qan tasuwı (қан тасууы).

İšten qan ötüw (іштен қан өтүү).,

Qan awruwı (қан аурұуы).

Qan tini (қан тіні).

Qan azaıuwı (қан азаюуы).

Qızǵandıq (қызғандық).

Qan qısımı (қан қысымы).

Qan tamıǵı (қан тамыры).

Qan jasauwşı tin (қан жасаушы тін).

Qan aynalımı (қан айналымы).

Qan türi (қан түрі).

Qan qısımı (қан қысымы).

Qan arnası (қан арнасы).

Koldı kesuw (қолды кесу).

Kan aǵımı (қан ағымы).

Qan aynalımı (қан айналымы).

Qan arnası (қан арнасы).

Kabınuwǵa karsı (кабынуга қарсы).

Kabak isigi (қабак ісігі).

Kalıptan auwıtkuw (калыптан ауытқу).

Közi qızaruw (көзі қызару).

Közi qarawıtuw (көзі қарауыту).

Közdi aqşel qartaw (көзді ақшел қаптау).

Kenetanuw ǵılımı (кенетану ғылымы).

Kül bire (күл біре).

Qandı kötev (қанды көтев).

Kemikti süyek (кемікті сүйек).

Keuwde quwısqı (кеуде қуысы).

Ayaǵı auwır (аяғы ауыр).

Juwrek uwlkeyuwı (жүрек улкеюі).

Juwrek jiyirıluwı (жүрек жиырылуы).

Juwmispen emdeuw (жумыспен емдеу).

Jazılatın (жазылатын).

Sauwıgatın (сауығатын).

Juwrek tamırlyk (жүрек-қан тамырлық).

Jıljımalı (жылжымалы).

Juwrek auwıuwı (жүрек ауруы).

Jauwırın bölige (жауырын бөлігі).

Jüregi soǵuw (жүрегі соғу).

Jansızdanuw (жансыздану).

Jüyke awıuwı (жүйке ауруы).

Jürek talması (жүрек талмасы).

Julın derti (жұлын дерті).

Jelsoqırışek (Желсоқырışек).

Jetilmegen (жетілмеген).

Jaranı emdew (жараны емдеу).

Jınıstıq köbeuw (жыныстық көбею).

Jasuwşa qabırǵası (жасуша қабырғасы).

Jasuwşa eruwı (жасуша еруі).

Jalpaq tabandıq (жалпақ табандық).

Jan auwruwları (жан аурулары).

Jalğan işqatpa (жалған ішқатпа).

İşki agzalar (ішкі агзалар).

İşekten tıs (ішектен тыс).

İt awruwı (іт ауруы).

İşek qabınuwı (ішек қабынуы).

İş şemeni (іш шемені).

İş közigi (іш көзігі).

İş süzegi (іш сүзегі).

İş jürmew (Іш жүрмеу).

İrindi bezew (ірінді безеу).

İş awruwı (іш ауруы).

Köldeneñ toqışek (көлденең тоқішек).

İşki urıqtanuw (ішкі ұрықтану).

İyisin sezuw (иісін сезу).

İyisşildik (иісшілдік).

İş qorıldauw siñiruw (іш қорылдау сіңіру).

İş quwısa (іш қуысы).

Qursaқ quwısa (құрсақ қуысы).

Sasıq irin (сасық ірің).

İriñdetkiş (іріңдеткіш).

İrğaqsızdıq (ырғақсыздық).

Küşsizdik (күшсіздік).
Qayratsızdıq (қайратсыздық).
Emdeluwşi (Емделуші).
Esi durıstıq (есі дұрыстық).
Es-tüssiz (ес-түссіз).
Meylengraht emdämi (мейленграхт емдәмі).
Embalşıqtar (ембалшықтар).
Emşeksizdik (емшексіздік).
Esten tanuw (естен тану).
Emetin kezeñ (еметін кезең).
Esalan (есалан).
Erin jalağı (ерін жалағы).
Emşek isüwi (емшек ісüwi).
Eşki müyizi (ешкі мүйізі).
Etekkirsizdik (етеккірсіздік).
Boy jazuw (бой жазу).
Estuw tütiği (есту түтігі).
Jürek entikpesi (жүрек ентікпесі).
Ökpelik entikpe (өкпелік ентікпе).
Tün entikpesi (түн ентікпесі).
Ustamalı entikpe (ұстамалы ентікпе).
Ökre entikpesi (өкпе ентікпесі).
Jayşılıqta entiguw (жайшылықта ентігу).
Dene uzındıǵı (дене ұзындығы).

Demikpeli awra (демiкпелi аура).

Denge qızbası (денге қызбасы).

Dauwn auwruwı (даун ауруы).

Demi bitüw (демі бітүү).

Dabıl jarǵaǵı (дабыл жарǵағы).

Dene quwısı (дене қуысы).

Diñ jasuwşası (дiң жасушасы).

Dawıs jelbezegi (дауыс желбезегі).

Buwındı qırnauw (буынды қырнау).

Nesep şıǵuwı (несеп шығуы).

Quwıqtı bosatuw (қуықты босату).

Bas biyti (бас биті). İštañǵış (iштаңғыш).

İşartpa (iштартпа).

Buwınsırtılıts (буынсыртылыц).

Ara balı (ара балы).

Boy aldırmau (бой алдырмау).

Büyrek qabınuwı (бүйрек қабынуы).

Buwın qabınuwı (буын қабынуы).

Bet süyegi (бет сүйегі).

Buǵı tuyaqı (буғы туяғы).

Büyreküsti bez (бүйрекүсті без).

Bulşıq et tini (Бұлшық ет тiні).

Bulşıq et semuw (бұлшық ет сему).

Bauwır qabınuwı (бауыр қабынуы).

Qabırşaqtı baspa (қабыршақты баспа).

Kömekey baspası (көмекей баспасы).

İş qıspası (іш қыспасы).

Qürsaq qıspası (күрсақ қыспасы).

Auwız quwıası (ауыз қуысы).

Artqı tañday (артқы таңдай).

İşek jolı (ішек жолы).

Jımsız (жыныссыз).

Jeldetkiş (желдеткіш).

Ayaq бүршігі (аяқ бүршігі).

Tüzdar jetispeuw (түздар жетіспеу).

Qaytalap aşıǵuw (қайталап ашығу).

Emdik aşıǵuw (емдік ашығу).

Amalsızdan aşıǵuw (амалсыздан ашығу).

Suwsız aşıǵuw (сусыз ашығу).

Näruwızsız aşıǵuw (нәруызсыз ашығу).

Asqoritqış (асқорытқыш).

Aranı aşıluw (араны ашылу).

Artqı ötis (артқы өтіс).

Jas qünıası (жас құнысы).

Auwırsınuw sezimi (ауырсыну сезімі).

Awır jaralı (ауыр жаралы).

Ara uyası (ара уясы).

Ayu eti (аю еті).

Ayu mayı (аю майы).

Ayu öti (аю өті).

Alqımı isüw (алқымы ісу).

Aqnoğala (ақноғала).

Köz süyeli (көз сүйелі).

Al üstinde (ал үстінде).

Nagız qıraqtıq (нағыз қырақтық).

Ostik qıraqtıq (остік қырақтық).

Tolıq qıraqtıq (толық қырақтық).

Jasırın qıraqtıq (жасырын қырақтық).

Auqın qıraqtıq (айқын қырақтық).

Adamdı tanımaıw (адамды танымау).

Bas awruwı (бас ауруы).

Auwırsınır jutınuw (ауырсынып жұтыну).

Buwındıq şemirşek (буындық шеміршек).

Bawır qabınuwı (бауыр қабынуы).

Ortalıq işek (орталық ішек).

Jüregi aynuıw (жүрегі айнұу).

Jasandı müşe (жасанды мүше).

Jasandı büyrek (жасанды бүйрек).

Jasandı jürek (жасанды жүрек).

Jüyke tini (жүйке тіні).

Jılımen emdew (жылымен емдеу).

Köz jası (көз жасы).

Köz burşağı (көз бұршағы).

Köz bokalı (көз бокалы).

Közşaralıq (көзшаралық).

Küştenis (күштеніс).

Qan qatparı (кан қатпары).

Qaterli isik (қатерлі ісік).

Qoy eti (қой еті).

Qaytarma kezik (қайтарма кезік).

Qolqa qaçpağı (қолқа қақпағы).

Omırtqa jotası (омыртқа жотасы).

Tis isigi (тіс ісігі).

Ärip jaza almau (әріп жаза алмау).

Tüsik tüsuw qauwpi (түсік түсу қауіпі).

Ülken jınıs erini (үлкен жыныс еріні).

Uwzınayaqtılıq (ұзынаяқтылық).

Ustamalı awruw (ұстамалы ауруу).

Urıqtanğan jumırtqa (ұрықтанған жұмыртқа).

Tik işektiş ayna (тік ішектіш айна).

Tereñdikten korkuw (тереңдіктен корку).

Burmalañan tabet (бұрмаланған тәбет).

Tisin qışırlatuw (тісін қышырлату).

Tuwa bitken auwruwlar (туа біткен аурулар).

Til astı suwyek (тіл асты сүйек).

Tüsiktiñ tolıq tüsuwi (түсіктің толық түсуі).

Terdin ƣıƣrauı (тердін шықпауы).

Toqtamastan kusuw (тоқтамастан кұсу).

Auwa ötkizgiş (ауа өткізгіш).

Tınis joldarı (тыныс жолдары).

Tisin bolmauı (тісін болмауы).

Tis awruwları (тіс аурұулары).

Tistiñ eti (тістің еті).

Tüsik tüsuw qauwpi (түсік түсу қауіпі).

Tüsik jartılay tüsuwi (түсік жартылай түсуі).

Ayaqtın tabanı (Аяқтың табаны).

Qılmıstı tüsik tüsuw (қылмысты түсік түсіру).

Bastalğan tüsik tüsuw (басталған түсік түсу).

Özdiginen tüsik tüsuw (өздігінен түсік түсу).

Üdemeli tüsik tüsuw (үдемелі түсік түсу).

Törtqalaqtı şege (төртқалақты шеге).

Tabiyğiy tözimdilik (табиғи төзімділік).

Tukım quwalauwşılıq (тұқым қуалаушылық).

Üşqalaqtı şege (үшқалақты шеге).

Üdemeli sıǵırlıq (үдемелі сығырлық).

Şaynauwdın buwzılıwı (шайнаудың бузылуы).

Şar terizdi buwın (шар терізді буын).

Jürek qıspası erşuw (жүрек қыспасы ершу).

Auruwdıñ örşuwı (аурудың өршуі).

Käsiptik sıǵırlıq (кәсіптік сығырлық).

Ötkinşi sıǵırlıq (өткінші сығырлық).

Ökre joqtıǵı (өкпе жоқтығы).

Tüngi sıǵırlıq (түнгі сығырлық).

Silekeydin köbeyuwı (сілекейдін көбеюі).

Suwt irkilishi (сут іркілісі).

Süyektiñ jumsaruwı (сүйектің жұмсаруы).

Siyaq asıq buwını (сирақ асық буыны).

Süttin şıkrauı (сүттің шыкпауы).

Seyleuwdin buwzıluwı (сейлеудін бузылуы).

Arqılı siñuwı (арқылы сиңуі).

May siñuwı buzıluw (май сиңуі бұзылу).

İriktemeli siñuw (іріктемелі сиңу).

Satqaq iş awruwı (сатқак іш ауруы).

Süyektiñ siyretiluwı (сүйектің сиретілуі).

Sañırauwqılaqtıq sorbuwın (саңырауқұлақтық сорбуын).

Süyektiñ damuwı (сүйектің дамуы).

Süyektiñ ösuwı (сүйектің өсуі).

Barmaqtıñ tañbası (бармақтың таңбасы).

Sawsaqtıñ izi (саусақтың ізі).

Öneştin qabınuwı (өнештің қабынұуы).

Ökpenin talawrawı (өкпенін талаурауы).

Öt suyıqtıǵı (өт сұйықтығы).

Ötqalta tası (өтқалта тасы).

Mıydın kabınuwı (мидың қабынуы).

Oyıqjara bolğan (ойықжара болған).

Ortañğı miy (ортаңғы ми).

Ortalıq jüyke jüyesi (орталық жүйке жүйесі).

Örlemeli qolqa (өрлемелі қолқа).

Ortañğı qulaq (ортаңғы құлақ).

Miydin juwmsaqтануwı (мидын жумсақтануы).

Murin şımıldıǵı (мұрын шымылдығы).

Orman kepterі (орман кептері).

Qürsaqtıq qısqa qolqa (күрсақтық қысқа қолқа).

Türaqtı qılıylıq (тұрақты қылилық).

Qızuw qaytaratın (қызу қайтаратын).

Köz qiytarlıǵı (көз қитарлығы).

Saldıq qılıylıq (салдық қылилық).

Qosjınıstılıq (қосжыныстылық).

Qızdıqtı qız (қыздықты қыз).

Onqoldılıq (онқолдылық).

Qan sarısuwı (қан сарысуы).

Qürsaqtıq jüktilik (күрсақтық жүктілік).

Qulaqtın qabınuwı (құлақтың қабынуы).

Qaytalama süzek (қайталама сүзек).

Qolqanın qabınuwı (қолқанын қабынуы).

Qoydın ökpesi (қойдың өкпесі).

Qoydın qulaq qanı (қойдың құлақ қаны).

Qoydın öti (қойдың өті).

Qoydın qanı (қойдың қаны).

Qoydın qarnı (қойдың қарны).

közjas kabı (көзжас кабы).

Qırğawıldın eti (қырғауылдың еті).

Qanniñ uyuwı (қанның ұюы).

Qan toptarı (қан топтары).

Qan öndiretin tin (қан өндіретін тін).

Qan jasuwşaları (qanniñ formalıq elementteri).

Közdin qabaqı (көздің қабақы).

Köruwdin elsireuwi (Көрудін лсіреуі).

Kolkanın jarıluwı (колканын жарылуы).

Közjas bezi (көзжас безі).

Köz awruwları (көз аурулары).

Kömeydin qabınuwı (көмейдін қабынұуы).

Kasıptik awruwlar (кәсіптік аурулар).

Kirpiniñ terisi (кірпінің терісі).

Közdiñ irini (көздің іріні).

Köz köpirşigi (көз көпіршігі).

Közdiñ qaraşıǵı (көздің қарашығы).

Qüyǵı tärizdi kökirek (қүйғы тәрізді көкірек).

Közdiñ aǵı (көздің ағы).

Böške tärizdi kökirek (бөшке тәрізді көкірек).

Jürektiñ soǵuwı (жүректің соғуы).

Jürek qarınşası (жүрек қарыншасы).

Jatır joktıǵı (жатыр жоктығы).

Jeluşıq emi (желушық емі).

Jürek bulşıq eti (жүрек бұлшық еті).

Jılandıñ qabıǵı (жыланның қабығы).

Jalrı öt tütigi (жалпы өт түтігі).

Jürek kan tamır jüyesi (жүрек-қан тамыр жүйесі).

Jasuwşa ölimi (жасуша өлімі).

Jaqastı bez (жақасты без).

Jasandı tınıs aluw (жасанды тыныс алуу).

Jüktilik sınaǵı (жүктілік сынағы).

İşki auwruwlar (ішкі аурулар).

İnşektiñ qabınuwı (іншектің қабынуы).

Uwıttıq işqatpa (уыттық ішқатпа).

Turaqtı işqatpa (тұрақты ішқатпа).

Käsiptik işqatpa (кәсіптік ішқатпа).

Saldarlıq işqatpa (салдарлық ішқатпа).

Auwqattıq işqatpa (ауқаттық ішқатпа).

İşektin tüyilüwi (ішектің түйілуі).

İşekqurt awruwı (ішекқұрт ауруы).

İşektin bürüwi (ішектің бүруі).

Tüyilgen toqışek (түйілген тоқішек).

Jıljımalı büyen (жылжымалы бүйен).

İşki müşeler (ішкі мүшелер).

İyis sezuw müşesi (иіс сезу мүшесі).

İştegi näreste (іштегі нәресте).
Intanın bolmauwı (ынтаның болмауы).
Tuqım quwalaytın (тұқым құуалайтын).
Asqazanişlik (асқазанішлік).
Küşquwatsızdıq (күшқуатсыздық).
Etekkirlik qan ketuw (етеккірлік қан кету).
Etsiz emdäm (етсіз емдәм).
Sütsiz emdäm (сүтсіз емдәм).
Tuzsız emdäm (түзсыз емдәм).
Näruwızsız emdäm (нәруызсыз емдәм).
Quwlağı kemicti (қулағы кемісті).
Estuw kemictigi (есту кемістігі).
Erinnin qabınuwı (еріннің қабынуы).
Estuwdin elsireuwi (естудің елсіреуі).
Ekijaqtılı (екіжақтылы).
Erkek bedewligi (еркек бедеулігі).
Jalğan etekkirsizdik (жалған етеккірсіздік).
Nağız etekkirsizdik (нағыз етеккірсіздік).
Däm sezuw bürmalanuwı (дәм сезу бürмалануы).
Aştıqtan isinuw (аштықтан ісіну).
Denelik jasuwşalar (денелік жасушалар).
Jabısқан egizder (жабысқан егіздер).
Tikişekti bosatuw (тікішекті босату).
İshekti jartılay bosatuw (ішекті жартылай босату).

Asqazandı bosatuw (асқазанды босату).

İşekti bosatuw (ішекте босату).

Näjis şıǵuwı (нәжіс шығуы).

Balalar auwruwları (балалар аурулары).

Betke qan quwıluw (бетке қан қуйылу).

Boyǵa şabuw (бойға шабу).

Buwınnın şıǵuwı (буынның шығуы).

Bastın saqınası (бастын сақинасы).

Bastın şemeni (бастын шемени).

Balalar awruwı (балалар аурұуы).

Borsıqtıñ eti (борсықтың еті).

Bökenniñ müyizi (бөкеннің мүйізі).

Bulşıq ettiñ bosañsuwı (бұлшық еттің босаңсуы).

Bulşıq ettiñ jıyınluwı (бұлшық еттің жиырылуы).

Jänşauwlıq baspası (жәншаулық баспасы).

Oyıqjaralı baspa (ойықжаралы баспа).

Askazan jolı (асқазан жолы).

As qorituw jüyesi (ас қорыту жүйесі).

As qorituw tütiǵi (ас қорыту түтігі).

Aq may tını (ақ май тині).

Aşıq qanaunalım jüyesi (ашық қанайналым жүйесі).

Kömirsuwlar jetispeuw (көмірсулар жетіспеу).

Kün jariǵı jetispeuw (күн жарығы жетіспеу).

Miyǵa qan qüyılıw (миға қан құйылу). Auwırsındırmaıtın
(Ауырсындырмайтын).

Aq qandılıq (ақ қандылық).

Kārilik qıraqtıq (кәрілік қырақтық).

Quramalı qıraqtıq (қурамалы қырақтық).

Alıstı jakın köruw (алысты жақын көру).

Awru sezimin basuw (ауру сезімін басы).

Asqazan qabınbası (асқазан қабынбасы).

Aq jol emi (ақ жол емі).

Awruwǵa qoy soyu (ауруға қой сою).

Közdin aǵı (көздің ағы).

Ayaq-qoldan ayırılıw (Аяқ-қолдан айырылу).

Ayaq-qol tonazıندانuwı (аяқ-қол тоназындануы).

Asqazan awruwı (асқазан ауруы).

Şamalı qıraqtıq (шамалы қырақтық).

Qoydın süyegi (Қойдың сүйегі).

Qumırsqanın iylewı (құмырсқанын ійлеуі).

Uwaqtışa etekkirsizdik (уақытша етеккірсіздік).

Tüsiktiñ özdiginen tüsuwi (түсіктің өздігінен түсуі).

Tin kesendiderin zertteuw (тін кесендідерін зерттеу).

Tilastı bezi (тіласты безі).

Jasandı jolmen Tüsik tüsiruw (жасанды жолмен түсік түсіру).

Tindi auwıstırıp qondıruw (тінді ауыстырып қондыру).

Şemirşek tindegı quwıs (шеміршек тіндегі қуыс).

Oquwşı sıǵırlıǵı (оқушы сығырлығы).

Özge türlilik (өзге түрлілік).

Süyektiñ qızıl kemiği (сүйектің қызыл кемігі).

Miy-julin suyıqtığı (ми-жұлын сұйықтығы).

Kökirektiñ uzarğan qolqa (көкіректің ұзарған қолқа).

Tөmendemeli qolqa (төмендемелі қолқа).

Bassüyeküsti şandır (бассүйекүсті шандыр).

Zattektiñ siñuwi (заттектің сиңуі).

Säuwlenuwdiñ siñuwi (сәулеленудің сиңуі).

Süt bezi бүrtigi (сүт безі бүrtігі).

Süyektiñ kemik zatı (сүйектің кемік заты).

Jayılgan qaterli isik (жайылған қатерлі ісік).

Qasıq tärizdi qaşauwıš (қасық тәрізді қашауыш).

Qosarlanıp köginuw (қосарланып көріну).

Qorqaqtıq joғarılıqtan (қорқақтық жоғарылықтан).

Qızıl iyektin qabınuwı (қызыл ійектің қабынұуы).

Qoydın taramışı (қойдың тарамысы).

Közalmanıñ qınabı (көзалманың қынабы).

Qoydın quytıq maуı (қойдың құйрық майы).

Közjas özekşesi (көзжас өзекшесі).

Kerilik qıraqtıғı (кәрілік қырақтығы).

Kabırғанın tuwa bolmauı (кабырғанын туа болмауы).

Kusuw ereketine karsı (қусу әрекетіне қарсы).

Kuwstratın deri (кустыратын дері).

Közdiñ tor qabıғı (көздің тор қабығы).

Kөmkerilgen көbikşe (көмкерілген көбікше).

Jüġimtal awruwlar (жүғымтал аурулар).

Jinistiq qatınas awruwları (жыныстық қатынас аурулары).

Juwrek soguwının jiyilenuwi (жүрек соғуынын жиіленуі).

Jatırdan tıs жүктілік (жатырдан тыс жүктілік).

Jasuwşa bölinuwi (жасуша бөлінуі).

Sozımalı işqatpa (созылмалы ішқатпа).

Üyrenşikti işqatpa (үйреншікті ішқатпа).

Qabınbalıq işqatpa (қабынбалық ішқатпа).

İştin auwırsınuw sezimi (іштің ауырсыну сезімі).

Örlemeli toqışek (өрлемелі тоқішек).

Qarınnıñ kök eti (қарынның көк йеті).

Türaqtı ırġaqsızdıq (тұрақты ырғақсыздық).

Tüyindik ırġaqsızdıq (түйіндік ырғақсыздық).

Üzdiksiz ırġaqsızdıq (үздіксіз ырғақсыздық).

Jıbırлақ ırġaqsızdıġı (жыбырлақ ырғақсыздығы).

Qarınша ırġaqsızdıġı (қарынша ырғақсыздығы).

Dem ırġaqsızdıġı (дем ырғақсыздығы).

Äwlettiñ qaytalanuwi (әулеттің қайталануы).

Az qunarlı emdäm (азқалориялы емдәм).

Tuzı az emdäm (тұзы аз емдәм).

Öte qunarlı emdäm (өте құнарлы емдәм).

Molnäruwızdı emdäm (молнәруызды емдәм).

Emşekten kesilgen bala (емшектен кесілген бала).

İlki etekkirsizdik (ілкі етеккірсіздік).

Säuwlesoq etekkirsizdigi (сәулесоқ етектірсіздігі).

Emizuw etekkirsizdigi (емізу етектірсіздігі).

Bılǵarınıñ teris beti (былғарының теріс беті).

Erkektiñ jinis müşesi (еркектің жыныс мүшесі).

Dala kepteriniñ qanı (дала кептерінің қаны).

Berne iliktestigi (берне іліктестігі).

Bulşıq et talşıqtarı (бұлшық ет талшықтары).

Buwınnın isinuwi (буынның ісінуі).

Buwınnıts şıǵuwi (буынның шығуы).

Bürkit kiyesimen emdew (бүркіт киесімен емдеу).

Buǵınıñ jas müyizi (буғының жас мүйізі).

Asqazandıñ qabınuwi (асқазанның қабынуы).

Qabırşaqtı küñ baspası (қабыршақты күл баспасы).

Atalıq jinis jasuwşası (аталық жыныс жасушасы).

Aq bulşıq et talşıqtarı (ақ бұлшық ет талшықтары).

Asqazan-işek auwtuwları (асқазан-ішек аурулары).

Birjaqtı qılılıq (біржақты қылилық).

Asqazandıñ buzılıwı (асқазандың бұзылуы).

Asqazannın qıjıldawı (асқазанның қыжылдауы).

Bastın kısıp auwtuwi (бастын қысып ауруы).

Jabıq qan aynalıw jüyesi (жабық қан айналым жүйесі).

Sirak-ayaq uşı buwını (сірак-аяқ ұшы буыны).

Temir kuwramının temendeuwi (темір курамының темендеуі).

Tuwsiniksizdik belgisizdik (түсініксіздік белгісіздік).

Jatır moynağındağı tüsik (жатыр мойнағындағы түсік).

Tize urşığıniñ bası (тізе ұршығының басы).

Sätsiz oqiyğadan tüsik tüsuw (сәтсіз оқиғадан түсік түсу).

Suwmen jāne balşıqpen emdeuw (сумен және балшықпен емдеу).

Asqazannın jaman isigi (асқазаннын жаман ісігі).

Şırıştık zattardın bolmauwı (шырыштық заттардын болмауы).

Ökpenin qaterli isigi (өкпенін қатерлі ісігі).

Ötken merzim uzaqtıǵı (өткен мерзім ұзақтығы).

Nesep bölip şıǵaruw jüyesi (несеп бөліп шығару жүйесі).

Özdiginen tüsik tüsuw (өздігінен түсік түсу).

Mıy tamırının qatayuwı (мый тамырынын қатаюуы).

Bir közdiñ qılıylıǵı (бір көздің қылилығы).

Qulaq qalqanınıñ ülesşesi (құлақ қалқанының үлесшесі).

Köz qabatının qabınuwı (көз қабатынын қабынуы).

Jasespirimderdin bezeuwı (жасеспірімдердін безеуі).

Jotadaǵı tikendi aluw (жотадағы тікенді алуу).

Jınıstıq qatınasta boluw (жыныстық қатынаста болу).

Jasandı urıqtandıruw (жасанды ұрықтандыру).

Jatır qosalqılarınıñ qabınuwı (жатыр қосалқыларының қабынуы).

İştegi öli bala (іштегі өлі бала).

Tömendemeli toqışek (төмендемелі тоқішек).

Jürekşe ırǵaqsızdıǵı (жүрекше ырғақсыздығы).

Qarınşaüstilik ırǵaqsızdıq (қарыншаүстілік ырғақсыздық).

Arıқтауwǵa арналған emdäm (арықтауға арналған емдәм).

Emşek sutiniñ kemuwi (емшек сүтінің кемуі).

Erkektin urıqsızdıǵı (еркектін ұрықсыздығы).

Bosanuwdın besendeuwi (босанудын бәсеңдеуі).

Burıńǵı qalpına keltiruw (бұрынғы қалпына келтіру).

Oyıqjaralı küл baspası (ойықжаралы күл баспасы).

Anabezdiñ joqtıǵı (анабездің жоқтығы).

Ayelge baylanıstı bedeuwlik (айелге байланысты бедеулік).

Artqı ötistin biteluwi (артқы өтістің бітелуі).

Janǵa batatın şel (жанға бататын шел).

Üzaqqa sozılǵan tüsik tüsuw (ұзаққа созылған түсік түсу).

Tuqım quwalauwşılıq mümkindigi (тұқым қуалаушылық мүмкіндігі).

Uwıttı zattektiñ siñuwi (уытты заттектің сиңуі).

Ökpege suw ketip qaluwı (өкпеге су кетіп қалуы).

Bassüyek işiniñ isigi (бассүйек ішінің ісігі).

Miy men julınnıñ qabıqtarı (Ми мен жұлынның қабықтары).

Qan aynalımnıñ ülken şeñberi (қан айналымының үлкен шеңбері).

Jadına saqtaytın jasuwşalar (жадына сақтайтын жасушалар).

Köldeneñ jolaqtı bulşıq et (көлденең жолақты бұлшық ет).

Qoydın şiyki quyrıǵımen emdew (қойдын шійкі құйрығымен емдеу).

Süt beziniñ qaterli isigi (сүт безінің қатерлі ісігі).

Denenin kuwr bolıp icip ketyi (дененін куп болып ісіп кетуі).

Qızdıq perde buwtindiginin buwzılıwı (қыздық перде бутіндігінін бузылуы).

Qardıñ ekibastı bülşiqetiniñ şandırı (қардың екібасты бұлшықетінің шандыры).

Süt bezi бүrtiginiñ janındaǵı şeñberi (сүт безі бүртігінің жанындағы шеңбері).

11.3. Kazak Türkçesi Bir Sözcük Veya Ekin Yabancı Dillerdeki Sözcük Veya Ekler İle Birleşmesi Sonucu Kazak Türkçesine Geçmiş Karma Sözcükler

Buwyrek ragı (бүйрек рагы).

Eki polyuwsti (екіполюсті).

Qospolyuwsti (қосполюсті).

Qızılöneş ragı (қызылөнеш рагы).

Em-dom (ем-дом).

Mineraldar jetispeuw (минералдар жетіспеу).

Miydiñ amyobalıq abstsess (мидың амёбалық абсцесс).

İyis sezuw plakodası (иіс сезу плакодасы).

Rentgendik dermatit (рентгендік дерматит).

Lyambliyozdıq abstsess (лямблиоздық абсцесс).

Psihyikalıq buzılıs (психикалық бұзылыс).

Steriyldeuw (стерильдеу).

Üdemeli aropleksiya (үдемелі апоплексия).

Ökpeniñ amyobalıq abstsesi (өкпенің амёбалық абсцесі).

Ökpeniñ miyliyarlı abstsesi (өкпенің миллиарлы абсцесі).

Sauwsaq aropleksiyası (саусақ апоплексиясы).

Jüln aropleksiyası (жұлын апоплексиясы).

Paradont abstsesi (парадонт абсцесі).

Anaerobtıq abstsess (анаэробтық абсцесс).

Miyliyarlı abstsess (миллиарлы абсцесс).

Liymfogendik abstsess (лимфогендік абсцесс).

Psihikalıq awruwlar (психикалық аурулар).

Rentgensäuwlelik kastratsiya (рентгенсәулелік кастрация).

Ultrakülgin säuwle jetispeuw (ультракүлгін сәуле жетіспеу).

Bazofiyldi jiti leykoz (базофилді жіті лейкоз).

Arbaw sözderimen emdew (арбау сөздерімен емдеу).

Mezosalpiynks abstsese (мезосальпинкс абсцесі).

Alveola abstsese (альвеола абсцесі).

Appendiyks abstsese (аппендикс абсцесі).

Antenataldik (антенаталдік).

Postnataldıq (постнатальдық).

Mediytsiyalıq (мединалық).

Ekskretorlıq (эксреторлық).

Vitamiyn jetispeuw (витамин жетіспеу).

Korroziyalı gastrit (коррозиялы гастрит).

Suwbdurwaldik abstsess (субдуральдік абсцесс).

Lakuwnalıq abstsess (лакуналық абсцесс).

Siyuwstıq ariytmiya (синустық аритмия).

Obtuwratsiyalıq zärsizdik (обтурациялық зәрсіздік).

Eksfoliyatiyvті dermatit (эксфолиативті дерматит).

Poststenozdıq bronhoektaz (постстеноздық бронхоэктаз).

Appertseptsiyalıq agnoziya (апперцепциялық агнозия).

Retrogradtıq amneziya (ретроградтық амнезия).

Aviuruwlenttilik (авируленттілік).

Viruwska karsı (вируска қарсы).

Radiyatsiyalıq apat (радиациялық апат).

Viruslıq isik (вирустық ісік).

Mediytsiyalıq túsik (мединалық түсік).

Akkomodatsiyalıq qılıylıq (аккомодациялық қылылық).

Ekspiryatorlıq entikre (экспираторлық ентікпе).

Reflektik entikre (рефлекстік ентікпе).

İynspiryatorlıq entikre (инспираторлық ентікпе).

Kandydozdıq baspa (кандидоздық баспа).

Patologiyalıq aşıguw (патологиялық ашығу).

Adventiytsiyalıq jasuwşa (адвентициялық жасуша).

Uwremiyalıq sıñuwi (уремиялық сіңуі).

Mediytsiyalıq jedel järdem briygadası (мединалық жедел жәрдем бригадасы).

Anuws aynalasınıñ dermatiti (анус айналасының дерматиті).

Refraktsiyalı qıraqtıq (рефракциялы қырақтық).

Veneralıq awruwlar (венералық аурулар).

Mediytsiyalıq körsetimder (мединалық көрсетімдер).

Mediytsiyalıq túsik túsıruw (мединалық түсік түсіру).

İnfektsiyalıq túsik túsıruw (инфекциялық түсік түсіру).

Ampuwlalıq túsik túsıruw (ампулалық түсік түсіру).

Fuwnktsiyalıq işqatpa (функциялық ішқатпа).

Reflektik işqatpa (рефлекстік ішқатпа).

İymundık zattar (иммундық заттар).

Puwriynsiz emdäm (пуринсіз емдәм).

Glyuwtensiz emdäm (глютенсіз емдәм).

Papuwla lı merezdik baspa (папулалы мерездік баспа).

İnfektsiya lanğan tüsik tüsuw (инфекцияланған түсік түсу).

Operatsiyalıq jaraqat abstsese (операциялық жарақат абсцесі).

Appendiyks aynalası abstsese (аппендикс айналасы абсцесі).

Siynuwestiñ tinistiq irǵaqsızdıǵı (синустың тыныстық ырғақсыздығы).

Uwltradıbıspen tekseruwge arnalǵan apparat (ультрадыбыспен тексеруге арналған аппарат).

İrkiluw gastrit (іркілу гастрит).

Jınıstiq abstiyentsiya (жыныстық абстиненция).

Kişkene vena (кішкене вена).

Qurǵaq kompress (қурғақ компресс).

Suwıq kompress (суық компресс).

Dımqıl kompress (дымқыл компресс).

Istiq kompress (ыстық компресс).

Orama kompress (орама компресс).

Jasırın viruws (жасырын вирус).

Jasırın infektsiya (жасырын инфекция).

Jitileuw abstsess (жітілеу абсцесс).

Jeke abstsess (жеке абсцесс).

Kepkameralı abstsess (кепкамералы абсцесс).

Jalǵan abstsess (жалған абсцесс).

Şın abstsess (шын абсцесс).

Şirik abstsess (шірік абсцесс).

Jütqınşaq abstsess (жүтқыншақ абсцесс).

Jiti gastrit (жіті гастрит).

Bauwır abstsese (бауыр абсцесі).
Teri tuwberkuwlezi (тері туберкулезі).
Ösuw faktori (өсу факторы).
Süyek miyneralı (сүйек минералы).
Matas operatsiyası (матас операциясы).
jürek infarktı (жүрек инфаркты).
Ösuw gormoni (өсу гормоны).
Büyrek abstsese (бүйрек абсцесі).
Mıqın abstsese (мықын абсцесі).
Emşek abstsese (емшек абсцесі).
Şap abstsese (шап абсцесі).
Tañday abstsese (таңдай абсцесі).
Quwıq abstsese (қуық абсцесі).
Müyizgek abstsese (мүйізгек абсцесі).
Qabaq abstsese (қабақ абсцесі).
Tis abstsese (тіс абсцесі).
Qınap abstsese (қынап абсцесі).
Şajırqay abstsese (шажырқай абсцесі).
İş puwnktsiyası (іш пункциясы).
Köruw nervisiniñ işki qınabı (көру нервісінің ішкі қынабы).
Jaraqattıq amenoreya (жарақаттық аменорея).
jartılay jınıstık abstıyentsiya (жартылай жыныстық абстиненция).
Maylı kompress (майлы компресс).
Kauwıptı faktor (қауіпті фактор).

Merezdik abstsess (мерездік абсцесс).

Tübirlіk abstsess (түбірлік абсцесс).

Qabırғalıq abstsess (қабырғалық абсцесс).

Betkeylik abstsess (беткейлік абсцесс).

İlki abstsess (ілкі абсцесс).

Nesepтік abstsess (несептік абсцесс).

Bірнеşe abstsess (бірнеше абсцесс).

Juqpalıq abstsess (жұқпалық абсцесс).

Öttik abstsess (өттік абсцесс).

Sozdıq abstsess (создық абсцесс).

İrїнді abstsess (ірїнді абсцесс).

Auwalı abstsess (ауалы абсцесс).

Közuуa abstsess (көзүя абсцесс).

Saldarlıq abstsess (салдарлық абсцесс).

İшperde abstsess (ішперде-жамбас абсцесс).

Aşılmagan abstsess (ашылмаған абсцесс).

Betkeylik gastrit (беткейлік гастрит).

İсік tärizdi gastrit (ісік тәрізді гастрит).

Talauwrağan gastrit (талаураған гастрит).

Oşaqtalğan gastrit (ошақталған гастрит).

Sozımalı gastrit (созылмалы гастрит).

Saldarlıq agalaktıуa (салдарлық агалактия).

İlki agalaktıуa (ілкі агалактия).

Tisüуa abstsesi (тісүя абсцесі).

Qoyanşıq simptomı (қояншық симптомы).
Kökirekorta abstsese (көкірекорта абсцесі).
İşperde abstsese (ішперде абсцесі).
Ürпіmañı abstsese (үрпімаңы абсцесі).
Jütqınşaqmañı abstsese (жүтқыншақмаңы абсцесі).
Jatırmañı abstsese (жатырмаңы абсцесі).
İшекmañı abstsese (ішекмаңы абсцесі).
Omırtqamañı abstsese (омыртқаманьы абсцесі).
Qınarmañı abstsese (қынапмаңы абсцесі).
Ürtmañı abstsese (үртмаңы абсцесі).
Büyrekmañı abstsese (бүйрекмаңы абсцесі).
Zärağarmañı abstsese (зәрағармаңы абсцесі).
Badamşamañı abstsese (бадамшаманьы абсцесі).
Jatırmañı abstsese (жатырмаңы абсцесі).
Tısmañı abstsese (тісмаңы абсцесі).
Jutqınşaq mañı abstsese (жүтқыншақ маңы абсцесі).
Mürın-jutqınşaq abstsese (мұрын-жүтқыншақ абсцесі).
Jambasüsti abstsese (жамбасүсті абсцесі).
Qasağauüsti abstsese (қасағаүсті абсцесі).
Büğanaüsti abstsese (бүғанаүсті абсцесі).
Mіyşıq abstsese (мишық абсцесі).
Badamşabez abstsese (бадамшабез абсцесі).
Kökirekorta abstsese (көкірекорта абсцесі).
Alaqan abstsese (алақан абсцесі).

Mıqın işek abstsese (мықын ішек абсцесі).

Qızıliyek abstsese (қызылиек абсцесі).

Tikişek abstsese (шонданай-тікішек абсцесі).

İyis sezuw retseptorları (иіс сезу рецепторлары).

İşki sekretiyaalıq bez (ішкі секрециялық без).

Miydiñ tuwberkuwlyozdik abstsese (мидың туберкулёздік абсцесі).

Jalaqjaralı gastrit (жалақжаралы гастрит).

Şektelgen abstsess (шектелген абсцесс).

Qızdırğış kompress (қыздырғыш компресс).

Jağılma kompress (жағылма компресс).

Qos arlasqan abstsess (қос арласқан абсцесс).

Qaytalanğan abstsess (қайталанған абсцесс).

Şektelgen abstsess (шектелген абсцесс).

Jarıлмаған abstsess (жарылмаған абсцесс).

Köşpeli abstsess (көшпелі абсцесс).

Köşiktik abstsess (көшіктік абсцесс).

İşekaralıq abstsess (ішекаралық абсцесс).

Jarıлған abstsess (жарылған абсцесс).

İşperdeden tis abstsess (ішпердеден тыс абсцесс).

Anabezdiik amenoreya (анабездік аменорея).

Emşekuşmañı abstsese (емшекүшмаңы абсцесі).

Jaralı teri miykozi (жаралы тері микозы).

Ürpiastı abstsese (үрпіасты абсцесі).

Emşekastı abstsese (емшекасты абсцесі).

Tilastı abstsesi (тіласты абсцесі).

Şandırastı abstsesi (шандырасты абсцесі).

Emşekaldı abstsesi (емшекалды абсцесі).

Omırtqaaldı abstsesi (омыртқаалды абсцесі).

Quwıqaldı abstsesi (қуықалды абсцесі).

Jatırartı abstsesi (жатырарты абсцесі).

Juwtqınşaқartı abstsesi (жүтқыншақарты абсцесі).

Kömekeyartı abstsesi (көмекейарты абсцесі).

Bauwırastı abstsesi (бауырасты абсцесі).

Tilastı abstsesi (тіласты абсцесі).

Tırnaқastı abstsesi (тырнақасты абсцесі).

Buғanaastı abstsesi (буғанаасты абсцесі).

Teriastı abstsesi (теріасты абсцесі).

Büyenaynalası abstsesi (бүйенайналасы абсцесі).

Büyрекаynalası abstsesi (бүйрекайналасы абсцесі).

Jüreкаynalası abstsesi (жүрекайналасы абсцесі).

Quwıқaynalası abstsesi (қуықайналасы абсцесі).

Buwynaynalası abstsesi (буынайналасы абсцесі).

Badamşабезmañı abstsesi (бадамшабезмаңы абсцесі).

Tіkişekmañı abstsesi (тікішекмаңы абсцесі).

Bүйірқалтаmañı abstsesi (бүйірқалтамаңы абсцесі).

Mıydıñ köşiktik abstsesi (мидың көшіктік абсцесі).

Bölikaralıқ abstsess (бөлікаралық абсцесс).

Qaytalanbalı abstsess (қайталанбалы абсцесс).

Tisten tarağan abstsess (тістен тараған абсцесс).

Mürinniñ sırtqı abstsesi (мұрынның сыртқы абсцесі).

Bulşıqetарalıq abstsess (булшықетаралық абсцесс).

Badamşabez aynalası abstsesi (бадамшабез айналасы абсцесі).

Süyekqарастı abstsesi (сүйекқапасты абсцесі).

Jaqsüyekastı abstsesi (жақсүйекасты абсцесі).

Bassüyekastı abstsesi (бассүйекасты абсцесі).

Bauwırşet astı abstsesi (бауыршет асты абсцесі).

Köketastı abstsesi (көкетасты абсцесі).

Qızılıyekastı abstsesi (қызылиекасты абсцесі).

Segizközaldı abstsesi (сегізкөзалды абсцесі).

Tikişekartı abstsesi (тікішекарты абсцесі).

Qızılıyekastı abstsesi (қызылиекасты абсцесі).

Süyekqарастı abstsesi (сүйекқапасты абсцесі).

Közuуaastı abstsesi (көзұяасты абсцесі).

Köketastı abstsesi (көкетасты абсцесі).

Jambas ішіндегі abstsess (жамбас ішіндегі абсцесс).

Bosanğannan keyingi abstsess (босанғаннан кейінгі абсцесс).

Tіспен baylanısı joq abstsess (тіспен байланысы жоқ абсцесс).

Emшек ішіндегі abstsess (емшек ішіндегі абсцесс).

Qartamalаnған abstsess (қаптамаланған абсцесс).

Qulaq artındaғı abstsess (құлақ артындағы абсцесс).

Kөмекеу artındaғı abstsess (көмекей артындағы абсцесс).

Jutqınшаq artındaғı abstsess (жутқыншақ артындағы абсцесс).

Miyga murinnan ƣarƣan abstsess (мига мурыннан шапқан абсцесс).

Quwrsaƣ ішіндегі abstsess (қурсақ ішіндегі абсцесс).

Ƣажырқай ішіндегі abstsess (шажырқай ішіндегі абсцесс).

Badamƣabez ішіндегі abstsess (бадамшабез ішіндегі абсцесс).

Jutқынсақ артындағы jiti abstsess (жұтқыншақ артындағы жіті абсцесс).

Miydiñ torqabıqastı abstsesi (мидың торқабықасты абсцесі).

Badamƣabez артындағы abstsess (бадамшабез артындағы абсцесс).

İшперде артындағы abstsess (ішперде артындағы абсцесс).

Miyga құлақтан ƣарƣан abstsess (мига құлақтан шапқан абсцесс).

Bassүйек ішіндегі abstsess (бассүйек ішіндегі абсцесс).

İшперде ішіндегі abstsess (ішперде ішіндегі абсцесс).

Közüya ішіндегі abstsess (көзүя ішіндегі абсцесс).

Üstiңgi jaqsүйекtiñ azuw abstsesi (үстіңгі жақсүйектің азу абсцесі).

Uzaqqa sozilğan vyruwstıq geratit (ұзаққа созылған вирустық гепатит).

Kөрüw nervi diyskisiniñ aplaziyası (көрү нерві дискісінің аплазиясы).

Abiyozdıq (абиоздық).

Prenataldi (пренатальді).

Naғız astigmatizm (нағыз астигматизм).

Qiyғаш astigmatizm (қиғаш астигматизм).

Qarapayım astigmatizm (қарапайым астигматизм).

Keri astigmatizm (кері астигматизм).

Tik astigmatizm (тік астигматизм).

Amin qısqılı (амин қышқылы).

Giypersteniyalı kökirek (гиперстениялы көкірек).

Genetikalıq awruwlar (генетикалық аурулар).

Endokriyndik işqatpa (эндокриндік ішқатпа).

Giyperkiyneziyalıq işqatpa (гиперкинезиялық ішқатпа).

Diyskiyneziyalıq işqatpa (дискинезиялық ішқатпа).

Giyperkiyneziyalıq işqatpa (гиперкинезиялық ішқатпа).

Giyperplaziyalı arteriyoskleroz (гиперплазиялы артериосклероз).

Aspiyratsiyalıq abstsess (аспирациялық абсцесс).

Seboreyalı dermatit (себореялы дерматит).

Auwa allergeni (ауа аллергені).

Aralas astigmatiym (аралас астигматизм).

Torqabıq abiyotrofiya (торқабық абиотрофия).

Taғamdıq allergen (тағамдық аллерген).

İrindi periyostiyt (ірінді периостит).

Kürdeli astigmatiym (күрделі астигматизм).

Qaraqıyq astigmatiym (қарақтық астигматизм).

Retti astigmatiym (ретті астигматизм).

Retsiz astigmatiym (ретсіз астигматизм).

Sıǵırlıq astigmatiym (сығырлық астигматизм).

Qıraqıyq astigmatiym (қырақтық астигматизм).

Taғamdıq allergen (тағамдық аллерген).

İlki allergen (ілкі аллерген).

Janaspalı allergen (жанаспалы аллерген).

Bulşıq et giypertrofiyası (бұлшық ет гипертрофиясы).

Qayıñ tozañınıñ allergeni (қайың тозаңының аллергені).

Torqabıqtıq astigmatiuzm (торқабықтық астигматизм).

Möldırqabıqtıq astigmatiuzm (мөлдірқабықтық астигматизм).

Erkin amin qısqılı (еркін амин қышқылы).

Kükirtquramdaz amin qısqılı (күкіртқұрамдас амин қышқылы).

Torqabıqtıñ sarı teñbil abiyotrofiyası (торқабықтың сары теңбіл абиотрофиясы).

Torqabıqtıñ aq nükteli abiyotrofiyası (торқабықтың ақ нүктелі абиотрофиясы).

Boyanıw dermatiti (бояну дерматиті).

Qoskameralı abstsess (қоскамералы абсцесс).

Geriyatriyalıq (гериатриялық).

Podagralıq (подагралық).

Mikrobsız (микробсыз).

Barojaraqat (барожарақат).

Dispanserle (діспансерле).

Leukemiyalı leykoz (лейкемиялы лейкоз).

Monotsiytti leykoz (моноцитті лейкоз).

Aseptiykalı abstsess (асептикалы абсцесс).

Plazmalıq membrana (плазмалық мембрана).

Periyanaldik abstsess (периаанальдік абсцесс).

Nekrozdi abstsess (некрозды абсцесс).

Metapnevmoniyalıq abstsess (метапневмониялық абсцесс).

Diyafragmalıq abstsess (диафрагмалық абсцесс).

Gummalı abstsess (гуммалы абсцесс).

Gangrenalı abstsess (гангренылы абсцесс).

Gematogendik abstsess (гематогендік абсцесс).

Gemorragiyalıq abstsess (геморрагиялық абсцесс).

Bronhogendik abstsess (бронхогендік абсцесс).

Gormondıq kastratsiya (гормондық кастрация).

B gepatitiniñ viruwsı (Б гепатитінің вирусы).

Plevramañı abstsesi (плеврамаңы абсцесі).

Aftozdş stomatit (афтоздыщ стоматит).

Diyetamen emdew (диетамен емдеу).

Sepsiystik túsik túsuw (сепсистік түсік түсу).

Revmatiyizmge karsı (ревматизмге карсы).

Paraziytarlıq auwtıuw (паразитарлық ауру).

Miykrobka karsı (микробка карсы).

Labiyyinttik bas aynaluw (лабиринттік бас айналу).

Ksiyofopag-egizder (ксифопаг-егіздер).

Klinikalık jaǵday (клиника лык жаǵдай).

Emfiyematozdı kökirek (эмфизематозды көкірек).

Skoliyozdı kökirek (сколиозды көкірек).

Lordozdı kökirek (лордозды көкірек).

Kifozdı kökirek (кифозды көкірек).

Asteniyalı keuwde (астениялы кеуде).

İşiyopag-egizder (ишиопаг-егіздер).

Miykrobsız irin (микробсыз ірің).

Eozynofiyldi irin (эозинофилді ірің).

Elastiykalıq şemirşek (эластикалық шеміршек).

Doza melşeri (доза мелшері).

Doza şaması (доза шамасы).

Psihogendik entikpe (психогендік ентікпе).

Nervozdıq entikpe (нервоздық ентікпе).

Fiyziyologiyalıq aşıǵıw (физиологиялық ашығу).

Bronhtıd kedeyuwi (бронхит кедеюі).

Bakteriyaga karsı (бактерияға карсы).

Biologiyalıq saǵat (биологиялық сағат).

Miykozdıq baspa (микоздық баспа).

Atrofiyalı torlı dermatit (атрофиялы торлы дерматит).

Liytre beziniñ abstsesei (Литтре безінің абсцесі).

Bronhaynalası abstsesei (бронхайналасы абсцесі).

Anastomoz aynalası abstsesei (анастомоз айналасы абсцесі).

Antiseptikalıq zattar (антисептикалық заттар).

Periyferiyalıq jüke jüyesi (перифериялық жүйке жүйесі).

Siymptomdıq işqatpa (симптомдық ішқатпа).

Psihonevrozdıq işqatpa (психоневроздық ішқатпа).

Proktogendik işqatpa (проктогендік ішқатпа).

Nevrogendik işqatpa (неврогендік ішқатпа).

Mehaniykalıq işqatpa (механикалық ішқатпа).

İydiyopatiyalıq işqatpa (идиопатиялық ішқатпа).

Atoniyalıq işqatpa (атониялық ішқатпа).

Gormon bölip şıǵaruw (гормон бөліп шығару).

Liptoroptı emdäm (липторопты емдәм).

Diyabettik emdäm (диабеттік емдәм).

Elastiykalıq däneker tin (эластикалық дәнекер тін).

Diyziygotalıq egizder (дизиготалық егіздер).

Elastiykalıq talşıqtar (эластикалық талшықтар).

Puwstuwlalı juqralı dermatit (пустулалы жұқпалы дерматит).

Gonokokktıq ürgiaynalası abstsese (гонококктық үрпайналасы абсцесі).

Atrofiyalı sozılmalı teñbil dermatit (атрофиялы созылмалы теңбіл дерматит).

Şirik dermatit (шірік дерматит).

Qaltıldaq abaziya (қалтылдақ абазия).

Kün dermatit (күн дерматит).

Sınar dermatit (сынап дерматит).

Qarapayım dermatit (қарапайым дерматит).

Küyük dermatit (күйік дерматит).

Säuwlesoq geratit (сәулесоқ гепатит).

Altın dermatit (алтын дерматит).

Janasuw dermatit (жанасу дерматит).

Qaltıldaq abaziya (қалтылдақ абазия).

Betkey koliyt (беткей колит).

Jiti bronhoektaz (жіті бронхоэктаз).

Jiti geratit (жіті гепатит).

Ekpe geratit (екпе гепатит).

Jasırın geratit (жасырын гепатит).

Teñbil alopetsiya (теңбіл алопеция).

Jiti leykemiya (жіті лейкемия).

Jappaу alopetsiya (жаппай алопеция).

Säuwlesoq leykozi (сәулесоқ лейкозы).

Kemey spazmi (кемей спазмы).

Qan plazması (қан плазмасы).

Säuwlesoq dermatiti (сәулесоқ дерматиті).

Köruw amneziyası (көру амнезиясы).

Sarıp dermatiti (сарып дерматиті).

Estiluw auwrası (естілу аурасы).

Teri aplaziyası (тері аплазиясы).

Janasuw amneziyası (жанасу амнезиясы).

Estuw amneziyası (есту амнезиясы).

İyis amneziyası (иіс амнезиясы).

Janasuw agnoziyası (жанасу агнозиясы).

Alapes alopetsiyası (алапес алопециясы).

Estuw agnoziyası (есту агнозиясы).

Awruw krizisi (ауру кризисі).

Köruw agnoziyası (көру агнозиясы).

Estuw agnoziyası (есту агнозиясы).

Oyıqjaralı nekrozdı baspa (ойықжаралы некрозды баспа).

Qışımалı oшақталған dermatit (қышымалы ошақталған дерматит).

Allergiyalıq dermatit (аллергиялық дерматит).

Horeyalıq abaziya (хорейлық абазия).

Termiyalıq dermatit (термиялық дерматит).

Puwrpuwralı dermatit (пурпуралы дерматит).

Nekrozdi dermatit (некрозды дерматит).

Eozynofiyldi leykemiya (эозиноф
ильді лейкокемия).

Gonadalıq ageneziya (гонадалық агенезия).

Optiykalıq agnoziya (оптикалық агнозия).

Ataksiyalı abaziya (атаксиялы абазия).

Horeyalıq abaziya (хореялық абазия).

Spastiykalıq abaziya (спастикалық абазия).

Klinikalıq awruwhana (клиникалық аурухана).

Gormon jetispeuwşiligi (гормон жетіспеушілігі).

Sigma tärizdi toqışek (сігма тәрізді тоқішек).

Astsiyt süyiqtiğina katıstı (асцит сұйықтығына катысты).

Sepsiyistik zattektiñ jayıla siñuwı (сепсистік заттектің жайыла сиңуі).

Abaziya-astaziya (абазия-астазия).

Tsiyliydr bronhoektaz (цилиндр бронхоэктаз).

Epiulyatsiya alopetsiyası (эпиляция алопециясы).

Saldıq abaziya (салдық абазия).

Temirtapşılık anemiya (теміртапшылық анемия).

İşki paraziyt (ішкі паразит).

Uwaqıtşa paraziyt (уақытша паразит).

Aldamşı paraziyt (алдамшы паразит).

Saldıq abaziya (салдық абазия).

İrindi artriyt (ірінді артрит).

Jaraqattıq dermatit (жарақаттық дерматит).

Kәсіptik dermatit (кәсіптік дерматит).

Suwlı dermatit (сулы дерматит).

Süyeldi dermatit (сүйелді дерматит).

Büyrektik anasarka (бүйректік анасарка).

Uwıttıq gepatit (уыттық гепатит).

Sirneli gepatit (сірнелі гепатит).

Uıralıq gepatit (ұлпалық гепатит).

Oşaqtı gepatit (ошақты гепатит).

Jayılgan gepatit (жайылған гепатит).

Sarğayuwsız gepatit (сарғаюсыз гепатит).

Auwalı emboliya (ауалы эмболия).

İyisti auwra (иісті аура).

Kәrilik arteriyosklerozi (кәрілік артериосклерозы).

Tüyindi arteriyoskleroz (түйінді артериосклероз).

İriktemeli amneziya (іріктемелі амнезия).

Buldırlı ambliopiya (бұлдырлы амблиопия).

Mayda teñbil alopetsiya (майда теңбіл алопеция).

Jayılmalı alopetsiya (жайылмалы алопеция).

Uyalı alopetsiya (уялы алопеция).

Üıqtıq leykemiya (ұрықтық лейкемия).

İliktestik agnoziyası (іліктестік агнозиясы).

Tınıs aluw alkalozı (тыныс алу алкалозы).

Qol ayak dermatiti (қол аяқ дерматіті).

Jedel jerdem meşinesі (жедел жердем мешинесі).

Äyelder gomoseksuwalizmi (әйелдер гомосексуализмі).

Öt irkiluw gepatit (өт іркілу гепатит).

Torqabıq aplaziyası (торқабық аплазиясы).

Käriлик alopetsiyası (кәрілік алопециясы).

Ayırşabez aplaziyası (айыршабез аплазиясы).

Auwırsınuw agnoziyası (ауырсыну агнозиясы).

Dem sezuw agnoziyası (дәм сезу агнозиясы).

İyis sezuw agnoziyası (иіс сезу агнозиясы).

Söz tuwsınuw agnoziyası (сөз түсіну агнозиясы).

Tuwe ajırtauw agnoziyası (туе ажыртау агнозиясы).

Sozımalı leykemiya (созылмалы лейкемия).

Uşıq tärizdi dermatit (ұшық тәрізді дерматит).

Oyıqjaralı balaniyt (ойықжаралы баланит).

Jalaqjaralı balaniyt (жалақжаралы баланит).

Uwrşıq tärizdi bronhoektaz (ұршық тәрізді бронхоэктаз).

Täspi tärizdi bronhoektaz (тәспі тәрізді бронхоэктаз).

Sozımalı gepatit (созылмалы гепатит).

Merezdik aralas alopetsiya (мерездік аралас алопеция).

Merezdik seldir alopetsiya (мерездік селдір алопеция).

Erte tüsken alopetsiya (ерте түскен алопеция).

Tırtıq jolaqtı alopetsiya (тыртық жолақты алопеция).

Sauwsaqpen sezuw agnoziyası (саусақпен сезу агнозиясы).

Keñistik sezuw agnoziyası (кеңістік сезу агнозиясы).

Kenetten damığan gepatit (кенеттен дамыған гепатит).

Merezdik mayda teñbil alopetsiya (мерездік майда теңбіл алопеция).

Uwstamalı qaltıldaқ abaziya (устамалы қалтылдақ абазия).

Jiyektik uwyalı alopetsiya (жиектік уялы алопеция).

Tıǵızdıǵı tömen liyoproteiynder (тығыздығы төмен липопротеиндер).

Januwar terisiniñ paraziyti (жануар терісінің паразиті).

Ösimdik tozañına allergiya (өсімдік тозаңына аллергия).

Közben körip keñistik sezuw agnoziyası (көзбен көріп кеңістік сезу агнозиясы).

Däri dermatiti (дәрі дерматиті).

Däri jiberüw (дәрі жіберу). Zerektik (зеректік).

Zerdeli (зерделі).

Zerdesiz (зердесіз).

Zaharlan (заңарлан).

Därihanaşı (дәріханашы).

Dertti (дертті).

Derilik allergiya (дәрілік аллергия).

Hoş iyisti amin qısqılı (хош иісті амин қышқылы).

Атра дәрі (атпа дәрі).

Suyıq дәрі (сұйық дәрі).

Talqan дәрі (талқан дәрі).

Tamşı дәрі (тамшы дәрі).

Şöp дәрі (шөп дәрі).

Şöp дәрі (шөп дәрі).

Sorpa дәрі (сорпа дәрі).

Ölikhana (өлікхана).

Emhana (емхана).

Awruhana (аурухана).

Bas дәригер (бас дәрігер).

Oq дәri (оқ дәрі).

Köz дәrigeri (көз дәрігері).

Tis дәrigeri (тіс дәрігері).

Şärbat дәriлер (шәрбат дәрілер).

Jalrı awruwhana (жалпы аурухана).

Awdandıq awruwhana (аудандық аурухана).

Qaqırıq şıgaruwşı deri (қақырық шығарушы дері).

Birlesken awruwhana (бірлескен аурухана).

Mamandandırlıǵan awruwhana (мамандандырылған аурухана).

Qalalıq awruwhana (қалалық аурухана).

Balalar awruwhanası (балалар ауруханасы).

Jedel järdem awruwhanası (жедел жәрдем ауруханасы).

Köpsalalı awruwhana (көпсалалы аурухана).

Jekesalalıq awruwhana (жекесалалық аурухана).

İşki awruwlar awruwhanası (ішкі аурулар ауруханасы).

Juqpalı awruwlar awruwhanası (жұқпалы аурулар ауруханасы).

Ziyandı isik (зиянды ісік).

Däriлерdiñ siñuwi (дәрілердің сиңуі).

Awruwhanadan tis jerde tüsik tüsuw (ауруханадан тыс жерде түсік түсу).

Awruşan (аурушаң).

Zaraǵar (зарағар).

Ötkinşi zärsizdik (өткінші анурия).

Aldenüw (алденүү).

Zaqımdanuw (зақымдану).

Zikir saluw (зікір салу).

Zaqımda (зақымда).

Alsiz (алсіз).

Zikirşi (зікірші).

Zärsizdik (зәрсіздік).

Zararsızdandırılğan (зарарсыздандырылған).

Bitelistik zärsizdik (бітелістік зәрсіздік).

Jaraqattıq zärsizdik (жарақаттық зәрсіздік).

Büyrektik zärsizdik (бүйректік зәрсіздік).

Jasuşanıñ zaqımdaluwı (жасушаның зақымдалуы).

Uwıttıq zärsizdik (уыттық зәрсіздік).

SONUÇ

Yapılan çalışma sonucunda Kazak Türkçesindeki tıp terimlerinin akademik düzeyde ve terimler boyutuyla Türkiye’de çalışılmadığı görülmüştür. Tahminimizde çalışma, bu konudaki bir eksikliğin giderilmesine katkı sağlayabilecektir.

Türkoloji başta olmak üzere Türkiyat araştırmalarının temel amaçlarından birisi Türklerle ilgili verilerin toplanması, incelenmesi ve ortak bir birikimin sağlanmasıdır. Bu konuda yapılması bu amaçlara hizmet edebilecek çalışmalardan birisi de Türk dünyasındaki tıpla ilgili terimlerin toplanması ve bunların Türk dünyası ortak iletişiminde kullanılmasının yollarının aranmasıdır. Çalışma da böyle bir makro düzey bir hedefe de ulaşabilmeyi Kazak Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktardığı açıklama ve terimlerle sağlamaya çalışmıştır. Bunun için terim, Kazak Türkçesinde hem Kiril hem de Latin harflerine aktarılarak yazılmış ve Türkiye Türkçesinde açıklanmıştır. Ayrıca uluslararası tıbbi literatürden de yararlanarak açıklamaların sonucunda ulaşılabildiği kadarıyla terimin Latince veya İngilizce karşılığı verilmiştir. Böylece Çalışmamızda çeşitli kaynaklardan faydalanılarak zengin bir *Kazak Türkçesi Tıp Terimleri Sözlüğü* oluşturmaya çalışılmıştır.

Çalışmada yalnızca Rusça üzerinden alınmış olan tıp terimleri yoktur. Ayrıca halk hekimliği terimleriyle de çalışma hem geleneği hem de modern Kazak tıbbi terimlerini mümkün olduğunca vermeye çalışmıştır.

Çalışmadan elde edilen verilerde (hem modern hem de halk hekimliği terimleri olarak) “1597” tıp terimi ana madde “782” terim de ana maddenin çeşitleri olmak üzere toplamda “2379” terim yer almıştır.

Çalışmada tespit edilen terimler, Kazak Türklerinin Ruslar ile olan geçmişteki münasebetlerinden dolayı başta Rus dili olmak üzere Latince, Farsça gibi dillerden etkilenip Kazak Türkçesine girmiş kullanılagelen terimlerdir. Elde edilen terimlerin kökenleri bakımından sayısal dağılımı bu tez çalışmasından faydalanmak isteyenlere kolaylık sunması bakımından aşağıda verilmiştir:

Toplam tespit edilen terim sayısı: 2379,

Rusça kökenli sözcükler: 5,

Almanca kökenli sözcükler: 3,

Fransızca kökenli sözcükler: 18,

Latince kökenli sözcükler: 75,

İngilizce kökenli sözcükler: 20,

Farsça kökenli sözcükler: 7,

Arapça Kökenli sözcükler: 7,

Kazak Türkçesi bir sözcük veya ekin farklı yabancı dillerdeki sözcükler veya ekler ile birleşmesi sonucu Kazak Türkçesine geçmiş karma sözcükler: 536,

Köken bakımından Kazak Türkçesine ait tespit edilen terim sayısı:1705, sunulan bu verilere bakıldığında köken bakımından bu çalışmada tespit edilen terimlerin büyük bir bölümünün Kazak Türkçesi kökenli olduğu açıkça görülmektedir.

Elde edilen terimleri tematik olarak gruplandığımızda ise her bir temaya ait elde edilen sayısal veriler şu şekildedir:

Hastalıklar ile ilgili terim sayısı: 1436, bu terimlerden birkaçı şöyledir: Dağdarıs (дагдарыс), diyabet (диабет) [*Yun. Diabetes*], demikpe (демікпе) [*Yun. Asthma*], dertti (дертті), diyagnoz (Диягноз) [*Yun. Diagnosis*], dizenteriya (Дизентерия) [*Yun. Dysentry*], diystopiya (дистопия) [*İng. Dystopia*], dispepsiya (диспепсия) [*Yun. Dyspepsia*].

Anatomi ile ilgili terim sayısı: 361, bu terimlerden birkaçı şöyledir: Bökse (бөксе) [*Lat. Clavicula*], buwğana (Буғана) [*Lat. Clavicula*], bassüyek (бассүйек) [*İng. Skull*], bauwır (бауыр) [*Alm. Liver*], badamşa (бадамша) [*Lat. Tonsil*], buwın (буын) [*Lat. Joint*], buwındıq şemirşek (буындық шеміршек) [*Lat.+ Lat. Joint cartilage*], but (бұт), bulşıq et (бұлшық ет) [*Lat. Muscle*].

Biyolojik terimlerin sayısı: 267, bu terimlerden birkaçı şöyledir: Aşığuw (ашығу), arşuw (апшу), arpalısuw (арпалысу), arış (арыш) [*Alm.+ Alm. Wrist bones*], aşqarın (ашқарын), asqoritqış (асқорытқыш) [*Lat. Digestive*], as qorituw (ас қорыту) [*Lat. Digestion*], abiyozdıq (абиоздық) [*İng. Abiotic*].

Sağlık çalışanları branşları ile ilgili terim sayısı: 34, bu terimlerden birkaçı şöyledir: Bakteriyolog (бактериолог), bas дәriгер (бас дәрігер), bosanuwdın besendeuwi (босанудын бәсеңдеуі) [*İng. Bradytocia*], дәriгер (дәрігер) [*Lat. Doctor*].

Tıp bilim dalları: 22, bu terimlerden birkaçı şöyledir: Anatomiya (анатомия) [*Yun. Anatomy*], antropologiya (антропология) [*Yun. Anthropology*], bakteriyologiya (бактериология) [*Yun. Bacteriology*], balalar auwruwları (балалар аурулары) [*Alm.+Fr. Children diseases*], gematologiya (гематология) [*Fr. Hematoloji*], genetika (генетика).

Tedavi yöntemleri ile ilgili terim sayısı: 60, bu terimlerden birkaçı şöyledir: anesteziya (анестезія) [*Yun. Anesthesia*], aseptika (асептика) [*Yun. Asepsi*], abdominogiyusterektomiya (абдоминогистерэктомия) [*Lat.+ Lat. Abdominohysterectomy*], akuwpressuwra (акупрессура) [*Lat. Acupressure*], buwindı qırnauw (буынды қырнау) [*Ing. Arthroexesis*], diyetamen emdew (диетамен емдеу) [*Lat.+Yun. Bromato therapy*].

Илаç isimleri ile ilgili terim sayısı: 29, bu terimlerden birkaçı şöyledir: Suуıq дәри (сұйық дәрі), sarsuw (сарсу), suwyultuwşı (суйылтушы) [*Lat. Attenuant*], erityşi (ерітуші), olarak da bilinir. Tetratsiklin (тетратсіклін), talqan дәри (талқан дәрі), tınıştandıruw (тыныштандыру) [*Ing. Assuagement*].

Тір араç gereçleri ile ilgili terim sayısı: 44, bu terimlerden birkaçı şöyledir: Ğanıш (ғаныш) [*Yun. Plaster*], iyne (ійне), жүктілік сынағи (жүктілік сынағы), жілтқи қундақ (жылытқи қундақ) [*Lat. Incubator*], jedel jerdem meşıynesi (жедел жердем мешинесі) [*Lat. Ambulance*], jeldetkiш (желдеткіш) [*Yun. Airblast*], klinika (клиника) [*Yun. Clinic*], kompress (компресс) [*Lat. Compress*], ketguwt (кетгут) [*Alm. Catgut*], qural (қурал) [*Yun. Enteroplex*], qasıq tärizdi qashaуwıш (қасық тәрізді қашауыш) [*Lat. Gouge*], qırnauwıш (қырнауыш) [*Lat. Cürette*], qasıqша (қасықша) [*Alm. Spoon*].

Salgılar ile ilgili terim sayısı: 12, bu terimlerden birkaçı şöyledir: Silekey (сілекей) [*Lat. Salivary*], siñbirik (сіңбірік) [*Lat. Pituita*], sora (сора), silekeydin көбеуwi (сілекейдін көбеюі) [*Ing. Hypersalivation*], шırıшtı (шырышты) [*Lat. Mucus*], ter (тер) [*Alm. Sweat*], terle (терле), түкір (түкір).

Halk hekimliği ile ilgili terim sayısı: 111, bu terimlerden birkaçı şöyledir: Totiyaуın (тотіяйын), tabaq tönkerüw (табақ төнкерүү), tamırşı (тамыршы), tawір (тайір), talmaға uşıraw (талмаға ұшырау), uşıqta (ұшықта), uşıqtaw (ұшықтау), үрlew (үрлеу), үшкірüw (үшкірүү), dem saluw (дем салу), olarak da bilinir. Zıғır (зығыр), zikir saluw (зікір салу), zikirşı (зікірші).

Elde edilen malzemelerin tematik sınıflandırması ile ilgili yukarıda verilen sayısal verilere bakıldığında terimlerin büyük çoğunluğunu hastalıklar ile ilgili terimlerin oluşturduğu görülmektedir. Bu bilgiler ışığında Kazak Türkçesinde tıp alanındaki terimleşmenin hastalık adları üzerinde daha yoğun olduğu gözlemlenmiştir.

Ayrıca bu çalışmada Kazak Türkçesi tıp terimlerinde “111” tane halk hekimliği terimi tespit edilmiştir ancak Latince veya İngilizce karşılığı bulunamamıştır.

Halk hekimliği insanların yaşamları boyunca anlamlandıramadıkları tabiat olayları ve hayal dünyalarında oluşturup; sonuçlandıramadıkları olağanüstü etkenlere karşı, sergiledikleri davranışlardan meydana gelmiştir. Eski çağlarda insanlar arasında büyü yaygın bir şekilde görülmekteydi. İlerleyen zamanlarda dini inanışlar halk arasında yayılmaya başlayınca, bunlara ek olarak dini ritüellerin uygulaması da yaygınlaşmıştır. Büyü gibi şeyler hastalığa neden olan etkenler olarak gösterilip; bu rahatsızlıkların tedavi sürecinde dini ve büyüsel öğelerin kullanımı yaygınlaşmıştır. Bütün bunların birleşimi halk hekimliğinin ana hatlarını oluşturmuştur.

Kazakistan’daki halk hekimliği uygulamalarına bakıldığında din ve büyü öğelerinin bir arada kullanımının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bakışlar inanç ve doğaüstü şahsiyetlerinin yanı sıra halk hekimi olarak da bilinir. Halk hekimliğine ait günümüz verilerinin büyük çoğunluğu, insanlar tarafından nesilden nesile geçmişten günümüze aktarılmıştır. Kazakistan’ın genellikle kırsal bölgelerinde pratikte devam ettirilen halk hekimliği uygulamaları; şehirlerde de kültürel miras olarak halk arasındaki bilge toplulukta dahi yerini koruduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen bu görüşe örnek verecek olursak, şehir yaşamında bir kadın çocuk sahibi olamadığında modern tıpa başvurmanın yanı sıra Kazakistan’da geçmişten günümüze aktarılmış olan uygulamalardan birisi olan; Türbe ziyaretleri uygulamalarına da başvurup, bu tür uygulamalardan olumlu sonuç bekledikleri görülmektedir. Bu tez çalışmasında tespit edilen halk hekimliği terimlerine bakıldığında, Kazak halk hekimliğinde tedavi yöntemlerinin çoğunlukla bitkisel, hayvansal temellere dayanan ilaçlar ile oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Kazakistan’ın bağımsızlığından sonraki süreçte Kazak halk hekimliğinin ana ihtiyaçlarını bu ilaçlar oluşturmuştur. Sonuç olarak Kazakistan coğrafyasındaki halk hekimliğinin hem eski Türk inanış biçimlerinin karakteristik emarelerini barındıran uygulamalar hem de tedavi sürecindeki olumlu sonuçları deneme yanılma yoluyla edinilmiş olan çok sayıda bitkisel, hayvansal, madensel ve bunların reaksiyonlarından meydana gelen ilaçların ve kutsal şifalı suların tasarrufuna dayanan pratiklerle süregeldiği belirtebiliriz. Bu ilaçlardan bazıları ise şunlardır: Adıraspan (адыраспан), ara balı (ара балы), qımız (қымыз), qoydın süti (қойдын сүті), ögeyşöp (өгейшөп), tüye süti (түйе сүті), miya (мія).

Kazak Türkçesi, Türk Lehçeleri arasındaki en zengin dillerden birisidir. Hazırlanmış olan bu tez çalışmasında Kazak Türkçesinin yerel tıp terimleri açısından da zengin bir dil olduğu görülmektedir. Çalışmamızın dil, kültür, bilim, Türk dünyası alanındaki araştırmalara katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Türk dünyasında bu tip çalışmaların yapılmasının sağlık turizmi açısından da oldukça gerekli olduğunu belirtebiliriz.

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş. H. (2012). **Yazım Kılavuzu**. Ankara: TDK.
- Acar, H. V. (2015). **Yazılışının 550. Yılında Cerrahiyetü'l-Haniyye Hakkında SCI-E Kapsamındaki Dergilerde Yayımlanan Türkiye Kaynaklı Makaleler**. Lokman Hekim Dergisi, 2015;5(2):37-44. Ankara.
- Acıduman, A. (2013). **Ankaralı Hekim Nidâ'î Ve Ünlü Eseri Menâfi'Ü'n-Nâs: XVI. Yüzyıldan Çocuk Hastalıkları Ve Tıbbî Deontolojiye Bir Bakış**. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 2013; 56: 151-167.
- Akar, A. (2010). **Türk Dili Tarihi**. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Akarcalı, S. (2016). **Tüm Yönleriyle Sağlık Turizmi Kazakistan Ülke Raporu**. Sağlık Bakanlığı. Ankara.
- Altıntaş, A. (1986). **Tıp Tarihi Araştırmaları**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Bilim Dalı Yayınları.
- Altıntaş, A. (1988). **"Divânü Lügati't-Türk'deki Tıp Terimleri"**. Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi 2: 65-73, İstanbul.
- Arslan Sarman, M. (2014). **Kitáb-ı Tercüme-i Tezkire-i Dâvud Fî' ilmi't-Tıbb (Metin-Dizinler Sözlük)**. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Argunşah, M. (2009). **Edviye-i Müfrede'nin Neşri Üzerine Düşünceler**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 185-196. Ankara.
- Arslantaş, D. (editör) (2014). **Tıbbi Terminoloji**. Eskişehir: AÖF yayınları.
- Ashırkhanova, K. (2019). **Kazakistan'da Halk Hekimliği**. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Niğde.
- Aydın, M. B. Z., Tören, H. (1996) **"Çağatayca Bir Tıp Kitabı"**. IV. Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Özetleri. 18-20 Eylül 1996: 16.
- АҒАҰЛЫ ЫШЫҚОВ, И. (Ağaoğlu Işıkov, İ). (Editör). (2015). **Биологиялық Терминдер Сөздігі (Biyologiyalıq Termiynder Sözdigi)**. Türkistan.

Ахметов, М. (Ahmetov, M). (2009). **Медициналық Терминдер Сөздігі (Mediytsiynalıq Termiynder Sözdigi)**. Алматы (Almatı): Дайк-Пресс (Dayk-Press).

Ağırakça, A. (?) **Osmanlı Tıbbının Kaynakları ve Osmanlı Tıbbına Giriş.**

Internet Sitesi: [http://ahmetagirakca.com.tr/uploads/default/articles/5-](http://ahmetagirakca.com.tr/uploads/default/articles/5-Osmanli_Tibbinin_Kaynaklari_ve_Osmanli_Tibbina_Giris.pdf)

[Osmanli_Tibbinin_Kaynaklari_ve_Osmanli_Tibbina_Giris.pdf](http://ahmetagirakca.com.tr/uploads/default/articles/5-Osmanli_Tibbinin_Kaynaklari_ve_Osmanli_Tibbina_Giris.pdf) (Erişim Tarihi: 16.09.2021).

Bailey, H. W. (1953). **Medicinal plant names in Uigur Turkish, In: Melanges Fuad Köprülü.** Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayını, Ankara: 51-56.

Batmaz, M. (2013). **Eski Uygur Türkçesinde Tıp Terimleri.** Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bayat, A. H. (2016). **Tıp Tarihi.** İstanbul: Üçer Matbaacılık.

Bakırcı, N., Ashirkanova, K., Arslan, M. (2020). **Tarihsel ve Çağdaş Türk Lehçelerinde Tıp: Metinler, Tarih, Uygulamalar, Kavramlar, Terimler.** Ankara: Detay yayıncılık. 29-58.

Buldu, E. (2019). **Kazak Türkçesinde Kadın Konulu Atasözleri.** Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ardahan.

Buran, A.-Alkaya, E. (2009). **Çağdaş Türk Lehçeleri.** Ankara: Akçağ.

Caferoğlu, A. (1984). **Türk Dili Tarihi II.** İstanbul: Enderun Kitabevi.

Caferoğlu, A. (1988). **Türk Kavimleri.** İstanbul: Enderun Kitapevi.

Daşkiran, Y. (2010). **Arapçada Terim ve Terim Türetme Yolları.** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Dursunoğlu, H. (2018). **Türkiye Türkçesi Yazım Bilgisi.** Ankara: Sage Yayıncılık.

Diñçer Bahadır, Ş, (2016). **18. Yüzyıla Ait Bir Tıp Metninde Terminoloji.** Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi, 13, 37-49.

Ercilasun, A. B. (2009). **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi.** Ankara: Akçağ Yayınları.

Gökmen, F. G. (2001). **Temel Tıp Terimleri Sözlüğü.** İzmir: Güven Kitapevi.

- Gürgüz, A. (2005). **İbn Kutluk Molla Toh Niyaz Ahond'ning Tıbb Kitabı**. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Gürlek, M. (2011). **İbrahim Bin Abdullah'ın Cerrâh-Nâme (Alâ'im-Niye büyük?Cerrâhîn) Adlı Eseri (Giriş-Metin-Sözlük)**. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Hekimoğlu, S. F. (2018). **18. Ve 19. Yüzyıllarda Kazak Türkleri-Rus İşgali ve Ulusal Bağımsızlık Mücadelesi**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Işık, U. (2016). **Karahanlı Türkçesinde Tıp Terimleri**. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- İsmail, Z. (2002). **Kazak Türkleri**. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Karaman, B. (2009). **Terim Oluşturma Yöntemleri**. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 57(2): 45-59.
- İnternet Sitesi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/32739/363420>. (Erişim Tarihi: 16.09.2021).
- Қалиев, Б. (Qaliyev, B). (2014). **Қазак Тілінің Түсіндірме Сөздігі (Kazak Tilinin Tüsindirme Sözdigi)**. Алматы (Almatı).
- Károly, L. (2003). **“Lexical Analysis of a Seventeenth-Century Chaghatay Treatise on Medicine”**. Altaica Budapestinensia MMII, Proceedings of the 45th Permanent International Altaistic Conference (PIAC). Budapest, Hungary, June 23-28, 2002. Alice Sárközi-Attila Rákos (editör): 171–180.
- Károly, L. (2014). **“Türkçe Yazılmış İslam Tıp Eserlerindeki Şifalı Dualar”**. Hazırlayan: Nurettin Demir-Birsel Karakoç, Astrid Menz, Turcology and Linguistics-Eva Agnes Csato-Festschrift. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. 279-290.
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, Cilt: I.** (1991). Hazırlayan: Komisyon. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kaya, Önal (2006). **“Doğu Türk Yazı Dili ve Edebiyatı Araştırmaları VI: Doğu Türk Yazı Dili Alanına Ait Bir Tıp Metni”**. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, 3(4): 111-129.

Kesici, K. (2003). **Dün Bugün ve Hedefteki Kazakistan**. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Kesmezacar, F. F. (?) Tıbbi **Terminoloji**. (İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi'nde okutulmak için hazırlanmış bir ders notu niteliğindedir).

İnternet Sitesi:

http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/saglikkurumlariisletmeciligi_ao/tibbi_terminoloji.pdf (Erişim Tarihi: 16.09.2021).

Kocatürk, U. (2005). **Açıklamalı Tıp Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Nobel Kitapevi.

Koç, K. (editör). Bayniyazov, A. Başkapan, V. (2003). **Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü**. Ankara: Akçağ yayınları.

Коч, К. (Коç, К). (Editör). Байниязов, А. (Bayniyazov, A). Байниязова, Ж. (Bayniyazova, J). (2007). **Türkiye Türkçesi- Kazak Türkçesi Sözlüğü**. Almatı.

Korkmaz, Z. (2017). **Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1-2**. Ankara: TDK.

Köse, N. (2002). **Kazakların Halk Hekimliğiyle İlgili Bazı Pratikler Hakkında**. Türk Kültürü Dergisi: 677-686.

Kuderinova, K. (2015). **Çağdaş Kazak Türkçesindeki Fonetik Değişiklikler**. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22): 29-44.

İnternet Sitesi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/23143/247191> (Erişim Tarihi: 16.09.2021).

Момынов, Т.А., Ракхисhev, А.Р., Акзхигитов, G.N., (2003). **Ағылшынша - Қазақша Медициналық Сөздік (Ağılşınşa -Qazaqşa Mediytsiyalıq Sözdik)**. Алматы (Almatı): JŞS "Kitap baspası" (JŞS "Kitap baspası").

Murad, S. (2019). **"Tıp Terimleri" Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi**. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (14, Mart), 55-67.

İnternet sitesi: 10.29000/rumelide.540994 (Erişim Tarihi: 16.09.2021).

- Nogayeva, A. (2019). **Geçmişten Günümüze Kazakistan**. Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2): 347-354.
- İnternet sitesi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asyar/issue/51378/663467> (Erişim Tarihi: 16.09.2021).
- Özgür, C. (1994). **Baytaratü'l-Vâzih'in Kıpçakça ve Türkmençe Yazmalarına Göre Kıpçakçanın Oğuzcalaşması (Türkmençeleşmesi) Üzerine Bir Dil Araştırması**. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Özgür, C. (2009). **Kıpçak Sahasına Ait Sözlük ve Kaynaklarda At ve Atçılıkla İlgili Terminoloji**. Turkish Studies, 4(4): 891-905.
- Parlar, Z. (2015). **Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Tıp Metni: Kitâb-ı Kehhâl-nâme-i Nürü'l-'Uyûn**. International Journal of Cultural and Social Studies, 1: 15-24.
- Parlar, Z. (2021). **Dört İsim, Bir Kitap: Miftâhu'n-Nûr ve Hazâinü's-Sürûr**. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31 (1), 135-144.
- Radloff, W. (1986). **Sibirya'dan Seçmeler**. Ankara.
- Рақышев, А. (Raқышев, А). (2011). **Адам анатомиясындағы халықаралық атау-терминдер. (Adam Anatomiyasındağı Halıqaralıq Atauw-Termiynder)**. Алматы (Almatı): «Кітап» баспасы («Kitap» baspası).
- Sabır, T. (2019). **Türkmen Türkçesinin Sağlıkla İlgili Söz Varlığı**. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Sakhipova, F. (2007). **Kazak Türkçesinin Merkezî, Kuzey ve Doğu (Orta Jüz) Ağızları**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Samoyloviç, A, Çağatay, S. (1957). **Kazak Kelimesi Hakkında**. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 5: 95-104.
- İnternet sitesi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/37799/436360> (Erişim Tarihi: 16.09.2021).
- Sarı, N., Akgün, B. (2008). **Türk tarihinde psikiyatriye bakış. Türkiye'de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar**. Sempozyum Dizisi. (62). 1-24.

- Sertkaya, O. F. (1992). **Özbekçe Tıp-Nâme-i Türkî**". I. **Türk Tıp tarihi Kongresi Bildirileri (İstanbul 17-19 Şubat 1988)**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sönmez, M. (2020). **Kazak Türkçesi Konu Çözümlemeli Söz Varlığı -Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırmalı-**. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Şen, H. (2014). **Ahmet Baytursinov "Edebiyet Tanıtıkş" (Dil İncelemesi-Metin-Dizin)**. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Tavukçu, H. (2016). **Geleneğin Yeniden Keşfi Bağlamında Halk Hekimliği (Ankara Kent Örneği)**. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Terzioğlu, Aslan-Sertkaya, O. F. (1981). **"Özbek Türkçesi ile Yazılmış Şimdiye Kadar Bilinmeyen Arap Harfli Tıbbi Bir Yazma ve Bu Yazmanın Türk Dil-Kültür ve Tababet Tarihi Bakımından Değeri"**. I. Uluslararası Türk-İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi, Bildiriler II: 143-150.
- Terzioğlu A. (1997). **Yeni Kaynaklar Işığında Karahanlı Hastane ve Tıp Tarihine Bir Bakış**. Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongresi Bildirileri, 4-7/ Eylül/1989 Ankara. (Hazırlayanlar: A. Aktaş Yasa- S. Okay Atılgan, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 359-369.
- Timurtaş, F. (2012). **Türkiye Türkçesi'nin Ana Hatları**. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 23 (0), 175-202.
- İnternet Sitesi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutded/issue/17062/178232> (Erişim Tarihi: 16.09.2021).
- Tokat, F. (2012). **Karakalpak Türkçesindeki Tıp Terimleri**. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13: 1-15.
- Tuğlacı, P. (1995). **Tıp Sözlüğü**. İstanbul: ABC Kitapevi.
- Türk Tıp Tarihi Arkivi** (1939). 3 (12), 1939 Dr. Süheyl Ünver.
- Türkçe Sözlük**. (2019). Ankara: TDK.

- Türkmen, S. (2006). **Eski Anadolu Türkçesinde Tıp Terimleri**. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Uysal, H. (2013). **Yabancı Terimleri Türkçeleştirmede Uygulanan Yöntem ve İlkeler (1932-1950 Arası)**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Uysal, İ. N. (2020). **XX. Yüzyılın Başlarında Çağatay Türkçesiyle Yazılmış bir Tıp Metni Fabîbçılık**. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Üstünel, Ö. Y. (2014). **Anadolu'da Yaşayan Halk Hekimliği Uygulamalarının Eski ve Orta Türkçe Tıp Metinlerindeki Temelleri**. Milli Folklor Dergisi, 13(103), 48- 58.
- Unver Özdoğan, H. (2015). **Muhammed Bin Hasan İlm-i Tıbb (İnceleme-Metin-Dizin)**. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Yaylagül, Ö. (2010). **Ebvâb-ı Şifâ: Metin Dilbilimsel Bir İnceleme**. Ankara: Köksav Yayınları.
- Canan Yıldız, S. (2019). **Eski Anadolu Türkçesi ile Yazılmış Tıp Eserleri ve Bu Eserler Üzerine Yapılan Çalışmalar**. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7 (17), 416-436.
- Zülfikar, H. (1991). **Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları**, Ankara: TDK.
- İnternet kaynakları:
- <https://www.seslisozluk.net/> (Erişim Tarihi: 16.09.2021).
- <https://www.etymonline.com/> (Erişim Tarihi: 16.09.2021).
- stat.gov.kz (Erişim Tarihi: 16.09.2021).
- <https://www.isa-sari.com/ctlk/?id=tr> (Erişim Tarihi: 16.09.2021).

